IO. BODINI ANDEGAVENSIS

DE MAGORVM DÆMONOMANIA LIBRI IV.

NVNC PRIMVM E GALLICO in Latinum translati

PER

LOTARIVM PHILOPONVM.

BASILEÆ

Per Thomam Guarinum,

M. D. LXXXI.

Bayerische
Staatsbibliothek
München

Digitized by Google

Bayerische Staatsbibliothek München

CLARISSIMO VIRO ET DOMINO CONSVLTISSIMO, D. CHRISTOPHORO THVLLENSI, Equiti, Domino Cœliano, primo Præsidi Parisiensis Parlamenti, & Consiliario in priuato consilio Regis.

QVòd tibi, clarißime vir, hoc munus exhibeo, non ideò facio, vt mea erga te obligatione solutus sim, sed potiùs vt hoc documēto testatum faciam quantum in summa illa Iustitiæ schola, cuius tu caput es, & in qua optimam meæ ætatis consumpsi partem, didicerim: vbi melius quàm vsquā alibi vera legum iurisq; peritia & iustus decisionum quas omnes à seculo Doctores tradiderunt vsus videtur, auditur, atq; cognoscitur ex principū qui in Europa sunt oratorum concertationibus, summorum Iurecoß. collationibus, sententijsq; optimorum iudicum: quibus planè modis germana iustitiæ species velut meridiana luce aperitur, cum voluptate eorum & vtilitate incredibili qui ita discunt narrare doctè, sapienter expendere, & sublimes quæstiones iuris in singulis causis argutè soluere cùm in hoc aut in illo foro, tum in toto cōsessu Iudicum & cau-

Digitized by Google

ſidicorum illius Parlamenti, omnium quæ Sol in omnibus orbis terrarum imperijs & Rebuspubl. viderit illuſtriſsimi. Nam in eo demum vera prudentia (quam optimè ducem lucemq́ue humanæ vitæ appellaueris) perdiſcitur, quum digito commonſtrantur & oculis tanquam in excelſo theatro ſpectandæ proponuntur actiones abſtruſiſsimæ, περαξικοπίαι, arteſq́; hominum vel aſtutiſsimorum, quas nulla hominis vita (vt fuerit longiſsima omneſq́ue terras peragrauerit) fuiſſet compertura. Et quamquam in elegante illo Iuſtitiæ templo ſpectatiſsimus eſt ſplendor atq; amplitudo ſingularum ipſius partium, refulget tamen in capite ipſius maximè: vt quod alios ad tantum honoris faſtigium prouectos ſuperauerit literaturæ humanæ ſcientia, infinita memoria hiſtoriarum omnium, & diligentia ad iudicandas partium lites incredibili, quæ certiſsima ſingulorum Iuriſprudentiæ capitum peritia coniunctæ ſunt. Hæc autem non eo dico, vir clariſsime, vt decantem laudes tuas, cùm iam in alio argumento verſer: Etſi lex ait Præſidem prouinciæ non grauatè ſuas laudes audire oportere, & plurimum quoq; intereſt Reipub. vt veræ illuſtrium virorum laudes paſsim exarentur incidanturq́; ad horum exemplum, illorum incitamentum, & imitationem omnium: cùm alioqui eorum honor qui virtutem colunt minimè flagitet vt ad illuſtrationem ſui laudibus extollatur. Atq; hoc quidem ipſum de te fuiſſem facturus, cùm quia me honoris leges religioq́; obſtringunt propter ſingularia tua in me beneficia (officia enim cur dixerim? quæ apud te non ſum promeritus) tum quia bonos

omneis

Digitized by Google

omneis qui literas humaniores colunt singulari studio semper prosequutus es. Sed hoc in alium locum reijcio, & dignius argumentum. Mihi satis est in præsentia, si munusculum hoc tibi obtulero: quod si grato animo acceperis, confido si quis adhuc mihi restabit maleuolus, eum maiore saltem vsurum cautione atq; prudentia quàm ille nuper vsus est (nomen reticeo vt honori ipsius consulam) q̄ui libellum suum cōtra libros de Republica à me in lucem editos dicauit Regi. Nam simulatq; animaduertit Rex hominis calumnias, in vincula rapi iussit, decretum subscripsit manu sua, et pœna capitali indicta cauit ne venū darentur libri. Euasit tamē hac lege vt honorē quem sublaturum putabat redderet: qui homo si iudicio magis valuisset, par supplicium fuisset meritus ac olim de pari munere à Ptolemæo Philadelpho Ægypti Rege Zoilus reportauit. Equidē spero neminē contra hoc opus scripturū esse, nisi qui Magus sit patronus causæ suæ: quem ego si percepero, verbum illud DVBITO, *quod in permultis huius regni partibus magna voce aduersus homines Magicarum artium suspectos sine alia contumeliæ formula procul exclamari solet ad amolienda ipsorum carmina & maleficia, illud inquam verbum in eum hominem adhibebo. Laoduno, xx. Decembris, M. D. LXXIX.*

Tuus humillimus studiosissimusq;
seruus I. Bodinus.

Digitized by Google

TYPOGRAPHVS AEQVO ET erudito Lectori S. D.

ETsi hunc de Dæmonomania Commentarium cum iudicij quadam acrimonia legentibus non sine causa in mentem venire possit illud vetus, φάρμακα πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά: tamen cùm in eodem multa præclarè dicta aduersus conscelleratissimũ illud & pijs omnibus detestandum Lamiarum & Magorum cum Satana cõmercium: multæ etiam historiæ & cognitione dignę aspersę sint: Censores nostri editionem huius operis non inhibẽdam esse ὁμοθυμαδὸν decreuerunt. Ea tamen, quæ in allegorijs & Sacrosanctæ scripturæ testimoniorum allegationibus detortis, in lib. arbitrij hominis non renati, & astrologiæ diuinatricis defensione, & aliorum quorundam dogmatum assertione, seuerioris doctrinæ Theologi & Philosophi iurè desiderare possunt, neutiquam probantes, censuræ eruditorum & piorum dextrè iudicantium, omnia subijciunt. Nam & in hoc genere scripti, omnia esse probanda, & bona retinenda, rectè persuasum habent. Bene vale.

Digitized by Google

IOANNIS BODINI IN LIBROS DE MAGORVM DAEMONOMANIA

PRAEFATIO.

IVDICIVM contra Magam mulierem latum, ad quod vocatus fueram pridie Calend. Maias 1578. mihi occasionem scribendi præbuit, vt argumentum de Magis, quod omnibus summè admirabile, non paucis incredibile videtur, illustrarem. Istius Magæ nomen erat Ioanna Haruilleria Verberij ad Compendienses nata, necis multis hominibus pecoribusq; oblatæ accusata : quod maleficium etsi primò negabat pertinacissimè, post sermones tamen subinde commutatos animi nutantis indices, sine quæstione & equuleo confessa est. Agnouit quoque se diabolo (qui specie hominis atri apparebat staturam humanam excedentis atrisque vestibus induti) inde à duodecimo suæ ætatis anno fuisse oblatam à matre dicente se cùm primùm nata esset filia, eam illi quem nominabat diabolum spopondisse : illum promisisse optima fide curaturum esse se & beaturum filiam: ipsam ex illo tempore Deo renunciasse, operamque diabolo addixisse, rem cum illo iam tum habuisse, & exinde ad ætatem vsque illam qua capta fuerat (erat autem fermè quinquagenaria) in eo consortio perrexisse. Addidit præterea diabolum se cùm ipsa annueret illicò sistere eodem amictu & specie qua primùm se exhibuerat, ocreatum, instructum calcaribus, accinctum gladio, equo præ foribus exspectante, quem equum nemo præter ipsam animaduerteret; cumque interdum ita rem cum

ipsa

Digitized by Google

ipſa habuiſſe vt maritus ipſi ad latus cubans nihil perciperet. Quamuis autem ex communi ſermone omnium pro infami Saga haberetur, ruſticiq́ue ægrè impediri poſſent ne ipſam tradendam igni manibus Iudicum adimerent (grauiter enim metuebant ne mulier iſta effugeret) antequàm tamen ad ferendam capitis ſententiam veniretur, conſilio placuit in natalem illius pagum Verberium mitti & in vicos alios in quibus habitauerat, vt de illius vita ampliùs cognoſceretur. Itaque compertum eſt illam ex eodem crimine ante annos triginta virgis fuiſſe cæſam & matrem igni damnatam ex Areſto Curiæ Parlamenti ſententiam Iudicis Sanliſiani confirmante: nomen ſuum ſedemq́ue tegendis facinoribus mutare ſolitam, vbique tamen magicarum ſortium euictam eſſe. Quapropter videns illa ſe teneri maleficij, dari veniam ſibi poſtulauit, & rerum geſtarum ſe finxit pœnitere, licet maleficia quamplurima à ſe perpetrata quæ antè confeſſa fuerat, pernegaret. In poſtremi tamen homicidij quod commiſerat confeſſione perſtitit, ſe pulueres quoſdam à diabolo præparatos in eum locum inieciſſe quà tranſiturus fuerat is qui filiam ipſius pulſauerat: alterum verò quem non oderat illac tranſeuntem acerbo dolore per totum corpus illicò affectum eſſe: Cùm autem vicini omnes qui in illum ſortium coniectarum locum ingreſſam viderant, hominem animaduerterent tam repente cum morbo conflictari, eos inclamaſſe fuiſſe magicas ſortes ab ea immiſſas: ideoq́ue ſanitatem eius ſpopondiſſe, & durante morbo languentem hominem curauiſſe. Adhæc confeſſa eſt ſe die Mercurij antequàm prehenderetur orauiſſe diabolum vt decumbenti homini reſtitueret valetudinem, quo renuente & negante poſſe fieri, ſe cum diabolo expoſtulaſſe quòd ſemper ipſam falleret, atque mandauiſſe ne ſe ampliùs inuiſeret: reſpondiſſe diabolum ſe deinceps non eſſe venturum, & biduo pòſt hominem extinctum eſſe: itaque ſe confeſtim in aream illam vbi comprehenſa eſt abdidiſſe. Qui conſilio aderant, dignam quidem morte eſſe iudicabant omnes: ſed quidam natura mitior & procliuior ad miſericordiam ſatis arbitrabatur fore ſi vitam finiret laqueo: alij verò cùm deteſtabilia maleficæ iſtius crimina, tum ſupplicia æquè diuinis ac humanis legibus inſtituta expendentes, vniuerſamq́ue totius CHRISTIANI orbis conſuetudinem iam olim in florentiſſimo hoc regno obſeruatam, cenſuerunt damnari & viuam igne cremari oportere: quæ ſententia lata & ſine prouocatione pridie Calendas Maias effecta eſt, inſtante D. Claudio Dofæo Regis apud

Ribemon-

Ribemontium procuratore. Pronuntiata condemnatiõe, eadem confessa est se à diabolo in Magarum cœtus exportatam esse, postquàm certis pinguibus ab eo traditis delibuta esset, & tanta leuitate tam procul agitatam vt defessa planè & quasi cõfecta ex labore esset: in illis cœtibus permagnam hominum turbam vidisse, atrum hominem in excelso positum, trigenarium fermè, quem vocabant Belzebub, adorantium, deinde verò inter se coeuntium: hoc facto Principem concionem apud ipsos habere vt fidem in ipsum habeant, se vlturum inimicos omneis ipsorum, & ipsos deniq; beaturum. Rogata annon daretur pecunia, respondit non dari: & opilionem quemdam imbricariumq; tectorem Genlisianum magicæ artis incusauit, confessaq; resipuit à peccatis suis & veniam à Deo postulauit. Nobis aũt placuit librum hũc cõponere, quẽ Dæmonomaniã Magorum inscripsimus à furore manico quo diabolos miseri prosequuntur, vt omneis qui ipsum viderint commonefaciat, & quasi digito spectandum ante oculos monstret nulla esse crimina quorum tam horrenda sit constitutio, quæ tam graues pœnas mereantur, aut quę ad hęc proximè videãtur accedere: prætereà vt iis respondeam qui modis omnibus in illud incũbunt vt libris palàm tueantur magos, adeò vt Satanas eos inspirasse promulgandis tam bellis libris & in suam nassam videatur perduxisse. Talis fuit Petrus de Apono medicus, qui persuadere volebat nullos esse spiritus, cùm tñ posteà fuerit comprobatũ eum fuisse Magorũ omniũ quos habebat Italia facilè principem. Sed ne cui mirum videatur quod dico, homines existere à Satana subornatos qui scribant, propalent, doceantq; id omne quod de Magis prædicatur fabulosum esse, memorabile exemplum afferam, quod Petrus Mamorius in libello de Lamiis, de M. Guilhelmo Linensi Doctore Theologiæ annotauit accusato Magicarum artium condemnatoque duodecimo die Decembris 1453. Hic ergo cùm resipiscentia tandem afficeretur, confessus est se per noctem cum Magis aliis persæpe deportatum esse vt diabolum adoraret modò humana specie, modò hircina conspicuum, & religioni toti renuntiasse. Quinetiam penes ipsum instrumentum obligationis contractæ cum Satana fuit deprehensum, quo sponsiones reciprocę cõtinebantur: inter alias autem hæc, Doctorem obligatum esse vt publicè concionetur quicquid de Magis prædicetur fabulam esse, non posse fieri, nullam fidem sermonibus

iſtis haberi oportere: atque his concionibus augebatur mirũ in modum Magorum numerus & ſe confirmabat, dum ab illis perſequendis ceſſarent Iudices. Hinc certè apparet Satanę ex omnibus ordinibus & conditione qualibet ſuos eſſe fideles adminiſtros: quemadmodum Cardinalis Beno, Platinaque ſcripſerunt complures eſſe Papas, Cæſares, & alios Principes viros, qui ſe à Magis ineſcari paſsi ſunt, tandemque miſerrimè à Satana deturbari: & Toleti quoque (vbi Magorum ſchola habebatur olim) nunquam exiſtimaſſet quiſquam eos homines eiuſdem criminis affines eſſe, qui effusè ridebant ſiquãdo quęſtio de Magis haberetur, totius coronæ riſum ſuis vrbanis dictis ſalibusq; commouebant, conſtanter affirmabant fabulas eſſe, ἀδύνατα, itaq; frangebãt & mitigabant Iudicum animos vt Magi omnes euaderent: prout nuper Alciatus fecit, Inquiſitoris offenſus facto, quòd in Pedemõtana regiõe Magos amplius centum comburi curauiſſet. Queritur Bartholomæus Fayus quęſtionum Curialium Prçſes in ſuis operibus, quod cõniuentes multi Iudices non fuerint auſi Magos igni addicere, vt Parlamentum omnibus ſeculis & aliæ gentes quælibet factitarũt, id cauſam maximis calamitatib. quas Deus immiſit attuliſſe. D. verò Auctonius Conſil. in Parlam. Pictonũ præſes deinde factus (cui in Pictonicis honorib. ſucceſsit Saluertus) Magos 4. viuos Pictauij cremari iuſsit anno 1564. neglecta ipſorũ prouocatione, affirmans indignè factum quòd aliquot Magi antè ad prouocationem ipſorum fuiſſent abſoluti, qui ex eo tempore totam regionem contaminauerint, populumq; ſeditionib. mouendis excitatum inflammauerint: Etſi multa homicidia carminibus ſuis ſortibusque commiſſa fatebantur, ideoque iudicatũ in ipſis (vt lege dãnatis) iubebat fieri nihil obſtante appellatione, quia plus eſt, ait lex, occidere veneno quàm gladio. Ac Magorum quidem impunitas quæ fuit illis temporibus, admirabile ipſis in regno hoc attulit incrementum, quò omni ex parte confluxerunt, Italiaque maximè: inter quos Neapolitanus quidam exſtitit Conſeruator dictus, Magorum princeps, & rebus geſtis plus ſatis celebratus. Ex eo verò tempore ita perrexerunt, vt Cenomannus ille Magus Triſcalanus, cùm iudicio capitali in ipſum lato veniam hac lege impetraſſet ſi indicaret conſcios, dixit in hoc regno ſupra centum millia Magorum eſſe, idque fortaſſe falsò, vt impietatem ſuam tanta comitatus frequentia eleuaret. Quocunque modo res habeat,

L. 2. malefic. C.

beat,

beat, non mediocrem numerum indicauit: ſed huic rei tam bene prouiſum eſt vt plerique omnes euaſerint, licet confiterentur execráda ſcelera quibus cœlum ipſum inficitur, & quibus exacerbatus Deus ſummiſit terribiles perſequutiones, prout Lege comminatus fuerat ſe eos populos exterminaturum qui Magis vitam permitterent. Quamobrem Auguſtinus in libris de ciuitate Dei teſtatur omnes ſectas, quæcunque tandem fuerint, ſupplicia in Magos decreuiſſe. Epicureos ſolùm excipio, quos Plutarchus in libro de Oraculorum defectu, & Origenes contra Celſum Epicureum ſcribens refellerunt, eoſque ſequuti Academici, Iamblichus, Porphyrius, Proclus familię Epicureorum fundamenta euerterunt. Etſi iam ſatis Ariſtoteles Metaphyſicis ſuis principijs ea conuellerat neceſſaria, concludens argumentatione totidem cœlos eſſe quot ſunt intelligentiæ mouendis cœlis, aut intelligentes ſpiritus: has autem intelligentias à corporibus ſeparatas eſſe: Angeloſque ita moueri in cœleſti motu, vt anima hominis in humano motu. Ex quibus verbis demonſtratur planè quæſtionem de Angelis dæmonibuſque Phyſicè tractari non poſſe, eoſque non mediocriter falli qui negant poſſe id nunquam fieri quòd eſt natura ἀδύνατον. Nam tactus, motus, & locus (ſi Phyſicè egeris) corpori ſolùm conueniunt, idque in corpore: verumtamen ex rei veritate (quæ ſibi ſemper & vbique conſtat) de tactu quoque, motu, & loco fatendum eſt eos ſpiritibus æquè ac corporibus conuenire: quod Ariſtoteles de Angelis aut intelligentijs cœlos mouentibus in Metaphyſicis demonſtrauit. Quamquá Plutarch. & Apuleius teſtes ſunt Ariſtotelem ſcripſiſſe quod nuſquam in libris qui ad manus noſtras peruenerunt offenderis (amplius enim dimidia parte deſyderatur de ſcriptis illius) mirari Pythagoricos ſiqui homo inter mortales exſtet qui nunquam Dæmonem cognouerit. Idemque Ariſtoteles Thaſium quemdam à ſe viſum narrat, cui indeſinenter ſpiritus ſpecie humana adhærebat, quam nemo alius quàm ipſe cerneret: hoc autem Magorum omnium commune eſt. Et nuper etiam Franciſcus Picus Mirandulanus Princeps à ſe viſos fuiſſe ſcribit Magos Sacerdotes duos, quib. duo Hyphialtæ muliebri ſpecie comites aderát, eoſq; amplius quadraginta annis ad muliebre cōſortiū ſuccubis iſtis abuſos eſſe: prout antè confeſſi ſunt quàm traderentur igni, & nos ſuo loco oſté

Leuit. 20.

Ariſt. lib. 4. & 6. φυσικῆς ἀκροάσεως. Metaphyſ. lib. 8.

Plutarch. lib. de Dæmon. Socratis.

Apul. lib. de Deo Socra.

libro περὶ τῶν ἐνυπνιασμάτων.

demus. Ibidem quoq; ſcribit Ariſtoteles Aeolidum inſularum vnam admirabilibus tympanorũ cymbalorumq; ſonis & cachinnationibus perſonare nemine comparente: quod etiam non rarò in locis compluribus ad Septentrionẽ fieri narrauit Olaus, & in Atlante monte Plinius Solinusq; teſtantur. Hi autem ſunt Magorum cœtus & ſaltationes cum ſpiritibus impuris ordinariæ, vt quæſtionibus innumeris fuit confirmatum. Eodem libro ait Ariſtoteles Tenæ in Theſſalia fuiſſe Sagam quæ conceptis verbis circuliſque ductis baſiliſcum incantabat: quæ efficacitas non à natura eſt, vt ſuo loco demonſtrabimus, ſed à vi & facultate ſpirituum: qui ſpiritus (Aquinas inquit) non poſſent facere actiones inſolentes illas quæ cernuntur oculis, niſi in loco eſſent vbi ſuas actiones exhibent. Abſurdum enim profectò fuerit, ſi Angelis mouentibus cœlos à quibus ſeparati ſunt tactum locum motumq; tribueris, quod Peripatetici omnes, Academici, & Stoicum Hebræis & Arabibus ſtatuerunt: ſpiritibus verò per elementa fuſis eaſdem proprietates ademeris. Hæc autem eò pertinent vt non ij ſolùm informentur qui credunt vnum eſſe Deum, & plures intelligentias (quæ duo ab Ariſtotele demonſtrata vniuerſa Scriptura sacra confirmauit) ſed vt aliorum quoque barda & torpentia ingenia reuincantur. Etſi non eſt propterea ſingularum actionum quas Dæmonum intellectus parit reddenda ratio, quod nemo homo præſtare poteſt: nam quiſquis rationem omnium rerum explicare poſſet, is Deo qui nouit omnia, foret perſimilis. Quemadmodum autem Deus ita vt eſt à nemine cognoſci aut comprehendi poteſt, niſi idem qui ſic cognoſcit & comprehendit ſit Deus: quia non poteſt is qui eſſentia, poteſtate, amplitudine, æternitate, ſapientia, & bonitate infinitus eſt ab alio comprehendi quam qui fuerit infinitus, infinitum autem nihil eſt niſi vnus Deus: ita etiam confiteamur neceſſe eſt Deum ſolum poſſe rationes rerum omnium exponere. Infinitate enim ſcientiæ opus eſt, quæ neque in hominibus, neque in angelis, neque in re vlla creata poteſt ſubſiſtere. Ideoque Ariſtoteles Methaphyſicorum primo de ſpiritibus agens intelligentibus fatetur eam eſſe humanæ mentis imbecillitatem vt cognoſcere nequeat veritatem, eoque pacto καθόλου cernit ignorantiam omnium, nec videt ἐν μέρει ſuam, cùm eodem libro dicat vbi non eſt ratio ibi non eſſe inueſtigandam rationem. Hæc illius verba, quæ Plinius

lib. 6. Phyſic. & 8. Metaphyſic.

nius libro 37. naturalis historiæ capite quarto imitatur dicens, Non vlla in parte ratio, sed voluntas naturæ quærenda. *lib 4.6. & 7. Metaphysic.* Indignum verò sermonem philosopho, eorum quæ videntur causas si ignorabuntur negari potius quàm ignorationem humanam profiteri. Atqui laus nunquam maior Dei tribuitur quàm si propriam ignorationem fateamur: contrà verò iniuriam Deo facimus nisi tenuitatem ingenij nostri agnoscimus. Quamobrem post omnes sermones à Iobo & amicis vltro citroque habitos, factaque Dei in disceptationem reuocata, cùm veritatem sibi videretur attigisse, Deus visione apparens effari cœpit in hanc sententiam, Quis ille ignarus homo est qui sermonibus suis inanibus obscurat opera excelsi? tum de cœlorum altitudine agens, magnitudine, & motu admirabili, de vi astrorum, de cœli in terram legibus, de terra aquis innitente, de aquis in medio mundo pendentibus, aliisque miraculis quæ ante omnium oculos versanur scientiam humanam docet ignorantia abundare. Multi scientiæ primas tribuunt Aristoteli, quem certè multa nouisse constat, sed ne millesimam quidem partem rerum naturalium tenuisse. Etenim Hebræi omnes philosophi & Academici ostenderunt eum nihil vidisse *ἐν τοῖς νοητοῖς*, & naturalium quoque pulcherrimas non paucas ignorasse. Verbi gratia, ne cœlorum quidem cognouit numerum in Scriptura decem aulæis tabernaculi (quo figurabatur mundus) adumbratum, & his verbis expressum, cœli sunt opera digitorũ tuorũ: vt tam deni cœli q̃ digiti intelligerentᷓ (alibi.n. Scriptura semper opera manuũ Dei nominauit) q, omnes Philos. & Mathematici nesciuerũt donec à Ioan. Realmótano fuit demonstratũ. Imò ne Planetarũ quidem ordinem didicit Aristoteles, aut vnicum astrorum motum, qui Venerem Mercuriumque supra Solem collocauit, contra quàm à Ptolemæo pòst fuit ostensum. Sed ne ad res altas semper contendamus, aut ex Aristotele veritatem Dæmonum earum'ue rerum quæ naturam superant sciscitemur, bonam rerum naturalium partem videmus ipsi fuisse incognitam, vt maris salsuginem, quá Mirandulanus Princeps (qui Phœnix sui temporis dicebatur) soli Dei prouidentiæ tribuit. Origo tamen fontium quam statuit Aristoteles magis est absona, cùm dicit ex putrefacto in terræ specubus meatibusque aere progigni fontes: maximę enim & inexhaustæ scaturigines fontes, & peremnes riui sunt, nec totus aer corruptus qui in mundo est centum annorum *R. Maymoni lib. 3. More nebocim.*

ſpatio eam aquam generaret quæ vel vnico die profunditur. Hebræi verò Philoſophi ac inprimis Solomo docuerunt vt venas humani corporis ab hepate, ſic aquas orbis noſtri à mari proficiſci. Quinetiam ſæpenumero in natura rerum effecta cernuntur præter omnem rationem naturæ conſequentia: vt à niue (quæ aqua glaciata eſt) terram calefieri ſementemque contra iniuriam gelu conſeruari, à pruina (vt eſt frigidiſsima) torreri ſegetes, & aduri tãquam in furno pampinos: quamobrem Feſtus pruinam à perurendo arbitratur dictam, neque ſcriptura ſancta inter admirabilia Dei opera hanc quoque reticet Pſalmo 147. Qui dat niuem, inquit, ſicut lanam, & pruinam ſicut cinerẽ ſpargit: quẽ locũ Buchananus ſic interpretať.

Ioan. Picus in poſition.

Qui niuibus celſos operit ceu vellere montes,
Denſas pruinas cineris inſtar diſiicit. Et Beza,
Qui couure les monts & la plaine
De nege blanche comme laine,
Et qui vient la bruine eſpandre
Tout außi menu comme cendre.

Hi verò inſigne illud miraculũ nõ attigerunt: bona autem pars lanarum nigra eſt, & pruinæ cum cineribus nulla interuenit ſimilitudo. Quamobrem non incommodè hoc pacto verteris.

Qui niuibus campos refouet ceu veſte iacentes,
Torret pruina, ardente vt foco, pampinos.

De iride quoque Albertus Ariſtotelis errorem demonſtrauit negantis de nocte cõſpici: hoc enim planè falſum eſt, ac proinde rationem Ariſtotelis vt alienam à ratione atque veritate concidere: cùm eodem argumento foret neceſſarium vt nubes omnes vnius coloris eſſent. Taceo mille naturæ miracula, quorum obſcuræ ſunt adhuc & ignotæ cauſæ: quæ Cardinalem Cuſanum virum ſuis temporibus inſignem, & ante hunc Cardinalem Beſſarionem adduxerunt vt Ariſtotelis doctrinam velut variam, & ambiguam, & incertam perſtringerent. Inter alios verò Cardinalis de Alliaco defendit rationibusque certis confirmauit nullam exſtare in Ariſtotele demonſtrationem neceſſariam præter eam quæ demonſtrauit vnicum eſſe Deum & alias perpaucas quas idem annotat. Æternitatis verò mundi demonſtratio, quam Philoſophorum primus & ſolus Ariſtoteles tuebatur, plena eſt ignorãtiæ: quod Plutarchus, Galenus, Stoici, & Academici docuerunt, & ipſi Epicurei ludificati ſunt: Ex Hebræis quoque Rabbi Maymon, (qui ob præſtan-

lib. 1. ſentent. q. 3.
lib. 1. de cœlo.
Plut. lib. περὶ τῆς ἐν τῷ τιμαίῳ ψυχογονίας.
Gale. lib. de placit. Hippoc.
Plut. in Placitis philoſ.
Plato in Timæo.
Philopon. lib. 14. contra Proclum.
Lucret. & Plut. in placit.

præstantiam doctrinæ aquila magna vocabatur) doctissimè o-
stendit Aristotelis demonstrationem *ἐν τοῖς ἀδυνάτοις* reponendã *Li.2. more banne-bocim.*
esse, itemque Philoponus libris quatuordecim quos Græcè de
eodem argumento scripsit contra Proclum Academicum pla-
nè dignos qui donentur sermone vernaculo: Aquinas deniq; *li.2. dist.1.q.1.*
demonstrationem illam accipi non posse argumentis alijs do- *l.b. de methodo bi-*
cuit, quæ in præsentia vt annotata alibi præteribimus. Quid *storiarum. cap. 6.*
verò, quòd ipse Aristoteles sicubi offendit locum vnde se ipse
nequiuit expedire, tam bellè agit Oedipodem vt nemo ipsius
mentem diuinare possit? Demonstrant illud caput primum
Physicæ & liber de anima, vbi Scotus inter argutos philoso-
phos locum non postremum obtinens rationes contrarias A-
ristotelis & pugnantes inter se annotauit: & quibus alij cor-
ruptioné animæ tentarũt eruere, vt Aristotelis ipsius tempore
Dicæarchus, Atticus Epicureus, Aphrodiseus, Simon Portius
& Pomponatius: alij verò Theophrastus, Themistius, Philopo
nus, Simplicius, Thomas, & ipsi quoq; Arabes, & Mirandula-
nus princeps immortalitaté eius confirmarũt. Auerroes enim
ex ijsdem locis vnitaté humani intellectus non dubitauit asse-
rere. Quibus ex rebus statuimus elegãtia naturæ arcana ab A-
ristotele nó fuisse visa: quod veteres quoq; obseruauerũt post
signũ Aristotelis fingẽtes mulieré velatã facie cui nomé est Phy
sis, id est, ntaura: atq; hoc pacto innuerũt dignitaté naturæ fuis
se tectam Aristoteli, & vesté solùm externã quodãmodo fuisse
ab eo visam. Atq; hanc ob causam præcipité se in mare, vt Pro-
copius, dedisse dicit, cùm nó potuisset inuestigare causam cur *lib.4.*
reciproco fluxu Hellespóti fretũ mearet per dié remearetque
septies. Quòd si præstãtissimi naturę thesauri nobis sunt abdi-
ti, ecqui tandé eas res quę supra naturã sunt & in intellectu po
sitæ pertingemus? Ideoq; Heraclitus primus, Plutarcho teste,
& post eum Theophrastus dixit res mundi pulcherrimas ab ar
rogantia hominũ ignorari dum nihil statuũt credere nisi huma
na mens orationé illius perceperit: quo in genere admirabi-
lia Spirituum impurorum Magorumque facta, quæ humani
ingenij aciem & naturaleis causas transcendunt, meritò nu-
meranda sunt. Verùm quemadmodum stultus & excors, ne-
que iniuria dicẽdus est is q Cadmiã Magnetẽue negauerit im
pressione sui Boreã versus gnomoné obuertere, quia ignorat
causam: aut qui fateri noluerit à torpedine retib. inclusa man⁹
primũ, dein brachia tũ ipsum piscatorũ corp⁹ totũ obtorpere,
quia

quia nescit causam: ita etiam stulti dementesque habendi sunt qui vtut. admirabilia Magorum facta spirituumque videant, nihil omnino credendum putant, siue quia eorum causas mente non possunt comprehendere, siue quia sunt naturæ lege ἀδύνατα. Nam ipse Aristot. raptus admiratione multarum rerum ignotis causis oborietium, ait quisquis id quod videt in dubium reuocauerit hunc nihil melius quàm cæteri faciant allaturũ. Videmus autem Orpheum, qui antecessit Christum quasi mille ducentis annis, deinde Homerum autores è Gentibus antiquissimos artes magicas, necromanticas, & carmina quæ hodie in vsu sunt literarum monumẽtis tradidisse. Videmus in lege Dei quæ amplius ducentis annis antè promulgata est quàm Orpheus viueret, Pharaonis Magos opera Dei effinxisse: Euocatos spiritus à Saga illa Saulis & sermonẽ cum eis habitũ legimus: Exstant interdicta Legis à Deo data, ne qui diuinos, magos, pythonas consulat: vbi recẽsentur omnia magiæ diuinationumq; genera, propter quæ Amorrhæos & Chananæos à se fuisse exterminatos è terra declarat Deus, & propter quæ Iehu Reginam Iesabelam præcipitem ex arce datam canibus exposuit deuorandam. Supplicia quoque in Magos lege xij. tabularum instituta exstant, quas tabulas Legati Romanorum de Græcis legibus deprompserant: quin acerbissima omnium quæ legantur in constitutionibus Cæsarum aduersus Magos decerni legimus, vbi hostes naturæ, inimici humani generis, & malefici propter grauissima ipsorũ crimina appellantur: quibus adde horrendas imprecationes expressas legibus, quales imprecatiões nusquã in legibus, nisi cõtra Magos inueneris, Quos feralis pestis, ait Lex, absumat. Exstant Græcæ, Latinæ, priscæ, nouæ, omnium regionũ populorumq; historię, in quib. describũtur res gestę à Magis, effectaque eadem varijs in locis, excessus animi, & Magorũ corpora cum animis in longinquas terras à spiritibus impuris deportata pauloque momento eodem à spiritibus iisdem reportata: quod Magæ omnes fatentur vno ore, vt German. Italorum, Gallorum, aliorumq; populorũ testantur libri. Nouimus quid scriptũ reliquerint Plutarchus de Aristęo Procõnesio & Cleomede Astypalæo, Herodotus de atheo quodam philosopho, Plinius de Hermotimo Clazomenio, Philostratus de Apollonio Tyanæo, & Romanæ omnes historiæ de Romulo, qui ante oculos totius exercitus in aera sublatus est: quod item Matisconen-

in Ethic. Nicom.

Exo. 6. & 7.

1. Sam. 28.

Leuit. 20. & 21.
Deut. 18.
Ierem. 17. 19. et 50.
Nahum 3.
2. Reg. 9 & 2. Paral. 33.
Esai 3. 4. 8. & 47.
Num. 23.
2 Reg. 23.
toto ti. de malef. C.
l. 3. de malefic. C.
l. nemινem, de malefic.

Plutarch. in Romulo.
Hugo Floriacẽsis.

tisconensi cuidam Comiti in Chronicis nostris legimus accidisse. Præterea ex varijs quæstionibus habitis & illud compertum est multos cùm imitati fuissent Magos momento ad centesimum aut ducentesimum milliare à domo sua abfuisse, aspectis Magorum conuētibus Dei opem & auxilium implorasse, conuentū nefariorum spirituum Magorumq; statim euanuisse, illos qui soli relicti erant magnis itineribus domum reuertisse. Deniq; ad manum, ante oculos sunt quęstiones de Magis in Germania, Gall. Italia, Hispaniaq; habitæ & scriptis consignatæ: nec dies vllus pręterit quin testimonia innumera & repetitiones eorum, collationes, couictiones & confessiones exscriptas videamus, in quibus ad mortem vsque perstiterunt damnati, quorum pars maxima aut imperitissimorum hominum aut vetularum fuit, qui neque Plutarchum, Herodotum, Philostratum, aliorum've populorum leges nouerant, neque cum Germaniæ aut Italiæ Magis communicauerant, vt ipsis tā bellè inter se de rebus singulis conueniret. Nesciebant Augustinum libro 15. de ciuitate Dei dicere non esse dubitandū, & impudentiæ videri siquis negauerit Dæmonas & impuros spiritus coire cum hominibus, quos ideo Græci Ephialtas & Hyphialtas Latini incubos, succubos, & Syluanos, Galli Dusios (ait Augustinus) nuncupant hos virili specie, illos muliebri. Ac de hoc quidem congressu constans est Sagarum omniū cōfessio eum non dormiendo sed vigilando fieri: quo argumento ostenditur non esse illam Medicorum πνῖγα aut nocturnam suppressionem, quam agnoscunt illi dormientibus solùm accidere: tum etiam hoc altero quòd non posset res eadem Succubis atq; incubis accidere. Nec minus dignum admiratione est, quod omnium quoq; Magarum communis docet consensio, malignos spiritus cùm se forma humana exhibent, plurimùm atros esse aut proceriores alijs, aut exiliores, vt nanos: quod Georgius Agricola non mediocri eruditione vir scriptis demonstrauit. Nostri autem Magi non viderant illud quod Valerius Maximus libro j. de Cassio Parmensi tradit, procerum hominem & atrum valde ei se obtulisse, qui rogatus se κακοδαίμονα esse responderit: neq; similiter Magæ historias Plinij iunioris in epistolis, Plutarchi, Flori, Appiani, & Taciti legerant de Curtio Ruffo Africæ Procōsule, de Dione & Bruto, quibus vigilantibus visiones eædem oblatæ sunt: aut historiam illam memorabilem Athenodori philosophi, cui vigilanti consimile

Sprēgerus in Malleo.

Paulus Grillādus.

Lib. de Spiritibus subterraneis.

Plinius secund. in epist.

visum obuenit maligni spiritus humana specie, procera, nigra, catenis vincta, qui in ædibus propter allatas à maligno spiritu molestias. iamdiu desertis indicauit locum vbi prostrata erant cæsorum quinque corpora: aut quod apud Suetonium post cædem Caligulæ, quod apud Plutarchum post cædē Damonis & Remi legimus accidisse, post quorum cædem horrentia & inhospita loca effecta sunt per eos spiritus quos Latini à Remo Remures, & mutatione vnius liquidæ Lemures appellabant. Initio autem diximus Ioannam Haruilleriam confessam esse humana semper specie, procera, & atra diabolum à se conspectum. Historiam hic placet apponere, quæ anno 1578. quarto Nonas Februarias gesta est. Catharina Darea agricolæ cuiusdam vxor Coparis in Suessionensi agro habitantis, ab Hunautio Coparum Præfecto interrogata cur puellis duab. quarum altera ipsius, altera vicinæ filia erat, caput abscidisset, respondit à se diabolum humana specie visum altum atrumq; valde, qui oblata viri falcula ad hoc facinus ipsam incitauerit. Hæc iudicio Compendiis lato morte affecta est. Denique perpetuam historiarum quæ apud varios populos variis seculis acciderunt conuenientiam & similitudinem cum rebus Magarum gestis & confessionibus earum suo loco demonstrabimus. Non est igitur, non est pertinaciter cum veritate pugnandum, si tot effecta quorum obscura causa est videntur apertissimè. Nam vbi humana mens causam rei, id est, τὸ διότι nequit pertingere, tum certè iudicium oportet inhiberi, & in eo quod fit, id est, ἐν τῷ ὅτι consistere. Itaque maximus ille Plato & agnomine diuinus appellatus, de Sagarum actionibus (quas studiosè perquisiuerat & diligenter expenderat) loquens vndecimo libro de legibus rem affirmat difficilem esse cognitu, & quam si noueris difficilius alteri persuaseris: Rident plerique, inquit, si quando cereis sigillis vti dicuntur Magi ad sepulcira & compita, sub ianuas apponendis, aut carminibus, incantamentis, atque ligaturis res admirabiles efficere. Ac Magæ quidem nostræ Græciam non viderunt, Platonem non legerunt, vt imagines cereas facerent, per quas adiectis suis coniurationibus ope Satanæ homines occidant, quod infinitis iudiciis (vt dicturi sumus) fuit confirmatum, inprimis verò Magarum Alenconiarum quæ inimicorum suorum quærebant necem. Itaque Enguerrandi Marignij iudicium maximè constitutum est de coniuratis imaginibus

In Caligula in vita Cimonis.

Lib. 2. de legib.

nibus cereis quibus accusabatur Regis exitium procurasse: & nuper etiã Magus Sacerdos Anglus Curio vici Istinctonij (qui vicus Londino abest fermè quingẽtos passus) deprehensus est cum tribus cereis imaginibus (vt vocant) coniuratis, quibus Reginam Angliæ & duos alios Reginæ proximos è medio tolleret: sed dum hæc quæstio ad nos ex Anglia perferretur, amplius erat de ea cognoscendum. Quamuis autem istarum rerum causam Plato ignorauerit, eas tamen pro certis & indubitatis habuit, & in legibus suæ Reipublicæ pœnas capitales constituit in Magos qui istis artibus homines pecora'ue sustulissent, quod homicidium ab alijs quæ sine Magia committuntur optimè distinxit: pariterque Hebræus Philo in libro περὶ τῶν ἀναφερομένων ἐν εἴδει νόμων. Imperiti homines fieri non posse iudicant: Athei & quicunque fouent κακοσοφίαν scientiæ nolunt id quod vident confiteri, quia ignorant causam, ne quid nescire videantur: Magi ludificantur duabus causis, tum vt seipsos eximant suspicione istius maleficij, tum vt hoc pacto regnum Satanæ stabiliant: stulti & curiosi facere volunt periculum (quemadmodum Comi in Italia nuper, teste Syluestri Priera, cùm officialis & Inquisitor fidei turbam Magarum in vinculis detinentes non possent fidem habere admirabilitati rerum quas illæ narrabant, ipsis placuit experiri & se vni Magæ ducendos permittere: itaque abducti cùm seorsim in locum aliquem starent, res quidem abominandas prospectarunt, fidem dari diabolo, saltari, coiri, sed tandem diabolus qui eos à se non videri finxerat tam strenuè verberauit eos vt post dies quindecim morerentur) alij renuntiarunt Deo, seque periculi faciundi gratia Satanæ deuouerunt, sed illis perinde éuenit ac illis bestijs quæ speluncam leonis ingressæ non reuertebantur. Quicunque verò ducuntur reuerentia Dei, cognitis Magorum historijs, miraculis Dei quæ in toto orbe sunt exploratis, lectaque diligenter lege & sacra scriptura, eò adduci non possunt vt res istas in dubium vocent quæ humanæ menti videntur incredibiles: sed ita statuunt si res naturales plurimæ sunt incredibiles, nonnullæ ἀκατάληπτοι, multo magis potentiam actionesque spirituum intelligentium captũ animi nostri excedere. Videmus autem res multas quæ à natura sunt admirabiles frequenter & de more fieri, puta terrã & mare à mercatorib. nostris circumdari, pedibus sursumuersus de-

curri equis pegaſeis (quod Lactantius & Auguſtinus riſerunt negantes eſſe Antipodas, rem tam certam & ita clarè demonſtratam vt eſt lux meridiana Solis) & ſimilia. Et ij quoque ipſi qui fieri non poſſe contendunt vt impius ille Spiritus exportet hominem ad centum aut ducenta milliaria, non animaduertunt cœlorum cœleſtiumque corporum (vt ſint maxima) cõuerſationem fieri horis viginti quatuor, id eſt, ſi milliari bis millenos paſſus tribueris, tam breui ſpatio 245791440. milliaria decurrere. Quòd ſi dixerint quotidie videri iſta, & ſenſibus ſtandum eſſe, fateantur ergo pariter credi actiones ſpirituum quæ præter ordinem naturę fiunt oportere, ſi ne ipſius quidem naturæ miracula quæ in oculis quotidie verſantur poſſumus comprehendere, maximè cùm inter Philoſophos non ſatis conueniat in quo κριτήριον τῆς ἀληθείας veritatis index ſit poſitum. Nam Dogmatici regulam diiudicandi verum à falſo in quinque ſenſibus conſtituunt ad rationem ſingula perferentibus: Plato & Democritus repudiant ſenſus, & ſolam iudicem veritatis ponunt intelligentiã: Theophraſtus ſenſibus & rationi intermedium fecit communem ſenſum, quem τὸ ἐναργὲς nominabat: animaduertentes autem Sceptici nihil ad rationalem animam peruenire quin illud antè ſenſus perciperent, & nos à noſtris ſenſibus decipi, nihil ſciri poſſe contenderunt. Aiebant enim ſi Ariſtoteleum illud axioma ex Platone verum eſt, animam intelligentem ſimilem eſſe tabellæ albæ imponendis figuris accommodæ, & nihil ineſſe animæ quod non fuerit priùs in ſenſibus, fieri non poſſe vt ſciamus quicquam. Senſum enim omnium potentiſsimum & argutiſsimum eſſe viſum, oculos autem falſos teſtes eſſe, qui (vt bonus Heraclitus inquit) Solem centies ſexagies ſexies ampliorem terra ſic nobis exhibent vt ſi vnius duúmve pedum eſſet, qui in aqua res longè maiores quàm ſint, & baculos tortos qui recti ſunt videntur aſpicere: Cæteros verò ſenſus planè in iuuenibus ſenibusque, vt vegeti ſint, variare: huic enim calidũ videri quod illi frigidum, & (quod omnes vident) eumdem hominem vario tempore de ijſdem rebus cùm admouentur ſenſui variè iudicare. Primus hanc viam aperuit Socrates, ſe dicens hoc vnũ ſcire quòd nihil ſciret: cuius ſecta deinde aucta eſt per Arceſilã principem Academiæ, quem Ariſto, Pyrrhus, Herilus ſequuti ſunt, & Cardinalis Cuſanus memoria noſtra in libris quos fecit de docta ignorantia. Quemadmodum autem primi illi ſe

Ptolemaeus in Almageſt. lib. 5.

honoris

honoris causa Dogmaticos, id est, Doctores, sic etiam postremi Scepticos siue Ephecticos tanquam dubitatores sese nuncupabant. Etsi hos tamen pudebat cõfiteri se nihil scire, quod fatebatur Socrates: fatendo enim se optimè scire quòd nihil scirent, nos posse aliquid scire pariter fatebantur. Itaque roganti scirent ne calidum esse ignem aut clarũ Solem respondebant cogitari de hac re oportere, vt Socrates respondebat se vtrum homo bestiáne esset ignorare: & Polyænus Mathematicorum sua ætate princeps auditis super hoc argumento Epicuri sophismatis Geometriam totam falsam esse confessus est: cùm tamen hæc pro verissima omniũ habeatur & minimè sensibus innitente, quos Aristot. fundamenta esse statuit scienciarum omnium, & quibus ita standum esse dicit vt ex collectis rebus singularibus catholica axiomata componantur ad consequendas scientias & eam quæ inuestigatur veritatem. Quòd si sensibus solùm stari oporteret, falsa esset regula Aristotelis (omnes enim homines etiã Lyncei agnoscent ampliorẽ esse Solem, & res in aqua mersas breuiores quàm videntur, neque baculum in aqua fractum, vt omnibus videtur, esse) falsa item Platonis & Democriti sententia indicium veritatis intelligentię soli vindicantium: neque enim cæcus de coloribus potest, neque surdus de concẽtibus iudicare. Amplectenda igitur nobis est opinio Theophrasti inter sensus & intelligentiam velut interpretem adhibentis communem sensum, & ad rationem tanquam ad Lydium lapidem quicquid videmus, audimus, gustamus, & odoramur perferendum. Quoniam verò plurimę res exstant quarum excelsa constitutio à nobis ægrè comprehendi potest & à paucissimis qui ad eas percipiendas fuerint idonei, hic verò perito cuique in scientia ipsius oportet haberi fidem. Itaque etiamsi omnibus certissimum videretur Solem & Lunam æquales esse, prout in speciem vidẽtur cùm vnus in occasu, alter in ortu situs est, peritis tamen huius scientiæ fides habebitur, qui Solem demonstrant centies sexagies sexies terra maiorem esse & ampliùs octauis tribus, eundemq; maiorẽ Luna sexies millies quingẽties quadragies quinquies, prætereaq; octauis septẽ: qua ratione Iurecoss. in rebus medicis accipiunt Medicorũ placita, neq; secus definiẽdum putant. At non sunt profectò Magorũ arcana tam tecta, quin à trib. annorum millib. per totum orbem terrarum innotuerint. Primùm lex Dei αὐθεντικῶς ea declarauit expressitq; mi-

in Analytic. poster. li. 4. 6. 7. Metaphy.

l. 7 de stat. hom. ff. l. 2. de suis & leg. ff. Auth. de rest. & ea quæ parit xi. mense. l. Aediles aiunt, de ædil. ed. ff. l. 2. de ventre insp. ff. Leuit. 20.

nutatim, qua perditionem interminantur populis qui Magos non castigauerint. Hîc ergo sistendus gradus est, non de ijs quæ nescimus cum Deo contendendum. Deinde Græci, Romani, aliique populi antequàm de lege Dei audiuissent quicquam, Magos consimiliter & facta eorum abominati sunt, eosque supplicio vltimo (vt suo loco dicemus) affecerunt. Denique, ait Augustinus, quotquot in mundo fuerunt sectæ, pœnas in Magos decreuerunt. Quòd si ad consequendam veritatem periti requiruntur, an peritiores ipsis Magis inueniri possunt? qui inde à ter mille annis actiones suas, sacrificia, saltationes, nocturnas exportationes, homicidia, carmina, ligaturas & artes magicas indicarunt, confessi sunt, ad mortem vsque confirmarunt. Prætereà quotquot in Italia, Germania, & Gallia cremati sunt, eorum concors est vbique confessio omnium testimonijs. Si igitur legis Dei communis consensio, humanarum legum, populorum omnium, iudiciorum, conuictionum, confessionum, repetitionum, collationum, executionum, si communis sapientum conuenientia non est satis quæ amplior, obsecro, probatio desyderabitur? Demonstraturus Aristoteles ignem esse calidum, ita est, inquit: Nam sic Indi, Galli, Scythę, & Mauri agnoscunt. Argumentis quę in cótrariam sententiam adducuntur speramus nos ita responsuros, posteà vt singuli acquiescant: intereà verò sapientes istos dubitandi autores omittemus quibus incertum est sit'ne Sol clarus, glacies frigida, calidus ignis, & qui rogantib. teneántne suum ipsorũ nomen respondent cogitari de eo oportere. Certè impietatis ferè eiusdem est reuocare in dubium possint'ne Magi esse, & sitne Deus dubitare: nam qui vnum, idem etiam alterum confirmauit Lege. Omnium autem errorum cumulus ex eo processit, quòd multi qui facultates Spirituũ & Magorum facta pernegabant, putauerunt Physicè de rebus metaphysicis quæ supra naturam sunt disputandum esse. Hoc verò planè absurdum est. Nam scientię cuilibet sua principia & velut fundamenta sunt, alia ab aliis diuersissima. Statuit Physicus atomos esse corpora quæ nequeas diuidere, hoc erroribus grauissimis deputat Mathematicus, docens & demonstrans quodcunque minimum corpus in orbe terrarum exstiterit id posse in infinita corpora diuidi: demonstrat Physicus nihil infinitum esse, Metaphysicus primam causam statuit infinitam: Physicus præteritum ac futurum tempus numero motuum di

lib. 13. de ciui. Dei. (margin, beside "eosque supplicio")

2. Physic. (margin, beside "finitum esse")

sterminat,

sterminat, Metaphysicus æternitatem spectat carentem numero tempore & motu: Physicus demõstrat in nulla mundi parte exstare quicquam quod non sit corpus, non posse motum nisi corporib. accidere, sola se corpora inter se cõtingere, Metaphysicus Spiritus & Angelos esse mouẽteis cœlos & cœlorũ motu sentienteis motũ κατὰ συμβεβηκός, vt confitet Aristot. proinde illos spiritus vbiq; eodẽ tẽpore minimè subsistere, sed ibi necessariò esse vbi apparet ipsorũ actio: Physicus demõstrat naturalẽ formã nõ esse ante subiectũ aut extra materiã, & corruptiõe omnino intercidere: hæc n. Aristoteles vniuersè de omibus naturalib. formis enũtiat, Metaphysicus verò formas suas disparatas permanere sine corruptiõe & mutatione vlla: eoq; amplius idẽ autor & Metaphysicis ait formã hoĩs, id est, intellectũ extrinsecus aduenire (θύραθεν ἐπιέναι ait) & permanere post corruptionẽ corporis. Prætereà Physici omnes principiũ istud retinẽt cõstantiss. nõ inesse formas duas in vno subiecto, depelli semper alterã ab altera, neq; vnquã ab vno corpore in alterũ cõmigrare: Dęmonas aũt cõtrà malignosq; spir. quos Peripatetici formas separatas nuncupãt, euidentissimũ est se insinuare in hominũ pecorumq; corpora, in corporib. effari, siue os hoĩs clausum siue lingua ad laryngas vsq; proiecta habeat, idq; varijs linguis & ipsi dæmoniaco incognitis, & (quod amplius est) modò ventre modò pudẽdis eloqui, quamobrẽ eos veteres & ἐγγαστριμύθους, ἐγγαστριμάντεις & εὐρυκλέας appellabãt. Si cui aũt cũ Academicis placebit statuere dæmonibus sua esse corpora, tum admirabilius sane futurum est & magis à principijs naturæ alienum, quæ corpus vnum in alterum penetrare negant: cum illud tamen fuerit ab omni antiquitate visum & in compluribus hominibus quos dæmones infestant sæpe videatur. Ideoque ait Aristoteles non placuisse priscis vt Physica disputatio commisceretur scientiæ Metaphysicę, sed Mathematicas disciplinas interposuisse, vt eo pacto indicarent non esse ex rationibus Physicis de Magis & de actionibus quibus cum Dæmonibus spiritibusque malignis communicant faciendum iudicium. Nostrum autem hoc argumentum (quod alioqui ex se difficile atque obscurum est) vt fiat euidentius, totum opus in quatuor partes diuisimus. Primo libro de natura spirituum agimus, de eorum cum hominibus consociatione, de modis tum diuinis tũ etiam humanis ad res occultas cognoscendas. Secũdo Magorũ artes & modos illicitos quam breuissi-

lib. 4 & 6. φυσικῆς ἀκροάσεως.

lib. 8. τῶν μετὰ τὰ φυσικά.

Libro 12.

lib. 2. de generat. animal.

breuissimè fieri potuit attigimus, idque tam sobriè vt nemo vllam ex eo occasionem abutendi inuenturus sit, atque in hũc finem vt singulis pedicæ retiaque monstrarentur à quibus cauendum est, & ijs Iudicibus leuamen afferretur quibus non vacat ista excutere, quamuis ad iudicia bene ferenda desyderent informari. Tertio modos licitos & illicitos exponimus anteuertendis aut amoliendis sortibus occupatos. Quarto agimus de forma quæstionis habendæ & constituendi iudicii aduersus Magos, & de probationibus necessarijs vt pœnæ legibus in eos sancitæ decernantur. Adieci denique Ioannis Vvieri confutationem, & solutionem argumentorum quæ in hanc causam afferri possent, sermones meos regulis conformans & axiomatis priscorum Theologorum atque determinationi quam facultas Theologiæ fecit Parisiis xix. Septembris M.CCC.XCVIII. Quapropter nos illam disertis verbis hic apponi curauimus.

DETERMINATIO PARISIIS FACTA PER ALMAM FACULTATEM Theologicam. An. Domini M.CCCXCVIII. super quibusdam superstitionibus nouiter exortis.

PRÆFATIO.

VNIVERSIS *ortodoxæ fidei zelatorib. Cancellarius ecclesiæ Parisiensis & facultas Theologiæ in alma Vniuersitate Parisien. matre nostra cum integro diuini cultus honore spem habere in domino: ac in vanitates & insanias falsas non respicere. Ex antiquis latebris emergens nouiter errorum fœda colluuio recogitare commonuit: quòd plerumque veritas catholicam apud studiosos in sacris literis apertissima est: quæ cæteros latet, nimirum cum hoc proprium habeat omnis ars manifestam esse exercitatis in ea, sic vt ex eis consurgat illa maxima, Cuilibet in sua arte perito credendum est. Hinc est orationũ illud quod Hieronymus ad Paulinum scribens assumit, Quod medicorum est, promittunt medici: tractent fabrilia fabri. Accedit ad hæc in sacris literis aliud speciale quod nec experientia & sensu constant vt aliæ artes, nec possunt ab oculis circumuolutis nube vitiorum facilè deprehendi. Excæcauit enim eos malitia eorum. Ait siquidem Apostolus quòd propter auaritiam multi errauerunt à fide: propterea nõ irrationabiliter idolorum seruitus ab eodem nominatur: alij propter ingratitudinem qui cum cognouissent Deum: non sicut Deũ glorificauerunt in omnem idololatriæ impietatem (sicut idem cõmemorat) corruerunt. Porro Salomonem ad idola, Didonem ad magicas artes pertraxit dira cupido. Alios postremò misera timiditas tota ex crastino pendens in obseruationes superstitiosissimas impiasq; depulit: quẽadmodum apud Lucanum de filio Pompeij Magni, et apud historicos de plurimis notum est. Ita fit vt recedẽs peccator à Deo declinet in vanitates & insanias falsas, & ad eum qui pater est mendacij tandem, impudẽter palamq; apostatãdo se conuertat. Sic Saul à Domino derelictus Phytonissam cui prius aduersabatur consuluit, sic Ochozias Deo Israel spreto misit ad consulendum Deum Acharon. Sic deni-*

que eos omnes qui fide vel opere absq; Deo vero sunt, vt à Deo falso ludificētur necesse est. Hanc igitur nefariā pestiferam mortiferamq; insaniarū falsarum cū suis hæresibus abominationē plus soluto nostra ætate cernētes inualuiße, ne forsan Christianis. regnū quod olim monstro caruit & Deo protegēte carebit, inficere valeat tā horrēdæ impietatis & perniciosissimæ cōtagionis monstrū: Cupiētes totis conatib. obuiare, memores insuper nostræ professionis: proq; legis zelo succēsi paucos ad hac rē articulos dānationis cauterio (ne deinceps fallāt incogniti) notare decreuimus: rememorātes inter cætera innumera dictū illud sapientissimi doctoris Augustini de superstitiosis obseruationibus, Quod qui talib. credūt aut ad eorū domū eūtes aut suis domib. introducūt aut interrogāt, sciāt se fidē Christianā & baptismū præuaricasse, & paganū & apostatam, id est, retro abeuntē & Dei inimicū & irā Dei grauiter incurrisse, nisi Ecclesiastica pœnitētia emēdatus Deo recōcilietur. Hæc ille. Neq; tamē intensio nostra est in aliquo derogare quibuscunq; licitis & veris traditionib. sciētijs & artib. sed insanos errores atq; sacrilegos insipientiū & ferales ritus pro quāto fidē orthodoxā & religionē Christ. lædūt & contamināt: inficiūt, radicitus quantū fas nobis est extirpare satagimus: & honorē suū sincerū relinquere veritati.

EST autem primus articulus quòd per artes magicas & maleficia & inuocationes nefarias quærere familiaritates & amicitias & auxilia dæmonum non sit idololatria. Error. Quoniam dæmon aduersarius pertinax & implacabilis Dei & hominis iudicatur: nec est honoris vel domini cuiuscunq; diuini verè seu participatiuè vel aptitudinaliter susceptiuus vt aliæ creaturæ rationales non damnatæ: nec in signo ad placitum instituto, vt sunt imagines & templa Deus in ipsis adoratur.

Secundus articulus, quòd dare, vel offerre, vel promittere dæmonibus qualemcunq; rem vt adimpleant desiderium hominis, aut in honorem eorum aliquid osculari vel portare non sit idololatria. Error.

Tertius, quod inire pactum cum dæmonibus tacitum vel expressum nō sit idololatria vel species idololatriæ vel apostasiæ. Error. Et intendimus esse pactum implicitum in omni obseruatione superstitiosa.

cuius

cuius effectus non debet à Deo vel natura rationabiliter expectari.

Quartus, quod conari per artes magicas dæmonas in lapidibus, annulis, speculis aut imaginibus nomine eorum consecratis, vel potius execratis includere, cogere & arctare vel eas velle viuificare, non sit idololatria. Error.

Quintus, quod licitum est vti magicis artibus, vel alijs quibuscunque superstitionibus à Deo & Ecclesia prohibitis pro quocunque bono fine. Error: quia secundum Apostolum non sunt facienda mala vt bona eueniant.

Sextus, quod licitum sit aut etiam permittendum maleficia maleficijs repellere. Error.

Septimus, quod aliquis cum aliquo possit dispensare in quocunque casu, vt talibus licite vtatur. Error.

Octauus, quod artes magicæ & similes superstitiones & earum obseruationes sint ab Ecclesia irrationabiliter prohibitæ. Error.

Nonus, quod Deus per artes magicas & maleficia inducatur compellere dæmones suis inuocationibus obedire. Error.

Decimus, quod thurificationes & suffumigationes quæ fiunt in talium artium & maleficiorum exercitio sint ad honorem Dei & ei placeant. Error & blasphemia, quoniam Deus alias non puniret vel prohiberet.

Vndecimus, quod talibus & taliter vti non est sacrificare seu immolare dæmonibus, & ex consequenti damnabiliter idololatrare. Error.

Duodecimus, quod verba sancta & orationes quædam deuotæ & ieiunia & balneationes & continentia corporalis in pueris & alijs, & missarum celebratio, & alia opera de genere bonorum quæ fiunt pro exercendo huiusmodi artes excusent eas à malo & non potius accusent. Error: nam per talia sacræ res immo ipse Deus in Eucharistia dæmonibus tentatur immolari, & hæc procurat dæmon, vel quia vult in hoc honorari similis altissimo, vel ad fraudes suas occultandas, vel vt simplices illaqueet facilius & damnabilius perdat.

Decimustertius, quod sancti prophetæ & alij sancti per tales artes habuerunt suas prophetias et miracula fecerunt aut dæmones expulerunt. Error et blasphemia.

Decimusquartus, quod Deus per se immediate vel per bonos angelos talia maleficia sanctus hominib. reualuerit. Eerror et blasphemia.

Decimusquintus quod possibile est per tales artes cogere liberum homines arbitrium ad voluntatem seu desiderium alterius. Error & hoc conari facere est impium & nepharium.

Decimussextus, quod ideo artes præfatæ bonæ sunt & à Deo, & quod eas licet obseruare: quia per eas quandoq; vel sæpe euenit sicut vtentes eis quærunt vel prædicunt, quia bonum quandoque prouenit ex eis. Error.

Decimusseptimus, quod per tales artes dæmones veraciter coguntur & compelluntur, & non potius ita se cogi fingunt ad seducendos homines. Error.

Decimusoctauus, quod per tales artes & ritus impios, per sortilegia, per carmina & inuocationes dæmonum, per quasdam insultationes & alia maleficia nullus vnquam effectus ministerio dæmonum subsequatur. Error. Nam talia quandoq; permittit Deus contingere: patuit in magis Pharaonis & alibi pluries: vel quia vtentes, seu consulentes propter malam fidem & alia peccata nephanda dati sunt in reprobum sensum, & demerentur sic illudi.

Decimusnonus, quod boni Angeli includantur in lapidibus et cõsecrent imagines vel vestimenta aut alia faciant quæ in istis artib. continentur. Error & blasphemia.

Vicesimus, quod sanguis vpupæ vel hœdi vel alterius animalis, vel pergamenum virgineum vel corium leonis & similia habeant efficaciam ad cogendos vel repellendos dæmones ministerio huiusmodi artium. Error.

Vicesimusprimus, quod imagines de ære plumbo vel auro, de cera alba vel rubea vel alia materia baptizatæ exorcizatæ & consecratæ seu potius execratæ secundum prædictas artes et sub certis diebus habent virtutes mirabiles, quæ in libris talium artium recitantur. Error in fide & philosophia naturali, & astronomia vera.

Vicesimussecundus, quod vti talibus & fidem dare non sit idololatria & infidelitas. Error.

Vicesimustertius, quod aliqui dæmones boni sunt, alij omnia scientes, alij nec saluati nec damnati. Error.

Vicesi-

Vicesimusquartus, quod suffumigationes quæ fiunt in eiusmodi operationibus conuertuntur in spiritus, aut quod sint debitæ eis. Error.

Vicesimusquintus, quod vnus dæmon sit rex Orientis & præsertim suo merito, & alius Occidentis, alius Septentrionis, alius meridiei. Error.

Vicesimussextus, quod intelligentia motrix cœli influit in animam rationalem sicut corpus cœli influit in corpus humanum. Error.

Vicesimusseptimus, quod cogitationes nostræ intellectuales & volitiones nostræ interiores immediatæ causantur à cœlo, & quod per aliquam traditionem magicam tales possint sciri, & quod per illam de eis certitudinaliter iudicare sit licitum. Error.

Vicesimusoctauus articulus, quod per quascunque artes magicas possimus deuenire ad visionem diuinæ essentiæ vel sanctorum spirituum. Error.

Acta sunt hæc & post maturam crebramque inter nos & deputatos nostros examinationem, conclusa in nostra congregatione generali Parisijs apud S. Maturinum de mane super hoc specialiter celebrata. Anno domini M.CCCXCVIII. die 19. mensis Septembris. In cuius rei testimonium sigillum dictæ facultatis præsentibus literis duximus apponendum.

Originale huius determinationis est sigillatum magno sigillo facultatis Theologicæ Parisijs.

INDEX CAPITVM.

Libro primo.

CAP. I. MAgi definitio.

CAP. II. De ſpirituum cum hominib. conſociatione.

CAP. III. De bonorum ſpirituum malorumq́; differentia.

CAP. IV. De prophetia alĳsq́; diuinis modis ad res occultas cognoſcendas.

CAP. V. De naturalibus & humanis modis ad res occultas cognoſcendas.

CAP. VI. De modis illicitis ad perueniendum eò quò intenditur.

CAP. VII. De teratoſcopia, aruſpicina, orneomãtia, hieroſcopia, alĳsq́; ſimilibus.

Libro ſecundo.

CAP. I. De Magia vniuersè, & generib. ipſius.

CAP. II. De tacitis malignorum ſpirituum inuocationibus.

CAP. III. De expreſsis malignorum ſpirituum inuocationibus.

CAP. IV. De ĳs qui expreſſa conuentione Deo renuntiant, & vtrum corporeà dęmonibus exportentur.

CAP. V. De Magorũ ecſtaſi & raptu, & de ordinarĳs ipſorum frequentationibus cum dæmonibus.

CAP. VI. De Lycanthropia, & poſsintne hoïes à ſpiritibus in beſtias commutari.

CAP.

CAP. VII. An Magi cum dæmonib. copulenť.
CAP. VIII. Posśintne Magi morbos, ſterilitatẽ, grandines, tempeſtates immittere, & homines beſtiaśve morte afficere.

Libro tertio.

CAP. I. De modis licitis ad carmina & magicas artes præuertendas.
CAP. II. An poſsint Magi valentiũ incolumitatem cõfirmare, & curare affectos.
CAP. III. An Magi ſuis artibus conciliare poſſint gratiam procerum, formam, voluptates, honores, diuitias, ſcientiam & fertilitatem afferre.
CAP. IV. An his plus quàm illis Magi nocere poſsint.
CAP. V. De modis illicitis ad carmina maleficiaq; p̃uertenda, & curãdos morbos.
CAP. VI. De ꝭs q obſidenť, cogunť à malignis ſpiritib. & quibus modis propulſenť.

Libro quarto.

CAP. I. De Magorum inquiſitione.
CAP. II. De probationibus ad euincendũ Magiæ crimen neceſſarꝭs.
CAP. III. De voluntaria & coacta Magorum confeſsione.
CAP. IV. De pręſumptionib. aduerſus Magos.
CAP V. De ſupplicꝭs quæ merentur Magi.
Confutatio opinionũ Ioan. VVieri.

DAEMONOMANIAE MAGORVM
Liber primus.

Magi definitio. CAPVT I.

MAGVS est, qui sciens prudens diabolicis modis ad aliquid conat᷑ peruenire. Hãc definitionem ponimus vt necessariam, nõ ad huius operis solùm intelligentiam, verumetiam ad iudicia quę contra Magos ferenda sunt. Est autem ab omnib. adhuc prætermissa, qui de Magis instituerunt scribere: quamuis huic fundamento tractationem totam oporteat incumbere. Nunc ergo definitionem nostram minutatim exponamus. Primùm vocibus illis, *Sciens prudens*, vsus sum: quia non videntur (ait lex[a]) vllo pacto consentire, qui errãt. Ægrotus itaque medicinam diabolicam à Mago, quem virum bonũ putabat, sibi ministratam bona fide sumẽs, non est magus: iustam enim causam habet ignorantiæ. Sin autem indicauerit Magus, aut malignos spiritus corã inuocauerit, vt nonnunquã accidit: ratio diuersa est. Hoc autem exempli gratia solùm apponimus, suo

[a] *l. nihil cõsensui, de regu. iur. ff. l. si stuprũ, de adulte. ff. l. aut facta, de pœnis, ff.*

loco ampliùs explicaturi. Iam quinã modi sint dia bolici, opus est cognoscere. Diabolus Grecè calũniatorem significat: quia semper explorat bonorũ facta, vt Scriptura [a] ostendit, & coram Deo appetit calũnijs. Modi verò diabolici sunt superstitiones & impietates quas excogitauit, & seruos suos docuit, ad perdendum humanum genus. Quamobrem illum Hebræi Satanam, id est, aduersarium nominarũt. quod Salomo [b] innuebat, dicens Deũ creasse hominem ad imaginem suam, qui immortalis esset: inuidià autem Satanæ mortem in mundum ingressam esse. & narratur compluribus Scripturę locis. Statuit enim his verbis Salomo, nõ solùm existere eum qui aduersetur humano generi, sed à principio creatum esse: vt in libro Iobi [c] dicitur. Cum hac autem Scriptura sacra omnibus etiã Academicis, Peripateticis, Stoicis, & Arabibus, optimè cõuenit, spiritus existere: adeò vt quisquis hoc in dubium vocauerit (quod athei Epicuri faciunt) is principia totiùs Metaphysicæ negauerit, & substãtiam Dei, ab ipso Aristotele [d] demonstratam, corporumq; cœlestium motus spiritib. & intelligentijs attributos. vox enim Spiritus, de Angelis Dæmonibusq; enunciatur. Et quamuis Platoni, Plutarcho, Porphyrio, Iamblicho, Plotinoq; placeat, dęmonas bonos & malos esse: Christianis [e] tamen appellatio Dęmonum, de spiritibus malis vbiq; accipitur, & Sorbonæ quoq; determinatio, confecta xix. Septembris, 1398. sentẽtiæ veterum Doctorum cõformata, eos pro hęreticis damnat, qui

[a] Sapien. 3. Ecclef. 17. Genef. 3. Iob 1

[b] Iob 4.

[c] Libris Physic. & Metaphysic.

[d] Aug. tract. 42. in Ioan. & libr. 8. de ciuitat. Dei, c. 22. & lib. de vera reli. ca. 13. & lib. contra Manich. ca. 33. & lib. 1. cõtra Pelagiũ.

qui Dæmonas bonos esse docēt: vt contrà Angelicorum spirituū nomine semper intelliguntur boni. quæ quidem resolutio est optima, & præcidendę eorum excusationi & impietati apprimè necessaria, qui specie bonorum Dæmonum non dubitant inuocare diabolos, atq; accersere. De origine Dæmonum, vix inuenias quod possis affirmare. itaq; sic de illis in Timęo Plato: περὶ δὲ τῶν δαιμόνων εἰπεῖν, καὶ γνῶναι τὴν γένεσιν, μεῖζον ἢ καθ' ἡμᾶς. πιστέον δὲ τοῖς εἰρηκόσιν ἔμπροσθεν. i. de Dæmonibus autem dicere, & eorum nosse originem maius est quàm vt à nobis præstari possit. Fides verò ijs est adhibenda, quæ à veteribus dicta sunt. Priscorum verò patrum sententiam amplecti licet, qui spiritus gratia præditos, exortésque peccati, à Deo creatos esse docuerunt: quorum alij, volentes in Deum insurgere, dati fuerint præcipites. Huic sententiæ accommodant Draconis casum, pertrahentis secum ingentem stellarum numerum in Apocalypsi [a]: Dæmonúmque principem cum subditis suis intelligunt. Ethnici verò ad Gigantomachiam olim retulerunt: atque in eam sententiam Pherecydes Draconem *Ophionæum*, caput rebellium Angelorum, Trismegistus in Poimādro, & Empedocles, Dæmonas cælo delapsos οὐρανοπετεῖς appellarunt. Hoc sentit August. lib. viij. ca. xxij. de Ciuit. Dei: idemq; propter antiquitatem, autoritatemq; eorum qui ita senserunt, à Christianis receptum est. Verumtamen illis videtur Deus ab initio mundi magnum illum Satanam, quem Scriptura Behe-

[a] Apoc. 12.

[a] Iob.40.et 41. moth & Leuiathan vocat, creauisse. ait enim Scriptura[a]: Is prima rerũ origine à Deo conditus est. atque vt eum confirment fuisse à gratia in creatione alienum, adducũt Esaiæ[b] locus, in quo sic effatur Deus: Feci & formaui Satanam, vt perdat, vastet ac destruat. (Itaq; non rarò appellatur Asmodæus, à verbo שמד quod significat profligare) & Deus populo Hebręorum narrans, se in toto Ægyptiorum regno de omnibus tam hominũ quàm iumentotum primogenitis vltionem sumpturum esse: Non sinam, inquit[c], destructorem intrare domos vestras. Orpheus ipse dæmonem magnum appellat vltorem, atque (vt erat Magorum princeps) ei decantat hymnum. Similiter hæc Psaltæ verba[d] adducũtur, Magnum illum Leuiathanem, quem formasti vt triumphares de ipso: & illa in Exodo[e], Feci te, ô Pharao, vt demonstrem meam potentiam in te. quæ præter nudum historiæ sensum, de Satana accipiũtur: vt ista in Ezechiele[f]: Ecce me inimicum tuum, Pharao magne, Leuiathan, Draco iacens in medio fluuiorũ, qui dixisti, Meus est fluuius, & ego feci me, &c. Efficiam te escam volucribus cœli. Quibus in locis interpretes consenserũt, Leuiathane, Pharaone, & Behemoth, significari magnum humani generis inimicum, regno Ægypti, carnem cupiditatemq;: & fluuio, torrentem naturæ fluxæ, continenter in corruptionẽ delabentis: quę corruptio destructori propria, Creatori verò omniũ Deo aduersa est. vt enim ad creationem & generationẽ Creatore patre & genitore opus

[b] Esai.54.

[c] Exo.12.

[d] Psal.74.

[e] Exod.9.

[f] Ezech.29.

re opus eſt, ita etiam corruptore ad ſuccedentē elementaris huius mundi corruptionem opus eſſe. eadem quoq; ratione Prouerbiorum Salomonis xxx. capite dici allegoricè, coruos torrētis effodere oculos illius qui deridet patrē, & contemnit doctrinam matris. his enim verbis diabolos elementaris huius torrentis intelligi, qui nigri plurimùm apparent vt corui, & rationis lumen in eis extinguunt, qui cōtemnunt naturæ legem, & ludificātur Deum. Quinetiam Hebræi affirmant, periturum Satanam, adductis locis ex Ezechiele xxi. & Eſaia xxvij. vbi Deus dicit certo die Leuiathanē magnum occiſurus, magnū ſerpētem tortuoſum qui eſt in mari: intelligentes maris nomine, materiam hanc fluxam & elementarem, quam Plato & Ariſtoteles, originem mali indagātes, ſubiectum eſſe ſtatuerunt malorum omnium, & quam Salomo in allegoriis parabolisq; vocauit mulierē, dicens nullam malitiam accedere ad malitiā mulieris: & paulo pòſt (quod amplius eſt) meretricem quę viros omneis admittit, vt materia formas. Atque hæc R. Maymonis[a] interpretatio. Præterea dicunt, eos homines qui ſe cultui Dei in hoc mundo penitùs addixerint, fore vt Angelos Dei: Erūt, inquit Scriptura,[b] ſicut Angeli Dei: ediuerſò autē qui Deo renuntiauerint, & ſe in cultum Satanæ dederint, eos perpeſſuros, ſeruituros vt diabolos & cornifices iuſticiæ Dei, ac perituros tandem (huc enim adducunt Zachariæ locum: Auferam, ait Dn̄s, ſpiritū immundum de terra) hæc deniq;

[a] *Lib. 1. More nebocim.*

[b] *Marci 13.*

electorum Angelorum ſigna, reproborúmq́; diabolorum eſſe, quòd illi vitam, hi mortem æternam conſequentur, cùm tormenta ſuis ſceleribus digna pertulerint, idq́; eo tempore quod ſingulis fuerat deſtinatum arcano conſilio Dei. Hæc ergo ſummatim Hebræorũ quorundam Theologorũ opinio, qua priſci quoq; autores Græci imbuti ſunt. Nã Plutarchus[a] cauſas exponens, cur oracula deſiuerint (quod Cicero[b] iamdiu ante ætatem ſuam ſcribit contigiſſe) hac inter cæteras vtitur, quòd vita Dęmonum circumſcripta ſit, & illis deficientibus defecerint oracula. Porphyrius[c] quoq; hos verſus citat ex Apolline:

[a] Libro περὶ ἐκλελοιπότων χρηστηρίων.

[b] Lib. de diuinatione.

[c] Libr. περὶ ἐκ λογίων φιλοσοφίας.

Οἴ οἴ μοι τρίποδες στοναχήσατε· οἴχετ' ἀπόλλων,
οἴχετ'. ἐπεὶ φλογόεν με βιάζεται οὐράνιον φῶς. id eſt:
Væ væ mihi, tripodes lugete, peryt Apollo,
Peryt, quoniam ardens mihi vim infert cæleſte lumẽ.

Euſebius item Eccleſiaſticus hiſtoriographus memorabilem narrat hiſtoriam[d], ad Tyberium Cæſarem fuiſſe perlatam, quę apud Plutarchũ etiam legitur: Multos cùm Echinadas inſulas præternauigarent, audiuiſſe in aere vocem ſępius inclamantem, Thamus (hoc autem fuit gubernatoris in naui nomen) & huic edicentem, vt cùm Palodes appuliſſet, magnum Pana mortuum eſſe indicaret. hoc facto, repẽtè magnos gemitus eiulatusq́; per Palodes, nemine comparente, exauditos eſſe. Auguſtinus autẽ, Aquinas, Hebræorumq́; Theologorum plurimi, Latinorumq́; crediderunt ex Dęmonum cum mulierib. conſortio (quod in Scri-

[d] Lib. 5. c. 18. & 9. περι-παρασκευῆς εὐαγγελικῆς.

ptura

ptura [a] aiunt exprimi, & Magi semper confessi sunt) diabolicos homines generari, quos Hebræi appellant Roschoth, id est capita, & diabolos esse putant humana specie: similiterq; Magos & Magas, qui liberos suos ab ipso ortu addicũt Satanæ, & detestãdam parentũ imitantur vitã, naturę diabolorum esse. Ac propterea Deus summam hanc impietatem abominatus, execrandæ maledictioni deuouit [b] eos, qui Moleco semẽ offerebant, minatus se ipsos è terra eradicaturum, vt Chananęos qui vsi fuerant illis, eradicauerat: quorũ semen ait Salomo [c] esse à Deo maledictum. Hi enim persępe liberos suos diabolo sacrificauerant, viuos cremãuerant, mactauerantq;: vt maga Medea fecit, ad vlciscendã filiã Creontis regis Corinthi, Iasoni suo amatori nuptã. Siue ergo Dęmones de gratia illa deciderint in qua creati fuerãt, & immortales sint (prout nos quidẽ statuimus) siue ꝓpagatione (vt Hebręi volũt) multiplicati sint, & Deus Satanam malignũ fecerit, vt destruente ac perdẽte illo generatio in corruptionẽ succedẽs cõtinuet̃ in hoc elementari mũdo: non est propterea ferendũ ęqs animis, & accipiendũ istud, esse iniquitatẽ in Deo: neque illud q̃d Manes Persa, Manich. autor, affirmabat, duo principia inter se potestate & origine æqualia ponẽda esse, vnũ boni, & mali alterum: q̃d tñ à se dicebat poni, vt absurdũ istud declinaret, si fateamur satanã naturà malignũ à Deo creatũ esse, malũ igitur à Deo prouenisse; sin aũt perfectũ, nõ potuisse igitur peccare, & in scelestam deprauatàmq;

[a] Genes. 6.

[b] Leuit. 20.

[c] Sapien. 3.

tamque naturam degenerare. Hæc enim hæresis supra omnes quæ vnquam extiterunt, abominanda est, eamque deseruit D. Augustinus hoc argumento, quòd malum nihil sit aliud quàm priuatio boni: cum tamen in ratione ista non possint illi conquiescere, quibus æquè vitia ac virtutes sunt habitus, & æquè actionib. dispositionibusq; comparant. Omnia verò Manichæorũ argumẽta, velut succisa radice, corruũt, si obseruabitur quod Dionysius ait libro de diuinis nominibus, in mundo nihil non bonum esse, nihil fieri quod non sit bonum aut per se aut relatione: vt optimè Magister sententiarum tradit. Quemadmodum enim plantas fecit Deus his venenatas, illis salutareis: & serpentes quoque ipsi ac viperæ (quas Manichæi à diabolo creatas iudicabant) componendæ theriacæ, pharmaco omnium præstantissimo, sanandæq; elephantiasi, & immedicabilib. morbis sunt vtiles: ita etiam de actionibus illis dicendum est, quæ per se malæ sunt, per relationem bonæ. Verbi gratia: Prædo cùm viatorem occidit, prædæ causa indignum commisit facinus atque capitale: fortasse verò nesciuerit parricidam à se interfectũ fuisse, aut hominem Deo charum ex calamitatibus istius vitæ liberatum: vt in libro Sapientiæ ostendit Salomo: itaq; Deum quidem ipso vsum esse administro, se verò propter idem factum, vt prædonem peruestigari, præhendi, pœnas luere certissimo iudicio Dei, ac postremò gloriam Deo tribuere. Iubebat quidem Pharao, mares Hebræorum

orum vt nascebantur, occidi: veruntamẽ Deus in Scriptura dicitur indurasse ipsum, rebellémque sibi effecisse, vt illustraretur potentia Dei, quæ alioqui tanquam sepulta latebat, & prædicaretur in vniuersa terra. Quamobrem docet Salomo, improbum non raró efferri atque educari, solùm vt seruiat gloriæ Dei, in die vindictæ. quicquid enim hic geritur, tandem oportet cedere in Dei gloriam. Atque hac quidem in re innotescit maximè iustitia Dei, & sapientia, ex turpissimis hominibus laudem suam, & ex crudelissimis sceleratorum factis, dum exequit̃ vltiones suas, gloriam eruentis. An ergo faciendum est malum, vt ex eo eueniat bonum? Hoc argumento Paulus ad Romanos in eadem causa vtitur: deinde veró subijcit, damnationem eorum iustam esse qui sic loquuntur. & sermonem concludens, ab admirabili Dei sapientia exclamat[a]: O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quàm incomprehẽsibilia sunt iudicia eius? Lutetiæ nuper vir quidam nobilis per falsos testes, nec infirmatos, euictus hominem quem nunquam viderat, occidisse, vbi animaduertit se Aresto Curiæ condemnatum, & mox ad necem rapiendum esse, patrem à se veneno sublatum confessus est. cuius rei testes sunt quàm plurimi. Infinita sunt exempla ad manum, & omnibus cognita: sed mihi sufficit breuiter indicasse, non debere quẽquam Deo, velut iniusto, illud vitio vertere, quòd Satanam creauerit ad perdendum, aut Angelos siuerit cõcidere. perinde enim illud fore,

[a] Rom. 11.

ac si quis emissaria, cloacas, latrinas, & alia sordium conceptacula, in elegantissimo quouis palatio necessaria criminetur. Quicunque autem laborat, vt calumnijs Deo imputet malum quod inest mundo, is proculdubio horribiliori maledictioni deuouebitur, quàm illa Chanaanis fuerit, cuius pater Cham ludificatus fuerat pudēda Noë parentis sui, quæ fratres ipsius auersa facie contexerunt. Atque hæc quidem causa est, cur post narrationem creati mundi, elegantia, amplitudine & perfectione admirabili, dicat Scriptura sancta, Deum vidisse quicquid fecerat pulchrum esse, bonúmque valde. Etenim cloaca mundi, est minutissima hæc elementaris mundi particula vbi versatur, quam Proclus Academicus[a] non dignatur particulam mundi, sed appendicem aut apotelesma appellare. & mare ipsum terráque (si cum cœlo comparaueris) nihil est nisi punctum quod sensu vix perceperis: vt à Ptolemæo optimè demonstratur. Verumtamen in hac cloaca, fœtorem & malum istius mundi continente, elegantia Dei opera & admirabilia extant. Sicut autem Deus, qui solus natura sua bonus est, neque errare potest, neque rem vllam à natura non bonam committere: sic etiam diaboli, si naturà maligni sunt, nequeunt rem vllam facere quæ ex se bona sit: sin autem non sunt à natura mali, possunt benefacere, vt Angeli possunt errando & offendendo malefacere. Dicitur[b] enim Sol immundus in conspectu Dei, & iniquitatem in suis

[a] ἐν τοῖς λόγοις περὶ κόσμου.

[b] Iob 4.

ſuis Angelis Deus inuenire. & alibi [a] Angelus ad Lotum: Si peccauerimus, non cõdonabit iniquitatem noſtram. Veteres porrò vno conſenſu docent, Angelos partim ad cœlorum motum cœleſtiúmque luminum, & agitationem naturæ fuiſſe inſtitutos, partim ad imperiorum & rerumpublicarum conſeruationem, (hos Pſellus & Porphyrius κοσμάγους vocant) & ad hominum moderationem, partim vt Deum ſingulariter colant & celebrent: etſi omnes ſimul in gloriam & laudationem Dei certum eſt conſpirare. De malignis verò ſpiritibus, hi quoque gloriæ Dei inſeruiunt, tanquam ſupremæ illius iuſticiæ adminiſtri & carnifices, nihil efficientes, niſi iuſta permiſsione illius. Quamuis enim maligni ſpiritus quicquam non faciant boni, niſi per accidens, & vt maius aliquod malum ex eo conſequatur, vt ſi ægrotum curent, ſuæ religioni obſtringendum: tamen certo certius eſt, nunquam paſſurum fuiſſe Deum, vt malum vllum committatur, niſi hoc cõſilio fieret, vt in maius aliquod bonum redundaret: vt Auguſtinus docuit ſanctiſsimè. Hic autem definitionem Dæmonum, quæ apud Apuleium extat, Magorum ſui temporis facilè principem, definitionem igitur iſtam ſequutus eſt: *Dæmones ſunt genere animalia, ingenio rationabilia, animo paſſiua, corpore aerea, tempore æterna*. vbi vox, *Æterna*, pro perpetua aut diuturna ſumitur: ſicut in Scripturis perſæpe. nam Deus vnus æternus eſt, principio carens, & nunquam ſortiturus finem:

[a] Geneſ. 19.

ſiue(vt Eſaias loquitur) fuit ante omnia, & poſt omnia futurus eſt. Quòd autem Dæmonas eſſe tradit corpore aereos, id verò ſpirituũ (qui puræ intelligentiæ ſunt) naturæ aduerſatur. ſed Dæmonas non eſſe puras intelligentias, placet Academicis. Hebræus Philo in locum Numerorum, Diuiſit Deus de ſpiritu qui erat ſuper Moſen, in electos ſeptuagintaduos: ita eſſe ſcribit, vt eſt in lumine. Potiùs fuerim dicturus, è ſubſtantia quinta exiſtere, vt de cœlo dicitur: ad declinandum illud ἄτοπον, de corruptione ſpirituũ, quod cõſequuturum eſt, ſi elemẽtares dicantur eſſe. hanc enim vnicam ob cauſam defendit Cicero, non eſſe illos ex elementis conſtitutos. Apuleius, ſint'ne Dæmones boni an mali, diſsimulat. quanquam apud veteres illud obtinuit, alios ex eis bonos eſſe, alios malos, & indifferenteis alios. Inter Chriſtianos Pſellus, inter Academicos Plotinus, & Iãblichus inter Ægyptios, ponunt tres differentias, omneisq́ in vniuerſum Dæmonas ſex locis collocant, in cœlo, in ſumma aeris regione, in regione media, in aquis, in terra, & ſub terra. Nos autem definitioni Theologorum inſiſtemus, omnes Dæmonas malignos eſſe. Enimuerò ferri non poteſt, vt conſtitutio illa indifferens in natura intelligente ſtatuatur: cum ipſi quoque veteres, duo iſta ſolùm epitheta Dæmonum vſurpauerint, εὐδαίμων, & κακοδαίμων. His ita conſtitutis de origine, natura, & qualitate Dæmonum vel diabolorum, via ad primũ noſtræ definitionis caput munita eſt: vt diabolo-

rum

rum actiones cognoſcamus, & diabolicos modos, quibus ad labefactandum homines abutuntur. Huic autem capiti neceſſe eſt ſocietatem & fœdus cum Dæmonib. anteire. Videamus ergo poſsitne vnquam fieri, vt hęc ineatur conſociatio.

De ſpirituum cum hominibus conſociatione. CAP. II.

NVlla rerum poteſt eſſe ſocietas atque coniunctio, niſi ſimilium, aut quibus aliqua inter ipſas eſt conuenientia. Apes ſocietatem inter ſe ineunt, propter ipſarum inter ſe ſimilitudinem, vt ex ſocietate mutua vtilitatem capiant: formicæ quoque, & ſiqua ſunt in animalibus ad ſocietatem apta. Lupis autem cum ouibus (quibus impreſsit Deus ἀντιπάθειαν quandam, & ἀσπόνδους inimicitias ac capitales indidit) proiectis ad omne ſcelus cũ ſanctis hominibus ſocietas non poteſt conſiſtere, neque Angelis cum Dæmonibus. Inter homines verò inueneris qui nec boni ſunt, nec mali: ſed ita ſe his & illis accommodant, vt de homine non ineptè ſtatueris, intelligentem ipſius animã inter Dæmonas & Angelos, tanquam in medio poſitam. Deum enim Opt. Max. videmus res omneis à natura conſtrinxiſſe medijs quæ ſuis extremitatibus reſpondeant, & in rebus intelligentibus, cœleſtib. atque elemẽtaribus harmoniam mundi certis medijs & adamantinis vinculis compegiſſe. Quemadmodum autem ſi contrarias voces medijs non

temperaueris, cōcidit harmonia: ſic etiam fit mundo, & illius partibus. Contraria cœlorum ſigna, conueniente cum vtriſque ſigno colligantur. Inter lapidem & terram ſunt argilla & tophus, terræ metallorúmque intermedium obtinent pyrites lapis, & foſsilia multa: inter lapides & plantas genera ſunt coralij, tanquam lapideſcentes plantæ quæ radices, ramos & fructus afferunt: inter plantas & animalia habemus zoophyta prædita ſenſu, motu, & facultate ducēdi vitam radicibus quæ ad lapides adhæreſcunt: inter animalia terreſtria & aquatica ſunt amphibia, vt fibri, lutræ, teſtudines, cancri: inter aquatilia & volucria ſunt volantes piſces: inter alias beſtias & homines ſimijs & cercopithecis eſt locus: inter animantes brutas & naturam intelligentē, Angelos puta & Dæmonas, Deus hominem fecit mortalem corpore, immortalem intelligentia. Itaque homines ſancti, qui ſpreta mortali & terrena parte in id incumbunt, vt ſuam intelligentem animam adiungant Angelis, hi mundum intelligentem cum inferiore colligant: quod quidem tum primùm factum eſt, quando in conditione gratiæ creatus eſt Adam, coniuncto pariter libero arbitrio[a], vt bonus aut malus exiſteret. Atque hanc ob cauſam Hebræi tradunt, hominem poſtremum omnium à Deo creatum eſſe, adhibitis (inquit Philo Hebræus) Angelis: cùm vt eum oſtenderet intelligentis naturæ eſſe participem, tum vt ſuperiorem mundum cum inferiore compingeret.

Geneſ. 4. Deuter. 30.

De

De cæteris enim animantibus, dicitur aquis præcepisse Dominus, vt volucres & pisces producerent: terrę, vt animantes alias: de homine verò minimè, vt qui medium quodãmodo vinculum inter mundum intelligentem & aspectabilem erat præstiturus: quod vinculum inter Angelos perstat & homines sanctos, quorum precibus atq; interuentu genus humanum fuit conseruatum. Idcirco in Psalmis[a] Deus hominem fecisse dicitur paulo minorem Angelis (hîc enim voce Elohim non significatur Deus, vt quibusdã placuit: sed lxxij. interpretes ἀγγέλους reddiderũt, & Chaldæus מלאכיא ducta voce ab Hebręa מלאכים angeli, ad ęquiuocũ Elohim exponendũ: & quod Marotus noster dixit, [a] Psalm. 8.

Tu l'as faict tel que plus il ne luy reste:
— Fors estre Dieu.

id commodius fuisset dicturus in hanc formam,

Tu l'as si haut eleué de son estre
Qu'il est peu moins que l'Ange de ta dextre:

& Hebręi[b] Angelos pædagogos hominum nuncupant, sicut homines pastores dicuntur animalium. Quamobrem Plato[c] vt ab Hebræis illud didicerat, caprarum custodiam dixit non permitti capris, & bestiarum bestijs, sed hominibus, hominum verò Angelis: Nos, inquit, sicut oues, mira diuinorum pastorum custodia semper egemus. Cùm itaque boni sint Angeli, Diaboli verò mali, homines quoq; liberũ habere arbitriũ: vt boni sint aut mali: quemadmodũ inquit in lege Deus,

[b] lib. Pirke aboth.

[c] in sympoSio Protagora, politico, Critia, legibus, & Epinomide.

Posui

[a] Deut. 30. [a] Posui ante oculos tuos bonum & malum, vitam & mortem: elige ergo bonum, & viues. & alibi [b] dicitur euidentius: Deus postquam creauit hominem, permisit eum libero arbitrio ipsius, & dixit ei, Si voles, seruabis mandata mea, & seruabunt te: ignem & aquam dedi tibi, potes manum in vnum aut in alterum immittere: habes bonum & malum, vitam & mortem, & vtrum voles, habiturus es. Vt autem ostendatur, homini post peccatum Adæ liberum arbitrium non intercidisse, verba illa haberi in lege Dei, & Caino fuisse dictum [c], penes ipsum potestatem esse faciendi bonum aut malum. Quo in loco Moses Maymonis inquit, idem sentire Hæbræos omneis, homini esse liberum arbitrium, de eo nihil dubitari: qua de re (inquit ille) [d] laudetur Deus. Hæc illius verba. Itaque stat illa Theologorum sententia, omneis spiritus aut bonos esse, aut malos, & alios ab aliis disparatos. Quam sententiam his verbis significari volũt Theologi: Deus diuisit aquas ab aquis. & ab hominibus interuallum mediũ occupari. eorum.n. alij consociantur Angelis, alij Dæmonib. sunt etiam qui neque hos, neque illos curẽt. Siue aũt cum Angelis, siue cũ Dæmonibus societas & amicitia ineatur, ea principiũ habet à tacitis aut expressis cõuentionib. vt ijsdem verbis cum August. Thoma Aquinate, & aliis Theologis vtamur. Sunt quidẽ hõines, qui sese nunquã τοῖς νοητοῖς cõtẽplãdis occupãt, neque animũ altiùs attollũt rostro, tanquam sues aut bruta animantia transigentes vitã, de quibus Scriptura [e]:

[b] Eccl. 15.

[c] Genes. 4.

[d] lib 3. More hãnebocin.

[e] Psal. 49.

Non

Non generi nostro similes, in bruta videntur
Degeneres, animamq́ vomunt corpúsq́ sepulchro.

Ac mihi quidem videntur cũ spiritibus bonis aut malis nullo pacto consociari posse propter discrimen illud amplissimum quod inter sues istas intercedit, & spiritus, quorũ incorporea & spiritalis est substantia. Qui autem suas cogitationes ad malum conuertens vltrò se in eo occupat, huius anima, inquit Iamblichus [a], in diabolicã naturam degenerat, primùm quidem tacitis conuentionib. (vt postea dicemus) deinde expressis. Econtrariò autem qui bonis rebus studens, animum suum ad Deum, bonum, virtutemq́ extulerit, si purgata per Dei gratiam anima ipsius in virtutes morales primùm, tum etiam νοητὰς & spirituales incumbat, is cum Angelo Dei fortasse poterit eam societatem contrahere, qua ab ipso conseruabitur, præsentem ipsum sentiet, easq́ res cognoscet quas ipse iussurus & vetiturus est. Hoc verò paucissimis accidit, idq́ singulari Dei gratia & beneficio. quod Auerroes adeptionem intellectus vocat, in eo statuens maximam felicitatem omnium: & Græcorum primus Socrates percepit, vt apud discipulũ eius Platonem in Theage legimus: *Adest, inquit, mihi diuina quadam sorte dæmonium quoddam, à prima pueritia me sequutum.* deinde vocem à se audiri addit, qua illud quod instituebat, faciendum sibi nõ esse cognosceret. Atq́ hoc quidem inter Hebræos frequenter accidisse, è sacra Scriptura didicimus.

[a] *lib. 3. c. 32.*

quæ mille exempla proponit gratiæ ſingularis, qua Deus per Angelos adſtabat ſanctis, eos non obſcurè per Angelos compellabat voce, aut ἀφώνῳ ſigno. Eorum autem qui ſocietate cum ſpiritibus bonis cõiuncti ſunt, gradus ſunt varij. Alios enim Deus adeò excellente ornabat Angelo, vt prophetiæ & prædictiones eorum ſemper eſſent certæ, nec vllo pacto eludi poſſent: prout de Moſe, Elia, Samuele, & Eliſæo dicit. Aliorum verò prædictiones non vſquequaque valuerunt, ſiue hi ſpiritus illis imperfectiores eſſent, ſiue minus accommodatum ſubiectum. Nam quemadmodum Sol non tam clarè in terra quàm in aqua reſplẽdet, neque tam in aqua turbida quàm in clara, in agitata quàm in ſedata: ſimiliter etiam turbatæ animæ, ac minus quietæ perturbationes, non capiunt tam commodè claritatem quæ eſt intelligentiæ. Diximus autem, ſingulare Dei donum eſſe, quando ſpiritum bonum immittit ei quem diligit, vt ab ipſo curetur, & in actionibus ſingulis dirigatur: quia fieri etiam poteſt, vt vir amans virtutis, & timens Dei, preces apud ipſum fundat aſsiduè, neq; tamẽ à Deo donetur ſpiritu, ſed ea ſolùm ſapientia & prudentia, quæ fuerit opus: aut ſi fortè Angelum bonum ad cuſtodiam ipſius addiderit (vt Theologis placet, & Scriptura de eo loquitur, qui ſedet in latibulo Altiſsimi, ipſum præcepiſſe Angelis, vt cuſtodiant eum ambulantem in vijs ſuis:) Angelũ tamen Dei præſentem nec cernet, nec ſentiet. Sic
[a] Geneſ. 24. quod Abraham Eliezeri dixerat [a], Deum præmiſſurum

ſurum eſſe Angelum ſuum ad ducēdum ipſum, id verè factum eſt: quanquam nihil amplius percipiebat Eliezer, quàm puer aut demens aliquis, quos Deus ſæpenumerò conſeruat Angelorum operà, alioqui infinita mortis diſcrimina quotidie incurſuros. Si cui autem Deus ſingulare hoc donum contulit, vt pręſentem ſibi Angelum ſentiat, & diſtinctè diſertéq; cum ipſo communicantem, hic de maiore poteſt felicitate ſibi gratulari; de maxima verò, ſi Prophetiæ donum habuerit, ſummum honoris faſtigium, quò homo poſsit conſcendere. Horum itaque numerus ſemper fuit pauciſsimus. Deo per deſertum populum ſuum deducente, erant quidem ſupra ſexcenta hominum millia vigeſimum annum ſuperantia, hanc verò gratiam ſeptuagintaduobus ſolùm eſt largitus. & alio tēpore ſolus Ieremias fuit gratia eadem p̄ditus, cui pręcepit Deus, vt Barachiæ donū Prophetię petenti à Domino, indicaret rem nimis magnā ab ipſo expeti. Huius cōmunicationis Angelorum cum ſanctis exempla, in Scripturis extant quàm plurima. Non ſum neſcius, Atheos & Epicureos his velut fabulis reclamaturos, neq; verò efficere ſtatui, vt iſti ſapiant: hoc tn̄ pro indubitato obtinuit apud omneis cuiuſcunq; generis philoſophos. Plutarc. in libello de dæmonio Socratis, & certiſsimam aſſerit ſpirituum cum hominib. conſociationem, & Socratem, virū optimum Græciæ iudicatum, narrat ſæpe amicis dixiſſe, præſentem à ſe ſpiritum aſsiduè percipi, qui & à malefactis & à periculis

ipſum auerteret. Lõga eſt Plutarch. oratio, & quã-
tum quiſq; voluerit, tantum de ea crediturus eſt.
Ego verò confirmare poſſum, me ex homine qui
adhuc viuit, audiuiſſe, ſpiritum quendam eſſe aſsi-
duum ipſius comitem, quem tum demum cœperit
agnoſcere, cùm annum fermè trigeſimumſeptimũ
ageret: putare quidẽ eundem ſpiritum ſibi per to-
tam vitam adfuiſſe, cùm ex antecedẽtibus ſomnijs,
tum ex viſionibus, quibus fuerat præmonitus, vt
certa vitia periculaq; pręcaueret: nunquam tamen
ita percepiſſe planè, vt ab ea ætate fecerit. Hoc au-
tem ſibi narrabat accidiſſe, cùm priùs non deſiuiſ-
ſet anno integro Deum orare ex animo veſperi &
mane, vt bonum Angelum, futurum actionum ſu-
arum ducem, ad ipſum trãſmitteret: ſe antè & pòſt
quàm orauiſſet, certum tempus in contemplãdis
operibus Dei occupauiſſe, binis interdum aut ter-
nis horis conſidentem, vt meditaretur, volutaret
animo, legeretq; Biblia, & deprehenderet tandem,
quænam ex omnibus religionibus tãtopere con-
trouerſis, cum veritate faceret: itaque hos verſus à
[d] Pſal. 143. ſe non rarò pronuntiatos eſſe[d]:

Me Deus informa quæ ſit tua ſancta voluntas,
Morigeráſq; manus præſta, greſſúſq; ſequaces:
Namq; eris ecce Deus ſemper mihi: tramite recto
Spiritus ille tuus diuinaq; virgula ducat.

Se itaque improbãtem eorum factum, qui Deum
orant vt in præcepta opinione confirmet ipſos,
pergentem in oratione hac, & legentem Scriptu-

ras sacras, apud Hebræum Philonem reperisse in libro de sacrificijs, virum bonum & integrum, ac purificatũ à Deo, non posse vllum maius aut Deo gratius sacrificium, quàm sui ipsius offerre Domino: obsequẽtem huic consilio, animam suam Deo obtulisse: ex eo tẽpore (sic enim ille mihi) somnia ipsi & visiones monitorum plenas obuenisse, modò huic aut illi vitio corrigendo, modò anteuertẽdo periculo, modò huic aut illi difficultati soluendæ tum in diuinis, tum etiam in humanis rebus: inter alia verò dormientẽ se visum esse audire Dei vocem, dicentis, Seruabo animam tuam: ego sum qui ante apparui tibi. Postmodùm quotidie sub horam tertiam aut quartam matutinam spiritum pulsasse fores, se verò cùm surgẽs aperuisset fores, vidisse neminem: ita perstitisse spiritum vnoquoque mane, & nisi surgeret, ampliùs pulsando, vsque dum surgeret, excitasse. Tunc sibi demum obuenisse metum, cogitanti (aiebat ille) spiritum aliquem malignum esse: propterea non destitisse, neque diem vllum intermisisse, quin oraret Deum, vt Angelum bonum ad se transmitteret, & sæpe Psalmos (tenebat enim memoriter plerosque) cecinisse. tum ergo vigilanti sese patefecisse spiritum, leniter pulsantem: quo die primùm sensu percepit illum, & sæpius tangentem vitreum baucalium: quo facto non parum fuit attonitus. Biduo pòst cùm amicum quendam Regis Secretarium adhuc superstitem prandio excepisset, erubuisse illum, vt audiuit spiritum ita cędentem scamnum quod ad-

ſtabat ſibi, & fuiſſe perculſum metu, ſe verò dixiſſe illi, Ne timeto, nihil eſt: vt tamen hominem confirmaret, facti veritatem ipſi explicaſſe. Ab illo igitur tempore mihi cõfirmauit, ſpiritum ſemper ſibi adfuiſſe, & ſigno afficiente ſenſus monuiſſe: putà modò aurem dexteram feriendo, ſi quid mali faceret, modò ſiniſtram, ſi ſecus: ſi quis ad circumueniendum ipſum accederet, aurem dexteram fuiſſe pulſatam: ſiniſtram verò, ſi vir bonus, & ad rem bonã adueniret: ſi quid mali bibiturus aut eſurus eſſet, ſi quid facere cunctaretur, aut aggredi, ſignum item fuiſſe datum: ſi quid mali cogitaret aut inſtitueret, ſigno reuocatum eſſe: ſi quando Deum laudare Pſalmis inciperet, aut facta eius admirabilia eloqui, ſpirituali quadam vi auctum fuiſſe atq; confirmatum. Atq; vt inſpirata ſomnia à delirijs diſcerneret, quæ ex inualetudine aut animi perturbatione ſolent incidere, ſe ſub ſecundam tertiámve horam excitari à ſpiritu, deinde redormiſcere, tum ſibi demum vera ſomnia de eo quod facturus aut crediturus eſſet, de ijs quæ dubitabat aut quæ ventura erant, obtingere: adeò vt ex illo tempore nihil ferè ſibi acciderit, cuius non ſit præmonitus: nihil credendum dubitauerit, quin fuerit factus de eo certior. Se quidẽ quotidie à Deo petijſſe, vt ipſum doceret voluntatem, legem, & veritatem ſuam, & vnum ex hebdomade diem occupaſſe (non autem Dominicum, propter luxum vitámque perditam, quam die illo dicebat agitari) legendis Biblijs, meditandis & expẽdendis rebus lectis, Deo cum voluptate

luptate laudando Psalmorũ laudib. quo die feriē-
bať, domo nõ exiuisse: verumtamẽ in suis actioni-
bus reliqs satis esse hilarẽ, lætoq́ animo: citabat eñ
ad hãc rem Scripturæ locũ, *Vidi facies sanctorũ lætas.*
Quòd si versanti cũ aliјs contigisset non bonũ ser-
monem habuisse, aut diebus aliquot precari inter-
misisset Deum, illicò dormientẽ fuisse monitũ. Si
librum malũ legeret, fuisse librũ percussum à spiri-
tu vt eum deponeret. Ab eo q̊d valetudini ipsius
fuisset nociturũ reuocatum esse, & in morbo cura-
tum studiosissimè. Deniq́ tã multa mihi narrauit,
vt infinitum esset percurrere. Monebatur verò in
primis vt manè surgeret, id'q́ hora fermè quarta, si
bi dormiẽti narrabat edi vocẽ q̄ dicebat, Quis pri
mus oraturus surget? Narrabat quoq́, sæpe se cõ-
monefactũ esse de erogãda eleemosyna: q̊ plus ero
garet, eo secũdiores suarũ rerũ successus percepis-
se. Cùm inimici appetentes vitã ipsius, aqua vectũ
iri cognouissẽt, patrẽ sibi per somniũ fuisse visum,
adducentẽ equos duos, ruffum & albũ, ideoq́ cu-
rauisse, vt duo equi conducerenť, & quãuis de co-
lore nihil indixisset, famulũ duos illos ruffum & al
bũ adduxisse. Mihi aũt rogãti, Quid nõ apertè spi
ritũ cõpellaret? hoc q̄dẽ à se respõdit semel postu-
latũ esse, repẽtè verò spiritũ tanq́ malleo vehemẽ-
ter fores pepulisse, vt istud sibi ingratũ esse ostẽde
ret. Cæterùm se à Spiritu, ne diu legat aut scribat,
impediri, vt quiescat animus, & meditetur solus;
persæpè ad ipsius vigilantis aures subtilissimam
quandam vocem & ἄναρθρον peruenire. Quærenti

etiam,

etiam, An formã ſpiritus vidiſſet vnquam? reſpondit, ſe dum vigilaret, nihil vidiſſe vnquam, præter lumen quoddam valde clarum, in orbem ductum. Semel autem cùm in extremo agens vitę diſcrimine, Deum oraſſet ex animo, placeret ſaluti ipſius conſulere, & ſub diluculũ dormitaret: ſuper lecto cui incumbebat, animaduertiſſe puerulum veſte alba in purpureum colorem inclinante, vultu formaq́ admirabili: hoc ille plurimùm confirmabat. Iterum verſantem in graui periculo, & modò cubantem, à ſpiritu impeditum eſſe, qui non ceſſaret donec è lecto ſurrexiſſet, inſomnem itaque totam noctem in precibus conſumpſiſſe: poſtridie ſe mirabili ratione & incredibili, carnificum manus effugiſſe: hoc facto, ſe dormiẽtem audiuiſſe cùm inclamaret vox, Iam dicendum eſt, qui ſedet in latibulo Altiſsimi. Ne plura, narrabat ille ſe in omnibus difficultatibus, itineribus, inſtitutis quæ aggreſſurus erat, cõſilium à Deo petiȷſſe. & quadam nocte cùm benedictionem à Deo ſibi donari poſtulaſſet, viſionem dormiẽti fuiſſe oblatam, in qua ipſi benedicebat pater. Hæc de eo homine perſpecta placuit enarrare: vt oſtendam, non debere mirari quenquam malignorum ſpirituum conſociationem, ſi Angeli boniq́ ſpiritus, ſocietate huiuſmodi & frequentatione cum hominibus communicent. Quod autem narrabat ille aurem ſibi à bono Angelo pulſatam eſſe, idẽ optimè Iobi xxxiȷ. & Eſaiæ l. oſtenditur. hic enim, *Dominus*, inquit, *vellicauit mihi aurem diluculo*: ille verò longè apertius

ſecretum

ſecretum hominibus peritis retegit, quo ſe paulatim Deus percipiendum ſenſibus exhibet. Similiter quod dicebat ſe tanquam malleo pulſantem audiuiſſe, hoc primum legimus fuiſſe Prophetarum ſignum. De Manoha enim Iudicum libro legitur, cœpiſſe Angelũ Dei pulſare ante ipſum interprete Rabbi Dauide, vbi vox לפעמו pulſare & ſonare, eſt à nomine פעמון tintinabulum aut tympanum denotante. An ſuus autem cuiq; bonus ſit Angelus, difficile eſt ſtatuere. Nam etſi peruetus hæc ſententia eſt, quod hi verſus Græci non obſcurè docent,

ἅπαντι δαίμων ἀνδρὶ τῷ γενομένῳ
ἅπαντός ἐστι μυσταγωγὸς τοῦ βίου: id eſt,

Omni dæmon viro nato
Omnis eſt moderator vitæ, vel initiator.

contraria tamẽ magis videtur probabilis. Etenim Saulem videmus [a], poſtquã benedictione per Samuelem conſecratus, turbam Prophetarum inſtrumentis muſicis ludentium in via offendiſſet, Spiritu Dei indutum eſſe, & ſe totum (ait Scriptura) ſenſiſſe commutari: proptereáq; mandaſſe ei Samuelem, tum demum faceret quicquid ſibi in mentem venturum eſſet. Item cùm dicitur Deus [b] cepiſſe de ſpiritu Moſis, quem in ſeptuagintaduos homines diuideret, è ſexcentis millibus electos, & illi quieſcente ſuper ipſos Spiritu Dei prophetaſſe: facilè ex eo colligas, Spiritum Dei nondum ipſis adfuiſſe: hunc autem Dei ſpiritum eſſe tanquam lumen, quod ſine ſui deminutione communicatur, & in perpaucis hominibus, id́q; non ſemper eſſe.

[a] 1. Sam. 10.
[b] Num. 11.

Sic ediuersò Spiritus Dei Saulem reliquisse, & malignus Spiritus eum nonnunquam agitasse dicitur. legati quoque ab ipso ter ad Samuelem, Dauidem, alióſque Prophetas miſsi, à Spiritu Dei, ſimulac propè aderant, occupati propheta-
[a] 1.Sam. 19. bant. quin Saul ipſe [a] eódem veniens vt illos comprehenderet, mortiqúe traderet, à Spiritu Dei comprehenſus cœpit laudare Deum, & vaticinari: diſcedentem verò à Prophetarum turba, Spiritus Dei reliquit, quem antea quoque Spiritus malus inuaſerat, adeò vt furioſus factus prophetaret.
[b] 1.Sam. 18. Sic in Scriptura [b] paſsim prophetandi verbum in bonam & malam partem ſumitur: quia malignus ſpiritus, diuinorum miraculorum ſimia, conatur ea imitari, & quòd res futuras nouerit perſuadere. quanquam fieri poteſt (quemadmodum dixi) vt ab Angelo Dei homo ducatur & cuſtodiatur, Quem Angelum neque percipiat, neque compellet νοητῶς ἢ αἰσθητῶς intellectiuè vel ſenſitiuè: ſiue quòd Angeli dignitate differant, vt de ſpiritu Moſis, Samuelis, Eliæq́ue diximus, Prophetas reliquos longo interuallo ſuperantium, ſiue quòd homo ineptus ſit percipiendæ ſpirituali intelligentiæ. De bonorum ſpirituum cum hominibus coniunctione ſatis: de hominum verò cum Diabolis conſociatione, in hoc opere dicturi ſumus: ſed tenenda eſt prius bonorum ſpirituum à malis differentia.

De spirituum bonorum malorúmque differentia. CAP. III.

MAgum diximus eum esse, qui diabolicis modis ad aliquid conatur peruenire, tum de cõsociatione spirituum cum hominibus egimus: iam itaque cognoscenda est horum ab illis differentia, vt filij Dei à Magis discernantur. Hoc enim pernecessarium est ad pietatis ac religionis velum, laruamq́ue luminis adimendam, qua non rarò diabolus hominibus fallendis abutitur. Veteres Græci & Latini annotarũt esse bonos spiritus & malos: quorũ illos εὐδαίμονας, hos κακοδαίμονας, ἀλάστορας καὶ παλαμναίους, Latini Lemures appellabant: quod imperiti non possunt: Athei nolunt credere, Magi ad tollendam de se suspicionem rident quidem in speciem, sed reipsa plus satis intelligunt. Docemur autem exemplis non paucis, in hoc diabolum incumbere, vt Dei effingat opera, prout de Magis Pharaonis legimus. Hoc quoque legimus, malignos spiritus olim, vt hodie solent, fefellisse duobus modis: vno aperto expressis pactis (hoc autem rudes & imperiti solùm ac mulierculæ decipiebantur:) altero idololatria & religionis specie, viris bonis studiosisq́ue circumueniendis accommodato. Ideoq́ue Satanas vt ab adoratione veri Dei ad sui adorationem homines abduceret, nolebat [a] oracula responsaq́ue edere, nisi per virgines, & eos qui in precib. orationibusq́ue ad Apollinẽ Deosq́ue similes cum ieiunijs tẽpus transigerẽt. [a] *Plutarch. lib. de oraculorum defectu.*

Atque hunc quidem ritum tam bellè fouit Diabolus, vt in Occidentalibus insulis, antequam Hispani illis potirentur, fuerit compertum. Sacerdotes illarum gentium ieiunia maxima, preces, & supplicationes celebrasse, Labaris idola circumgestasse, eorumque honores decantasse, tum occupatos à spiritibus malignis res mirabiles pronũtiauisse quales in historijs Indiæ Occidentalis legimus: omnibus autem in vniuersum vxores non esse prӕterquàm ijs qui peccata audiebant, pœnitentiam imperabant, & confessionem sub graui pœna non audebant retegere: omnes persæpe ieiunare, maximè si quando faciẽda messis aut bellum, aut Deus ipsorum, id est, diabolus consulendus: vt autẽ vehementius raperentur, oculos occlusisse aut eruisse sibi cùm sacrificandi essent homines & omne genus animalia idolis suis: multa puellarum esse monasteria quas homines castrati naso labijsque præcisis asseruarent, indicta aduersus incestam capitali pœna, vt Romæ Vestalibus factum est: qui ambibant Sacerdotium, eos cum Sacerdotibus se in syluas albis vestibus indutos vel candidatos abdidisse, vbi annos quatuor aut quinque transigerent, hoc facto cum literis testimonialibus (syllabas Imperatores vocant) abire solitos: Maximum Deum ab ipsis adorari Solem quem vocant Guaca, & Paniacana Solis & Lunę filium. Omnibus autem notum est Amorrhæos aliosque populos quos exterminauit Deus has artes magicas exercuisse, hominesque diabolis sacrificauisse, quos compellabant

adora-

adorabantq́;in primis verò Solem quem κατ' ἐξο-
χὴν Hebræa voce *Bahal*, id est, Dominum appella-
bant: vnde processit nomen *Bahalzebub*, muscarum
dominus, eo quòd nulla in tẽplo illius musca de-
geret, quemadmodum in Venetiano palatio nul-
la esse dicitur, & in Toletano vnica. Hoc autem
nec nouum nec inauditum est: Cyrenæos enim le-
gimus cùm Acaroni Deo muscarum sacrificauis-
sent, & Græci Ioui quem Myrioden q. d. musca-
rium nominabant, muscas omneis vna nebula e-
uolasse, vt narrat Pausanias in Arcadicis, & Pli-
nius libr. xxix. naturalis historiæ, cap. vi. à Magis
quoque certis carminibus omnes angues è regi-
one vna abigi animaduertimus: non est igitur mi-
rum si omnes muscæ à Satana horũ magistro ab-
iguntur. Quòd si certa est de Toletano Veneti-
coq́ palatio fama, omnino statuimus idolum ali-
quod sub palatij limine fuisse conditum: vt nu-
per in quodam Ægypti oppido (vbi non erant
crocodili vt in alijs oppidis secundum Nilum) in-
uentum est plumbeum crocodili signum sub ædis
limine conditum, quam Mehemed ben Thaulon
cremari iussit: quo nomine expostularunt incolæ
dicentes se ex eo tempore à crocodilis grauissimè
infestari. Eadem ratione rex Iudææ Ezechias ser-
pentem æneum comburi iussit, ne adorari posset.
Extant libro tertio Mosis Maymonis Chaldæo-
rum sacrificia & ceremoniæ excerptæ è libro zeu-
zit (qui ceremoniarum illius gentis liber est) vbi
sacrificia, preces, ieiunia, saltationes, & supplica-

tiones describuntur illis persimiles quas Occidentales Indię tenuerũt: apud q̃s etiã Bahalis sacerdotes erãt Prophetæ seorsim degẽtes à mũdo, colore fumido amicti (horret.n. iste color vt qui maximè) ex q̃ nominabanť Camarin. Quinetiã (q̊d magis miramur) Indi Occidentales de Sole seu Apolline idẽ sentiebãt q̊d Amorrhæi, Græci, & Latini senserant, hũc Deũ prophetiarũ esse: quo argumento planè ostenditur Diabolũ præclarã istam scientiã omnes docuisse. Itaq; Ochozias rex Israelis maximus sua ætate Magus cùm de fenestra cecidisset, legatos in ædem Bahalis misit victurúsne à casu esset consulturos, quibus Elias causa itineris perspecta obuiam venit & dixit, an Deus non est in cœlo quem consulatis? Dicite Regi moriturum ipsum. Itaq; nemini mirum videri debet si Occidentales populi à Satana precũ, ieiuniorũ, sacrificiorum, supplicationũ, & prophetiarũ specie fascinabanť, cùm Palęstinę, Gręciæ, & Italię populi hac religiõe essent & nihil celsius cognoscerẽt. Dixerit quispiam, non habuisse eis fidẽ sapiẽtissimos: ego verò summos philosophos video id pro re diuina certissimaq; habuisse. Quis inter Philosophos Platone diuinior? At cùm Apollinis oraculũ non desituram pestẽ Atheniensib. respondisset donec altare ipsius (q̊d omneis in partes q̊d ratũ erat) fuisset duplicatum, & Plato ea tẽpestate Geometrarũ maximus aperta Physica & crassa duplicandi altaris ratione dixisset Atheniensib Deo rẽ omnium quę in Geometria sint difficillimã & quę adhuc minimè

nimè cõperta fuerit postulasse, vt eos ab auaritia, ambitione, inhonestisq́ voluptatib. reuocaret, & ad contẽplationẽ τῶν ἰονῶν mirabiliumq́ dei operũ ꝑtraheret: diabolus maximẽ istius pestis occasiõe arrepta plurimũ abusus est, & amplificauit opinionẽ de diuinitate oraculi. Secũdus à Platone Iãblichus Ægyptius tẽporib. Iuliani apostatæ magnus ante omnes & summè diuinus est habitus, quẽ Porphyrius, licet Philosophus κατ᾽ ἐξοχὴν dictus pro magistro agnoscebat. Verũtamen in istius libris de mysterijs (q̃ integra Romę traducta atq; impressa sũt) non in Marsilij Ficini fragmẽto, videmus illorũ impietatẽ[a] ab ipso reprobari q imagines & characteras ad vaticinandũ faciũt, affirmando[b] prophetiã non esse naturale bonũ, sed donũ Dei maximũ: à Deo.n. solũ ad eos ꝑmanare quib. purificatę sunt animę: reprobari quoq; illorũ factũ q Prophetiæ donũ[c] per δαίμονας παρίδρους, i. Dæmonas assessores vel comites & cõsiliarios (q̊s in annulis phiali sive gestare solẽt) aucupant̃: etsi Prophetiã cõparari ait [d]Hydromãtia, Lithomãtia, Actinomãtia, Xylomãtia. Rabdomãtia, Orneomãtia, & Alphitomantia, miraturq; Deos se ita demittere[e] vt in cibis diuinitatẽ suã dignent̃ collocare (q̊d Porphyrius in dubiũ reuocabat) & Deorũ naturã in istis omnibus adorari iubet. Omnia aũt hęc facta impia Deũ videmus detestatũ esse grauissimè, atq; nominatim istud[f] vetuisse ne lapis imaginationis adoretur: quem lapidem Chaldæus interpres vocat adorationis, multi statuã ἀπροσδιονύσως interpretati sunt.

[a] lib. 3. c. 30. 32. & 34.

[b] lib. 3. cap. 24. & 37. Synesius περὶ ἐνυπνίων.

[c] lib. 3. c. 13.

[d] lib. 3. c. 14.

[e] lib. 3. c. 17.

[f] Leuit. 26.

Iambli-

[a] *lib.3.ca.2. & sequent.*

Iamblichus prætereà, de quo iam habetur sermo, scribit [a] animam interdum extra hominem sic rapi diuinitus, vt corpus maneat ἀναισθητόν, neque ictuū neque punctionum sentiens: interdum verò corpus animamque exportari, quod genus appellat ἔκστασιν: atque hoc Magorum commune est qui expresſis pactis cum diabolo coniuncti sunt, vt modò spiritu deportentur dum sensus corpus fugiunt, modò corpore simul & spiritu, cū nocturnos cœtus obeunt, vt quæstionibus infinitis (de quibus posteà dicturi sumus) fuit comprobatum. Hic tamen animaduertens malignos spiritus subire bonorum locum, θεουργίαν dixit & sacrificia indignè facta displicere dijs, tum demum malignos spiritus se hominib. loco deorum exhibere: qua occasiōe Porphyrius, quamuis Christianorum hostis infensiſsimus, eò adductus est vt Deos omneis veterum esse κακοδαίμονας & malignos spiritus affirmaret. Atque hic quidem Iamblichus, qui de istis rebus, quàm accuratiſsimè potuit, diſſerebat, ea tempestate sanctiſsimus vir omniumque maximus habebatur, adeò vt Iulianus apostata literis quas sæpe ad ipsum mittebat inscriberet, Magno Iamblicho: sed postquam ipse cum alijs tentauit Alectryomantia cognoscere quis post Valentem imperio potiturus esset, Imperator Valēs de quatuor literis θεοδ. à gallo gallinaceo exaratis factus tandem certior morti addixit Magos innumeros, & Iamblichus veneno sibi ademit vitam vt suppliciū effugeret. Verùm vt demonstretur industrios quosque & sanctos viros nō

rarò deceptos esse à specioso illo pietatis prætextu, qui plurimùm in rebus magicis potest: suo loco posteà exponemus vt ad dæmonum inuocationem à sceleratissimis magis nostra memoria vsurpatam orationes, ieiunia, cruces, hostiæq́ soleant ab ipsis ad suum scelus occupari. Sic non ita pridē quædam Blesensis Maga fascinatam mulierem & decumbentem in curatura mandauit vt media nocte Missa S. Spiritus in æde S. Mariæ virginis auxiliatricis caneretur, deinde postquam toto corpore incubuisset ægrotæ & occentasset voces aliquot, sanata est (quam ceremoniam à Satana mulieri traditam fuisse constat exemplo Eliæ Prophetæ, qui Sunamitidis potentia Dei è mortuis suscitauit.) Sed post duos menses eadem mulier, quæ curata fuerat, in morbum relapsa, obijt, & consulta de ea re Maga respondit se plus satis loquutam esse, vt Harduinus Blesensis hospes ad Leonis insigne mihi exposuit: sortes enim à malefica quę hanc incantauerat in alteram dixit coniectas esse, quod Magorum omnium medicam artem fingentium commune est, vt posteà dicturi sumus. Et Magorum ὑπερασπιστὴς postquam orbes & nefarios characteras (quos hic de industria omissuri sumus) ad inueniendum thesauros posuit, fodiendo scribit Psalmos dicendos esse, *De profundis*, *Deus misereatur nostri*, &c, *Pater noster*, *Aue Maria*, &c. *à porta inferi*, *Credo videre bona Domini*, &c. *Requiem æternam*, &c. & legēdam Missam: Item vt aliud quippiam quod reticebo consequantur, inscribi quatuor tabulis mē-

branæ puræ, *Omnis ſpiritus laudet Dominum*, & ad quatuor parietes domus ſuſpendi: ad alia quoque ſcelera quæ nolo ſcribere Pſalmum centeſimumoctauum pronuntiari. Quinetiam Hiſpani & Itali regionem Belgarum adituri ann. M.D.LXVII. amuleta ſortilegiorum plena & ſibi tradita geſtabant vt tuti ab omnib. malis eſſent: Germani quoque nonnulli induſium neceſsitatis portant forma exſecrabili quam nihil opus eſt deſcribere, & crucibus vbiq; figuratum: & Magorum princeps indignus cuius hic apponatur nomen, ad malignorum ſpirituum inuocationem priùs ieiunari mandat, & S. Spiritus miſſam accurari. Quapropter difficilè eſt Magos retegere & à viris bonis diſcernere, ſed olim difficilius quàm noſtro tempore: etſi omnes populi omnesq; Philoſophorũ ſectæ Magos condemnarunt, vt Auguſtinus inquit[a], ſectus omneis Magiæ pœnas decreuiſſe, & Seruius apud Romanos narrat horrori ſemper fuiſſe Magos & incantatores, quod ex legibus xij. tabularum & Pandectis cõſtat[b]: cùm tamen omnia oracula quæ pro ſanctiſsimis habuerunt planè eſſent magica, vt antè diximus & pòſt ampliùs declarabimus. Si quis igitur affirmet bonorum ſpirituum & malignorum ſignum ex operibus bonis aut malis petendum eſſe, verum quidem dixerit: ſed in circumſcribendis bonis operibus res tota vertitur: nam vtcunque ieiunia, preces & orationes, caſtitas pudicitiáque, ſolitudo, contemplatio, ægrotorúmque curatio res per ſe bona ſint, ſi tamen propter-

[a] *libr. 18. de ciuit. Dei.*

[b] *l. itẽ iubeo. §. ſi quis aſtrologus. de iniu. toto ti. de maleficis & math. l. ſi quis aliqd, de pœnis. ff.*

propterea fiunt vt honor Satanæ idolo'ue habeatur, vt de rebus præteritis aut futuris oracula cognoſcantur, hæc verò opera non iam bona ſed deteſtabilia, damnanda, & diabolica cenſeri neceſſe eſt. Veteres autem hiſtoriæ docent hæc ab ijſdem Ethnicis fuiſſe facta à quibus faſcinatores & qui elementa (vt lex ait[a]) turbabant fuerunt condemnati: eadem Amorrhæos feciſſe, Indosq; ſimiliter. Ac horum quidem Magorum nonnulli fuerunt voluntarij: ſed verum certúmque indicium tangendis & cernendis Magis ſpiritibuſque bonis & malis inter ſe diſtinguendis Lex Dei exhibet, nam lege Dei[b] omnes ſortes ſeueriſsimè prohibentur, & varia illarum genera adducuntur, vt alia quoq; ſimilia ſtatuamus eodem iure prohiberi. Neque verò Ioſephi dictum libro Antiquitatum viij. oportet accipi, artem coniurandi malignos ſpiritus à Solomone repertam eſſe: cùm enim res longè minores de eo ſcriptæ ſint, & in omnibus eius ſcriptis ne minimum quidem iſtius artis veſtigium exſtet, non eſt credibile Scripturam fuiſſe illud diſsimulaturam: niſi fortè quiſpiam voluerit Solomonem illorum deteſtabilium librorum autorem facere, quos inſcriptos Magi circumferunt ipſius nomine. Potuit verò ſic Ioſephus decipi vt Iamblichus deceptus eſt. Narrat.n. Eleazarum quendam Iudæum coram Veſpaſiano Cæſare annulo nares cuiuſdā dęmoniaci attigiſſe, malignumq; ſpiritum vi radicis annulo incluſæ, quam à Solomone monſtratam aiebat, abegiſſe.

[a] li.6. de maleſic. C.

[b] Deut. 18.

Quod genus erroris perniciosissimum est ac scele ratissimum, licet multi squillam esse opinentur, & malignis spiritibus arcendis soleant præ foribus suis suspendere. Constat enim puluere quodam in ouile per Magum iniecto perituras oues, nisi auertat Deus: & quemadmodum fascinata pecora hominesq; interdum per Magos administros suos restituit Satanas (sed ea lege vt sortes in aliũ transferantur nequicquam sibi intercidat, vt postea demonstrabimus) sic etiam è dæmoniacis malignos spiritus sæpe eijcere, artésque diabolicas ad istud facinus effingere. Sic iste de quo Iosephus narrat faciebat annulo, cui non radix inerat sed malignus spiritus, cuius facultate aut collusione potiùs alter spiritus exibat, vt fides Magiæ & idololatriæ, qua imperitos ludificatur Satanas, haberetur. Signis autem dixerit luporum morsus lupos non petere, nec malignos spiritus à malignis pelli, huic responsurus sum non tam hac arte diuidi regnum Satanę quàm confirmari, & his miraculis stabiliri fouerique idololatriam: neq; absonum est illud Augustini, Diabolos à diabolis pelli etiámq; euerti, vt improbi ferè non euertuntur nisi improborum opera per voluntatem Dei dicentis apud Ieremiam, *Vlciscar inimicos meos per inimicos meos*. Etenim si boni sæpe bello petunt bonos, multo magis improbos appetunt improbi, diabolósq; diaboli. In Daniele autem legimus Angelos imperijs & regnis præesse, bellaq; inter se gerere: Angelus enim Dei Danieli dicit [a] Angelum Michaelem Hebræorũ prin-

[a] Daniel. 10.

cipem

cipem cõtra Angelum Persarum ad auxilium suũ aduenisse: sed de huius loci interpretatione sapientes viderint. Sic Deus in cœlo disposuit cõtrarios stellarum planetarumq́ꝫ motus & effecta, sic contraria elementa, sic antipathiam hinc, illinc sympathiam in vniuersitate rerum, qua contrarietate & suaui concertatione harmoina mundi continetur. Ista autem bonorum spirituum & malignorum confusio ex illo nouorum Academicorum axiomate profecta est, Cœlum cũ terra copulari oportere, virtutesq́ꝫ cœlestes cum terrestribus, & alia aliȷs coniungi, vt vis diuina elementaribus pariter ac cœlestibus modis attrahatur. Hæc Procli, Iamblichi, Porphyrȷȷ, & aliorum Academicorum hypothesis: qua magister ille artium diabolicarum fretus, cuius libri cum magnificis priuilegȷȷs excuduntur, fundamento huic superstruxit omnes sortes & diabolorum inuocationes quæ cum priuilegȷȷs principum, pestilentissimo Rerumpubl. exitio, vbiqꝫ excuduntur. Componit enim characteras proprios dęmonum planetas singulos (vt ait) moderantium: hos characteras in metallum planetæ cuiusqꝫ proprium eodem momento incidi iubet, quo planeta in sua domo & exaltatione versatur cum aliqua signorum coniunctione grata: atqꝫ tum præstò esse plantam, lapidem, & animal Planetæ destinatum: ita planetæ huic sacrificari omnia: interdum verò planetæ imaginem & Orphei Magi hymnos adhiberi: quibus hymnis plus satis Mirandulanus hæsit specie Philosophiæ, cùm ait

hymnis Orphei non minorem vim inesse ad Magiam quàm hymnis Dauidis ad Cabalam (de qua dicemus suo loco) & à se primùm gloriatur arcanum hymnorum Orphei, qui Medeæ maleficæ magister erat, fuisse reuelatum. Quin hymnos istos ad honorem Satanæ factos fuisse cernimus. quò spectant illa Pici verba, Frustra naturam adit qui Pana non attraxerit. Hac eadem ratione iste magorum magister discipulos suos in omni idololatria, impietate, artibusq; magicis informauit. Etsi quod illi Academici ignoratione per errorem sine dolo malo & bona fide rem bonam arbitrati faciebant, eo per detestandam impietatem Agrippa abusus est: fuit enim quamdiu vixit Magorum sui temporis maximus, quo defuncto scribit Paulus Iouius[a] & complures alij canem atrum (quem ille vocabat dominum) è cubiculo illius exeuntem fuisse visum, qui se in Rhodanum immerserit, neq; ab eo tempore comparuisse. Verùm lex Dei prospiciens sapientissimè eorum impietatib. qui inferiorem mundi partem superiori volunt coniungere & connubio mundum sociare (vt Picus ait impietatem maximam specioso tegens velamine) & herbarum animantium, metallorum, hymnorum, characterum, sacrificiorúmque opera Angelos & Deos primùm minorum gentium, tum per hos Deum maximum creatorem omniũ adducere: Deus igitur ipse impietati huic occursurus disertè videtur vetuisse[b] ne qui gradus fierent ad conscendendum altare suum, sed vt ad ipsum

[a] lib. elegiorum.

[b] Exod. 20.

pſum rectà adiretur præcepiſſe: quod dictum Platonici non ſatis aſſequuti Dæmonum inferiorum & Semideorum opera ſuperiores Deos perducendos eſſe, horumq́ opera conſimiliter ſupremum Deum. Ex his igitur Platonicos & alios Ethnicos ſtatuimus fuiſſe quidem idololatras, qui ſimplice animo per ignorationem Iouem adorauerint ſupplicauerintq́, Saturnum, Martem, Apollinem, Dianam, Venerem, Mercurium, & alios ſemideos, viuendo ſanctè, orando, ieiunando, quæuis iuſticiæ, charitatis, & pietatis facta exercendo: ſed Magos neq́ hos eſſe credimus, neque eos qui errore pari detinentur, quamuis res futuras diabolicis modis conati ſint prænoſcere, quia rem Deo gratam à ſe fieri exiſtimauerunt. Quamobrem etiam has voces, *ſciens prudens*, in definitione Magi poſuimus. Sed quiſquis notitia legis diuinæ præditus intelligit omnibus iſtis diabolicis diuinationibus interdictum eſſe, & ijs tamen ad aſſequendum aliquid vtitur, hic Magus dicendus eſt. Certiſsimum igitur notam internoſcendæ bonorum ſpirituum à malis, & pietatis ab impietate differentiæ ſitam eſſe in eo animaduertimus, vt perſpiciatur ſi fortè res creatæ Creatoris loco ad conſilium adipiſcendum adeuntur. Sed quia pleriq́ in prædictionum argumento falluntur, & bona pro malis non infrequenter accipiunt, nunc de prædictionibus præſagijſque videamus.

De prophetia, alijsq́ue diuinis modis ad res occultas cognoscendas. CAP. IV.

DIuinum Græci appellant μάντις ἢ μαντὴν παρὰ τοῦ μαντεύεσθαι, id eſt, diuinare, vel vaticinari: quod genus hominum quia fraudibus mendacijsq́ circumfluit, mendacem hominem Galli appellant *Menteur*, vt mihi quidem videtur, παρωνύμως. Latini diuinum vocant, ineptè Magis nomen præſtantiſſimum æquè ac Prophetis dantes. Illud autem eſt à voce μαντεία, quaſi μανεία quædam dicta, quia Diuini faſcinati & à maligno ſpiritu poſſeſsi furebāt plurimùm: neq́ enim Pythias ſacerdos diuinabat niſi furore ageretur. Quapropter etiam Herculeus morbus appellatur ſacer, quia abrepti Magi ſimiles ſunt hominibus ex eo morbo laborantibus. Hebræi diuinos primùm *Videntes* nominauerunt: vt cùm Saul amiſsis aſinabus diuinum conſulturus de ijs quæreret, [a] Samuel Videns eſſe diceba- tur: idem drachmam argenti quam videnti traderet à ſuo comite poſtulauit: & Samuel roganti eſſétne *Videns* ſe eſſe reſpondit: nondum enim [b] ait Scriptura, *Videntes* נביאים id eſt, Prophetæ dicebantur. Eſt autem hoc nomen à verbo נבא, quod plurimum paſsiuæ coniugationis eſt, vt oſtendatur veram diuinationem à Deo percipi. Græcum autem προφητεία prædictionem ſignificat, ſiue in bonam partem ſiue in malam acceperis. Quod verò eos qui pulueribus & pingui vtūtur appellamus Magos, hoc ſcitè cum veteribus diſtinguens Ariſtoteles

Cicer. lib. de diuinat.

[a] *Sam. 9.*

[b] *1. Sam. 10. Ierem. 26. Zach. 13.*

teles vernaculo ſermone Magos dixit τοὺς περὶ τὰς φαρμακείας, & Magos φαρμακίδας, vt videre eſt libr. vi. cap. xviij. & lib. ix. cap. xvij. hiſtoriæ animaliũ cum hippomanes ſcribit ὑπὸ τῶν φαρμακίδων vſurpari. Verùm vt cognoſcatur quænam ſit licita & quę illicita diuinatio, omnem diuinationẽ ſtatuemus aut diuinam eſſe, aut naturalem, aut humanam, aut diabolicam, & de his quatuor generibus dicemus ordine. Prima ergo quia à Deo extra ordinẽ proficiſcitur præter naturaleis cauſas, diuina dicitur. De hac extat teſtimonium Dei dicentis[a]. Si qui Propheta fuerit inter vos, ego viſione apparituros ſum ei, & cum eo loquuturus ſomnio: De Moſe verò ſeruo meo fideli præ omnibus, non ſic futurum eſt, non ego facie ad faciem ipſum alloquar. Quem in locum Hebræi[b] annotant Prophetiam eſſe munificentiam opera Angeli aut actiuæ intelligentiæ à Deo collatam rationali primùm animæ, deinde imaginationi, hinc Moſis ſolùm ꝓphetiam excipi oportere, quam Moſi Deum immediatè alloquenti ſine alio modo traditum affirmant, idq; vigilanti: atq; hoc ipſum ſignificari cùm Moſi dicit Dominus[c], Apparui quidem Abrahamo Iſaaco & Iacobo nomine meo Schadai, ſed magnum nomen meum Iehouah non expoſui eis, item ſub finem Deuteronomij, cùm dicitur nunquam fuiſſe Propheta ſimilis Moſi, qui Deum facie ad faciem cognouerit. Quoſcunque igitur ſermones in Scriptura Deus cum Prophetis habuit, per Angelos aut intelligentias ſomnijs & viſioni-

[a] Num. 12.

[b] R. Moſes Maymonis lib. 3. more nebocim.

[c] Exod. 9.

bus fuerunt traditi : ac propterea Hebræorum Theologi[a] à quibus Prophetarum doctrina quasi per manus accepta est, omnia somniorum visionumq; diuinarum genera diligenter expenderūt, quæ Augustinus breuiter formis quinq; complexus est, comprehensis putà humanis somnijs, quæ neque huius loci sunt, neque vllius pretij, vt in Ecclesiastico legimus. Nam eorum solùm ratio habenda est quæ diuinitus immittuntur: etsi omnia voce Hebrę̨a חלם & Gręca ἐνύπνιον contenta sunt, vt visa Hebræi מראות, Synesius[b] τὰ ἀφαρθιάματα, Latini visiones appellarunt. Inter hæc autem duo differentia insignis interuenit: primùm à perceptione vtriusque. Etenim diuinum somnium à dormiente percipitur, visio à dormitante, idq; impressione viua imaginationi adhærente, quæ instituendis hominibus res perinde exhibet ac si præsentes oculis cernerentur: itaque hęc ab humanis & brutis somnijs plurimum discrepant, quibus nihil aliud inest quàm naturalis impressio ita ad imaginationem accedens vt anteà res à vigilantibus fuerunt visæ. Modus autem diuina consequendi somnia & ad celsum illum prophetię gradum assurgendi est, si primùm omnis arrogantia & κενοδοξία deponatur, & ab inhonestis voluptatibus auaritiaq; abstineatur, deinde si vitę bene instituendæ incumbatur, operaq; in contemplandis & cognoscendis operibus ac Lege Dei consumatur. Præterea antiqui Hebrę̨orum Theologi[c] à tristitia senioq; non mediocriter effectū prophetiæ tradunt impe-

[a] R. Moses Maymonis lib. 3. more nebocim.

[b] lib. περὶ ἐνυπνίων.

[c] Libris Pirke aboth.

impediri, & Prophetas bona ex parte fuiſſe iuuenes. Hoc autem eſt totius rei pertingēdæ caput, ſi læto alacri integroq́ corde laudetur Deus, & Pſalmi ſæpe ad laudes ipſius maximè verò ad inſtrumenta muſica concinantur: ideoq́ prophetizandi verbū etiam ſignificat laudare Deum, vt 1. Sam. x. & xiij. בהנבאתו cùm prophetizaret, id eſt, laudaret. Neq; verò ad viſionum diuinarumq́ prophetiarū vim intelligendam dicta Philoſophorum oportet accipi, qui, ex coniectatione pura iudicantes, putant, ſi cuius natura eſt tēperatior huic veriora ſomnia accidere: virum enim qui florente ætate nunquam prophetauerit interdū videas in ipſo mortis articulo, dū mors præſtò eſt, prophetare. Itaq; non habens Ariſtoteles quod ſuper hac re ſtatueret, ait in libro de ſomnijs, nō exſtare veriſimilem aliquam cauſam diuinādi, niſi quę diuina & occulta ſit, captumq́ noſtri ingenij ſuperet. Illud quoq; non eſt omittēdum, quod Num. xij. legimus Deū ſe cum hominib. (excepto Moſe) non cōmunicare niſi dormientib. ſomnio & viſione, idq́ cum Prophetis ſolùm, vt viſionis à ſomnio diſcrimen, diuiniq́ ſomnij ab humanis oſtenderet, aut quę à morbis importantur. Diuinorum autē ſomniorum atque viſionū gradus ſunt plurimi. Primus gradus prophetię eſt reuelatio facta per ſomniū de colendo bono & fugiēdo malo aut euitādis ſceleratorū manibus: qua in ſpecie (inquiunt Hebræi) homo ſentit cum animo ſuo præceptorem quendam à quo inſtituitur, ideoq́ de hoc Scriptura dicit S. Dei

ſuper ipſo conquieuiſſe, aut Deum ipſi adfuiſſe. Secundus gradus eſt, cum homo vigilans aliquid percipit, quod animæ adhęreſcens impellit ipſum ad laudationem Dei operumq́ eius: quemadmodum Dauid Pſalmos cõpoſuiſſe dicitur, Solomo Parabolas, quibus ampliſsima & elegant. arcana continentur allegorijs inuoluta. Etenim Dauid & Solomo (vt Hebræi notant) ad eundem gradũ quo Eſaias, Ieremias, Nathan & alij conſimiles minimè peruenerunt: ſed quoties in ſcripturis Deus alloquutus Dauidem aut Solomonem dicitur, id Hebræi per Prophetas accipiunt dictum, puta Gadem aut Nathanem, quibus exhibebantur ad Dauidem informandum viſiones Dei, aut Ahiam Silonitem qui ad Solomonem miſſus eſt, & illud etiam quod Solomoni dictum eſt eum fore omniũ qui vnquam extiterint ſapientiſsimum, illud, inquam, non pro viſione accipiunt, ſed pro diuino ſomnio, quam in ſententiam Scriptura narrat expergefactum Solomonem percepiſſe id eſſe ſomnium: item quod Deus ſecundò apparuiſſe Solomoni dicitur, id viſionem fuiſſe negant. Tertius gradus eſt, cùm purgatus animus cernit figuram aliquam ſomnio, hominẽ, beſtiam, aut aliud quippiam, & ſignificationem viſi eodem momẽto percipit: quod in Zacharia non rarò legimus. Quartus eſt cùm nuda ab omnibus figuris & pura verba intelliguntur. Quintus, cùm homo loquens apparet, ac res diuinas retegens dormienti. Sextus, cùm Angelum loquentem videre ſibi videtur dormiens.

miens. Septimus, cùm dormientem Deus videtur alloqui vt Esaias inquit[a], vidi Deum & dixit, &c. sic apud Ezechielem, Micheam, & alios. Octauus, cùm visio Prophetica Dei verbo coniuncta aduenit: quo in gradu Hebræi prisci visiones Abrahæ posuerunt, excepta ea quæ obuenit in conualle Mambræ: hanc enim visionem in nono gradu collocāt. Decimus gradus est cùm Angelus videtur facie ad faciem colloquēs, vt in sacrificio Abrahæ. Vltimus & supremus omnium est, cum Deus in os alloquens sine alio modo videtur à vigile: qui gradus, vt ait Scriptura[b], Mosis fuit proprius. Quod itaq; Esaias Deum à se visum fuisse dicit capite vi. hoc visionis est quæ non vigilanti offerebatur: quod Ezechiel in campum inter cœlum terramq; situm delatus dicitur, id obuenit dormienti: nam etiam murū templi Ierosolymitani Ezechiel, cùm in Babylonia esset, dicitur perforasse, & consimiliter Ieremiæ indicitur vt cingulum abdat in Euphrate fluuio Babyloniæ, & post dies aliquot cingulum dicitur computruisse, cùm tamen Ieremias nunquam fuerit in Babylonia, Sic de Gedeonis vellere: nam loca persępe, tempora, personas, & alia singularia Prophetæ circumscripserūt, quæ ad visiones tamen referri necesse est. Quod cùm Ethnici & infideles multi non animaduerterent, prophetias à Deo vigilantibus reuelatas fuisse putauerunt, & occasionem criminandi scripturā sanctam aucupantur: multa enim visionis sunt quæ vigilantibus non potuerunt accidisse, & ex Scri-

[a] Esai. 6.

[b] Num. 12.

Daniel. 10. ptura quoque discimus Prophetas consultos die so-
lùm postero respōdisse, nisi anticipasset visio: qua
conditione Ahias Propheta reginę Samariæ vxo
ri Ieroboami respondit. Holda verò Prophetissa
legatos Regis Iosiæ in noctem iussit exspectare, &
Balaam legatos Balaci regis per noctem consiste-
re, quando per visionem asinam loquentem vide-
re sibi visus est, non autem (quod opinantur mul-
ti) audiuit vigilans. Diabolus quoque diuinorum
operum simia sacerdotes Apollinis in spelunca so
porabat, & quicunque oraculum Mopsi consule-
bant, in æde ipsius dormiebant: ita enim Plutarch.
narrat[a] præfectum quendam Asiæ cum Epicureo
rum aliquot comitatu omneis religiones ludificā
tium, puerum in ædem Mopsi misisse cum occlusis
literis quæstionem hanc cōtinentibus, vtrum vel-
let Mopsus sibi à præfecto sacrificari, albúmne vi-
tulum, an nigrum: puerum autem, cum noctem
vnam in æde dormiuisset, reuersum dixisse dormi-
enti sibi visum esse hominem qui nihil amplius
quàm nigrum responderit, ex eo tempore Præfe-
ctum credentem Mopso sæpe sacrificauisse. Duo
tamen in discrimine prophetiarum Dei & incan-
tationum Satanæ oportet obseruari. Vnum est
eos qui à dæmonibus inspirantur tum magis fu-
rere, qui autem à Deo sapere vt cùm maximè.
Quamobrem Scriptura Saulem narrat, cùm Spi-
ritus Dei incesseret eum, studiosum fuisse, integrū,
sapientem, idque per bienniū, cùm verò Spiritus ma
lus, amplius furiosum fuisse & prophetauisse (sic
enim

[a] lib. de oraculorum defectu.

enim ſcriptura[a], cúmq; in cœtu prophetarum eſſet ſpiritus Dei inuaſit eum, cœpitque prophetare & laudare Deum) & veteres Hebræi dixerunt ſolos ſapientes prophetas eſſe: contrà verò Sibyllę et Apollinis Propheti ſſæ nihil niſi furentes & ſpumantes rabie prophetabant, ſimiliterq; dęmoniaci prophetæ antequàm diuinent aguntur furore ſummo. Alterum diuinæ prophetiæ incantationumq; diſcrimen eſt, quod illa ſemper vera eſt, hæ à maligno ſpiritu profectæ aut ſemper falſę ſunt, aut pro vna veritate centũ mendacia nectũt. Propterea in lege Deus, Hac re, inquit, [b] Prophetas agnoſcetis, cùm quid dixerint ac non euenerit, ego non fuero alloquutus ipſos. Neq; tñ continuò Propheta falſus aut improbus putãdus eſt qui prophetiæ donum habuerit: hoc.n. interdũ ac non ſemper obuenit: q̄ ſi poſtea humano ſomnio nec diuinitus immiſſo permotus venturum aliquid dixerit q̄d non eueniat, errat ille quidem, ſed eo tamen nõ deſinit vir bonus eſſe & timẽs Dei: verũ Deus hoc pacto docet nõ eſſe ſtandũ humanis ſomniis, & Eccl. cauendũ p̄cipit vt credãt ſomniis niſi q̄ Deus immiſerit. Ex omnib. itaq; Prophetis q Sam. tẽpore vixerũt[c] nullus pręter Sam. fidelis & certus appellat̃, q nihil q̄ non ſit geſtũ p̄nunciauerit: & inter omnes q̄q; theologos cõuenit nõ ſemp Prophetis ſan. fuiſſe donũ Propbet. fuiſſe etiã cui vnica viſio, aut duo triáve ſõnia obuenerint, interdũ verò gratiã hãc diuinitus p totã Proph. vitã obtingere, vt Sa. Elię, Eliſ. Ahię Silon. obtigit. quinetiã p̄phetia q̄ non

[a] 1. Sam. 18.

[b] Deut. 13.

[c] 1. Sam. 3. Eccl. pen.

non euenit, aliquando Prophetis reuelatur, vt Micheas interminatus est Hierosolymis, Ionas Babylonem mox euersum iri post xl. dies prædixerat: cũ tamen istud non euenerit vbi pacatus est Deus pœnitentia. Hoc idem Ieremiæ xxvi. Ionæ xi. & Ezechielis xvij. animaduertimus. Sed prophetia ferè desistit senio: vt Ieremiæ quinquagesimoprimo dicuntur Ieremiæ verba desinere, cùm tamen deinde pertexat historiam, vbi Hebræi annotant prophetiam tunc in ipso desiuisse: & de sene Heli dicitur ipsum oculis fuisse captum, quod Hebræi accipiunt de visione prophetica: nam etiam Samuel admodum iuuenis visionem habuit, vt sacerdoti Heli iudicium Dei contra domum ipsius latum exponeret. Ideoq; apud Ioelem legimus diebus vltimis iuuenes visuros esse visiones, & senes somniaturos somnia: hæc autem illis longè inferiora sunt. Nonnunquam etiam gratia prophetica rationali parti infunditur, ac non phantasiæ, fortè ob phantasiæ vel imaginationis imbecillitatem: aut contrà infusa imaginationi ad rationem non permeat, tum quia imbecilla est, tum quia homo in contemplando sese non occupat. Aliquãdo ita infunditur vt ad exsequendum mandatum homo compellatur, quod Ieremiæ qui solus suo tempore Propheta fuit videmus contigisse. Huic enim iubente Domino somnijs & visionibus vt populo exponeret futurum vt Hierosolyma ab hostibus obsessa caperentur vi, Rex populusq; cæderentur gladio, templum conflagraret, oppidum euerteretur,

tur, rem imperatam à Deo non audebat explicare: ſed ita ſibi inſtitiſſe Spiritum Dei narrat, vt vi quadam prophetiam coactus fuerit pronuntiare: ac tum reclamante populo in foueam cœno refertam coniectus eſt & famem aliquantiſper paſſus, donec clàm à Rege euocatus veritatem rei declaraſset. Etenim ſæpenumero prophetia & ſomniũ immittuntur vni vt moneat, minetur, aut declaret damnationem alterius, vt Eliæ de Achabo Rege, Nathani de Dauide, & Ahiæ de Ieroboamo indictum eſt: quamuis Dauid Spiritu Dei fuiſſet præditus, ſed aut viſione prophetica quã alĳ prophætæ habebant oportuit caruiſſe, aut non fuiſſe tam excellenti præditum. Hoc ita eſſe eo demõſtratur quòd ſi quando bellum aut magnum aliquid gerere cogitaret, viſionem à Gade Propheta poſtulabat, aut Sacerdotem (qui comitabatur ipſum) iubebat Ephod induere vt voluntatem Dei ex Vrim & Thummim cognoſceret. Hæ autem voces Vrim & Thummim Hebrææ ſunt, quas LXXII. interpretantur declarationem & veritatem, Chaldæus (vt mos Hebræorum fuit myſteria condere) ſeruauit ἀνερμηνεύτους: Hebraicè vrim lumina, & Thummim perfectiones ſonant. Hoc nomen fuit tabulæ in quam duodecim gemmæ erant inſitæ, inciſaq́ue duodecim filiorum Iacobi nomina, ex catenulis duabus impendentis maximi Sacerdotis pectori, vt in libr. Exodi legimus[a]. Eleazar itaque Pontifex ſucceſſor Aaronis iubetur in Numeris[b] pro ratione Vrim conſulere, vt res gerant ex ver-

[a] Exod. 28.
[b] Num. 27.

bo & responsione ipsius. Si res quæ gerenda erat bene casura esset, quæstione proposita gemmæ viuida micabāt luce, aut inspiratus à Deo sacerdos futura prædicebat: quemadmodum ex Scriptura discimus[a], & Iosephi antiquitatibus[b], vbi lumen istud ante ducētos annos quàm viueret scribit desiuisse. hic autem trigesimo anno à Christo natus est. Græci pectorale istud vocarunt λόγιον, id est, oraculū, quod vulgus ineptè vertit Rationale: Reges enim in causis omnib. grauissimis per Pontificem consulebant deū, & si non edebatur responsum hæc fuit iræ Dei significatio. Quãobrem Sauli cùm à Deo abiectus esset (ait Scriptura[c]) nihil responsum est, neq; prophetia, neq; somnio, neq; Vrim & Thummim: ille verò Sagam diabolico Spiritu instructam sibi præcepit inueniri, vt exitū prælij, quod postridie commisit & in quo cecidit, cognosceret. Dauidi contrà[d] aut Prophetæ visione semper, aut somnio, aut per Vrim & Thummim responsum dabatur, atq; hic rem imperatam efficiebat sedulò: Saul verò cum non paruisset, à Deo populoq; simul desertus, & ab hostib. occisus est: ad excusationem enim dicenti[e] Regem Amalechitarum pecudesq; à se non fuisse cæsas vt de ijs sacrificia pararet Domino, respondit Samuel idololatria artibusq; magicis peiorē esse ἀπειθείαν, & præstare obsequiū omnib. sacrificijs. Apud Iobum[f] q̄que legimus Deum miserentem hominum eos commonefacere somnio aurémque vellicare docere quid facto sit opus vt eos humiliores efficiat,

[a] Esdræ 2. Nehem. 7.
[b] Antiq. Iudaic. lib. 3. cap. 9.
[c] 1. Sam. 28.
[d] 2. Sam. 2. & 5.
[e] 1. Sam. 15.
[f] Iob. 33.

ciat, idq; ter: si enim tertiò monēti morem non gesserint, tum eos abijci. Quòd si is quem Deus bono Spiritu agendū instruxit, agenti non obsequatur, obiectionem comminatur Spiritus: si corrigitur, non abijcitur: si non resipiscit, abijcitur. Atq; hi tres modi sunt quibus olim Deus hominibus declarabat voluntatem suam, visio, somnium, & pectorale sacrū. Quare Propheta Balaam à Deo inspiratus cùm Israelitis benediceret, Beatū, inquit, populum qui incantationes non habet, cui futura cùm opus est reuelat Deus. Quamuis autem ex Lege Dei promulgata, tot prophetijs, visionibus, iudicijsq; Dei quæ in Scripturis historijsq; sacris consignantur, ita de veritate & voluntate Dei bellè informemur, vt non sit opus prophetiis: certum est tamen non eo minus somnia, visiones, & bonos Angelos diuinitus immitti hominibus ad exponendam eis voluntatem Dei, ex qua seipsos regant & instituant alios. Hebrçorum itaq; Doctores etsi oraculum Vrim & Thummim à tempore Babylonicæ reuersionis desiuerat, confitentur aliquam diuinam vocem semper fuisse exauditam, quam Iosue filius Leui [a] בת קול, id est, filiam vocis, Græci ἠχὼ appellarunt. De veris autem indicijs quibus homines his donis instructi agnoscuntur vt dicamus paucis, obseruanda sunt optimè recognoscendaq; ipsorum facta, inprimis verò quem colant Deū. Nam fieri potest vt visionem aliquis & somnium habeat, futura prædicat prout accidēt, edatq; miracula, qui tamē adoratio-

[a] *Lib. Pirke aboth.*

nem aliorum Deorum prædicabit quàm eius qui fecit cœlum & terram: neq; propterea fides huic habenda est, cùm hoc vnum sit è signis quæ Deus disertè præcauit Lege[a], dicens se hunc somniatorē prophetamq; mittere ad experiendum amemúsne & revereamur ipsum. Quibus ex verbis apparet non electis solùm & viris bonis à Deo immitti somnia, sed improbis quoq; & infidelibus, vt consternatos eo seuerius præcipitet. Huius rei plenæ sunt historiæ, vt de Pharaonis somnijs & & Nabuchodonosoris legimus: ante omnes verò principibus viris accidisse, cùm de Reipublicę statu ageretur. Plerumq; tamen vsuuenit quod ait Solomo in libro Sapientiæ, vt improbis terribiles horrendæque visiones adsint: bonis verò, etsi nonnũquam somnijs consternãtur, sua securitas & consolatio. Sic Vespasianus somnio monitus est se Imperatorem fore, cùm Nero dentem vnum (quod postridie accidit) amisisset. Sic Antoninus Caracalla somnio Seuerum patrem stricto gladio audiuit dicentem, vt fratrem occidisti, ita te hoc ictu oportet mori. Sic Atheniensis tyrannus Hippias pridie q̃ occideretur somniauit se dextera Iouis in terram dari præcipitem. Artemidorus huiusmodi abundat historijs. Notandum porrò illud est maxima naturalium somniorum parte naturalem humorē aut morbum hominis indicari, vt Galenus experientiam docuisse scribit somnium de stellæ casu, aut fractione currus cui ægrotus insideat, mortem homini portendere. Somnia diluculo accidentia

[a] Deut. 13.

homini cuius animus vacet perturbatione, veteres pro veris annotarunt. Scriptura ſacra præſtituit regulam, ne credatur ſomniis niſi quę Deus iniecerit. Eorum ſignum eſt, ſi ab homine bono & verace manant, aut ſi ab improbo cùm agitur perditio eius. Magorum verò, Atheorum, & vita con ſceleratorum turpiumq́ ſomnia à Spiritibus malignis infundi poſteà demonſtrabimus.

De naturalibus modis ad res occultas cognoſcendas. CAP. V.

NAturalis diuinatio eſt rerum futurarum, præteritarum vel præſentium anticipatio, quæ nihilominus occultę ſunt in cognitione cauſarum quadam veluti catena inter ipſas dependentium, prout has inde à creatione mūdi ordinauit Deus. Hanc definitionem ſtatui, vt iudicium fieri certò poſsit quænam ſit licita, & quæ illicita aut diabolica diuinatio: quod ex noſtra Magi definitione eſt conſectarium. Inter omnes autem philoſophos & Theologos cōuenit Deum primam æternamq́ue cauſam eſſe, & omnia ab eo dependere. Licet enim Plato tria mūdi principia poſuerit[a], Deum, materiam & formam, in Timæo tamen, Theæteto, aliisq́ locis compluribus Deum ſupra omnes cauſas, & extra omnem conſequutionem ordinēq́ue cauſarum euehit. Demonſtrauit quoq́ Ariſtoteles[b] neceſſariò oportere vt deus vnus ſit, pri-

[a] *Epiſt. 7. ad Dionem.*

[b] *Lib. Phyſic. 6. & 8.*

τὰ μετὰ τὰ φυσικὰ 12. ma causa de qua omnes reliquæ pendeant. Itaq; impietas Manichæorum euertitur duo principia esse confirmantiū, vnum bonum, & malum alterū, vnū elementaris mundi, alterum cœlestis & spirituum bonorum Creatorem. Quòd enim Marcionem tria Epiphanius, Basilidem quatuor principia statuisse narrat, opiniones fuerunt improbæ & detestabiles: nam πολυθεότης, inquit Proclus Academicus, pura ἀθεότης est, & qui plures Deos infinitásve statuit Deū verū conat̃ tollere, ἀπειρία τὸν θεὸν ἀναιρεῖ. Sed de aliarum causarū consequutiõe philosophis cum theologis minimè cõuenit. Academici enim & Peripatetici docent Deum causam efficientem esse primæ intelligentiæ (Hebræi Metatron vocant) hanc secundæ causam esse, hanc tertiæ, sic deinceps ad causas usq; ultimas. Quamobrẽ Iulianus apostata Plat. errorẽ & Iamblichi præceptoris sui sequens in libr. quẽ aduersus Christianos scripsit [a] in eadem est sententia, & Christianos eo nomine criminat̃, q; Deū affirment principiū & originem esse rerū visibiliū & inuisibiliū sine alio modo: etsi hoc dogma nihil abludit ab ipso contextu historiæ sacræ, dicentis, In principio creauit Deus cœlum & terram, tum creaturas singulas, ita vt ex ordine agatur de creatione Angelorum ne rerum creatio Angelis tribuatur: & homines quoq; arcanorum Legis peritissimi his verbis, Deus creauit cœlum & terram, materiam dicũt formámq; innui: vt opinionem eorum euertunt qui nõ materiam sed formam solùm à Deo factam fuisse putant & materiam

[a] apud Cyrillum contra Iulianum.

riam confuſam iam antè exſtitiſſe, errore perni-cioſisiſmo. Origeni quidem & nonnullis placet Deum ex ordine ſemper infinitos mundos creauiſſe & cùm viſum fuit exſcidiſſe, puta elementarem mundum ſepties milleno quoque anno, cœleſtem verò quadragies nonies milleno: tunc omneis beatos ſpiritus ſibi adunare, & per annos mille materiam confuſam informémque ſinere: deinde virtute ſua omnia in ſtatum priorem dignitatémque reformare. Huic opinioni requiem terræ ſeptimo quoque anno, & annum Iubilæi quadrageſimo nono accommodant: ac propterea in creatione mundi aiunt Angelorum creationem reticeri, vt oſtendatur eos corruptis mundis antecedentibus immortaleis permanſiſſe, quod Mirãdulanus princeps in ſuis Cabalæ poſitionibus pro certo habuit. Hæc in arcana ſua philoſophia Hebræi[a] docent cum Origine: quæ opinio etſi omnib. Theologis non æquè accepta eſt, quia plus ſatis videtur in profundiſsima Dei ſecreta penetrare, eorum tamen impietatem reſecat qui Spiridionem & alios Nicenæ ſynodi Epiſcopos ludificati ſunt, dicendo mirum illud eſſe quòd Deus inde à tot centenis annorum millibus, ac potius ab æternitate infinita de mundo hoc tandem faciendo, & quidem breui perituro, ante tria aut quatuor demum annorũ millia cogitauerit: etiamq; hoc pacto ſpeciem habitura eſſet Rabbi Eliezeri ſententia, dicentis Deum de lumine veſtis ſuæ tanquam ex materia feciſſe cœlos,

quod

[a] Rabbi Iuda, & Leo Hebræus, & alij. lib. περὶ ἀρχῶν.

[a] Lib. Sapiē. quod non abſimile eſt à Solomonis dicto[a] qui ante creationem mūdi materiam confuſam fuiſſe docet, & nihil noui ſub ſole factum. Verumtamen ſi infiniti mundi alij alijs ſucceſsiſſent (quod dogma repudiandum eſt) fateri tamen oporteret materiā primam à Deo creatam eſſe: hoc enim ſine impietate negari non poteſt. Alioqui ſequeretur materiam æternam eſſe, cauſam efficientem æquandam effecto, & alia abſurda neceſſaria, quæ alibi anno-
[b] in method. cap. 6. tauimus[b] ſententiæ Ariſtotelis aduerſari oſtendētis non poſſe aliter fieri, nec poſſe à natura cohęrere iſta, & vnicam primam cauſam eſſe demonſtrantis: quemadmodum etiam Hebræi, Academici, &
[c] lib. περὶ τῆς ἐν τῷ τιμαίῳ ψυχογονίας. Stoici vno ore improbarunt iſta, & Plutarchus[c], Galenus[d], adeóque ipſi Epicurei deriſerunt. Nobis
[d] lib. de placitis Hippocrat. & Platonis. igitur ſic conſtitutum eſt, Deum ex nihilo materiā creauiſſe, quod ברא Hebręum ſignificat: ſin minus, עשה facere, vſurpaſſet, vt cùm Deus hominem de limo terræ feciſſe dicitur, materia quæ antè comparata fuerat, deſumpta: quibus verbis myſterium celſius innuitur, teſte Rabbi Paulo Riccio, nempe ex anima intellectum à Deo fuiſſe factum. Atque hoc præterea in verbis iſtis obſeruandum, *dixit &*
[e] Pſalm. 33. *facta ſunt*,[e] verbum אמר ex propria ſignificatione non ſolùm eſſe dicere, ſed etiam velle, & ſic Hebræos accipere: cùm Deus ſermonem ad res creatas, quæ nondum erant, non fuiſſet habiturus, ſed inde à creatione rerum Angelos ſuos diſtribuerit, quorū opera res creatas inſtaurat & fouet. Deus autem ſi quando efficiens cauſa, forma, & materia

mun-

mundi nominatur, non ꝓptereà cœli aut alterius creaturæ forma eſſe intelligendus eſt, ſed is qui omnibus dat vt ſint & ſine quo nihil poteſt ſubſiſtere. Angelum cùm dico, omnem potentiam virtutémq; in genere volo intelligi quam Deus rebus creatis donat, & ſpiritus boni & mali, homines, venti, ignisq; in Scriptura Angeli appellantᵘʳ[a]. [a] Pſalm.103 & 104.
Quod itaq; moueri cœlos cernimus cœleſtiáq; lumina, id Angelorum fit miniſterio qui propriè dicuntur angeli, prout Theologi omnes & philoſophi confitentur, adeóq; ipſe Ariſtoteles aiens vt cœli quinquaginta ſint totidem ineſſe Angelos ſeu intelligentias: non quòd Deus ſolo nutu nequeat ſine alio modo regere omnia, ſed quia magis decet ipſum rebus quas creauit vti. Ideóque in Scriptura legimus Deum eſſe in Angelorum cœtu, ſe ibidem ſpiritus malignos ſiſtere, vt Propheta Michæas narrauit Regibus Iudæ & Samariȩ, & Deum Satanam in Angelorum cœtu compellare[b]: [b] Iob.1.
quȩ Hebrȩi omnes de miniſterio rerum creatarum accipiunt quibus Deus ad ſingula vtitur. Diximus anteà quemadmodum homines Deus nõ alloquitur niſi per Angelos, ſic nihil in rebus corporeis efficere niſi per corpora cœleſtia, ſiue ordinaria poteſtate vtatur, ſiue extra ordinem immediatè faciat: quod Zachariæ viſo demonſtratur lucernarum in candelabro ſeptem[c] (quod in Apocalypſin poſtea fuit translatum, & ibidem interpretatur Angelus ſeptem oculos eſſe quibus videt Deus) & Angelorum fundentium oleun ex duabus oleis [c] Zachar.4.

ad dexteram Dei, quos aiunt Hebræi ſeptem planetas eſſe quib. diuina virtus infuſa eſt per totũ orbẽ manatura. Licet igitur ſemperq́ licuit cœleſtiũ luminum virtutẽ inquirere, modò in cauſis naturalibus conſiſtatur: nam in eo verſatur Dei gloria quod per creaturas ſuas res facit tam admirabiles. Hæc ſententia Damaſceni[a], hæc Thomæ Aquinatis in libro de ſortibus, & altero de iudiciis aſtronomicis, hęc Scoti: necq́ amplectẽdus Lactãtij Firmiani error, qui Aſtrologiam, Necromãtiam, Magiam, haruſpicinã à malignis ſpiritibus inuentas aſſerit: nam hoc quidem de aliis verum eſt, ſed Aſtrologia effectorumq́ cœleſtium notitia à Deo donata eſt. Et quamuis Caluinus[b] certo (opinor) conſilio, quia Melanchthonem animaduertebat in Aſtrologiam plus æquo incumbere eamq́ magni facere, pro eo ac potuit Aſtrologiam depreſſerit, mirabilia tamẽ aſtrorũ effecta fateri cogitur, hoc vnum addens eſſe Deum ſuperiorem iſtis omnib. & qui confidit Deo hunc nihil ab iſtis debere metuere. Atqui tantumdem Ptolemæus dicit[c], imperare cœlo ſapientẽ, & Abraham Aben Eſra maximus inter Iudæos Aſtrologus filios Iſraelis ait[k] non ſubiici aſtris, de iis qui confidunt Deo intelligens: qui verò nõ timet Dominũ, inquit Solomo, tranſibit ſub rota, cœlum proculdubio his verbis, virtuteſq́ & influẽtias cœleſtes denotans. Eadem ratione Hebræus Philo allegorias Bibliorum explicans, vbi dicitur Cherubinus ante Paradiſum gladio flammante rotam efficere, dicit hoc cœlum flam-

[a] in Theologicis ſententijs.

[b] lib contra Aſtrologos.

[c] In decalogum.

[d] Lib. pirke aboth.

flammans esse luminibusque abundant cœlestibus, quorum vi & influentia materialem hunc mundũ tuetur Deus, hanc verò materiam homini bruto terrenisque voluptatibus seruienti esse impedimento ne in contemplationem admirabilium Dei operum assurgat, itaque efficere vt tanquã in sepulchris, sic in corporib. suis sepulti iaceant: de quibus agit Scriptura Psalm. lxxvij. versu vij. dicens, Sicut vulnerati dormientes in sepulchris, quorũ non es memor ampliùs, & ipsi de manu tua repulsi sunt: q locus complures nõ attendentes ad Hebræorum allegorias torsit, à Chaldæo verò Paraphraste in hãc formam redditur, Sicut occisi gladio dormientes in sepulchris quorum non recordaberis ampliùs, & ipsi quidem à facie diuinitatis tuæ separati sunt, nempe gladio cœlum naturalemque eorum influentiam intelligens qui conditionem quæ à natura est & brutam bestiarum vitam prosequuntur. Quapropter etiam Deus aquas quæ sub firmamento sunt, id est, cœlestes influentias dicitur ab iis diuisisse quæ supra cœlos sunt, id est, ab Angelorum & intelligentiarum mundo. Euidentissimum verò potentiæ quam Deus cum astris communicatam voluit habemus testimonium, vbi dicit Iobo[a], Poteris ne ligare Pleiades, aut stellas maioris vrsæ disiungere? An produces Hyadas & poteris gubernare stellas Arcturi? Hic Deus astra totius cœli annotauit quæ maximam vim exerũt in hoc elementari mundo, prout singulis anni tempestatibus cognoscitur in ortu & occasu heliaco & chronico i-

[a] Iob. 38.

psorum. Deinde verò vniuersè Iobo dicit Deus, Scisne leges cœli? tu'ne potestatem cœlo daturus es quam habet in terram? Hi omnes loci amplam demonstrant potentiam quam Deus corporibus cœlestibus indidit in hunc elemētarem mundum. Quinetiam Deus creatis cœlorum luminibus edixit vt sint temporum annorū dierúmque signa: quæ ad commoditatem numerandi dies referre fuerit ridiculum, quia tot centena stellarum millia futura essent inania. Atque hæc quidem magna facultas & virtus admirabilis corporum cœlestium tantū abest vt minuat vllo pacto potentiam Dei, vt eam contrà extollat euehatque mirificè. Si enim virtute lapidis, herbę, animalis cognita laudamus Deum, quanto maius habituri sumus laudationis illius argumentum, si amplitudinem, vim, claritatem, celeritatem, ordinem, stupendumque motum cœlestiū corporum animaduertamus? Ideoque Psaltes laudato deo istarum rerum inferiorum nomine, cùm ad vim astrorum annotandam venit, extra se raptus exclamat in hanc formam[a]:

[a] Psalm. 8.

Suspiciens oculis tua celsa palatia cælos,
Artifices digiti quos peperere tui,
Lucentémque globum Lunæ, Titaniáque astra,
Quæ docta Domini constituere manus:
Ecquid homo est, dico attonitus, quem mente reuisas
Sollicita, cuius te meminisse iuuet?

Enimuerò cœlum theatrum est laudis Dei elegantissimum, cuius luminum effecta quò magis agno-

scuntur

ſcuntur, eò magis ad Deum celebrandum homo abripitur. Cernentes imperiti plenilunio nouilunióque abundare marinos fluxus, alio tempore breuioreis eſſe, fluxus quotidie ſpatio vnius horæ tardari, in eodem agro, regione, climate, ſed varijs portubus reciprocari variè fluxus, obſtupeſcunt. Vident piſcatores omnia oſtracina eſſe inania: ſimiliter animalia, plantæ, elementáque omnia mirabilem ſanguinis, humorum, medullarumꝗ mutationem declinante Luna & augeſcente ſentiunt. Arborem ad ædificandam putatores non cædunt plena, ſed decedente Luna, alioqui lignum ædificijs foret inutile. Eodem tempore inſeritur, plantarumꝗ radicibus accumulatur: grana & legumina vanno excutiuntur declinante Luna, aliæꝗ obſeruationes innumeræ à veteribus fuerunt annotatę, quas videre eſt apud Plinium lib. xviij. cap. xxxij. Criticos febrium morborúmque dies fatentur Medici à Luna gubernari, etiamꝗ Galenus libros complures ſcripſit de hoc argumento, miratus id quod in horoſcopo ægroti ferè animaduertitur, oppoſitum Soli aſpectum Lunæ aut quaternum morbis afferre mutationem manifeſtam, itemꝗ ſi Luna ſtationem oppoſitam aut quaternã aſſequatur ab eo loco vnde inuadẽte morbo profecta eſt. Cõſimiliter in lue peſtilentiáꝗ publica per ſingulos quadrantes Lunæ videmus innumeros ſubita morte concidere. Verũtamen Galenus ab experiẽtia iudicabat quam ex veterum obſeruationib. didicerat: nam ne verum quidem Lunæ motum co-

gnoſcebat, vt ex libris ipſius conſtat[a]. Quanto maiore igitur admiratione fuiſſet traductus, ſi aliorũ Planetarum coniunctionũ, reciprocantium aſpectuum, fixarúmq́ ſtellarum effecta etiam in corpus & conſtitutionem hominum percepiſſet? Veteres enim hæc axiomata ex multorum ſeculorũ experientia amotarunt, Saturno & Mercurio inter ſe in bruto aliquo ſigno oppoſitis hominem qui tũ naſcitur balbum ferè aut mutum eſſe: Luna ad ortum poſita eſſe incolumem, defectum patiente non poſſe infantẽ viuere: nec eum diu viuere qui tum naſcitur cùm Luna in coniunctione eſt. Arabes deniq́ cognita cœleſtiũ influentiarum in corpora facultate, inaugurari nolebãt medicũ niſi peritum Aſtrologiæ, & Græci peritos vtriuſq́ ſcientiæ Iatromathematicos appellabant. Ne plura, ex cœleſtiũ rerum profluentia & humores cognoſcuntur, & naturalis corporũ humorumq́ cõſtitutio: ſed malè audiuit hæc ſciẽtia, inquiebat Melanchthon, apud multos propter eorũ qui ineptè de ea ſcripſerunt ignorantiam. Aſtrologos uerò iudicium facere de animis, ſpiritibus, vitijs, virtutibus, meritis, & ſupplicijs indignum eſt: de religione arrogare omniũ eſt indigniſsimũ: q multi faciũt, eos monetę adulteratores imitati q è plantis quidẽ & metallis quintam eſſentiã extrahunt, mirifica olei & aquæ genera faciunt valde ſalutaria, de virtute metallorũ & tranſmutatione acutiſsimè diſſerunt, ſed nihilominus adulterinã monetã conflant: ſic iſtorũ Aſtrologorũ multi cùm ex horoſcopo humorẽ & naturalem

[a] De diebus decretorijs Hippoc. li. 1. [illegible].

lem corporis affectionẽ explicarũt, ad ea impuden ter transcendunt quæ corpus non attinent, vt con nubia, dignitates, expeditiones, opes, & alia huius modi quibus nihil cũ astris cõmune est, & si ꝙ ius in eas res haberẽt astra, impiũ tñ foret stultissimũque omniũ de eo peruestigando laborare. Etenim si Diuinus falsò prædixerit igne aut laqueo peritu rũ quemquã, tum mille mortes obit ante mortẽ sine occasione miser: sin vera est prædictio, semp inquietus est geminato malo. Si cui diuinus falsò affirmauerit ipsum magnũ fore & diuitẽ, hũc eò spe inani perducet, vt bona sua otiosus & iners dilapidet: Sin verè, spes dilata (ait Sap.) facit vt homo langueat, adeò vt cùm res adest, iamdiu absit voluptas. Etsi in more habet Dñs vt eos qui scrutantur ista frustrari bono exspectato sinat, & malo à quo sibi metuunt opprimi. Inexcusabilis verò illorũ est impietas q profluentijs cœlestib. assignãt religiõis dominatũ: vt Iulij Materni scribentis eũ cui Satur. in Leone est victurũ pdiu & post mortẽ in cœlos ascensurũ: itemque Albumazaris affirmantis eũ qui orabit Deũ quando Luna cum altero planeta (cuius nomen de industria placet reticere) in capite Draconis cõiuncta est, impetraturũ petitionẽ suã: qđ Petrus de Apono Magorũ omniũ qui fuerunt vnquam Coryphæus se expertum narrat, vt homines ad eandem improbitatem pertrahat. Qua in re gemina est impietas & ignorantia: cùm caput & cauda Draconis nihil sint aliud quàm duo puncta intercurrẽtis sectionis imaginariæ duorumque

orbium,

orbium, quibus nec ſtella nec planeta ineſt, ſingulis momentis variantium. Quamquam maioris adhuc impietatis tenetur Albumazar, quòd ex profluentiis cœleſtibus religionum fines auſus ſit circumſcribere, Chriſtianam religionem dicens anno M.CCCC.LX. deſituram, quod tempus ante annos plus centum videmus effluxiſſe. Ineptè ſimiliter Arnoldus Hiſpanus Antichriſtum anno M.CCC.XLV. venturum prædixerat: & Cardinalis de Alliaco, qui librum ſuum infarciuit mendaciis huiuſmodi, de fine trium religionum agens ſepties mille ſeptingentos quinquaginta octo annos ſtatuit à creatione mundi, aberrãs à probato Chriſtianorum Hebræorumq; calculo mille quingentis annis: idémq; Horoſcopum faciens creati mundi Solem ponit in Ariete, quem in Libra fuiſſe docet diſertus Bibliorum textus[a]. Primum enim mundi creati diem fuiſſe eum quem dicimus, ſeptimi menſis decimum (in quo Libræ ſignum eſt) ex Bibliis ſacris didicimus. Amplius inſaniuit Cyprianus Leonicus memoria noſtra: qui religionem Ieſu Chriſti mundumq; finem habituros dixit anno M.D.LXXXIII. & tam grauiter confirmat vt dicat, *Proculdubiò alterum aduentum filij hominis in ſede maieſtatis ſuæ prænuntiat*, idq; propter coniunctionẽ ſummã quę eſt in triplicitate aquatica Ieſu Chriſti. Hoc verò in Aſtrologia inſigniter abſurdum eſt, in cauſa religionis impium: nullus enim Planeta vnquam ſignum ſuum ſtationemq; euertit: Iupiter autem piſcibus coniungitur in ea coniunctione

[a] Exod. 23. Ioſepho lib. 5. antiq. c. 3. R. Abrahã Abẽ eſra in cap. 7. Danielis. initiũ mũdi in Tiſri conſtituũt qui mẽſis eſt September.

abs

abs qua iſte metuit tantopere, Iouis cum Saturno, q̃ duo ſigna inter ſe amica ſunt. Cùm autẽ iſtud tã ſeriò confimauerit vt dubitari de eo nefas videretꝰ, quàm ſtultum illius eſt hominis factum qui Ephemeridas in triginta annos poſt conſummationem mundi (quod iſte fecit) conſcripſerit? Neque verò prudentiùs Cardanus iudicauit, rationes iniens horoſcopi Ieſu Chriſti & in Italia Galliáque excudi iubens, quibus Saturnum in ſtatione nona ſignificare putat deſertam fore religionem, & Martem in domo ſeptima coniunctum Lunæ genus mortis oſtendere: ridicula omnia, cùm Mars in ſigno proprio, id eſt, igneo verſaretur. Verùm ſummę impietatis eſt ſiquis religionẽ aſtris tentet ſubijcere: quemadmodum Abeneſra fecit, qui magnũ ducem (quẽ vocat Meſsiã) Iudæis liberandis prædixit naſciturum anno M.CCCC.LXIIII. nec tamen illud accidit. vt igitur opiniones iſtas diuinationésque impietatis & ignorantiæ plenas omittamus, eas ſolùm naturaleis prædictiões accepturi ſumus quæ profluẽtijs cœleſtibus in corpora atque humores tribuuntur. Certum quidem illud eſt, ingenia & mores hominum ad humores ſæpe accedere, vt Gallenus ait in libro, Quòd mores humoribus obſequantur: ſed non ſemper eſt neceſſariũ, cùm inclinatio ſit à natura ſolùm, ac nõ neceſſitas. Quum itaque lingua ſancta (qua Adam, vt eſt in Geneſi, omnib. rebus ex proprietate ipſarũ, naturali indebat nomina) Saturnũ שבתי legimus appellari, id eſt quietum & tranquillum propter natura-

lem eorum inclinationem quorum Horoſcopum Saturnus obtinet (vt ferè ſunt melancholici, tranquilli, & contẽplationũ ſtudioſi) aut Iouem צדק .i. iuſtũ, quia iuſtitię ciuili ſtudere videntur ij quibus Iupiter dominus eſt horoſcopi, aut Martem מאדים id eſt, robuſtũ, propter naturalem inclinationem qua eos afficit quorum præeſt horoſcopo, vt eos quodammodo Martiales reddat apto'ſq; laboribus, & ſic de cęteris: nõ tamen continuò neceſſitatem poni opus eſt, ſed inclinationem à neceſſitatę liberam. Idem quoq; iudicium facimus de magnis ſuperiorum planetarum coniunctionibus cũ differentibus triplicitatibus, poſt quas cõiunctiones veteres permagnas mutatiões in rebuſpub. atque imperiis annotant accidiſſe: nullã.n. hic neceſſitatem adeſſe alibi demõſtrauimus[a]. Nam etiam fieri non poteſt vt à ter mille annis ſolùm ex quo obſeruationes Aſtronomicæ fuerunt traditæ (antiquiſſima enim eſt Sennacheribi Aſſyriæ Regis) tanta capta fuerit experientia quanta ad iudicium certò faciendum eſt neceſſaria. Itaque Ptolemæum vidWhen the demus & Firmicum Borealibus populis triplicitatem ignis tribuere: Albumazarem verò Orientalibus,[b] & triplicitatem aquarum meridianis, & cum hoc Paulum Alexãdrinum[c] & Henricum Mechliniensem facere Alcabicium verò Capharem, Abenacram, Meſſahalam, & Zaelem Iſraelitam triplicitatem terrę Meridianis aſſignare. Omnino certi nihil poteſt in futurũ de mutatione rerumpub. conſtitui niſi fundamentum hoc fuerit confirmatum, prout

[a] lib. de rep. & lib. de method. hiſtor.

[b] C. magni introductorij.

[c] In inſtit. artis Apoteleſmaticæ.

prout amplius in libris de Repub. declaraui, ac proinde breuior hoc loco futurus sum. Nulla igitur fortuita prædictio statui, nulla vsurpari potest nisi quæ nitatur experientia: quæcunque autem rerum experientia teneatur, tamen dominatus omnium semper est Deo cõmittendus, qui Solis & Lunæ cursum potens est sistere, vt fecit postulante Iosua, & solem ad retrogrediendum impellere, vt fecit cùm vitam regis Ezechiæ annis xv. prorogaret: nec dubium est quin is qui fidem in Deo collocat superior sit quauis cœlesti profluentia. Quamobrem Platonicus quidam dicebat olim q naturam sequitur eum se fato submittere & cursui naturæ singulis rebus elementaribus destinato: eũ verò qui à bono spiritu agitur, omnib. fatis potiorem esse. Vt autem maiestas Dei per illam scientiã naturę astrorum cœlestiúmq; luminũ reuelatur, sic etiam contrà damnandæ sunt electionum Arabicarum fraudes, & illicitæ iudicandæ: & de iis oportet accipi decretum Concilij Toletani primi cap. 8. & Concilij quarti Carthaginensis cap. 89. Naturales diuinationes aliæ plus habent euidentiæ, quæ fiũt ex temporis cõstitutione, prout ordinaria est illarũ experiẽtia. Ex his tota μετεώρων scientia cõstat, id est impressionum ignis in suprema regione, aut generationis imperfectorũ corporũ in media aeris regione: vt Luna rubẽs significat vẽtos, imbres pallida, serenitatẽ clara. Fumida enim exhalatio quæ gignit vẽtos similis est fumo quo rubescit flamma, & pruna ex atro carbone rubet; ait Theophrastus qa

nigrū & clarum inter se confusa sunt: humidus vapor efficiens pluuiā serenæ Lunæ claritatē adimit: claritas verò nitente aere sine impedimento cernit. Hæ autē naturales diuinationes eò certiores sunt quòd experientia conueniat causæ, quę non perinde abstrusa est atque huius inuestigatio cur pluuia hoc potiùs tēpore q̄ illo decidat. Hic dicet Astrologus mōstrari obseruatione veterū vapores primùm, deinde pluuiam à Luna Hyadibus, Pleiadibus, aut stellis Cancri coniuncta excitari. Sed aliæ aliis sunt certiores in hoc argumento: cuiusmodi illa est ab antiquis omnib. ꝓbata & oculis omniū exposita, quarta & sexta Luna si serena fuerit, constitutionem Luna totius certissimè præmonstrare, nisi qua coniunctio insignis intercidat: sed tamen nūquam huius rei causa fuit explorata, quod Virgilius optimè annotauit[a] dicens,

[a] 1. Georg.

Sin ortu in quarto (namque is certissimus autor)
Pura non obscuris in cœlum cornibus ibit,
Totus & ille dies & qui nascetur ab illo
Exactum ad mensem pluuiis ventísque carebunt.

His rebus plenus est Arati liber, quas nihil opus est minutatim pertexere. Taceo naturaleis medicorum prædictiones quæ in omnium oculis versantur, & ab Hippocrate Galenóq; libris singulis, maximè verò in libro de arte parua exponuntur: vt cùm ait siquis debilitatem neruorum palpitationémque senserit, eo de podagra ventura confirmari; dysenteriam si à melancholia inceperit letha-

lethalem eſſe, & cætera. Eſt quoque Phytoſcopia, id eſt, occultarum rerum ex plantis prædictio, vt virga è corylo per medium diſſecta ſi tenetur manu, eò inclinat vbi metalla ſunt, quod omnes metallici plurimùm experti ſunt: itaque ad augendam corylũ metallica terra ipſi apponitur. Hæ prædictiones omnes experientia cognitæ etſi cauſas occultas habent & incognitas, naturales ſunt tamen: quarum inueſtigatione amplitudo operũ Dei & admirabilis forma retegitur. Quemadmodum autem naturales modi quos Deus cognoſcendis occultis rebus & futuris dedit boni ſunt & laudabiles: ijdem quoque ſunt modi quos Deus nobis præmonſtrauit vt tueamur nos ipſos, nutriamus, induamus, incolumitatem vim & alacritatem conſeruemus, & curemus morbos, modò ex animo illud agnoſcamus virtutem alimentorum medicamẽtorúmq; & alias occultas vires quæ elementis, plantis, lapidibus, metallis, animalibus inſunt à Deo proficiſci, qui vires eis cũ videtur adimit frangitq; facultatem panis (vt in Lege Dei eſt) inmittens famem. Qui enim rerum naturalium viribus ſic vtitur vt ſi manarent ab eis, Deo iniuriam facit ad quem laus tota pertinet. Ac propterea Galenus xx. libros quos de vſu partium corporis humani ſcripſit, poſtquam admirabilia ſecreta quæ in eis ſunt retexerat, hoc dicto terminat, videmur nobis elegantem honoris cantum in Dei laudem ceciniſſe: meliusq; Seneca reprehendens eos qui aiunt, hoc aut illud natura fecit, Tu

naturæ (inquit) Deo nomen mutas: quanto pulchrius si dixeris, Deus hoc aut illud fecit? In tota Scriptura sacra nõ exstat istud Naturæ vocabulũ sed vbiq; dicit, hoc effecit Deus, fecit Deus vt illud fieret, & transitiuũ verbum Hebræũ adhibet עשה, quod est (vt ita dicamus) fecit facere: sed hoc verbũ Græci & Latini actiuo verbo reddiderunt, cuius verbi abusus errores nõ paucos attulit eorũ q Deo res attribuerunt maiestate ipsius indignissimas. vt cùm dicit Deus rotas è Pharaonis curribus sustulisse, primogenitos Aegypti occidisse, eũ nihil fecisse nisi per Angelos constat: nam populo suo præceperat vt superliminare ianuarum sanguine Paschalis agni obsignaret, vt videns (inquit) sanguinem vobis intactis præteream, neque destructorem patiar venire in domos vestras. Ita solet Scriptura Deo rerum creatarum opera tribuere tã mala quàm bona, vt cùm Esaias inquit, Nullum est malum in ciuitate quod non fieri fecerit Dominus, & Ieremiæ xxxij. Omne malũ hoc venire feci super locum istum etsi: spiritus hominésq; pessimi plerumque sunt illius administri, vt est apud Malachiam, Increpabo deuoratorẽ ne perdat fructus vestros & vites vestras efficiat steriles: idque adeò quàm ad Deum confugiatur, ne alius quàm ipse timeatur, néue alteri præter ipsum agantur gratiæ, aut alterius laudes quàm solius Dei prædicentur. Etenim nõ fugit Hebræos operum Dei & naturæ differentia à Salomone non raró annotata, vt cùm in Prouerbiis allegoricis ait, Filius sapiẽs obsequitur

man-

mādatis patris, neq; obliuiscit legem matris, nēpé mandata Dei & legem naturæ intelligens. Nam horrendæ omnes idololatriæ inde omnino proflu xerunt quòd relictus fuit Deus, bonorum acceptorum honos exhibitus actęq; gratię Soli luminibusq; cœlorum, tum spiritibus postremò inferioribus creaturis. Atque hoc pacto Aegyptij boues adorauerunt, quia maximum ex bobus emolumētū percipitur, Palæstini & Amorrhæi arietes quos vocabant *Estherobt*, & quibus vescebantur: qua in re falsus est Cicero[a] cùm ait, Nulla gens est tam stupida quæ id quo vescatur Deum esse putet. Hæc igitur satis futura sunt ad demonstrandum naturaleis modos quibus aliquid consequitur esse licitos & à Deo institutos, si ad ipsum non ad res creatas honor & laus eorum nomine referatur: siue futuris rebus abditisq; cognoscendis siue efficiendis aliis, vt si certorum lapidum plantarumq; indiciis ac non diabolicis artibus metallicæ venę peruestigabuntur. Præterire tamen silentio nō possum quod Ioannes Picus Mirandulanus Princeps scribit in magicis positionibus, naturalem Magiam nihil aliud esse quàm πρᾶξιν Physicæ quo reti Satanas nobilia multorum ingenia in nassam suam pertrahit, sic fore congitantium vt naturalium rerum facultate virtutes cœlestes non attrahantur solùm, sed etiam vi quadam compellantur. Idem verò positione xxiiij. confirmat nihil figuris & characterib. in Magia esse valentius, & positione xxi. barbaris & ἀσήμοις vocibus plus inesse virium quàm ijs quæ

[a] Lib. de natura Deorum.

aliquam

aliquam habent significationem: quarum rerum vanitatem ac impietatem potiùs antè ostẽdimus. Verùm vt fraudis istius arcanum retegatur quod idem autor aut quisquis fuerit abusus nomine illius conatur tegere, positione xxviij. in hymnos Orphei hæc verba legimus, Frustra naturam adit qui Pana non attraxerit, id est, Satanam non inuocauerit. Panos enim appellatione veteres omnes eum intellexerunt qui Hebræis est Satan, terroresque Panicos dixerunt eos qui à diabolis afferuntur, & quibus dæmoniaci agitãtur cùm malignos spiritus ad vexandum se irruentes fugiunt: & Plutarch. libro de Oraculorum defectu principem dęmonum magnum Pana vocat, ad cuius mortẽ alij dęmones clamoribus magnis flebiliter eiulantes auditi sunt Tyberio Cæsare imperium obtinente: quam historiam Eusebius quoque confirmat in libris de præparatione Euangelica. Similiterque positione xi. per Leucotheam Lunam intelligit, quã Hebræi לבנה id est, albam vocant, & positione xix. dicens nihil esse quod in Magia effectum sine vesta consequatur, sacrificia igne confecta intelligit. Idem ex Cabala pestilentem Magiam efficit & fundamenta Legis Dei prorsus euertentem, vt facilè agnoscet quisquis ad rem propiùs attẽderit: Cùm enim Cabala nihil sit quàm recta diuinæ Legis interpretatio quam litera adumbrat, hic cõtrà eò solùm spectat vt literarum & characterum vi faciat miracula. Hanc fraudem placuit retegere, vt quicunque Agrippam magorum magistrum legerint

& qui idem ſentiunt ſe porrò non ſinant decipi, lapidibus, plantis, alijsq́ rebus naturalibus abutentes ad virtutes & profluentias cœleſtes attrahendas. Quamobrem Hippocrates libro de Morbo ſacro Magos deteſtatur qui ſe eo tempore iactabant Lunam attracturos: hoc enim (inquit) foret Deos planis ſubijcere, & cœlum terramq́ hominibus mancipare: quod & principijs naturæ & ipſi contextui ſacræ Scripturæ in Iobo aduerſatur, vbi Deus legum quas cœlo terræq́ tulit mentionẽ facit. Quinetiam technam hanc demonſtrant characteres ipſi & figuræ diabolicæ, barbara vocabula, & quæ nuſquam intelliguntur, quæ nihil cum elementis commune materia formíſve naturalibus aut qualitatibus habent, quæcunque tandem illæ ſint. Non ſunt igitur artes, vanitates, & ſuperſtitiones Ethnicæ idololatrarum Magorumq́ velandæ naturæ nomine: vt plerıq́ Magi olim perſuadebant artes ſuas in ſola plantarum, animalium, lapidum, metallorum, cœleſtiumq́ corporum facultate poſitas eſſe: quod Arabes quoq́ docent vt ſcientiæ ſuæ dignitatem, Magis impunitatem comparent, Auicẽna, Algazel, Alpharabius, & Agrippa memoria noſtra: ac propterea opinio hęc quõdam inualuerat, vt eſt apud Plinium lib. xxvi. cap. iiij. Æthiopide herba amnes ac ſtagna ſiccari coniecta, tactu clauſa omnia reſerari: Achimenide coniecta in aciem hoſtium trepidare agmina, ac terga vertere: Latacen dari ſolitam à Perſarum rege legatis vt omnium rerum copia abundarent, id eſt, re-

gia diplomata quę terrorem omnibus populis incuterent. In eodem numero ponimus quod Plinius de Verbenaca ſcribit (Græci ἱερὰν βοτάνην dicunt) febres abigere, amicitias conciliare, nulli nō mederi morbo: quod Plinius ipſe ridet omneſque medici, quibus diuturna experientia conſtat nihil horum Verbenacam poſſe, neque valentiſsimā omniū Cynocephaliam, neque Homeri nepenthes, neque herbam Moly, quam Plinius nō iniuria ridet: nō quòd multi velut theſauri non ſint in rerum natura conditi, qui in dies reteguntur, in primis verò igne quintam eſſentiam abſtrahente: ſed hæ vanitates, quas recordatur Plinius, non comparent vſquam. Simile quoque iudicium de eo facimus quod Plinius ex Democrito narrat[a], aues quoſdam eſſe quarum cònfuſo ſanguine ſerpēs gignatur, quem quiſquis ederit intellecturus ſit alitum colloquia: quid ſi etiam dixiſſet vitulorum? item de adamante aduerſus incantationes, curalio rubro aduerſus carmina, iaſpide contra dæmonum vmbras, Lycurio contra præſtigias, & de eo quod Dioſcorides lib. v. ca. xv. narrat pulueratū lapidem Memphiticum & cum vino & aqua potum ſtupidū planè hominē reddere. Diuinas prędictiones ſiue prophetias neque à natura neque ab humana voluntate diximus procedere, ſed à pura Dei inſpiratiōe ſine modo vel Angelorū opera: Naturales verò prædictiones fieri per cognitionē cauſarum effecta ſua antecedentium, & naturales rei alicuius aſſequendæ modos cōmuni ratione noſci, ſi à cauſis ad effecta venias.

[a] lib. 10. nat. hiſt. ca. 49. Gellius lib. 10. cap. 12. Philoſtratus Iamnius.

venias. Humanæ autem prædictiones etsi quodãmodo à rerum natura pendent, humanę tamen eò dici possunt quòd neque semper certæ sunt, vt natura est, neque semper incertas, siue propter causarum ignorantiam, siue propter ingenij humani imbecillitatem: & eas quisque in sua conditione facit ab experientia. Exempli gratia, Politicus videns in Republica impunè abire scelera & sine præmio merita, prædicit illius casum: cùm autem prædictio hæc neque ex causis naturalibus pendeat, neq; speciatim sit ei à Deo exposita, humana potest appellari, & ea quidem licita, sed nõ pro certa & indubitata affirmanda: hoc enim pacto inuolaretur in consilium Dei, qui sæpe contra vim omnium sartam tectam ciuitatem bonorum votis precibúsque præstat: Itaque Deus Abrahæ promittebat si decem homines à sceleribus Sodomæ integros offenderet, non esse regionẽ ab ipso periturã. Verùm si quando bonos & virtutis studiosos viros à Deo subinde recipi in cœlũ videris, tũ ne dubites imperiũ illud propediẽ grauissimis procellis ruiturum. Quemadmodũ aũt homini politico suæ prædictiones sunt, sic etiã procellas, ventos, imbres, tẽpestatesq; naucleri pręuidẽt ab ordinaria experiẽtia, vt cœlestiũ motuũ sint imperitissimi: pastores quoq; si putre iecur leporinũ viderint, luẽ ouiũ pręnũtiãt: similiterq; agricolę cũ sinapi viderint, aut densitatem baccarũ quas *Ribes* vocant, aut quid simile animaduerterint quod experientia sine cognitione causarum naturaliũ & reuelatione

diuina didicerunt, fertilitatem anni præsagiunt. Hæ autem prędictiones, nisi quis eas pro indubitatis affirmare & teneri velit non sunt illicitæ, vt neq; in pari causa Metoposcopia, quæ ex sola vultus inspectione interiores hominis perturbationes diiudicat: è quibus aliæ sunt naturales, vt subitus rubor pudorem, pallor metum denotat, quibus sunt naturales causæ: aliæ humanæ potiùs quàm naturales, vt micantes bubonũ oculi crudelitatem plerunq; designant (quales Sylla & Cato Censorius habuit) & sanguine guttati: eademq; ratione simi dicuntur impatientes atque cholerici, nasones cõtrà plus valere prudentia & patientia.. Atque hoc quidem epitheton inter cætera sibi Deus arrogat,

[a] Exod. 34. qui Mosen alloquẽs [a] proprietatibus decem hanc adijcit ארך אפים, id est, magno naso, vt Hispanica editio Complutensis & Antuerpiana ad verbum exprimunt, & alijs quoq; Bibliorum locis Deus magno naso vocatur, q̊d omnes interpretes exponũt patientẽ, vt contrà קצר אפים breui naso, Hebræi promptum ad iram vel iracundum interpretãtur. Quæ res pariter ostendunt licere vti naturali Metoposcopia, cuius Orientales populi admodum periti sunt. Sed non continuò perpetua lex inde conficienda est: homines enim ita personatos inuenias tantoq; artificio & fuco ingenium suũ obuelantes vt eos non ineptè dominos suorum vultuum nominaueris, à quibus delusi multi locũ dederunt prouerbio, Fronti nulla fides: qua ratione Alcibiades in cachinnum effusus est cùm Zopyrũ physio-

physiognomonem de Socrate dicentem audiret eum mulierosum, adulterum, & iracundum esse, quod Socrates quidem fatebatur, sed mutatum se amore sapientiæ. Itaque hominem videmus facie virginea, animo leonem esse, vt erat Alexāder magnus, & contrà qui leo videtur fronte, animo esse leporem. Humana igitur est Metoposcopia cum suis prædictionibus ob incertitudinem ipsius, licet Aristoteli liber Physiognomiæ Metoposcópiā continēs (qui nihil Aristoteleum sapit) tribuatur. Chiromātiam verò vel Chiroscopiam in numero Physignomicarum artium poni insulsum est, cùm inter principia magistrorum qui de ea scripserunt non magis conueniat quàm inter ignem & aquam prætereaq; lineamenta mutentur plurimùm, neq; exstent vnquam in puerili, virili, & senili eiusdem hominis ætate similia. Omitto populareis prædictiones cæteras, quia numero isto indignæ sunt vt si ranæ plurimùm coaxauerint, si mergus in aquam inuolet, si grues ab aquis auolent, portendi pluuiam, & similia innumera quæ humana sunt & bona ex parte appendent causis naturalibus. Aliȩ quoq; prædictiones humanȩ in vsu sunt quamuis reipsa illicitæ, quia superstitiosam fidem, metum à rebus vanis, & diffidentiam à Deo velut comites adiunctas habent. Hoc enim certo est certius, quisquis prædictiones superstitiosas aut timet aut credit, eum semper potentiæ Dei diffidere: vt qui olim domo exiens ad limen offendebat pede, præcipiebat animo infortunium (quod Bruto euenis-

ſe aiunt quo die occidit Cæſarem) aut cui annulus excidebat cùm ſponſus in ſponſę digitum eſſet inſerturus. Similiter apud antiquos fuit coniectactio (palmirum augurium dixerunt) ex palpitante membro, quod certè naturale eſt & naturaleis cauſas coniunctas habet. Sed hæc iuſtiſsima eſt à Deo vltio, quòd ij ferè qui credunt iſta, ac non ij qui ludificantur ea opprimuntur malis. Quamobrem Cæſar nunquam rationem iſtarum vanitatũ habuit, & ipſi contrà ſucceſſerunt omnia quàm diuini prædixerant. Nam cùm è naui deſcendens in Africam repentè cecidiſſet, quamuis hoc argumento malè ominarentur augures, dixit, teneo te Africa, & tribus victorijs inſignibus reportatis inimicos omneis poſt dies paucos profligauit. Similiterq́ prælij Pharſalici (vbi Pompeium ſuperauit, qui longè maiores habebat copias diuinosq́ omneis ante prælium adhibuerat) exitum noluit vnquam à Magis percontari. Multorum principum hiſtorias annotauimus, qui conſultis diuinis perierũt miſerè. Ariouiſtus Germanorum Rex quadringentis hominum millibus inſtructus cùm de die conflictus mulieribus Sagis haberet fidem, & inire prælium ante nouam Lunam ab illis vetaretur, Cæſar re (vt ſcribit) cognita ſtatim commiſit prælium atq; ſuperauit. Sed ne longè exempla petantur, fuit qui per Magum exitum Patauini prælij voluit cognoſcere, &, viſis hoſtium copijs, reſponſum par priſcis oraculis reportauit: exitus verò toti Galliæ fuit luctuoſus. Sed de his rebus ſeor

ſim

sim postea dicturi sumus. Alterum nostra memoria exemplũ fuit in Rege Sueciæ; nã literis ad Principes Germaniæ scriptis anno M.D.LXIII. exponitur Henrico Sueciæ Regi Sagas fuisse quatuor, quæ se gloriabantur effecturas ne rex Daniæ victoriam consequeretur: sed vna istarum maleficarum capta non impediuit carnificem quin viua igne consumeret, & Rex Sueciæ post annos quatuor à subditis interceptus, dignitate spoliatus, & in vincula, quibus adhuc tenet, coniectus est. Hactenus de humanis prædictionibus: nunc de illicitis modis videndum est.

De modis illicitis ad perueniendum eò quò intenditur. CAP. VI.

Diximus eum Magum esse qui diabolicis modis atq; illicitis sciens prudens ad aliquid conatur peruenire: iam igit modos illicitos cognosci necesse est. Ac modos quidẽ eò quò intendit animus perueniendi (si licitũ est) ope Dei, aut medijs quæ in rebus creatis exhibet tum naturalium causarũ cõsequutione tum effectorũ inter se cohærẽtium, aut deniq; libera hominis voluntate, iam declarauimus. Sed si qui rem licitam conãtes assequi ad quam neq; natura, neq; facultate humana adiuuentur, Deum qui omnia potest minimè accesserint, aut accedentes nõ ritè sed tentandi gratia fecerint, aut si bono quidem animo sed rebus secũdis

à Deo

à Deo discesserint adeò vt in aduersis ab ipso deserantur, illiciti sunt modi: vt cùm Deus inquit apud Ieremiam, Si Moses & Samuel me nunc orarent vestra causa, non exaudirem eos (hi autem ante secula multa obierant, & dum in viuis essent, solebant iram Dei precibus suis mitigare) & alibi
[a] Iere. 14. Prophetæ imperat [a], Ne ores pro isto populo in bonum, nam neq; ieiuniis neq; precibus & sacrificiis illorum exaudiam ipsos, sed fame & peste consumam. Eos enim oportuerat cœlos precibus perrumpere, & in Dei fide persistere, qui minatur quidem vehementer sed repentè sedatus est, vt ait Ionas. Huic Deus prænuntiauerat se Niniuen intra quadragesimum diem euersurum esse: cùm autem populus, qui res creatas vt Solem & Lunam adorabat & omni idololatria magicisq; artibus circũfluebat, præ se ferret magnam resipiscentiam, Deũ quoq; pœnituit: quod Ionas indignatus factum
[b] Ionæ 4. cùm Deo expostulauit dicens [b], Nónne sciebam te Deum esse mitem, misericordem & clementem præ omnibus, & vltionis, quam institueris, momẽto vno pœnitere? Vir autem impatiens desperat & diabolum ad opem aduocat, vt Saulem regem videmus cùm de euentu instantis prælii Deum, Prophetas, & Sacerdotes consuluisset, ad cognoscendum suæ rei exitum ad Sagam abiuisse. Alii thesauris inueniendis, alii depellendo morbo, alii voluptatibus perfruendis, alii consequendis honoribus & dignitatibus, alii futuris rebus aut absentibus percipiendis, alii omnium pessimi hostibus

bus vlciſcendis accerſunt diabolum: qui vocatus non ſemper reſpondet quamuis ſit præſens & propinquus non ſolùm quærentibus ipſum, verumetiam faſtidientibus (vt alibi oſtendemus) ſed importuna frequentia rogari expetit. Qui autem ex Magis Deo renuntiant & ad Satanã conuerſi dant expreſſa conuẽtione fidem de obſequio, ſeruitute, ſubmiſsione, & adoratione huic exhibenda, hi Magi, vt qui maximè, ſunt deteſtabiles. Sũt etiam qui vt illud ſciant quod expetunt Satanam horrẽt conſulere, ſed Magos adeunt intrepidè, modò nõ interſint ſacrificiis: quo facto penè tam grauiter Deus offenditur [a] quàm ſi Diabolus ipſe adiretur: item qui Satanam non eſſent acceſſuri vt leuentur morbo, ſed non dubitant tamen Magos conſulere qui Diabolũ precantur coràm vt ſanet ipſos: quemadmodum nuper in Valle (hoc ſuburbij Laodunenſis nomen) quædam malefica mulierem miſerã grauiſsimè decumbentem ſortibus liberauit, cùm procidens in geñua demiſſo in terrã vultu Diabolum magna voce ſæpius inuocaſſet vt curaret mulierem, & verbis aliquot enunciatis bucceam panis dediſſet ei comedendam: atque hoc modo curata eſt. Quod quidẽ planè tantidem eſt ac ſi ægrotans ipſa Diabolum de valetudine orauiſſet: itaq; præſtaret vel crudeliſsima omnium quæ vnquam cogitari poſsint perire morte quàm eo pacto curari. Sunt item alij qui neq; cum diabolo neq; cum Magis conſociari volunt, ſed diabolicis modis abutuntur quos Magi ope diaboli ſoliti ſunt exſequi:

[a] Leuit. 19. & 20. Deuter. 18.

hic enim modos istos vsurpantibus prȩsto est cõsiliaq; eorum dirigit. Atque hȩc tacita cum Satana conuentio est, vt Augustinus ad distinguendam conuentionem expressam definiuit. Hic enim & item Aquinas, Durandus, Ægidius Romanus, aliiq; theologi vno ore duas esse cum Satana pactiones docent, vnam expressam quam faciunt Necromantici & Magi illi qui adorãt ipsum, alteram tacitam siue implicitã qua tenent omnes idololatræ & quicunq; scientes hærẽt superstitiosis obseruationib. naturali causa vacantib. Hæc illorũ definitio. Certũ quidem est eum qui ex volatu auium successum instituti sui itineris cupit cognoscere, vt religiosè veteres factitarunt, Magum dici non posse, neq; expressam tacitámve cum Satana conuentionem iniuisse quãuis sit idololatra, neq; tam grauiter offendere q̃; si quis nesciens à Deo interdici fecerit curiosè: vt etiã qui curiosè aut per errorẽ facit nõ ita offendit vt qui sciuit vetitũ esse diuina lege, ac ꝓptereà voces, *Sciens prudens*, ad definitionẽ Magi adiecimus. Sed ille omnino tenetur culpæ q interdicto legis diuinæ cognito & contẽpto se addicit istis, ac ꝓinde cõmuni cum Magis supplicio plectẽdus, etsi leniore quàm esse illorũ debeat qui expressa conuentione cum Satana deuincti sunt. Verùm vt Sortilegi vocabulum exponatur (hoc enim frequens Magorum genus est) is est propriè qui sorte vtitur & in actionib. illicitis conijcit sortes. Quædam enim sors lege Dei, quædã politicis legibus probata est. Iosuam videmus cogniturum

κληρομαντεία

quisnam

quiſnam anathema cepiſſet Ierichunte ſortē de toto Iſraelitarū exercitu cōieciſſe, ſimiliterq́ Samuelem cùm Rex habendus eſſet cōiecta ſorte dixiſſe Domine da ſortē (quem morē amoliendæ poteſtati & ſorti diabolicę veteres vſurpabant) tum Beniaminis tribui ſortē accidiſſe, deinde ſortitione de principib. familiarum facta familiam Cis obueniſſe, é cuius domeſticis coniectam ſortē Sauli accidiſſe, quem Deus regem in populum ſuū declarauerat: ne quis ſceptra regaléſque coronas putaret fortuito obtingere: Saulem poſteà de toto exercitu ad cognoſcendum quis ieiunij legem feciſſet irritam ſortitione facta deprehendiſſe Ionathanem, qui ſolus contra interdictum Regis mel comederat. In Leuitico [a] quoque legimus ſortem in duos hircos fuiſſe coniectam, vnum ſacrificandum Domino, alterum Zazeli committendum: quod myſterium LXXII. interpretes nolentes Ethnicis reuelare, Zazel ἀποπομπαῖον reddiderunt, id eſt, emiſſarium, quia emittebatur in deſertum neque inueniebatur ampliùs. In Actis quoq́ Apoſtolorū legimus ſortitionē Matthiæ & Barnabæ fuiſſe factam. Idem inter Ethnicos pariter fuit obſeruatū. Etenim ſi qua tēpeſtas grauis incūbebat mari, ſortem conijciebāt nautæ, & qui ſorte obuenerat mittebāt in mare, vt Ionę factū eſt [b]. Ordinariè itē frequentat ſors in ſucceſsionib. diuidundis [c] & bonis cōmunibus, populorū legib. permiſſa, & valde neceſſaria rixis & contentionib. quæ infinitæ forent euitandis. Sic Romani in cauſis publicis ſortie-

[a] Leuit. 16.

[b] Ionæ 1.

[c] l. ſed cū ambo. de iudic. ff. l. ſi duob. commu. de leg. C. & c. ſors. & c. hi qui. & cap. illud. 26. q. 2. & ca. vlt. de ſortileg.

[a] Asconius in Verrian as

bantur Iudices[a], & magiſtratus prouincias onera, niſi inter ipſos aliter conueniret, quod Latini dicebant ſortiri aut comparare inter ſe prouincias. Hinc ſæuiſsimi illius belli inter Marium & Syllam occaſio, quòd bellum in Mithridatem ſortitione obtigiſſet Syllæ, & Marius libello ad populum ſortitionem voluit eripere. Ex his igitur conſtat ex ſe licere ſortem ſi res merebitur, & verba illa, Domine Deus cedo ſortem, quæ in Scriptura ſacra ſunt tenebuntur, non autem Mercurius (quod faciebant Græci) κληρωτὴς inuocabitur. Græci enim principio Hermem ſiue Mercurium (id folio nomen oleagino) immittebant in κληρωτίδα κάδον, tum iniectis ſortibus Hermem ante omnes è cado educebant: quæ ratio Ethnica vt corrigeretur Chriſtiani cùm ſortiuntur Regem, primam Dei educunt ſortem. Verumtamen ne hoc quidem ſatis eſt, ad ſortitionem inuocari Deum, ſed religionem oportet adhiberi ne alijs in rebus quàm neceſſarijs vſurpetur, vt ſunt eæ quas modò diximus: alioqui ſi quis res leues ſortiri, aut curioſa mẽte experiri, aut in conſilijs publicis bellúmne ſuſcipiendum aut aliquid magni ſit inſtituendum volet cognoſcere, ſortes conijci indignum eſt: ſic enim Deus tentatur, quòd diſertè prohibetur lege. Itaq; in cauſis huiuſmodi Dauid ſanctíque homines conſulebant Deum, qui voluntatem ſuam aut per Prophetas, aut per Sacerdotem Ephod & Pectorale (de quibus antè diximus) geſtantem exponebat, aut per ſomnia & viſa conſulentibus reuelabat: cumq; in

rebus

rebus omnibus grauiſsimis homines ſancti conſilium à Deo poſtulaſſent, ſi quando nõ reſpondebat, lętum tamen rei euentum dabat, ſi quidem res bona eſſet, rectusq́ animus conſulentis. Cumq́ pacem Ioſue Deo inconſulto cum Gabaonitis pepigiſſet, ab ĳs deceptus eſt, quia Deum (ait Scriptura) non conſuluerant. Quamobrem iuſtius adhuc fuerit diabolicas ſortes reprobari in quibus Deorum exterorum inuocantur nomina, vt olim fuerunt Elienſium, Lyciorum, Præneſtinorum, & Antiatium ſortes, quas hic exponi non eſt opus, ſed magis ſepeliri obliuione ſempiterna. Illicita quoq́ eſt Aſtragalomãtia, ex teſſerarum & oſsiculorum iactu inquirens quid fieri, quid mitti oporteat: etſi veteres non raró, & noſtri hodie plurimùm abutũtur: vt ter à Germanis ſortem fuiſſe iactam teſtatur Cæſar ad cognoſcendum Marcúmne Valerium legatum ipſius necaturi eſſent, eumq́ ſorte euaſiſſe. Eodémque iure par eſſet omnes ſortitionis ludos omnemq́ aleam exterminari, prout Martia lege & alĳs antiquis legibus interdicũtur. Similiter nefariũ eſt & diabolicum omne ſortis genus quo res aliter quàm quibus modis diximus perquiruntur: vt olim fuerunt Homericæ & Virgilianæ ſortes, & cùm primus verſus ex aperto Homeri aut Virgilĳ volumine applicabatur ſorte: item cùm obſeruatur apertura Euangelĳ, vt iam olim abiectis Homeri & Virgilĳ ſortib. fuit factitatum (q̊d genus vocabant ſortes Apoſtolorum & Auguſtinus ad Ianuarium ſcribens improbauit) & rece-

Ἀστραγαλο-μαντεία.

ptum memoria noſtra Dodecaedron, & ad pręcipiendos caſus Paſtorũ ludus: quę omnes formę
Γεωμάντεια. improbę ſunt & diabolicę. His ſortib. illicitis Geomantiam annumerabimus aliam artem diabolicã quę libris editis & excuſsis inualuit maximè, ſitam in alea & fortuito illius iactu qui puncta ſignaue-
Τεφραμάντεια rit è quibus figurę quindecim conflantur. Idem iudicium de Tephramantia, quæ fiebat è cinerib. (vt è terra primùm Geomantia à qua hæc diuerſa eſt) iam inuſitata arte & quam nolim explicare vt ſe-
Βοτανομάντεια pulta maneat: item de Botanomantia & Sycoman
Συκομάντεια tia ineptioribus artibus & planè ridiculis, in quibus prout folia vento per noctem agitata inter ſe coocurrebant fiebat coniectatio. Etſi hæc ab
[a] lib 6. Aen.
[b] lib. 22.
illa diſcrepat cuius Virgilius [a] & Liuius [b] meminerunt, cùm ſacerdotes folijs ſuper puluinaria poſitis inſcribebãt eorum nomina qui poſtquàm idola adorauiſſent ſciſcitabãtur veritatem: huic enim coniuncta ſemper eſt plana idololatria, illi verò minimè.
Ὀνομάντεια. In eodem genere ſunt Onomantia
Ἀριθμομάντεια. & Arithmomantia, quæ fiebat ex eo numero quem literæ proprij alicuius nominis deſignabant in numerorum ordinem relatæ, prout accõmodari poterat aliqua ſignificatio. Hæc autem Latinis ſolùm recepta eſt. quamuis numerorum qui extant tabulæ non conueniat planè cum facultate literarum numeros ſignificantium: nam litera M quæ deſignat mille, non amplius LXXVIII. in tabula efficit, & C deſignans centum, non amplius VI. Quibus tamen in pretio eſt iſta diuinatio, ij

tio, ij numeros bestiæ in Apocalypsi[a] ex his literis & quidem ita numeratis soltē interpretari. Nominum verò & cognominum anagrammatismi omnino sunt ridiculi, cùm significatiões ex diametro aduersantes transpositio literarum afferat. Primus horū autor exstitit Lycophron Chalcidensis, quibus si habetur fides, etsi à sorte non pendeant, ad sortem tamen pertinent illicitam. Veteres autem aliud sortis genus vsurpauerunt quod dixerunt Alectryomantiam, à gallo gallinaceo quem Solis, Dei diuinationum, alitem esse prædicabant. Hac vsus est Iamblichus vt cognosceret quis post Valentem imperio potiturus esset, & quatuor has literas θεοδ, à gallo comperit exaratas: quod vbi resciuit Imperator Magos amplius centum occidit cùm Iamblichus sibi vitam veneno ademisset, nobilesq́ue viros omneis quibus Theodori, Theodoti, Theoduli, & similia fuerunt nomina, è medio sustulit. Sic diabolus seruis suis mercedem pendit. Formam diuinationis istius reticebo: vtinam verò authores eam omisissent: hoc enim planè impium est & diuina lege disertè cautum, Non inueniatur (ait lex)[b] in te sortilegus, quia est abominatio Deo tuo. Quo in loco ponitur vox *Menahes*[c] ducta à verbo Manah significante numerare aut characteras inducere, quia sortilegia, omnésque sortes magicæ (sunt autem infinitæ) ex characteribus numerisq́ue pendēt: sic speciei frequentioris nomē generi scientiarū istarū ἐξοχικῶς tribuitur. Alioqui ꝓpria sortis apud Hebr. appellatio est *goral, pur, soles*, quæ

[a] *numeri sūt 666. et 1260*

Ἀναγραμματισμοί.

ἀλεκτρυομαντεία.

[b] *Deut. 18.*

[c] מנחה, *supputatio: vnde Arabicū Almenach, id est supputatio, vt Arabica lingua ex Hebræa nata est.*

quæ non continentur interdicto legis, ob eas causas quas suprà explicauimus. Notandus verò diligenter Scripturæ locus interdicta diuinationum genera complectens [a]. Primum eorum est qui liberos per ignem transmittebant, quod Rabbi Maymonides sine eorum concrematione dicis causa scribit obseruari: cùm tamen horrendis sacrificiis consumptos fuisse legamus Regis Manassis & Hyrcani tempore, & obsessum quoque Idumęorum Regem in muro coram hostibus filium suum immolasse, quo spectaculo perculsos hostes obsidionem soluisse, vt apud Iosephum ostenditur. Secundum lege Dei vetitum est diuinus, קסם, à verbo q̊d lata significatione docere est, prout accipit Michæas cap. iij. dicens Iudices pecunia iudicant, & Sacerdotes diuinant argento: interdum verò bonam diuinationem denotat, vt Prouerb. xvi. sed in malam partem plerumque sumitur pro omnibus illicitis diuinationibus, vt Deut. xviij. Num. xxiij. Ezech. xiij. & 1. Sam. xv. quibus locis omnia genera comprehendit quę speciatim posteà enarrãtur: nempe מעונן *megonem*, id est eum qui dubitantibus de eo quod suscepturi sunt responsa dat, à verbo ענה respondere, hunc interpretes verterunt augurem, nostrates à Iudæis hanc vocem assequuti, incantatores pro *Megonim* appellant *Maistre gonim*. Tertium qui in lege dicitur מנחש *Menahes*, id est (vt propriè reddamus) calculatorem, quem Rabbini vocant sortilegum, in sortes & numeros incumbentem. Quartum מכשף *mecaseph*, præstigiatorem,

[a] Deut. 18.

à ver-

à verbo כשף quod est oculos hominum fascinare (vt fit malignorum spirituum opera) quibus incantatores iungēdi sunt, Hebraicè *malchesim* à verbo *Lahas* murmurare & susurrare, quos lxxij. interpretes ἐπαοιδὰς, Hispani *Hechiezeros* vocant, Antonius de Turca meda lib. iij. horti sui definit eos q tacitè inuocāt dæmonas & Magiā naturalē confundunt cum diabolica. Quintū חבר *chober* associatum, ea consociatione puta quæ in saltationib. magorum & conuentib. obseruatur, à verbo חבר associare: hūc nos propriè sortiariū appellamus. Hispani *Bruxo*, Germani *zauberer*: sextum שאל אוב *Schoel ob*, rogantem spiritus, à dictione אוב lagenam aut vas cauum significante: malignorum enim spirituum oracula è specubus dehiscentis terræ petebantur, vnde vox *oraculi* sumpta pro foramine ab ore paruo terræ hiantis, quod Latini dixerunt oraculum: septimum ידעני *Iedehoni*, à verbo ידע scire, vt vocem δαίμονα sciētem, Eustathius in Homerū quasi δαήμονα ostendit fuisse dictam: hunc Interpretes exponunt Magum, quo sapiens & doctus Persarum lingua denotatur, Hebræi verò in libro sexcentorum tredecim mandatorū diuinæ legis, voce *Iedehoni* eos significari tradunt qui diabolum consulunt latentem in ossibus bestiæ quam vocant *Iadoha*, aspectu enecantis & quam eminus sagittis oportet transfigere. Athenæus eam καταβλεπᾶν nominat, quam instar vituli esse narrat, semper pascere, oculos vix posse attollere, & tum eos quos inspexerit enecare: Marium Consulem bellum in Numidia geren-

tem, poſt iacturam aliquot militum de capienda vna laborantium, è longinquo telis occidi curauiſſe, & pellem miſiſſe Romam, quæ in æde Herculis fuit repoſita: quod in noſtris commentarijs ad Oppiani de venatione librum annotauimus: octauum דרש אל המתים conſulentem mortuos, id eſt, Necromanticum. Hæc omnia ſubijcitur eſſe abominationi Domino. Pharaonis Magi in Exodo appellantur *Quoſemim* Hebraica voce, & *Chartumim* Ægyptia, quos interpretantur multi Genethliacos; ſed nihil effectis Magorum Ægyptiorũ cum Aſtrologia, nihil cum Aſtrologis, qui neque virgas ſerpentibus commutare, neque ranas formare poſſunt. Hactenus de ſortilegijs quæ ſorte fiunt, de alijs poſtmodùm dicturi ſumus. Sed hoc intereà obſeruandum, noſtratibus propriè eos non dici Sortiarios qui cõiecta ſorte bonum aut malum euentum præcipiunt animo (quamuis hoc quoque ſit genus ſortilegij) ſed eos potiſsimùm qui per vias ſerunt, aut ad ſtabulorum limina feraleis infodiunt pulueres, ad eos qui ſupergreſsi fuerint exſtinguendos. Quamobrem non raro ſortes amicos ſortilegorum inuadunt, aut eos quibus non malè cupiunt, vt ſuo loco demonſtrabimus.

Iam verò percurramus alias artes & modos illicitos eò perueniendi quò intenditur, quos modos in Lege ſua prohibuit Deus.

De

De Teratoscopia, Aruspicina, Orneomantia, Hieroscopia, aliisq́ similibus. CAP. VII.

Teratoscopia est ars quæ obseruat miracula, eorúmq; peruestigat causas, effecta, & significationes: Orneomantia, quæ auium intuetur motus ad res futuras prænoscendas: Hieroscopia, hostiarum & sacrificiorum contemplatio est ad explorandam rei futuræ veritatẽ. Latius patet Aruspicina, vt quę aëris, fulminum, tonitruum, fulgurum, mõstrorúmq; obseruationes cõtinet, auguralémq; scientiam totam vniuersè, in qua nõ omnia criminanda sunt, sed res bonæ à malis distinguendę. Etenim quæcunque monstra signaq; præter naturæ ordinem offeruntur, iis aliquam iræ Dei significationẽ exhiberi nemo negauerit, & homines admoneri vt resipiscentes se ad ipsum conuertant: nõ autem perniciosa Aristotelis opinio amplectenda confirmantis nihil in rerũ natura mutari atque variari, monstraq; solum ob materiæ defectum accidere: quo dicto euertuntur opera & miracula Dei quæ adhuc acciderunt & præter naturam quotidie accidunt. Quamquam idem Aristoteles sui dissimilis conscripsit librũ περὶ θαυμασίων ἀκουσμάτων. i. de miraculis, & terram quoq; agnoscit fuisse, velut grauiorẽ, aquis omni ex parte obruendam, sed partem eius ad terrestriũ volucriúmq; commoditatẽ retectam esse: qua cõfessione se ipse iugulat seruiens gloriæ Dei & Scripturæ sacræ consentiens pro miraculo sexcentis locis illud adducenti quòd Deus super

aquas fundauit terram ita vt supernatet eis, prout ostendit Lossensis insulæ, aliarumque multarum documentũ. Quãuis enim terra inueniatur in fundo maris, in alto tñ naucleri bolide immissa terrã neq̃unt pertingere, & mare ipsum tanquã mõtem celsum assurgere videmus in littore, Deumque virtute admirabili adstrinxisse & terminos aquis posuisse quos non transiliant. Cometas autem, quæ teste communi totius antiquitatis experientia sunt fueruntque semper iræ diuinæ signa, Aristoteles ipse non negauerit nasci præter ordinarias naturæ leges: & quæcunque rationes de Cometarum ortu, lancearum, igneorumque draconum ab ipso afferuntur, ab omnibus Philosophorum nationibus, vt inanes ridiculæque fuerunt explosæ. Cometæ enim ordinariè durant nõ minus diebus xv. vix amplius duobus mensibus, hi magni, illi parui, hi aduersus cursum mobilis primi nitentes, vt postremus ille Nouembri mense 1577. illi à meridie Septemtrionem versus contendentes, vt ille qui anno 1556 visus est, alii permanentes fixi, vt is qui in Nouembri 1573. apparuit. Quo autem alimento magnus ille & horrẽdus ignis foueatur, cur pestes fames, bella sint horum consectaria, nihil in hoc argumento vidit Aristoteles. Sunt enim signa Dei, in quibus oportet suam quemque fateri ignorantiã laudẽque Deo tribuere, ac nõ pestilente arrogantia tantum honorem ipsi eripere: quod proculdubio facimus, si tanti ignis & tam diuturni alimoniã ex fumis & vaporibus in purissima ætheris regione dicamus existere

existere. Adde quòd singulis annis mensibus, diebus nõ desunt vapores & fumi, impressiones verò igneæ vix semel in regione ætheris spectantur decennio, quod veteres optimè obseruauerunt. Sed vt res miraculosas & præter naturæ ordinem contingentes omittamus, etiam deprehenditur ignorãtia in rebus ordinarijs, quæ etsi quotidie spectãtur sunt tamen nobis incognitæ: vt in stellarum magnitudine, quarum minima (si Lunam & Mercurium exceperis) decies est terra maior: & in homine quoque (vt ad res ꝓpinquiores veniamus) pars operum Dei nobilissima ab hominibus ignoratur. Quo igitur modo posset de extraordinariis Dei operib. & miraculis iudicari? Antequàm Xerxis copiæ octodecies centies mille hominum in Europam traiecissẽt, insignis Cometes apparuit [a], paulo ante bellum Peloponnesiacũ vnus, ante cladem ab Atheniensibus in Sicilia acceptam vnus, ante cæsos à Thebanis Lacedæmonios vnus: sic ante ciuile bellum inter Cæsarem & Pompeium flammæ igneæ in cælo visæ sunt: item Cæsare interfecto, & ante cædem eorum quos Augustus & M. Antonius proscripserant ingens Cometes fulsit, cuius signum ad honorẽ Cæsaris posteà pecuniæ impressũ est. Ante captã Hierosolymã toto anno supra templum igneam flammam fuisse visam Iosephus testis est. Ex quibus certe fatendum est naturalia nõ esse aut ordinaria miracula quæ præter leges naturæ accidunt, sed iram Dei nobis portendere, quã nos precibus anticipare conuenit & resi-

[a] *Herodotus.*

piſcentia. De inſolentibus monſtris quæ cõtra ordinem naturæ accidunt, iudiciũ idem. Etenim ſi vitio materiæ dicas accidere, continuò ſequitur principia & fundamenta ex quibus Ariſtoteles conſtituit mundũ, caduca eſſe atque vitioſa, in eis enim materia numeratur: & hoc quoque ex eo conficietur mundum minari ruinam, quod ab Ariſtoteléa æternitate mundi abeſt longiſsimè. Fateamur itaq; hæc nobis occluſa & abſtruſa eſſe, & Deum ſolùm, prout libuerit, ea diſponere. Nam propterea mutari tempeſtates animaduertimus, pecudes emori, famem peruadere, ſanguinem, lapides pluere, & inuſitatas res quàm plurimas, dum Aſtrorum in ſuo ordine perſtat conuerſatio, & Deum benedictionem ſuam modò terræ, modò aquis, modò pecori adimere, famémque, peſtem & bellum hominibus importare. Harum autem rerum prædictio ex miraculorum conſpectu non eſt illicita, ſi Deo feratur accepta, ac non idolis, quod olim faciebant & adhuc faciunt Ethnici. Athenienſes ait Plutarchus[a], eos olim tanquam hæreticos viuos tradebant igni qui interiecta vmbra corporis terræ aut Lunæ fieri Eclipſim affirmabant, eóſque vocabant μετεωρολέσχας, velut celſarum rerum diuinorumque arcanorum plus ſatis curioſos. Romani videntes[b] eclipſim ea nocte quæ Perſei Regis anteceſsit cladem, ad ciendum Lunæ ſplendorem galeas ſuas armáque quatiebant. Indi flebant putantes Lunam à Sole Deo ſuo lethale vulnus

[a] in Pericle.

[b] Plutarch. in Aemylio. Tacitus in Druſo.

nus accepisse. Hæ superstitiones vbiq; ferè exoleuerunt itémq; auguria ex volatu auium, quib. veterum libri pleni sunt. Populorum. n. conuentus nullus, nulla pax, nullúmq; bellum inibatur, quin aduocarentur augures ad constitutionem aeris auiúmque obseruandam, & vanitates alias huiusmodi plenas superstitionis & impietatis, & lege diuina vetitas. Quò pertinet illud quod Iosephus [a] narrat, ducem quemdam Iudæum occidisse auem ex qua Augures prædixerant, & affirmasse stolidum hoc planè videri quòd exitus belli à bruto animante sui exitus ignaro peteretur. Verùm altera quoque ratio afferri potest ad euincendam rerum istarum vanitatem: nempe quòd Latini sinistrum volatum auium pro infausto, dexterum alij populi habuerint, vt in libris de diuinatione Tullius annotauit: ex quo omnino confirmatur puram putam fraudem & mendacium esse, siquidem principia horum illis aduersantur cùm in aeris constitutione, tum in volatu auium exponendo. Auguralis enim scientiæ fundamentum in eo fuit positum, vt templum constitueretur, id est, definiretur regio aeris vnde contemplarentur Augures & dexteram mundi à sinistra distinguerent: qua in re omnes autores Græci, Latini, & Barbari inter se discrepant & ab Hebreis quoq; dissidēt, vt alibi ostēdimus [b]. Ieremias verò propheta hirundines quidem, turtures, & ciconias tempus reuersionis nouisse prædicat, bellorum verò exitus & similia multa ab eis teneri

nusquam

[a] in bello Iudaico.

[b] in methodo hist. c. 1.

ἡπατοσκοπία, nuſquam fit mentio. Ante omnia verò admirabilis eſt hoſtiarum, hepatis, cordis, fellis, inteſtinorum obſeruatio, ad præuidendum an inſtituta conſilia bene ceſſura ſint: qua in re duplex eſt impietas, veritatem in mendacibus iſtis rebus perueſtigari, & ſacrificia idolis exhiberi. Etſi qui his vtebantur non propterea Magi dicendi ſunt, cùm illis hærerent quàm optima fide poterant, & rem Deo gratam ſe opinarentur facere. Magum autem eum eſſe diximus qui ſciens prudens diabolicis modis vtitur vt ad aliquid perueniat, cuiuſmodi futurus eſſet qui cognito diuinæ legis interdicto iſtis rationibus vteretur.

Nunc itaque de aliis technis diabolicis, quæ inter Ethnicos maiorem impietatis ſpeciem habuerunt, porrò dicendum eſt.

IOANNIS

IOANNIS BODINI

DAEMONOMANIAE MAGORVM

Liber ſecundus.

De Magia vniuersè, & generibus ipſius CAP. I.

MAGIA vox Perſica eſt ſcientiam rerum diuinarũ & naturalium notans, & Magus nihil eſt aliud quàm philoſophus: Sed quemadmodum philoſophiæ attulerunt vitiũ Sophiſtæ, & ſapientiam, quæ donum eſt Dei, corrupit Ethnicorum impietas & idololatria, ſic etiam Magia diabolicis ſortibus commutata eſt. Primus Satanæ adminiſter promulgandæ huic impietati in Perſide fuit Zoroaſtes: ſed obducebatur ei pietatis velum, quod ſibi Diabolus ſolet arrogare: Semper enim viri boni à ſceleribus iſtis abhorruerunt. Plinius libro xxx. capite 1. ſic de ea loquitur, Magica fraudulentiſsima artiũ plurimum in toto terrarum orbe, plurimisq́ ſeculis valuit: autoritatem ei maximam fuiſſe nemo miretur, quandoquidem ſola artiũ tres alias imperioſiſsimas humanæ menti com-

Bayeriſche Staatsbibliothek München

plexa, in vnam se redegit. Natam primùm è medicina nemo dubitat, ita blandissimis promissis addidisse vires religionis ad quas maximè caligat humanum genus, deinde miscuisse artes Mathematicas. Ac ppterea Iamblichus, Proclus, Plotin. Porphyrius & Iulianus apostata Magiã dixerũt esse bonorum Dæmonum inuocationem, Goetiam verò malignorum, reprobatam ab illis artem, qua vtuntur ij qui nocte sepulchra adeunt, effossisq́ cadaueribus spiritus inuocant. In eamdem sententiam cæcus ille Magus, qui accusatis amplius centum quinquaginta sociis Lutetiæ fuit suspẽsus anno M. D. LXXIIII. viro cuidam nobili (ex quo rem cognoui) semel dixit se albam Magiam ipsi, non autẽ nigram demõstrare velle, & Leo Africanus scribit albos dæmõas ab Africanis magis inuocari. Quin etiam maximum illum doctorem artis diabolicæ, cuius nomẽ præ desyderio sepeliendæ in æternùm impietatis ipsius reticebo, in prima librorum suorum fronte non videmus alias res quàm Physicam, philosophiam, virtutem abditam aquarum, plantarum, animantium, metallorum, tum numerorũ & astrorum prædicare: sed libro demum quarto (cuius tãquam clauis spem lectori fecerat, & quem Magi discipuli ipsius ediderunt) venenum tartareum permiscere characterum, diabolicorum nominum, spirituum, & inuocationis illorum. Eodem errore implexi Auicenna & Algazel quicquid à Magis efficitur id naturalibus causis contendunt effici: qui certissimus est modus ad inescanda inge-

γοήτεια ἀπὸ τῶν γοῶν καὶ θρηνῶν περὶ τοὺς τάφους.

nia

nia quæuis illustria & omni magicarum sortium genere implicanda. Hucquoque pertinent commentitiæ illæ appellationes, familiaris spiritus, alborum dæmonum in Africa, in Græcia Sibyllarũ, in Germania albarum Sibyllarum, & Fearum seu fatiferarum in Gallia: cuius rei lectores volui admonitos, ne circumueniãtur ista nominum elegantium specie. Nam quomodo posset dictum boni illius doctoris consistere, singulis planetis etiamq; stellis æquè malum dæmonem adesse ac bonum? nam diaboli in cœlo non sunt, omne malum elemẽtari mundo inclusum est, qui minima est vniuersitatis istius particula, & milliaribus amplius quinquagies mille à cœlo Lunæ est dissitus. Omnes autem Theologi & Philosophi consentiunt suã esse cuique intelligentiam siue Angelum ad motum & conuersationem. Sed vt demus vnicuique stellæ suam esse intelligentiam, nunquam tamen exstitit philosophus qui malignos spiritus in cœlo versari crederet: multo minus igitur inter duos adversos dæmonas in reb. agendis cõueniret, maximè verò in motu cœlestium corporum stato & immutabili. Neque enim perinde vt homo liberè ad bene aut malè faciendum conuertitur, qui modò à maligno Spiritu agit̃ cùm in scelerib. seipsum occupat, modò à bono spiritu quãdo ad Deũ conuertitur. Prętereà qm̃o bonus Angelus aut albus Planetarũ dęmon sine dãnanda idololatria potest inuocari? nã aut planeta, aut dęmõ adorat̃, aut vterq; simul. Inprimis verò si ritum sacrificiorũ animaduertamus

quæ insignis ille magister præcipit, lapidem, plantam, animal, numerũ, characterem, metallum, aspectum, & proprium Planetæ tempus aptans carminibus, hymnis & inuocationibus, quomodo sine damnanda idololatria constabit hæc inuocatio? vndénam, obsecro, omnes Bahalis, id est, Apollinis vel Solis, omnesq́ Lunæ (quã Reginam cœlorum vocat Ieremias[a]) manarunt idololatriæ, nisi ex isto fœtido commentorũ fonte? Atqui iurat apud Ieremiam Deus se igne, gladio, peste, fame eos omneis absumpturum esse qui reginam cœli adorauerint: quapropter Septemtrionales populi eã masculina voce nominabãt adorabantq́, vt memoria nostra Germani faciunt priscam maiorũ suorum superstitionem imitati, qui (vt Caracallam Imperatorem dixisse apud Spartianum legimus) eos solùm vxoribus suis putabant dominari qui Lunam masculino genere nominarẽt. Sic Iamblicho respõdetur, sic Proclo, Porphyrioq́, sic magnis illis Diabologicæ artis doctoribus tam multa centena animarum millia ad impietatem suam pertrahentib. qui dicunt adunari omnia oportere, & creaturis elementaribus stellas & planetas, his suos dæmonas, dæmonibus Angelos & cœlestes minorum gentium Deos, his deniq́ Deum adipisci. Verumtamen isti proxenetæ quotquot sunt Satanam solùm attrahunt, nec aliud Agrippa veteres Doctores imitatus præstitit. Ideoq́ xxvi. articulo determinationis à Sorbona factæ anno M.CCC.XCVIII. rescinditur & damnatur eorum impietas qui

[a] Ierem. 32.

qui vim facultatemq; intelligentiarum cœlestium in animam sic docet influere, vt cœlestim luminum facultas influit in corpora: verùm amplius dãnanda est atq; detestanda eorum impietas qui vnicuique stellæ malum Dæmonẽ adesse tradunt. Quãquam errorem istum Aphrodiseus philosophus, Porphyrius, Proclus, & Iamblichus reiecerunt, qui ieiunabant optima fide, & bonis dęmonibus, paruulis Dijs alijs & Semideis sacrificabant, Hercule, Baccho, Apolline, Æsculapio, Angelis, & consimilibus insuper cooptatis. Quamobrẽ in Lege multoties inculcauit Deus, ne alius præter ipsum colatur aut adoretur Deus. Vox enim Hebræa *Tistaueh* quæ in Decalogo habetur, & Chaldæa *Tisgod* nihil aliud significat quàm inclinare sese & quod Latini dicunt adorare: vt Plinius, Galli, inquit, adorando dextram ad osculum referunt, totúmque corpus circumagunt, quod in lęuum fecisse religiosius esse putant. Præuidens autem Dominus Ethnicos primùm Stellas, planetas, aliásq; res creatas adituros, disertè pœna capitali id cauit fieri: eoq́ue amplius gradus in altari suo vetuit ad ascendendum exstrui, vt rectà ad ipsum adiretur[a], non [a] Exod.20.
autem ijs gradibus quos Platonici, Pythagorici, & alij sequuti sunt. Istud enim interdictum ne gradus fiant quibus ad altare Dei conscendatur notandum est Decalogo & in eodem capite subijci, vbi nulla est expressa tacitáue templi aut altaris mentio: ac propterea de lapidib. solùm accipi non oportere. Sed vt præclaræ illius Magiæ quam al-

bam vocant impietas demonſtretur, quisquis ea ad rem optatam adipiſcendam & fruendã vtitur, effigiem Planetæ ſolenni ritu affabrè factã geſtat: q̊d nobis idcircò viſum eſt annotare, quia magnos viros & qui in magna opinione erant iſtis impietatibus addictos vidimus: etiam vni ex Chriſtianorum principum potentiſsimis (cuius nomen præſtat reticeri) auream Iouis imaginem ex Theurgia fabricatam dari, quã ille circumgeſtabat vt maiorẽ ſibi amplitudinẽ compararet, & quæ de collo poſt mortem ipſius (mors autem fuit miſera) pendens inuenta eſt. Nam etiã Neapolitano cuidam Mago, quo vtebatur & conſeruatorem ſuum appellabat, mille ducentas libras francicas in ſtipendium annuum numerabat. Atqui mandatum illud Dei, nõ ſculpes tibi imaginem, habet Hebræum פסל omnẽ imaginem fuſam, cæſam, ſculptam, cælatam ſignificans: eorumq́ idololatria qui imagines iſtas & characteras gerunt omnino longè maior eſt quàm illorum qui coram Deorum iſtorũ quos diximus ſimulachris procumbunt, quod tamen indicta capitali pœna in lege Dei prohibetur[a]. Sed Pythagoreorum, Academicorum, & infideliũ gentium quæ iſtis rebus optima fide vtebantur inſignis ab his eſt differentia. Illi enim vt fuerint idololatræ, cùm eo pacto à ſe Deum adorari & dignè coli putauerint, non fuerunt Magi: hi verò qui interdictum norunt, & quamuis diabolum autorem ſciant eſſe ac inuentorem iſtorum ſcelerum eis nihilominus abutuntur, hi igitur Magi dicendi ſunt.

[a] Exod. 20. & 21.

di sunt. Iam itaque minutatim illicitos modos quàm maxima religione poterimus ordine perse-quamur, tum vt caueatur ab illis, tum vt siquando iudicia de artificibus erunt facienda bene expendi posſint. Quamquam in hoc argumento non mediocriter animi pendeo. Si enim oculis commonſtrauero & palpandos digitis exhibuero ritus, modos, verba, quæ ad eam rem oportet adhiberi, equidem ſic docuero id quod ſepeliēdum eſt obliuione ſempiterna: ſin autem obſcurè vno verbo impietatem rei perſtrinxero, ſic neq; imperitis (quos vt ab iſto præcipitio caueāt præmoneri opus eſt) profuero, neq; iudicib. qui ne fortè ex communi errore defunctoriè iudicent de merito iſtius criminis cupiunt informari: idq; præſertim hoc tempore, quo vrbes, vici, agri, adeoq; elementa ipſa contaminata ſunt, ac ne pueruli quidem ipſi exſortes ſunt iſtius criminis. Fieri tamen non poteſt vt centeſimam partem impietatum annotem quæ in hac cauſa committuntur, quas neque ſcire cupio, neque ſi ſcirem vellem exponere: ſed aliquid ſolùm exſcribam quod aut in ſcriptis legero, aut ex quæſtionibus habitis cognouero. Etſi maligni ſpiritus nouas artes, noua ſcelera comminiſcuntur momentis ſingulis, vt Poeta inquit, tibi nomina mille, Mille nocendi artes, &c. Vveierus autem (qui de comparando Defenſoris magorum nomine videtur ſatagere) non poteſt ſe excuſare quin impietatis ſummæ teneatur, quòd formulas omnium quæ vnquā cogi-

cogitari poſſunt ſceleratiſsimas & ſummopere deteſtandas in librum ſuum retulerit: adeò vt ſpecie tenus diabolum & commenta eius criminetur, ſed ea tamen doceat indicétque, etiam characteribus & verbis appoſitis, quæ præceptor ipſius Agrippa dum viueret publico noluit committere. Atque hæc quidem cauſa eſt cur res iſtas obliuione inuoluendas, quoad eius fieri potuit, celauerim: facturus enim mihi ſum viſus operæpretium, ſi Iudices teneant quid ſupplicio dignũ, & imperiti à retibus ſibi caueant quæ bellus iſte protector ipſis decipiendis & ad Satanam perducendis antè comparauit. Modi igitur quos antè explicauimus ex ſorte ducti & in alea ſola videntur poſiti: in ſequentibus verò ſunt verba, ſunt motus quidam, ſunt & imagines, ex quibus malignus adeſſe ſpiritus manifeſtò cognoſcitur. Eiuſmodi eſt cribri ſaltatio à veteribus paſsim vſurpata, vt apud Lucianum legimus: vnde prouerbium κοσκίνῳ μαντεύεσθαι, & nomen diuini κοσκινόμαντις (quaſi cribrouatem dixeris) apud Theocritum,

Εἶπε καὶ ἀγροιῶτ' ἀλαθέα κοσκινόμαντις.

Hac arte multi vtuntur palàm. Memini me Lutetiæ ante annos xx. in domo clariſsima videre adoleſcentem, qui intactum cribrum ſine alio naturali & latente modo præſentibus multis honeſtis viris agitauit, enuntiatis ſolummodò & reiteratis ſæpius voculis aliquot Gallicis quas hic placuit reticere. Huic autem malignum ſpiritum adfuiſſe eo demonſtratur, quòd eo abſente alter idipſum enun-

tiatis

atis ijsdem vocib. tentauit facere, nec effecit quicquam. Equidem impietatem hanc affirmo esse, tũ quia blasphematur Deus quando per alium iuratur quàm per ipsum,[a] quod iste faciebat: tum quia modus est diabolicus, vt qui à natura fieri nequeat, & prohibeatur diuina lege. Quòd autẽ verborũ virtus aliquid præstare dicitur, technam esse diabolicam apertè vident omnes, eaq́ malignos spiritus solere vti ad inescandos imperitos & ad scholam suam paulatim perducendos: nam etiam Ioannes Picus Mirandulanus[b] Princeps voces barbaras nec intellectas in Magia plus scribit posse quàm eas quæ intelliguntur. Sed vt impietas apertius ostendatur, nemo iam rusticus nescit vno versu (quem nolo indicare) è Psalmis pronũtiato quando lac premitur, non cogi butyrum. Fui Chellis Valesiorum agro, cùm paruulus à pedibus puer ancillæ impedimento esset ne butyrum cogeret: ea autem interminante flagrum à domino si carmen non eximeret, fecit eodem versu præposterè enuntiato ac velut retexto, vt butyrũ (in quo totus ferè dies consumptus fuerat) cogeretur. Si vel tantillũ sacchari indatur, butyrum non coagulari constat: hæc enim à natura est ἀντιπάθεια: eademq́ ratione si æris Cyprii aliquantulum iniiciatur in fornacem ferri, non liquatur ferrum sed abit totum in cinerẽ: quãobrem fusores accenso igne metuentes nequid immittatur æris, in illud incumbunt nequis proxime caminũ veniat. Sed hic quæritur liceátne versum Scripturæ sacræ pronuntiare verbi gratia, ver

[a] Deut. 19. Ierem. 5. & 12.

[b] in positionibus.

ſum è Pſalmis cùm itur cubitum, vt qua hora voles expergiſcaris. Spectabat quidem verſus vt Dauid ad orandum & prædicandum Dei laudes excitaretur: verumtamen non apponam eum, quia iniquè fit cum verbis virtus tribuitur: vt nihil amplius ſit quàm quòd verbis habetur fides, hoc tamen ſatis eſt vt homines prouehantur longiùs & ab his principiis in res ſuperſtitioſas & impias ferantur præcipites. Imò ne quem circumueniant Magi, ipſorum carmina abundant pulchris orationibus, Pſalmis, nomine Ieſu Chriſti vbique inſperſo & ſanctæ Trinitatis, cruce ad voces ſingulas, aqua luſtrali, verbis è canone Miſſę, Gloria in excelſis, Omnis ſpiritus laudet Dominum, A porta inferi, Credo videre bona Domini, &c. Quod eo deteſtabilius eſt, cùm ſanctæ voces ad ſortes magicas admittuntur. Si qui itaque pronuntiatis aliquot verſibus aut Pſalmo bipennem rectà impingunt, ac tum eorum de quibus ſuſpicio eſt nomina proferunt ad aliquid cognoſcendũ, ſi prolato illius qui reus eſt nomine mouetur bipēnis, ars diabolica eſt quam veteres Ἀξινομαντείαν appellabant: ſimiliter annulo ſuper aquæ cyathum poſito Δακτυλιόμαντεία, quam famoſa quædam malefica genere Itala exercebat Lutetiæ anno M.D.LXII. neſcio quas voces admurmurans, & interdum rem diuinans, de qua cõſulebatur: etſi plerisq; dabantur verba. Ioachimus Cameracenſis narrat Hieronymum Moronem, ex quo Cancellarius Mediolani fuit, loquentem annulum ac potius diabolum habuiſſe, qui tandem mercedem

ἀξινομαντεία
δακτυλιομαντεία.

mercedẽ repẽdit hero ſuo dignam, & curauit eum abdicari. Sunt tamẽ qui genus iſtud ὑδρομαντείαν vo- ὑδρομαντεία. cent, Dactyliomantiam verò putent de illis annulis accipi in quibus Magi portant ſpiritus quos familiareis dicunt, δαίμονας παρέδρους Græci. ὑδρομαντείαν & πηγομαντείας ex fontibus Numa Pompilius exer- πηγομαντεία. cuiſſe dicitur. Etſi Hydromantiam Varro aliter accipit, narrans imaginem à puero, cuius opera vtebantur Magi, fuiſſe in aqua viſam, quæ verſus quinquaginta de toto bello Mithridatico antequàm gereret pronũtiauerit. Incerta eſt ἀερομαντεία, ἀερομαντεία. niſi fortè pars fuerit Auguralis ſcientiæ, q̃ ex aeris cõſtitutione coniectaret. Alia quoq; diuinationis ſpecies ex farina fuit ἀλφιτομαντεία vel ἀλευρομαντεία, cu- ἀλφιτομαντεία vel ἀλευρομαντεία. ius meminit Iãblichus[a] ſed ritũ illius non exponit. Meminit quoque λιθομαντείας, ex lapidibus, nec eam explicat: nos autem ſuprà eam attigimus, inter- λιθομαντεία. pretantes legis diuinæ locum qui lapidem imaginationis vetat adorari: vnde videtur lapis fuiſſe ad unguem expolitus, tanquam ſpeculum ex quo imagines offerebãtur & diuinationes petebantur. Illa quoque diuinatio facta ex lapide dici poſſet, cùm digito fertur Amethyſtus, quem Hebræi & Arabes vocant אלחלמה propter naturalem ipſius proprietatẽ in efficiendis ſomnijs: nam articulus *Al* eſt Arabum, reliqua vox Hebræorum, ſomniumq; ſignificat. Diuinatiõis ex lauro, q̃ꝫ δαφνομαντείαν δαφνομαντεία dicunt, ratio eſt eadem: quæ planta fuit olim ſacra Apollini, & ſomnia creditur gignere magnasq; vires in Magia obtinere, ut inquit Proclus.

[a] lib. 3. c. 12.

Ac somnia quidē per laurum effici concedo, quē-
admodum ab omni odorata planta & fumis om-
nibus generantur: sed vsum illius ad veritatem ali-
cuius rei cognoscendam illicitum esse affirmo ac
diabolicum: adit̄ enim res creata, & creator deseri-
tur ad diuinationem, quod prohibet̄ seuerissimè.
Κεφαλωνομαντεία. Κεφαλιονομαντείας, ex asinino capite, idem iudicium.
Qui fieret, nondum legi: ab Ægyptijs profectam
puto. Nam apud Iosephum legimus contra Apio-
nem Grammaticum (qui legatione ad Caligulam
Imperatorem functus est) illum Iudæos calumni-
atum esse quòd in Dei templo caput asini habue-
Πυρομαντεία & καπνομαντεία. rint. πυρομαντεία & Καπνομαντεία, præcepta ex igne di-
uinatio & ex seminum quorūdam fumo, præ alijs
est diabolica: nam thymiama vel suffitum coniun
ctum habet, quo subiectum quoddam ac veluti
corpus spiritui maligno subministratur: quo gene
re imperitos plerosque circumueniunt Magi, nihil
aliud esse quàm albam Magiam affirmantes. Ab
hoc malo cauendum studiosius quàm à pestilen-
Ῥαβδομαντεία tia. Ῥαβδομαντείας medicum Tholosæ exercētem vi-
di, & submissa voce aliquot verba murmurantem,
vt ambæ vnius virgæ extremitates oscula iunge-
rent: sed nihil profecit, eos causatus qui intererant
carere fide. Hoc facto, duo frustula eiusdem virgæ
accipiunt, eaque de collo suspendunt curandæ quar-
tanæ. Nefarium institutum, scelerata carmina, quę
ξυλομαντεία. sine ope Satanæ nihil omnino possunt. Ξυλομαντείας
Hebræus quidam Doctor meminit in libr. de sex-
centis tredecim mandatis Dei, narrans è fragmen-
tis li-

tis ligni fieri in Illyrico: sed quid illud fuerit nescio, nec satis possum colligere. Thomas Aquinas[a] genera percurrit multa, sed ne centesimam quidem eorum partem. Sufficiunt ista quæ diximus, vt de consimilibus secreta verba aut characteras ad rem simplicem adiectos habẽtibus iudicari posit. An nuda verba sine alia actione vlla quicquam possint, suo loco dicturi sumus. Ex omnibus autẽ sceleribus huiusmodi nullum exstat frequentius passim, nullum propè perniciosius eo impedimento quod nouis coniugibus affertur: hoc vulgus dicit ligare ligulam, quod pueri quoq; exercent palàm summa impunitate & licentia, nonnulli etiam gloriantur. Neque verò nouum hoc institutum est: nam Amasin Ægypti Regem apud Herodotum[b] legimus fuisse vinctum & impeditum ne rem haberet cum Laodice vxore sua, donec carminibus solennibusq; precibus solutus esset. Concubinas quoque Theodorici Regis iisdem ligamentis aduersus Hermambergam vsas esse Paulus Æmilius in vita Clotarii secundi testatur. Rident quidem philosophi Epicurei istud miraculum: verumtamẽ hi nodandæ ligulæ artifices qui habentur passim illos reddunt attonitos, vbi se experti sunt nulla arte mederi posse. Ideoq; Canon[c], Si per sortiarias, inquit, & maleficas artes, occulto sed nunquam iniusto Dei iudicio permittente, & Diabolo præparante, cõcubitus non sequitur, ad Deum per humilem confessionem est recurrendum. Quo ex loco notari quatuor aut quinq; axiomata necesse est:

[a] Thom. 22. distin. 95. & 26. q. 4. igitur. & q. 5. nec mirũ. & 26. qu. 2. & Gaspar Peucerus.

[b] lib. 2.

[c] 33. q. 8.

Primùm, copulationẽ arte malefica impediri posse, quod omnes Theologi agnoscunt vno ore, & ipse Thomas in librum quartum sententiarum, distinctione xxiiij. vbi dicitur vir respectu vnius solùm mulieris ac non aliarum nodari posse, & cap. vltimo de frigidis: Secundum, id occulto fieri sed tamen iusto iudicio permittentis Dei: Tertium, id totum à diabolo præparari: Quartum, ad Deũ ieiunijs & orationib. recurrendũ esse. Qđ postremũ caput apprimè notãdum est, qa impietatis est in eo laborare vt (q̊d multi faciunt) diabolicis modis soluat̃ nodus: sic enim ad diabolum & diabolicas superstitiones recurrit̃. In primis verò illud est admirabile, q̧ pueruli magicarũ sortium imperitissimi hanc artem pronuntiatis quibusdam vocib. exercent, vinctáque ligula. De Rioleo generali apud Blesenses legato me audire memini puerulum quemdam in templo nodationem ligulæ sub petaso suo facientem à muliere fuisse perceptum quo tempore coniugio duorum benedicebatur, eumqúe deprehensum cum sua ligula aufugisse. Pictauij quoque cùm in magnis conuentibus vices regij Procuratoris gererem anno M.D. LXVII. acta cuiusdã quæstionis in Magos mihi sunt tradita: quam causam cùm meæ hospitæ, mulieri honestæ & bona existimatione, narrarem, illa tanquam istius artis doctissima, me & Iacobo Bauuasio relationum actuario præsentibus, explicauit esse formas nodãdæ ligulæ amplius quinquaginta, siue ad virum couiugatum impediendũ,

siue

siue ad mulierẽ solũmodo, vt alter alterius fastidiens infirmitatẽ adulterijs sese pollueret: plerumq; tamen virum illigari, vix mulierem: ligari aũt posse in diem vnũ, in annũ, in ęternũ, aut quãtisper duratura esset ligula nisi soluerent: esse nodationẽ qua vnus alterum deamet neq; redametur, sed odio sit vehementissimè: esse qua inter se amarent ardentissimè, sin ad congressum veniretur alter alterum laniaret vnguib. & cęderet indignisśimè: vt mihi fuit aliquando Tholosę narratũ eo pacto fuisse virum mulieremq; illigatos, qui post trienniũ reconciliati pulchram sobolem ꝓgenuerint. Et q̊d amplius mirer, narrabat mulier dum vincta manebat ligula tumores ei adnascentes veluti verrucas spectari, indicia (vt aiebat illa) liberorũ qui fuissent editi nisi occupauisset nodatio: posse verò nodatiouem fieri ad procreationem intercipiendam, non ad copulationem præuertendam. Homines etiam affirmabat esse quos nodare non posśis: esse quos nodatio impediat ante coniugium: esse quos impediat coniugatos, sed difficiliùs. Præterea in hominibus aiebat eiectionem lotij impediri posse (cauillare dicunt artifices, quasi διαπερονᾶν subscude infibulare dicas) ex eo non paucos emori. Sic comperi miserum quendã puerum propè enectum esse, tũ impedimentũ per eũ qui infibulauerat sublatũ fuisse, vt mingentẽ palàm puerũ traduceret: deinde verò post menses aliquot Magus iste decesśit de vita maniacus. Narrabat quoq; mulier sermõesvarios ad nodationẽ q̃cq; ꝑtinẽteis (q neq;

Græci

Græci fuerunt, neq; Hebraici, neq; Latini, neque Gallici, neq; Hiſpanici, neq; Italici: ac ne cum aliįs quidem linguis habuiſſe puto conuenientiam) & quo ex corio, quo colore ligulas eſſe oporteret. Nihil profectò ad noſtram hanc Doctores omnes qui in titulum de frigidis & maleficiatis annotarunt. Cùm itaque in Pictonum agro hoc percrebruiſſet malum, Niorti capitalis Quæſtor cùm vicinam ſuam noua nupta detuliſſet & accuſauiſſet ligati viri anno M. D. LX. in obſcurum carcerem eam rapi iuſsit, minatus ex eo nunquam egreſſurã eſſe niſi ſoluiſſet virum: itaq; poſt biduum captiua coniugatis concubitum imperauit, & Iudex ſolutum eſſe audiens è vinculis dimiſit illam. Vt autẽ verba ligulasq; nihili eſſe conſtet, ſed rem totam arte diaboli malitiaq; peragi abutentis hominibus & ſceleratam ipſorum voluntatem adiuuantis, demonſtrant illud Latina Maronis verba, quæ certo conſilio omittimus: carmen enim quo ad impediendam copulationem vtitur, Latinum verbis, ſenſu apertum eſt, ex quatuor metricis vocibus cõſtitutum: quæ autem dicuntur hodie, planè ſunt Barbara: deinde Virgilius nouem nodos imperat, vnico vtuntur noſtri. Illud præterea obſeruatione dignum eſt neq; penes Diabolum neq; penes Magos ipſius adminiſtros eſſe vt alios ſenſus obligẽt, homineſq; à bibendo aut comedendo auertãt intercepta eorum facultate: neq; ſimiliter poſſe homini membrum vllum prȩter virilitatem adimere, quod in Germania faciunt pudendis abditis atq; in ven-

in ventrem contractis. Ita Sprengerus hominem
Spiræ narrat, cùm ſe pudendis orbatum eſſe crede
ret, Medicos & Chirurgos ad ſe inſpiciendum ad-
uocauiſſe, hos verò nihil omnino, ne vllum quidē
vulnus percepiſſe: itaq; hunc pacata deinde ea quā
offenderat malefica reſtitutum eſſe. Alterum quo-
que exemplum affert ciuis Ratisbonenſis, qui Ma
gam arripuit ſtrangulaturus, eámque vi ad impe-
dimentum ſoluendum compulit. In hoc autem He
bræi omnes conſentiunt, Diabolum Deo permit
tente plurimùm in genitalia & concupiſcentiam
poſſe, dicētes allegoricè Satanam à ſerpente ferri.
Serpēte verò ἀλληγορικῶς voluptatem quæ in ventrē
incumbit ſignificari Philo & Hebræi tradunt. In
Tobia [a] quoque legimus ſeptem viros qui Rague [a] Tob. 7.
lis filiam duxerant prima nuptiarum nocte à mali-
gno ſpiritu fuiſſe occiſos. Non debet autem videri
mirum, ſi nodationibus iſtis diabolus plurimùm
abutitur: primùm enim generis humani quod to-
tis viribus conatur perdere procreationē impedit:
deinde auguſtum illud amicitiæ vinculum inter vi
rum & vxorem tollit: poſtremò qui ligati ſunt arti
bus, ad ſcorta & adulteria tranſuolant. Horrendæ
igitur impietatis iſtud eſt atque capitale, vt ſuo lo-
co demonſtrabimus: pleriquc tamē qui nodatio-
nibus iſtis abutuntur expreſſam cum diabolo con
uentionem neſciunt, neque inuocant eum: ſed eū
artificibus iſtis adeſſe conſtat. Iam igitur de iis vi-
deamus qui inuocant diabolum: nam Magorum
conditiones diuerſæ ſunt.

De tacitis malignorum ſpirituum inuocationibus. CAP. II.

Inſignis Magorum eſt differentia, quam ob varietatem ſuppliciorum neceſſe eſt cognoſcere. Illi enim de quibus antè agebamus carent malignorum ſpirituum inuocatione: horum verò non mediocris eſt differentia. Nam alii quibuſdam verbis & myſteriis abutuntur ſine expreſſa inuocatione, quamuis eò pertineant verba vt ſpiritus dicat aut indicet rei illius quæ agitur veritatem, alii expreſſam inuocationem adhibent. λεκανομάντεια priſci Aſſyrii & Chaldæi plurimùm exercuerunt, inditis in peluim aqua plenā auri & argenti laminis gemmiſq; certo charactere ſculptis: qua ex pelui poſt ſermones aliquot pronuntiatos exilis vox inſtar ſibili exaudiebatur ex aqua reſponſa edens, ſine expreſſa inuocatione. Γαστρομάντεια ex vaſis vitreis rotūdis aqua plenis coniiciebatur, poſtquàm accēſis cereis quaſdam voces effati fuiſſent Magi: neque audiebatur vox vlla, ſed reſponſa ex notis quibuſdam & ſignis percipiebantur Similiter è ſpeculis Κατοπτρομάντεια, è glacie aut è cryſtallinis κρυσταλλομάντεια: quemadmodum Ioachimus Cameracenſis ciuem Noribergenſem à ſe viſum teſtatur qui cryſtallinū annulum emerat, ex quo quidem annulo viſionē eorum de quibus conſulebatur percipiebat puerulus, ſed poſteà emptor cùm à diabolo infeſtaretur diffregit annulum. Ea quę dicitur Ονυμάντεια fit cùm frica-

λεκανομαντεία

γαστρομαντεία

κατοπτρομαντεία.

κρυσταλλομαντεία.

ὀνυμαντεία.

fricato vngue aut cryſtallo certis confectionibus neſcio qui ſermones pronuntiantur, ac tum puerũlo integræ & incorruptæ pudicitiæ videndum exhibetur illud quod quæritur: perſuadet enim diabolus à ſe virginitatem deamari, cum vt arte iſta homines ab ineunte pueritia ad ſe pertrahat, tum vt humani generis impediat procreationem, cùm tamen ſuos ad nefarios concubitus & contra naturam prouocet & commixtionib. horrendis contaminet. Diuerſa eſt Catoptromantia cuius Pauſanias in Achaicis meminit, ab ea qua Magi noſtri abutuntur. Cupiẽs enim aliquis cognoſcere an à morbo reualiturus eſſet, ſpeculũ in fontem ad Cereris indebat Patris, & ſi mortui hominis figura appareret iudicabatur moriturũ, ſin viuẽtis, reualiturum conſultorem eſſe. Vide autem diaboli κυβείαν in magicis ſortibus admirabilem: nam quia ſunt viri boni & religioſi qui ne minante quidem morte grauiſsima diabolum eſſent inuocaturi, hoc ille perſuadet verborum, characterum, herbarum, aut animantium, viribus affici, eoque pacto à vero abducit etiam conſyderatiſsimos: itaque Virgilius, qui non poſtremus inter Magos habebatur, inquit,

Carmina vel cœlo poſſunt deducere Lunam,
Carminibus Circe ſocios mutauit Vlyſsis. Et alibi,
Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis, &c.
Atq; ſatas aliò vidi traducere meſſes. Item,
Hæc ſe carminibus promittit ſoluere mentes,

Sistere aquam fluuijs, & flumina vertere retrò,
Nocturnosq́ cies manes: mugire videbis
Sub pedibus terram, descendere montibus ornos.

Amplius verò Ouidius agens de malefica, cùm inquit,

Quum volui, ripis ipsis mirantibus amnes
In fontes rediere suos, concussaq́ sisto,
Stantia concutio cantu freta, nubila pello,
Nubiláq induco, ventos abigóq vocóq,
Vipereas rumpo verbis & carmine fauces,
Et syluas moueo, iubeóq tremiscere montes,
Et mugire solum, manesq exigere sepulchris:
Te quoq Luna traho, &c.

Quæ omnia si vera essent, humanas mentes plurimùm raperent admiratione: verumtamen magnũ est quòd ita homines fascinantur vt illud quod nihil est, ad oculorum aspectum putent esse verissimum. Et si hoc verborum vi non potest fieri, quicquid scribant homines scientiæ istius peritissimi, sed solus diabolus istorum fascinorũ autor est atque administer. Quam ad rem confirmandam illud argumentum pertinet quod antè diximus, homines à diabolo omni sermone per Græcas, Latinas, barbaras, & inauditas voces decipi, quamuis pro varietate nationum ad eandem rem vocabula artis suæ soleat commutare. Demonstrant illud poetæ Virgilius & Theocritus hic Græcus, Latinus ille, Marcellus & Nicolaus medici, & ipse quoque Plinius, qui multa istarum fraudum profert

fert vocabula ab ijs quæ Magi nostri scripserunt planè dissonantia. Cruces etiam ac hostiæ insperguntur passim, vt in iudicio cæci (qui Parisiis fuit suspensus) confirmatum est, & duorum aliorũ qui euicti fatebantur se hostijs, crucibus, & orationibus plurimis vsos esse. Maximã impietatem, cùm Diabolus eo quod Magi putant sanctissimum ad res summo horrore & detestatione dignas abutitur. Etenim qui ludificatur & blasphemat Iouem quem putat esse Deum (prout Caligulam fecisse legimus) is tam reus est propemodum quàm si ludificetur Deum qui animos & voluntates hominum introspicit: quemadmodum primus ille Scæuola, qui Porsennæ Hetruscorum Regis vitam appetẽs occidit legatum eius, non minus reus extitit quàm si occidisset Regem. Hæc igitur illa mens, hoc consilium Satanæ, vt non veram solùm religionem ex animis humanis eximat, verumetiam omnem conscientiam metumq́ue maleficij: ideoq́ue imperitis persuadere nititur non à se ista geri, sed ex vi verborum proficisci. Dixerit quispiam Cabala (quæ Hebræorum est philosophia) vim quoq́ue verbis & characteribus tribui, vt in Reuchlino, Galatino, & Cabalisticis Pici positionibus legimus. Respondeo Cabalæ duas esse partes, vnam quam vocant Bereschit, in principio, à prima Bibliorum voce, eámque veram Physicam & naturalem philosophiam, in qua exponũt magnum istud opificium mundi & res arcanas inuolutas allegorijs, sententiasq́ue aliorum Philosophorũ re-

prehendunt diuinę legi aduersantes: Alteram quã dicunt Mercaua, id est currus, à viso Ezechielis figurans maiestatẽ Dei & Angelorum comitatum, quæ celsa quidẽ & difficilis est, sed tamẽ intellectũ in admirationẽ rapit & νοητοῦ κόσμου contẽplationem. Hanc Hebręi aquarum ἐπουρανίων vel supercœlestiũ, illam (Physicã dico) inferiorum aquarũ appellant nomine. In Prophetis & Lege Dei animaduertimus amplissima & elegantissima secreta operum Dei allegorijs Biblicis occultari (vt quisquis bene attenderit apud Philonẽ, Leonem Hebręũ, Origenem, & Salomonem comperturus est) easq; viros & Prophetas sanctos quasi per manus posteris tradidisse: At non ita curiosè atque subtiliter clausulas, voces, syllabas, literas, adeóque singularum literarum puncta & characteras aucupabantur, vt posteà recentiores Iudæi rimati sunt. Hi enim mirificam subtilitatem in magno Dei nomine tractando occupant, ex quo septuagintaduo nomina Dei componunt, & Angelorum totidem: argutias quoque adhibent ad numeros, quos vocant Sephiroth: ex his nominibus numerisqúe putant mirabilia præstari posse. Sed ista mihi non probantur admodum, maximè cùm à magis Agrippa & consimilibus maximum illud Dei nomen & augustissimum characteribus ipsorum intermisceri & contaminari video, ad quos sermonem Dauid habebat, dicens[a],

[a] Psalm. 50.

At Deus irarum plenus sic dicet iniquo
Quem cæli aut hominum non cohibet metus,

Quid

Quid celsum nomen, quid polluis improbe iussa?
Infandumq́ agitans in manibus nefas,
Fœderis institutis crepitantes fundere laudes?
At tu quæ doceant vtilium viam Spernis.

Reuchlinus & Agrippa falsò tradiderunt victoriam aduersus Lysiam & Antiochũ Epiphanem Machabæo Iudæ accidisse quòd has quatuor literas militari signo impressisset מכבי quibus significabãt מי כמכה באלים יהוה, q̃s est par tibi inter fortes, ô Iehoua? Atque hæc quidẽ bellica fuit tessera militibus imperata, sed per hos characteras victoriam reportasse pernego. Itaque Dei nomina in ore, in tabulis, in characteribus Magorum aut eorum qui tentant Dominum non sanctificantur, sed polluuntur atq; blasphemantur. Dei autem lex præcipit [a] vt qui per contemptum nomen ipsius pronuntiat lapidetur. Nõ sum nescius malignos spiritus ab hoc sacro nomine abhorrere, nominatóq; Iehoua repentè fugam verti: sed Iehouæ nomen, quo æternus significatur, quolibet sermone pronuntiatum eumdem effectum obtinet: imò solum Dei nomen vtut commune & peruulgatum est, bono animo enuntiatum diabolos statim propellit (quod toties vsuuenisse nouimus q̃ties Magus aliquis in cõmuni cœtu auxilium Dei implorauit) & q̃d amplius est, solus Dei metus & terror ab ipso propulsat diabolos, vt posteà dicturi sumus. Paulus Grillandus [b] qui vixit anno M. D. XXXVII. Sabinũ quemdam nõ procul Roma fuisse scribit ab vxore

[a] Leuit. 24.

[b] Lib. 1. de sortilegijs.

persua-

persuasum vt se exemplo ipsius certis vnguentis inungeret, eóque pacto cum Magis aliis exportaretur: credentem itaque illum a diabolo istud nõ esse, sed ex vi vnguenti & enuntiati sermonis vxori paruisse: tum delatum in Beneuentanum Comitatum optimum Papæ fundum, idqúe sub nucem vbi versabantur Magi innumeri epulantes, idem fecisse q̊d faciebant alij: cumq; sæpius salem quem perhorrescunt diaboli petiisset, & sal tandem (vt videbatur) ei allatus esset, vernaculo suo sermone dixisse. *Laudato sia Dio pur e venuto questo sale*, Laudetur Deus quandoquidem hic aduenit sal: simulatque Dei nomen fuit pronuntiatum, omnem diabolorum Magorùmque conuentum momento euanuisse, miserum illum Sabinum solum ac nudum remansisse, qui domum mendicans ad centesimũ milliare reuersus est: reuersum vxorem accusasse, quæ viua igni fuit tradita postquàm veritatẽ facti agnouisset aliásque complureis accusasset, quæ euictæ similiter incendio fuerunt sublatæ. Quo exemplo constat euidentissimè efficacitatem miraculorum nõ in figuris, characteribus, syllabis, vocibus, sed in timore Dei positam esse, Diabolum verò suas celantem fraudes verbis, characteribus, & consecratis hostis abuti ad perficiendum voluntatem suam. Quod autem diabolum à sale diximus abhorrere ratione optima nititur, quia sal æternitatis est & immortalitatis signum, neque putredine neq; corruptione infestus vnquam, sed ipse à corruptione atq; putredine omnia vindicans: Diabolus verò ni-

rò nihil procurat aliud quàm rerum creatarum corruptionem & dissolutionem, vt generationem Deus. Quamobrem salem mensæ loci sancti omnibusque vniuersè sacrificijs apponi lex Dei imperat [a]: quod mandatum ab Hebræis Plato videtur didicisse cùm salem à Dijs affirmat diligi. Contrà verò sacrificijs vinum aut mel lex Dei vetat adhiberi, quod faciebant Ethnici, innuens Deum sine adulatione attētè prudēter & sobriè accedendum esse. Atque hac in re falluntur qui vxorem Loti in statuam salis mutatam putauerunt [b]: sic enim Hebræi amplissima naturæ arcana tenentes solent statuam salis pro perpetua nominare, vt Lex Dei inquit [c], pangam vobiscum fœdus salis, id est, perpetuum. Si characteribus aut figuris nominum Dei proprium esset vt res easdem efficerent, non essent profectò Magi ad suas inuocationes illis abusuri, quibus tamen pleni sunt ipsorum libri. Ex his itaque conficitur Cabalam [d], id est, sapientiam à Deo acceptam quasi in manum, Angelorum Prophetarúmque ministerio, non esse in characteribus aut figuris positam, sed in secreta diuinorum miraculorum intelligentia allegorijs per sacram Scripturam implicata passim. Nulla enim propemodum exstat oratio, præceptum nullum, cuius non sit duplex, aut etiam triplex intelligentia. Exempli causa, præceptum [e] datum Sacerdotibus de includendo homine qui ex elephantiasi cœpit laborare cumprimùm malum cernit, & septeno quo-

[a] Leuit. 2.

[b] Genes. 19.

[c] Num. 18.

[d] Libris Pirke aboth sæpe legitur Moses accepit quæ tamen scripta in libris Mosis nusquam reperiũtur.

[e] Leuit. 13. & 14.

que die, donec ſanatus fuerit aut totus à capite ad pedes albus euaſerit, reuiſendo: tum de eo liberé dimittendo quia mundus eſt, inquit Scriptura: ſin apparentem aliquam viuæ carnis partem habuerit, de eo ab aliorum conuerſatione ſeparando: præceptum igitur iſtud politicum miratur Philo, itaque moralem affert ſenſum, ſi bene memini, dicens non poſſe eum qui prorſus cognitione Dei caret ac conſcientia alijs damno eſſe: qui autem diuinæ legis & veritatis ſenſu præditus ſe aliunde ſinit nefarijs opinionibus deprauari, hunc perniciosum eſſe, quia religionis ſpecie venenum impietatis miſcet, vt magi miſcent Dei nominibus. Ad ſenſum illum politicum expreſſum lege Dei, & moralem Philonis alterum accedit elegantiſsimum naturæ myſterium quod nemo attigit: nempe quicquid corrumpitur id aerem quoque & accedentes propiùs corruptione inficere donec fuerit conſummata, quod Theophraſtus paucis libro de Odoribus expoſuit dicens πᾶν σαπρὸν κακῶδες, quicquid corrumpitur fœdum exhalat odorem: vt ouum, ſuauis & ſalutaris cibus quem antiquas regum delicias vocat Horatius, ſi incubatu cœperit corrumpi fœtet ſupra modum, aeremq; inficit donec perfecta ſit corruptio & pullus excludatur: Ozimum quoque & Lauendula, quam veteres Nardum Celticam à naturali ipſius apud Occitanos ortu appellabant, quando tecta & compreſſa incipiunt corrumpi, fœtent vehementiſsimè, ſin corruptio ipſorum ſinitur

nitur

nitur consummari, oleum afferunt optimum & odoratissimum: Corruptum item genitale semen si in corruptione perstat, cancros, bubones, & varos horrendos efficit. Eadem igitur ratione elephanticorum sanguis est fœtidissimus quando corrumpitur, donec tota materia sanguinis planè conuersa sit: quamobrem dum conuertitur, non sine periculo ad elephanticos acceditur: conuerso eo nihil periculi. Atque hæc genuina Legis sententia. Interdum historica solùm est sententia, vt cùm Moses dicitur populum numerauisse, & similia: interdum allegorica, vt cùm Lex præputia cordium circuncidi iubet: præputium cordi nullũ est, & si inesset nunquam tamen circuncidi posset: Innuit ergo lex improbas cogitationes rescindendas esse, vindictæ appetentiã, auaritiam, cæteraq́ vitia. Hoc pacto imperiti qui in Cabalam inuehũtur visuri sunt Deum nobis quasi palpandum & cernendum oculis istud exhibere, non solùm literalem sensum teneri à nobis oportere, cùm verè Scriptura dicat, Litera occidit, Spiritus autem viuificat. Quamquam pulcherrimus in Lege Dei habetur locus ad rem istam demonstrandã, vbi Moses dicit̃ [a] è monte (in quo dies & noctes xl. fuerat) descendens velũ faciei suæ imposuisse vt alloqueretur populũ, quod velum cùm ipse ad Deũ reuertebat̃ eximebat: id aũt fecisse, quia non poterat diu populus splendentẽ ipsius faciẽ conspicere, id est (vt è literali sensu excedamus) non valebat mysteria & allegorias, quæ confertim habentur in

[a] Exod. 34.

Lege Dei, animo percipere. Verumtamen populus Mosem retectum videns dicitur faciem ipsius quàm valde splenderet animaduertisse. Certè quicunque ex inconsyderata pertinacia expositiones istas improbant, quibus Hieronymi, Augustini, Basilij, præcipuéque Origenis, omnium quoque Doctorum Hebræorum scripta abundant, iniuriam Deo ac Prophetis faciunt, qui nunquam aliter loquuti sunt. Ac ne excelsa quidem illa Salomonis scripta sunt aliud quàm parabolæ & allegoriæ, eáque certo consilio in eam formam inscripsit vt demonstret singulis nō oportere vbique insistere in literalem sensum quem Hebræi *sensum passuk*, id est, versus nominãt: vnde barbari Latinitatis autores ex versu facientes passum, *in hoc passu*, soliti sunt dicere. At Salomonē scribitur sapiētia fuisse cumulatum, Deumq; plus in eum contulisse q̃ in vllum hominem vnquam contulerit: hic tamen vt sapientum mentes supra terram altiùs erigat, docet cognitionem Dei esse arboris vitæ fructum. Non est igitur, quod plerique literæ insistentes tradunt, arbor intelligenda. Hinc enim accidit vt boni isti literalis sensus interpretes multa ἀθίων centena millia pepererint, qui ex scripto illud de serpente in Genesi[a] loquente interpretati dicunt animantes brutas olim loquutas esse: vt faber quidam ferrarius in Gallia, postquam à celebri Prælato audiuisset in concione per Adamum (propterea quòd pomum ederat) totum genus humanum præter exiguum Christianorum manipulū in damnationem æternam

[a] Genes. 3.

nam labefactatum esse, cùm videret sibi contrà disputanti Prælatum de sensu literali non satisfacere, dixit tandẽ tam multas rixas pro re tantilla ineptè excitari: quod blasphemum dictum simulac nostrorum aulicorum pulsauit aureis in prouerbium abijt, non abiturũ sententia mea si hic qui docebat alios bene intellexisset atque sapienter explicauisset locum. Eodẽ errore Porphyrius in libris quos aduersus Christianos scripsit, ex literali sensu illud exagitans quod de arbore scientię boni & mali & de arbore vitæ in Mose legimus, innumeros homines à religione vera auocauit propter ea ἄτοπα quæ nascuntur ex literali sensu: desinunt verò ex diuina interpretatione q̃ Deus Mosi & Prophetis tradidit, & quam apud Philonẽ, Leonẽ, Mosem Maymonis filium, Leuin, filium Iarrh i, Orienem, aliosq́ Theologos Hebræos & Christianos legimus. In hãc sententiam ait Lex[a] non ea solùm animalia quæ nõ ruminant & quę scissum nõ habent vnguem immunda esse, sed ea etiam quæ non sunt vngue fisso, vtcunque ruminent: quod Origenes de iis accipit qui sese in meditanda & contemplanda Dei Lege occupant, sed inter literalem sensum & mysticum, inter carnem & spiritum nullam distinctionem seruant. Hunc autẽ (Origenem dico) magistrum Ecclesiarum Christi post Apostolos vocat Hieronymus[b], omniumq́ Doctorum principem. Cùm itaque in Lege Dei legimus Pharaonem curauisse vt occiderentur mares & puellę seruarentur incolumes, id præter constantem litera-

[a] *Leuit. 11.*

[b] *in catalogo scriptor.*

lis sensus veritatem sapientes Doctores ita accipiunt, Diabolum quem figurat Pharao in hoc incumbere vt intellectum masculam hominis partē interimat vitámq; det concupiscentiæ. Item quod Abraham Saræ dominæ obsequutus dicitur ancillam eiúsq; filium eiecisse, id Cabalistæ Theologi sapienter exponunt rationi vt dominæ obsequendum esse, & cupiditatem ejiciendam ac peccatum ex ea genitum. Cùm prohibetur ne fructiferę arbores gerendo bellum excidantur, interdictū quoq; intelligendum est ne homines virtute prędititi & opifices periti tollantur. Cùm dicitur oletum terra obrui oportere ne inficiat̃ aer, hoc quoq; est inde eruendum, dignius esse malum excusatione quod occultum est: ideoq; cauendum singulis vt propalent suam turpitudinem, ne cuiquam sit exemplū mali. Quando interdicitur ne aries aut ouis Deo offeratur nisi tota sit alba & sine macula, putandū est animam quoque sistendam Deo puram & mūdam haberi oportere: quando interdicit ne clauda sit, rectè ambulandum significat in Lege Domini. Hebræus Philo in moralibus interpretationibus afferendis est mirificus, Leo & Maymonides in naturalibus, in vtrisq; liber Zoar qui nondum fuit e Chaldęo sermone versus. Sicut autem de naturalibus prædictionibus, de Astrologia, & scientijs consimilibus antè dicebamus, sic etiam in Cabala à communi illo abusu quē suprà attigimus abstinendum: nihil enim est tam sanctum & inuiolatum q̊d non à Satana & administris ipsius polluat̃. Ar-

tis est

tis eſt diabolicæ cùm Scriptura ſacra tanquam ad carmina adhibetur, quod nunquam priſci Hebrei cogitauerunt. Atque hinc data fuit gentibus occaſio ad calumnijs petendum verbum Dei Hebreorumq́ Cabalam, de qua ſic Plinius libro xxx. capite primo. Eſt alia, inquit, Magices factio à Moſe & Iochabella Iudæis pendens. Corrupit autem dictionem *Cabala* quæ ſignificat Græcè ἀκρόαμα, id eſt, ſcientiam auditione comparatam nec literis exaratam, à verbo קבל accepit, eo quòd Cabalam non licebat docere aliter quàm viua voce, & quidem eos qui quadrageſimum ætatis annum ſuperaſſent: vt autem verba concepta ad miracula edenda pronuntientur nulla mentio, quamuis id Reuchlinus & Galatinus voluerint: omnino certè abuſus eſt. Si quis autem mihi obiecerit nihil hic ineſſe diabolici ſi quando certus Pſalmorum verſus aut ad expergiſcendum conſtituta hora, aut ad orandum Deum, aut ad conficiendas alias actiones bonas pronuntiabitur: Fatebor illud quidem non vltimum ſapientiæ fundamentum eſſe vt quis mane oraturus ſurgat, credibile eſſe qui primi ſuas preces offerunt eos primarias benedictiones reportare, vt Iacob anteuertit Eſauū: propterea ſcriptura tota indice Prophetas ſummo mane ad laudandum Deum & primas ſuas actiones ei ſacrificādum ſurrexiſſe, quemadmodum aiebat Dauid, *In matutinis meditabor in te.* Item, *Exſurge pſalteriū, exſurge cithara, exſurgā diluculo*, & apud Iere. *Miſi ad vos Prophetas ſurgēdo manè*; & Deus quoq; in deſerto videt

maximè

maximè procuraſſe vt mane populus ſurgeret, quia Sole ſuper Man radiante abibat in fumum & liqueſcebat illico, quamvis igne non liquefieret, vt gratiarum (ait Salomo) agendarum Deo monerentur: Nihilominus tamen illud affirmamus nō licere vti Scriptura ſacra vt vis aliqua verbis tribuatur, quamuis ad finem optimum. Hęc recepta eſt Theologorum ſententia Minorem itaq; veritatis ſpeciem habuerit, ſi quis Magos verborũ vi poſſe crediderit ſegetes & terræ fructus perdere: etſi xij. tabulis diſertè cauebatur ne incantarentur fruges, *Qui fruges excantaſſet, aut qui malum carmen incantaſſet*, & c. non quòd magi ſuis carminibus fruges perdant aut tempeſtatem virtute verborum commoueant (vt alibi oſtendemus) ſed ope Satanæ: Sortilegus enim alter nō poſſet idem efficere, quamuis eadem verba pronuntians. Quapropter imperitum vulgus nō valde miratus ſum, ſed Catonem [a] illum docere luxatis membris carmen auxiliari: Cæſarem quoque Dictatorem poſt vnum ancipitẽ vehiculi caſum, ſemper vt primùm conſediſſet carmine ter repetito ſecuritatem itinerum ſolitum aucupari, cùm tamen obſeruationes iſtas ex more deriſerit: & M. Seruilium Nonianum principem ciuitatis, qui chartam duabus literis Græcis P & A inſcriptam ſubnectebat collo metu lippitudinis. Si qua fuiſſet radix ſalutaris herbaue medica, odore & proprietate naturæ mala hæc curatura, ſpeciem aliquam habuiſſent: vt radicem Pæoniæ appenſam collo certum eſt epile-

[a] *Plinius li. 28. cap. 2.*

ptícis

pticis adiumento esse plurimùm, & confirmatum experientia: sed chartam aut characteras subnecti collo, quicquid inscribatur, cum Ioanne Chrysostomo[a] & Augustino statuimus meram esse idololatriam, si ignorantes fecerint: sortilegium verò, si istud illi commiserint qui nouerunt interdictum, nec eo minus fidem superstitionibus adhibent. Etenim hic quoque est idololatria, si vis curandi herbis, plantis, animalibus, metallis tribuitur, nisi eadem opera laus ad Deum tota referatur. Ideoq; Hebrei tradunt Salomonis librũ de vi & proprietate animantium, plantarum, lapidum, herbarum, metallorumq; omnium ex mãdato Regis Ezechiæ crematum esse, ne ad idololatriam ratione ista homines adducerentur: vt serpentem quoq; æneum è deserto allatum Ezechias igni præcepit tradi, q̊d eum imperitus populus adoraret. Quãto æquius ergo futurum est censeri idololatriam si verbis & characteribus adhibetur fides, ijsq; non formatis à Deo (vt sunt res creatæ) sed per homines aut malignos spiritus inuentis: hoc verò non solùm idololatria, sed purum putum est sortilegium. Idololatriam cum Augustino veteribusque & recentibus Theologis appello auersionem à creatore ad creaturam. Etenim videmus verba ad effectum suum nunquam perduci, nisi ipsis adhibeatur fides: tum peruigil Satanas seipsum ingerit & ad tempus cõpensat idololatriam, vt ex idololatra perfectũ Magum Sortilegúmq; reddat, quod suo loco ostẽdemus. Hic fortè aliquis obiecerit vocem, sermonem

[a] *Homil. 43. in Matth. & 23. licet fiant periapta cũ inscriptione Agnus Dei. Lib. 1. de ceremonijs, & distin. 7. c. 3. de consecra.*

Dei, duasq́ tabulas manu ipsius exaratas tã esse opera Dei quàm Solem, Lunã, aut cœlum: itaq; illa etiã naturalẽ vim obtinere: quod Mirandulanus Princeps & Reuchlinus sentiunt. Ego verò nullã his verbis facultatẽ inesse dico, nisi ad eum effectũ cuius causa enunciata à Deo ac digitis insculpta sunt: neque ad tempestatem serenitatémve aut aliud efficiendum, sed ad vitam æternam ijs qui morem gesserint tribuendã, sicuti scriptũ est. Hoc fac & viues. Hominum aũt Satanæq́ verba nihil ampliùs possunt, quàm fructus picti, statuæ, & res artificiosæ eiusdem generis. Hanc demũ potestatẽ satanas à Deo obtinet, vt eam aduersus Ethnicos, idololatras, infideles, & Dei contemptores exerat qui decipiuntur verborum fucis, ac eorum inprimis quæ nequeunt intelligi, quia minorem (ait Plinius) fidem homines adhibent ijs quę intelligunt. Quamobrẽ Galenus lib. vi. de simpli. pharmacis Xenocratem Aphrodisæum & Pamphilũ quendam improbat, qui fraudibus istis instructi Medicos simulabant. Plinius quoq; septem primis capitibus lib. xxviij. his abundat ineptijs: & quãuis eas secundo capite dicat sapientissimi cuiusq; fide respui, Theophrastum tamen, Catonem, & Cæsarem in quibusdam malis narrat fidem his nugis adhibuisse. Mirũ aũt est & ab omni antiquitate annotatũ, serpentes incantari: Improbũ enim Dauid cõparat Aspidi aures ab incantatoris callidi voce obthuranti. Hi verò plerumq; à serpentibus occiduntur: quamobrẽ ait Salomo neminem de incantatore occiso à ser-

pente

pente capturum misericordiã. Sic Sortilegus quidam Salisburgensis cùm in oculis totius populi serpentes omneis qui in ambitu ad milliare integrum fuerant in fossam vnam coegisset & tradidisset morti, à postremo eoq; permagno furiosè insultante enectus est. Atq; hac ratione constat, neque voce *hypokindox* quam Theophrastus Paracelsus affert, neq; alijs Psalmi xci. neq; vocum vllarum virtute, quicquid obtẽdatur, hæc præstari posse. Qui enim fuissent serpentes per integrum milliaris ambitum vocẽ hominis audituri, & quidẽ profundè in terrã abditi? Quãquam Aristot. sub finem libri περὶ θαυμασίων ἀκουσμάτων scribit Tenę oppido Thessaliæ fuisse maleficam quæ fascinaret basiliscum. Is ergo fuit diabolus, qui fidos suos administros hoc compensat præmio. Ac propterea Canonem, nec mirum, xxvi. q. v. & Augustinum dicentes per Magos virtute carminum infici homines atq; enecari, sic intelligimus vt opera Diaboli istud effici statuamus. Docuit enim amplius millies experientia à verbis ab altero quàm Mago pronuntiatis nihil esse consectarium: Sin autẽ leuioribus in rebus nonnunquam visa sunt effectum suum habuisse, vt in ligaturis diximus, pro certo illud habendũ est diabolos (qui vbiq; præstò sunt) & voluntatis illius qui maleficium aliquod cogitat administros esse, & ad hominem grauioribus malefactis ac impietatibus implicandum eam perficere.

De expreßis malignorum ſpirituum inuocationibus. CAP. III.

QVicunq; rem bonam facere arbitrati malignum ſpiritum (quem pro Deo habent) inuocant ad cõſilium aut opem aut conſolationem ſuam (vt Ethnici priſci faciebant, & multi noſtra memoria in Occidentalibus inſulis faciunt) nihilo amplius Magi dicendi ſunt quàm illi qui Solẽ Lunam & res creatas adorabant: Idololatræ iure appellantur. An verò bonam ipſorum conſcientiam accipiat Deus, id committo iudicio eius: nam qui hoc quæſierit, is ſe in Dei arcana plus ſatis intulerit: vt ij qui Socratem, Phocionem, Ariſtidem iuſtum non dubitauerunt velut Magos turpiſsimos æternæ damnationi & ſupplicijs paribus addicere, cùm tamen Lex Dei pœnam pro delicti grauitate decerni imperet[a]. Sed inter Ethnicos quicunque bonorum malignorumq; ſpirituum diſcrimine cognito & ſacrificabant liberos, & adulteria, præpoſteram libidinem, omniaq; turpia, horrenda, & rectæ rationi (quam à natura in mentib. noſtris ingenerauit Deus) aduerſantia committebãt vt inſtitutũ ſuum aſſequerentur, hi non ſolùm fuerunt idololatræ, ſed etiã Magi, eoq; nomine à Philoſophis omnib. & legumlatoribus condemnantur. Hæc illa cauſa eſt cur Deus populo ſuo dixerit[b] ſe Amorrhęos alioſq; populos ſortilegia exercentes è regione exſtirpaſſe; cur etiam Rom. Senatuſcon-

[a] Deu. 25.

[b] Deut. 18.

tusconsulto Bacchanalia cognitis exsecrabilibus sortilegijs quæ noctu committebantur, ex vrbe & Italia tota eiecta sunt. Nullum autem lapidem non mouet Satanas vt sibi homines vindicet abducatque à vera veri Dei adoratione: Cùm itaque Deus non sit aspectabilis, sed admirabilem Solis elegantiam, cælestiumque luminum conuersationem, vim, motum homines prospiciant, perfacilè illuc delapsi sunt vt Solem, Lunam, Iouem, & alia cœlestia corpora laudibus extollerent atque supplicarent: & pro eo quod Noe liberos suos docuerat vt sacrificarent vbique Domino, facile fuit vota ad Solem, Lunam, cœlestiaque corpora conuertere, quæ Noe & posteri perdiu exhibebant Deo. Hoc Abram in Chaldæa videns indignè fieri pronuntiauit, & eo nomine malè exceptus est, vt Philo, Iosephus, & Moses Maymonis vno ore docent: Deus verò ipsum ex Chaldæa exire iussit, vt in ipso & posteris verum Ecclesiæ signum conseruaret. Hoc consequutus Satanas, cœlestium inquam corporum adorationem, elementorum quoque sensim inuexit cultum: primùm ignis, cui omnes gẽtes honorem permagnum habuerunt, deinde terrę velut matris & genitricis hominum bonorumque omnium: nec spectantibus altiùs hominibus, nec contemplatione intellectus ad Deum vsque rerum omnium autorem & creatorem euolantibus. Ab elementis ad alias res creatas vẽtum est: adorauerunt itaque Deos panis & vini inuentores Bacchum & Cererẽ multi, etiamque bouem Ægyptij quem vocabant Apin,

eo quòd videatur animalium omnium quæ in orbe terrarum degunt esse vtilissimum': Quam opinionem vt confirmaret Satanas, aliquando specie bouis apparebat, eoq; mortuo lamentationes fiebant maxime. Atq; hæc Apidis superstitio adeò Israelitarum animos incesserat, vt ad figurandum Deum qui eduxerat ipsos è terra Ægypti vitulum fusilem confecerint, Deum cœli & terræ quem adorabant forma vituli putantes fingi oportere,
[a] Exod. 20. cùm tamen Deus indicta capitali pœna vetuisset[a] formam vllam aut figuram sibi assignari: quamobrem incensus ira populum grauiter castigauit. Sed ne his quidem acquieuit Satanas: principes enim viri (ait Salomo) amissorum liberorum quos deamauerant memoriam conseruaturi, eorum curabant pingi & incidi vultum, studiosè imagines asseruabant, osculabantur sæpe, honorem exhibebant: quemadmodum Augustum Cæ-
[b] Suet. in Augusto. sarem Capitolio exeuntē legimus[b] defuncti nepotis imaginem forma expressam Cupidinis solitum osculari. Idem quoq; factum Principib. potentissimis. Nam apud Herodotum legitur in summa Babylonis turri fuisse templū dicatum Belo regi Assyriæ quem vocabant Iouem: cumq; illius cultum Assyrij & Chaldæi cœpissent instituere, procedēte ipsorum imperio ad omnes Asianos bonamq; partē Africæ, sacrificia quoq; & superstitiones ipsorū inualuerunt per imperiū totum q; fuit amplissimū (capiebat. n. cxxvij. præfecturas, & in ijs Ægyptū duplo ampliorem q; sit regnum Galliæ) & paulatim in

tim in Græciam transmearūt. Ideoq; Deus per Esaiam abominatur Babylonem, quòd sortilegia & superstitiones suas in populos transmiserit: & Porphyrius ad Boethū scribens, Theodoricus[a], & Iamblichus consentiūt omnes antiquas superstitiones à Chaldæis manauisse. Ex quo in Deorum numerum cœperunt homines cooptari, infinitus Deorum numerus exstitit. Fuerunt enim minimùm tricies sexies mille, vt veteres annotarūt, præter deos manes, id est, parentum & consanguineorum spiritus, quos pro Dijs habebant, quibus sacrificabant, & ad quorū sepulchra comedebant: in quos Scriptura inuehens ac detestans eorum maleficia, inquit: Et comederunt sacrificia mortuorum. Horum sacrificiorum specie animę defunctorum primùm fuerūt inuocatæ: atque hæc Νεκρομαντεία, haud scio an prima sortium magicarum & vetustissima. Esaias enim detestans impietatem istam capite octauo, an non quisque, inquit, mortuos pro viuis consulturus est? Et Saul exitum postremi in Philistæos prælij cupiens[b] cognoscere Magam Endore consuluit, quæ euocatum Samuelem aut Samuelis imaginem sola vidit, Saule non vidente eum. Itaq; rogauit eum Samuel quamobrē interturbaret quietem suā, cùm à Deo relictus, & Deus ipsi inimicus esset, adiecit eum Dauidi regnum tradidisse quòd verbo eius Saul nō obsequutus esset, ipsumq; & liberos fore secū die postero. Non sum nescius placere quibusdam Theologis diabolum fuisse istum, ac non Samuelem: sed bona pars

refraga-

[a] Lib. de curatione Græcarum affectionum.

νεκρομαντεία.

[b] 1. Sam. 28.

refragatur freta loco Ecclesiastici cap. xlvi. qui narrat in Samuelis laudibus, ipsum post mortē prophetasse prænuntiata morte Regis & Philistæorū victoria. In eadem sententia est Iustinus Martyr, Rabbi Sædias, Haias, & Hebræorum plerique: & ijs obseruandum est illud suffragari quòd responsio per Samuelis imaginem, quem diabolum putant, Sauli facta magnum Iehouæ nomen habet quinquies repetitum, quod etiam audire dæmones perhorrescunt. Ideoq; iudicium R. Dauidis Kimhi in hunc locum, neq; Tertulliani libro de anima neq; Augustini amplecti possum statuentiū hunc fuisse diabolum, nec aduersantem huic sententiam planè confirmare. Deinde verò si eo damnetur Saul quòd Regem Amalecitarum, captiuos, & pecora ex mandato Dei non interfecerit (nam hanc solam causam Scriptura sacra adducit [a] cur Deus Sauli infensus fuerit) altius quidem certè in consilium Dei penetratur: maximè cùm huius peccati nomine tantisper dum vixit pœnas luerit non mediocreis, vexatus à Satana & plerumq; in summum furorem actus. Paulus autem 1. Corinth. v. consilium dat vt qui incestum perpetrauit eijciatur ex Ecclesia, vt corpore ipsius tradito Satanę quod affligeretur, spiritus seruaretur die iudicij: quo spectat illud Samuelis, *cras mecum eris*, nimirum postquàm iustè afflictus à Deo & desertus fuerat eam ob causam quòd in Amalecitis omnibus pecoribusq; occidendis morem non gessisset Domino. Sic etiam in pari causa 1. Regum xiij. Prophetæ ad Ieroboa-

[a] 1. Sam. 28.

Ieroboamum misso dicitur non fore vt sepeliatur in sepulchro maiorum, quia cibum contra quàm ipsi fuerat indictum in Samaria sumpserit: deinde à leone paulo pòst occiditur, qui tamen corpus ipsius cum asino reliquit intactum donec in sepulchrum efferretur. Qua ex re manifestum est Prophetæ animam ob peccatum istud nõ fuisse à Deo damnatam, cùm præsertim cadauer eius non siuerit à leone deuorari. Vt ergo damnationẽ iudicio Dei permittamus, Deus æquè potest voluntatem suam per sortilegos & improbos atque per electos exponere, vt somnijs Nabuchodonozoris, Pharaonis, & Balehami demonstratur: sic etiam tradunt Theologi in locum illum Euangelij, Expedit vnũ hominem mori pro populo, atque hanc esse prophetiam ex ore Caiphę docent. Deinde quid illud dici prohibet, Deũ siuisse vt veniret Samuel postquàm defunctus esset, ad ruinam Saulis & status euersionem prędicendam? Audiui ex Insulano Abbate Noualliorũ Domino, qui iam legatione Cõstantinopoli à Rege fungitur, & ex nobili Polono cui nomen est Pruinski Legato in Galliam, vnum ex maximis Christiani orbis Regibus auidum sui exitus cognoscendi Iacobitam Necromantem ad se accersiuisse, qui confecta missa & sacrata hostia primogenitum quendam decennem puerũ ad hoc comparatum truncari iussit capite: eo hostiæ imposito certis voces pronũtiasse, characteras quos scire non attinet adhibuisse, ac tum roganti quid vellet caput duobus verbis respõdisse, *Vim patior*:

illicò furibundum Regem indesinẽter clamauisse, tollite caput istud, & in eo furore exspirasse. Hæc historia in toto regno vbi gesta est pro certa & indubitata habetur, etsi quinq; homines solùm negotio interfuere. Non dissimilis huic historia Theodorici Imperatoris legitur, qui postquàm Symmacho ceruices prędscindi curauisset, apposito ad mẽsam ingente pisce visus est sibi videre caput Symmachi, & furore correptus paulo pòst vita defunctus est. Quod si ita est, qs duas illas voces in os pueri inditas fuisse à Deo dubitet? Græcè.n. Latineq; puer nesciuerat, & repentina tam horrendi sceleris vltio certè à Deo sumpta est: nisi quis fortè dixerit spiritum pueri aut Angelum proloquutum esse, & Regem excarnificasse ad vindictam sceleris: nam quò innocentior est sanguis, eò vindicta grauior. Atque hac quidem in re conspicua est execrabilis impietas, quòd innocens, mas, & primogenitus (quem Deus Lege [a] sibi sanctificari iubet) capitur & præsciendis futuris sacrificatur diabolo: eaq; non noua sed peruetus impietas, vt Elias Leuites annotauit, qui istud sermone suo appellat Theraphim. Etsi hic cruentũ caput scribit laminæ aureæ imponi solitum cum nomine dæmonis certisq; characteribus, quos omissurus sum, ita eum adorari conceptis verbis, quæ neq; dici opus est neq; scribi, sed præstat reticeri prout institui facere: cum tamen sit necessarium probè teneri quanta sit istorum damnatorum hominum impietas, vt ab ipsis caueatur. Hominum interfectorũ animas

[a] Leuit. 13.

plerumq;

plerumque instare vindicandis occisoribus veteres affirmarunt. Pausaniam Lacedæmoniorum regem in Plutarcho legimus, cùm esset Constantinopoli, generosam adolescentulam munere accepisse: vt autem puellam virginem ad ipsum pudebat accedere nisi digressis omnibus, solam cubiculum ingredientem noctu lucernam abiecisse: cuius casu Pausaniam repentè excitatum & tanquam si vita ipsius in tenebris peteretur attonitũ arripuisse pugionem, & incognitam adolescentulam occidisse: ex eo tempore sine intermissione Pausaniam à spiritu vexatum esse ad mortem vsque, quem spiritum adolescentulæ narrabat esse persimilem. Hominem in vinculis vidi anno millesimo quingentesimo sexagesimo nono, quòd ira percitus vxorem occidisset, qui data sibi & confirmata venia maleficij conquerebatur sibi nullam quietem esse: se enim singulis noctibus ab ea cædi. Sed hoc tamen homicidis omnibus non vsuuenire constat. Existimant quidẽ nonnulli si homo occisus sine vindictæ studio decesserit, id non accidere: verumtamen notauit antiquitas, & Plato scripsit libro de legibus 1. animos eorum qui occubuerunt in occisores insistere: quod Marsilius Ficinus libro XVI. de animarum immortalitate. Lucretius, & Virgilius Æneid. iiij. verum esse dicunt, & infinitis iudicijs probauerunt iudices, homicida super cadauer (etsi non attingat) transeũte statim è vulnere manare sanguinẽ. In hanc rem non pauci quoq; Doctores ciuilis & canonici iuris cõsentiũt,

& præsumptionem hanc argumentum esse coniecturamq; violētam in reum statuunt[a], ex qua legitimè ad quæstionē rapi posit: nam etiam hoc modo persæpe innotuerunt sontes. Id Plutarchus de Damone scribit, Sueton. de Caligula. Aiunt consimiliter animam quæ de hoc mundo non inuita migrauerit aut saltem brutis cupiditatibus se non immerserit, vestigijs corporis non ampliùs hærere: vt ij faciunt qui bestiarum vitam vixerunt, de quibus Horatius,

Et affigit humo diuinæ particulam auræ.

Horum itaque animas desyderari à Necromantis & sortilegis, sepulchra de nocte circumeuntibus carnèmque corporum edentibus: quemadmodū in Thessalia Magi exstiterūt qui mortuorum perquirebant corpora, eaq; (nisi accuratè per vigiles obseruarentur) erosis naribus, ore, genis, aliisq; partibus inueniebantur[b]. Potius crediderim eò impietatis à Diabolo perduci Magos persuadente sic defunctorū animas attrahi. Etsi Græci Necromantem appellauerūt ψυχαγωγὸν quasi animæ ducū dixeris: Thessalis quoque & Arcadibus fuit istud palàm vsitatissimum, apud quos Pompeio placuit ex Erichthone Maga exitum Pharsalici prælij Necromantica arte cognoscere, quo in prælio (vtcunque de victoria fuisset cōfirmatus) fusus est, prout omnibus accidit qui viam istam sequuti sunt. Nuper nostrorum patrum temporibus siquando eos qui sancti habebantur indigitari oportuit, quidā liber inuocationum plenus publicè legebatur no-

ctu. Li-

[a] *Paris de puteo in syndicat. verbo tortura. Hippolyt. consil. 24. nu. 2 vo. 1. & cōs. 90. nu. 3. & cōs. 91. nu. 4. & cōs. 100. nu. 4. & consil. 110. num. 4. vo. 2. Angel. in tractat. de homic. Ioan. de Neuisa. in sylua nupt. ve. cadauer. Boerius decis. 619. nu. 1*

[b] *Apulei. in asino aureo.*

ctu. Libro nomen erat *Grimorium*, quod asseruatur in abdito : itaque de eo aut de re sanctè & in rem bonam facta nequeo iudicare. Hoc solùm affirmo damnandum esse vsum Necromantiæ, qua diabolus pater mendacij de veritate, de rebus abditis, etiamq; de salute hominum consulitur. Etenim animæ quas Necromantæ sacrificiis à se adduci putant ferè sunt diaboli : ac propterea quicunque capita mortuorum seruant, nisi medicinam aut chirurgicã faciant, ij plerumq; exercent Necromantiam, vt Ioachimus Camerarius à se visos narrat nõ ita pridem, qui diabolo per caput mortui loquente vtebantur. Sed quoniam homines bene instituti & quicunque sunt meticulosi perhorrescunt noctu sepulchra accedere & in artes istas incumbere, alias rationes excogitauit Satanas vt hos ad sui adorationem pertraheret: insinuabat enim se in earum corpora quæ frequentes in templis erant, & per eas loquebatur. Id autem plurimùm virginib. accidebat sortilegis ad impietatis opus adornatis, quæ ieiunantes religione maxima orabant in specu Apollinis somnumq; in ea capiebant (nam quo grauior est impietas, eo honestiore pietatis & religionis velo obtegitur) tum diabolo in illius corpus ingresso quæ ita noctem transegerat, illa postridie diuinabat & de rebus quæsitis responsa dabat plerumq; amphibola: atque hæ sacerdotes Pythiæ, nonnunquam etiam Sibyllæ dicebantur. Sic Virgilius Sibyllam Cumanam nominat, quæ precibus ad Satanam in specu habitis furore correpta

ſpumabat, & nouo ſermone loquebatur, ac tum prædicabatur Deum ad ipſam aduenisse. Quamobrem in Lege Dei pręcipitur vt lapidibus obruatur mulier prædita ſpiritu Pythonico. Hebræi appelant אוב, LXXII. interpretes ἐγγαστρίμυθους ἢ ἐπαοιδὸν, quaſi dicas in ventre aut vaſe loquentem: quod Magi cum ſuis phialis vitreis peluibusq́ faciunt. Vulgata verſio Gręcos in trāsferendo ſequuta eſt Apollinis Pythij oracula conſulentes. Narrat Cęlius Rhodiginus puellam nuper in regione ſua à ſe viſam, cuius in corpore ſpiritus erat Pythonicus res pręſentes & occultas verè per pudenda reſpōſans, & de futuris perſæpe mētiens. Verùm quod ex Apolline Delio reſponſa plurimùm petebātur, id eo factum eſt quòd euidentiora eſſent: quamobrem Delius dicebatur ἀπὸ τοῦ δήλου. Scribit Chryſoſtomus Sacerdotem in ſpecu proſtratam Pythoni cum ſpiritum ſolitam accipere & deſpumare furore correptam, ac tum plerumq́ dæmonem (quem Ethnici colebant pro Deo) per eius pudenda reſpondiſſe: quod Origenes aduerſus Celſum Epicureum deridet grauiter, & Plutarchus etiā (quāuis Ethnicus) extremi eſſe furoris teſtatur quòd Deus in fœminas iſtas intrare creditur, imò & religionem & naturam Dei ſic traducendam polluendámque propinari. De Sibyllis iudicium permitto ſapientioribus: videtur tamen Lactantius & quicunque tanti fecere Sibyllarum oracula, non ſatis originem vnde proceſſerunt iſta attendiſſe. Etenim Virgilius [a] teſtis eſt Sibyllam Cuma-

[a] lib. 6. Aeneid.

Cumanam omnium celeberrimam Sacerdotem Pythiam fuiſſe ac dæmoniacam: & bona pars iſtorum oraculorum Saturno ſolùm, Ioue, Venere, Neptuno perſonant. Prætereà Ethnicæ fuerunt Sibyllæ omnes & à fide noſtra alienæ, quarum neque Scripturæ meminerunt vnquam, neque vllam confirmationem aut approbationem dedit Conciliorum (fuerunt autem ampliùs ſexcenta) autoritas. Verùm Lactantius videns apud Ethnicos nihil maieſtatem Bibliorum poſſe, Sibyllinis oraculis tentauit id quod volebat oſtendere: quamquam hæc oracula quibus illis adhibebant fidem fortè pro libito fuerunt concinnata. Hos autem Sibyllinos verſus qui excuſsi extant & Latini per Caſtallionem facti, nihil quàm ſummam hiſtoriæ Biblicæ continentes. hos ergo Sibyllarum eſſe ridiculum eſt credere: cum ne vnus quidem verſus eorum compareat quos è Sibyllinis Cicero, Liuius, Porphyrius, Plutarchus, & Græci authores adduxerunt. Verumtamen benefactum eo tempore putauerunt Patres, ſi Ethnici quocunque modo pertrahi ad religionem Chriſtianam poſſent: quæ opinio impura eſt ac iure damnata, cùm Prophetias diuinitus inſpiratas cum ijs ſit nefas coniungere, quas apud infideles Ethnicos Satanas Sibyllis inſpirauit. Ariſtoteles[a] huius diuinationis & furoris perueſtigans cauſam admiratꝰ vehementiſsimè: tãdemq; ſtatuit ex antrorũ vapore fieri, vt in Lebadia ſpecu, Trophoniana, Corycia, Pythia, & alijs: ſed

[a] lib. de mũdo ad Alex.

ſed hæc cauſa ratione nulla nititur. Nam cur hæc potius quàm illa ediderit? cur ex tot centenis ſpecuum millibus ne ſex quidem ediderũt? cur etiam centum annis aut centum viginti ante Ciceronis tempora (vt in libris de diuinatione legimus) edi in ſuis antris deſiuerunt? neq; enim permutata fuerunt antra: qua occaſione Plutarchus [a] eorum Dæmonas defendit obiiſſe. Pręterea an iſtud aliquam veritatis cauſam habuerit, eo vapore fieri vt ſpiritus ingrediatur in fœminam, in ſtomacho eius loquatur occluſo ore, aut ore loquatť exerta lingua, aut deniq; pudendis? Et veritas tamen cum mendacio ſæpe confuſa deprehendebatur, & cùm oraculum dixit apud Iuſtinum Martyrem, & Euſebiũ,

[a] lib de oracul. defec.

Μοῦνοι Χαλδαῖοι σοφίην λάχον, ἠδ' ἄρ' Ἑβραῖοι,
Αὐτογένητον ἄνακτα σεβαζόμενοι θεὸν ἁγνῶς.

id eſt, Soli Chaldæi ſapientiam ſortiti ſunt, & Hebræi Ex ſe genitum Regem colẽtes Deum ſanctè. Taceo myſteria & ſacrificia quæ obſeruabãtur ad exoranda reſponſa, & apud Diodorum & Pauſaniam legimus. Quid verò quòd eos interdum diabolus occidebat qui ſuas adibant ſpecus, niſi aliquid poſtularẽt? Fernelius hiſtoriam recitat cuiuſdam magi, quem, cùm accerſiuiſſet dæmonem, ſuperueniens occidit dæmon: roganti autem ſortilego ſodali iſtius quare occidiſſet eum, id à ſe factũ reſpõdit diabolus propterea quòd à ſe nihil poſtulauiſſet. Ab hominibus enim rogari, orari, & adorari Satanas percupit, & nonnunquam veritatem profert vt mẽtienti ſibi habeatur fides, aut ſi igno-

rat verum, ambages responsat atque ænigmata. Deus autem alium præter se de rebus futuris Lege prohibet consuli, aut alteri haberi fidem, licet id euenerit quod malignus spiritus & diuini prædixerint. Non tamen eam ob causam prohibetur, quod spiritus rerum multarum ignari sint, cùm ipsi dæmones quasi δαήμονες id est, scientes, Eustathio teste, appellentur (qua significatione Hebræi veræ linguę & naturalis magistri appellant ידעונים à verbo ידע nouit, sciuit) contra quàm Eusebius dæmonas à timore quem iniiciũt hominib. dici παρὰ τὸ δειμαίνειν censet: quorum tamen bona pars familiaris est agitque familiariter, quàm ob causam Græci δαίμονας παρέδρους nominabant. Ex his itaque concludimus nihil in prophetiarum causa accipi aut credi oportere, nisi verbum Dei aut quod omnino cum verbo Dei consenserit, ne si Angelus quidem è cœlo dixerit, nedum quod Satanas inspirauerit. Quamuis autem Christiani Ethnicorum templa ipsamque ædem Apollinis exspilauerint atque euerterint, nõ tamen Satanas continuò destitit vires suas nouis idololatriis artibusque magicis exercere, frequentibus nunc vt cùm maximè. Ac olim quidem religionis specie rogabatur: iam verò accurrit non vocatus, & se ratione cæca intrudit in omneis partes inescandis & pessumdandis hominibus. Qui autẽ diabolum non accersit neque inuocat, sed exhibentẽ se accipit, is certè non est tanta improbitate omnino quanta ille qui eum aduocat, orat & accipit: verumtamen vterque morte dignus est, vterque sortile-

gus. Non ita eſt homo δαιμονιόληπτος, qui neq; rogato neque inuocato diabolo poſsidetur ab eo atque obſidetur: cuiuſmodi in Italia inuenias multos, pleraſq; fœminas, pauciores viros, quos tanquam furioſos & agitatos rabie oportet necti. Sic anno M. D. L I V. Romæ octoginta duæ inuentæ ſunt, quas Gallus quidã monachus Benedictinorum ordinis voluit eiurare, ſed fruſtra. Scribit D. Fayus[a] Conſiliarius in Parlamento, qui tum agebat Romæ, poſtero die rogatos diabolos cur eas inuaſiſſent reſpõdiſſe ſe fuiſſe in corpora fœminarum iſtarum (quæ bona ex parte Iudææ erant genere) à Iudæis miſſos, indignè (aiebant illi) ferentibus quòd fuiſſent baptizatę. Quã ob cauſam Theatinus Papa capitali odio Iudęos proſequens fuiſſet relegaturus illos, niſi Ieſuita quidam liberè defendiſſet nõ poſſe hominem quemquam in vllius hominis corpus diabolos immittere. Certum illud quidem, ac ne diabolũ quoq; ipſum niſi Deo permittente poſſe: hoc permittente poteſt. Sic in Germania fortaſſe Kentorpenſi monaſterio euenerit vt moniales omnes à ſpiritibus malignis obſiderentur: quibus dicentibus per coquam monaſterij Eliſabetham Kamam effectum eſſe, illa agnouit factum, ſe ſortilegam faſſa eſt, & improbis ſuis precibus ſacrificijſq; diabolos in earum corpora fuiſſe miſſos: atq; hoc nomine fuit igni tradita. At Romanus iſte diabolus Iudæorum accuſator nullius nomen detulit. (Non potuerunt autem in tanto virorum mulierũ puerorumq; numero omnes rei eſſe)

[a] in lib. Energumen.

rei esse) licet dæmoniaci diuersis linguis quas nunquam didicerant loquerentur. Spiritus autem modò fatur velut in stomacho dum os mulieris occlusum est, modò exerta semipedali lingua, modò pudendis: qua in re omnes Athei qui diabolos esse negant coguntur obmutescere. Etenim aut occluso ore, aut exerta & rigente lingua, aut pudendis fari neminem fatentur posse: & mulierem quæ nihil vnquam didicit, doceri à melancholia Græcè Hebraicè Latinéque non ausint dicere: quæ tamen in dæmoniacis inesse constat. Huc pertinet quod Fernelius medicorũ nostra memoria princeps cap. xvi. de abditis rerum causis ignarum furiosumq́; puerulũ à se visum fuisse scribit q Græcè loquebat̃: ac se tum dixisse eum à maligno spiritu possideri. Sunt etiam quæ à diabolo sic ligantur vt solui non possint vincula, sed ea rumpi aut secari sit opus. Est Menilij ad Dammartinum mulier domina Rossa nomine, quę inde ab octauo suæ ætatis anno à maligno spiritu ligari cœpit ad arborem, ad pedem lecti, ad præsepe stabuli, aut altera manu alteri imposita, fune, vimine, seta equę caudæ, cannabe: idq́; tanta celeritate vt facto diabolus velocissimum quemque oculorum iactum anteuerteret. Puellam Parisios ductam anno M. D. LII. viderunt Doctor Picardus alijque Theologi, omneisq́; artes suas ad liberandã ipsam consumpserunt: sed nihil effectũ. Hos medicus Hollerius ridẽs dicebat primũ morbũ esse melãcholicũ: posteà verò q̃ oculis suis in frequẽte corona vidit

Στερνομάντεις. Ἐγγαστρίμυθοι.

miraculum, puellam inter duas trésve mulieres ſtiantē exclamare, & illicò ſic vinciri ambabus manbus vt ſolui non poſſet vinculum ac ſecari opus eſſet, malignum ſpiritum confeſſus eſt. Nemini apparebat quicquam, ſola puella albam videbat nubem, cùm ſpiritus vincturus accederet. Eadem ratione quod Magi & Magæ ſibi copulationem carnis cum maligno ſpiritu fatentur intercedere, id cōplures Medici Ephialtas aut Hyphialtas, Incubos aut Succubos eſſe aiunt vel lienteriam: ſic ementiuntur legem Dei, homines in cæca ignoratione continent efficiuntq́, vt grauiſsima omnium ſcelera impunè abeant. Similiter diuinationes pro delirijs habent, quarum tamen euenta ſpectantur adeò mirifica vt nemo non rapiatur in admirationem. Si bene Platonem euoluiſſent iſti, comperiſſent ab eo ſtatui duo diuinationis vel θεομαντείας genera, vnum morbo accidens, alterum dæmonum inſpiratione. Quod enim ſcribit Ariſtoteles nullā foris diuinationem accedere, id philoſophorum omnium exploſit cōſenſio, certiſsimaq́ euertit experientia, prætereà ab opinione iſta diſceſsit idem in libro de mundo quem Alexandro magno dicauit. Non ſum neſcius Platonem, quia legem Dei ignorauerat (nondum enim ac ne poſt quinquaginta annos ab illius tempore ſermone Græca donata fuerat) prædictionem diuinam à diabolica minimè diſtinxiſſe, ſed generatim diuinationē vel μαντικὴν definiuiſſe κοινωνίαν τινὰ περὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους πρὸς ἀλλήλους καὶ δημιουργὸν τῆς θείας καὶ ἀνθρώπων φιλίας, id eſt,

Diuina-

Diuinationẽ esse modum inter Deos & homines communicandi, eorúmque amicitiæ effectricem. quod prophetiæ diuinæ non malè conuenit. Diabolica autem prædictio modò ab expressa conuentione & diaboli atq; hominis cōsensu nascitur, modò à diaboli violentia sine morbo hominẽ obsidentis adeò vt diuinet: quẽadmodum Saul à Dæmone agitatus & in furorem versus eo autore diuinabat: nam scriptura (vt antè diximus) prophetiæ voce vtitur. Non rarò etiam malignus spiritus magum immorigerum vexat, in furorẽ agit, & nonnũquam occidit. Sic nobilem à biennio virũ cognoui ad Villerios Costeretanos habitãtem, qui in annulo quem ab Hispano percarè emerat familiarem habebat dęmonem, cui ex sententia animi sui volebat imperare & velut mancipium subĳcere: cúmque mendacia plerumq; effaretur dæmon, annulum in ignem iniecit homo tanquam si eodem inĳci potuisset dæmon & annulo hærere teneretur: sed ex eo tempore furiosum hominem effectum diabolus exagitat. Iudicium legi latum in Ducatu Geldriæ xiiĳ. M. D. XLVIII. contra magum quemdam Iacobum Iodocum à Rosa nomine, Cortraci natum, qui dæmonem sibi esse inclusum annulo fatebatur: sed addebat se quino quoque die fuisse coactum dęmonem compellare atq; consulere. Multis etiam Sagis mulieribus accidit, si promisso fœdere & fide data Satanæ ipsas aliquando consortĳ istius tæduerit, necessaria resipiscentia ad Deum conuertantur, vt tun-

dantur & vexentur nocte mortemq́ expetant, vt Iacobus Sprangerus Coloniensis Inquisitor fidei, cuius operà Magæ non paucæ igne perierunt, literis consignauit. Equidē cognoui hominem (cuius nomen quia in viuis est reticebo) qui mihi indicauit ipse se à persequente spiritu & varijs modis seipsum obtrudēte plurimū infestari, de nocte vellicari naso, excitari, persępe percuti, & quamuis rogantem vt se sineret quiescere non dimitti tamen sed continenter agitari, dicente spiritu, aliquid mihi impera: ideòq́ se putantē fore vt à spiritu sineretur Lutetiā aduenisse specie litis suæ quam procuraturus venerat, si fortè malo suo remedium comperturus esset. Cùm itaq́ animaduerterem non audere hominem singula mihi retegere, rogaui quam vtilitatem ex seruitute domino huic præstita percepisset: Ad hæc ille, se existimasse futurū vt fortunas atq́ honores adipisceretur, & res abditas cognosceret, se autem semper à spiritu falli cùm rem veram semel protulerit tria mendacia enuntiante, se ne obolo quidem à spiritu ditatum esse, neque amata potitum, qua occasione præcipuè ad eum inuocandum venerat, se de plantarum animalium lapidúmq́ viribus, deq́ scientiis abditis (prout sperauerat) ex eo nihil didicisse, vrgeri solùm verbis vt inimicos vlciscatur, technam cōsuat, aut scelus perpetret. Dixi facile esse ab isto domino liberari, videndum vt eo adueniente statim Dei nomen ad auxilium suum inuocaret, & se mente pura optimóq́ animo seruituti Dei addiceret. Ex eo

tempo-

tempore non vidi hominem, neq; an pœnituisset potui cognoscere. Hic spiritum paruum suum dominum appellabat: nam Satanas decipiendis hominibus blanda sibi arrogat vocabula, familiaris spiritus, albi dęmonis, parui domini, quia in odio est Satanæ & diaboli appellatio: itaq; plerique Magorum appellant paruum dominum, vt in libro Pauli Grillandi Itali (qui multos adiudicauit morti) memini legere. Diximus de ijs qui malignorum spirituum accersunt opem vt ijs imperent eosq; in sua potestate habeant, & qui vtendos comparant, etsi emptores isti seruitutem miserrimã deprehendunt sibi impositam: tum etiã de ijs qui inuocationes faciunt ceremonijs, sacrificijs, & orationibus ad eam rem accommodis, quarum orationum verba nolui exscribere, cùm tamen plus satis de scripto excusáq; adiectis priuilegijs habeantur, quorũ autores cum suis operibus iustum esset concremari. Quamobrem in hoc nostro opere sategimus vt quicquid mentibus curiosis occasionem experiundi ista scelera præbiturum esset id tectum & occultum permaneret: id solùm quod ad informandos Iudices pertinet, eosq; præmonendos qui in foueam technis Satanę incisuri essent, placuit exponere. Iam dicamus de ijs qui præter inuocatiõem expressis verbis Deo creatori totiq; religioni renuntiant, & seruitute diabolo addicti ab eo obsignantur.

De

De ijs qui expreßa conuentione Deo & religioni suæ renunciant, & an corpore à Dæmonibus exportentur. CAP. IIII.

DIscrimen inter Magos obseruari optimeq́ intelligi pernecessarium est propter iudicia quæ variè de eis ferenda sunt. Hi autem præ omnibus sunt abominandi qui Deo & cultui eius renunciant, aut qui (siquidem non Deum verum, sed superstitiosam aliquam religionem coluerint) suæ religioni renunciant vt se conuentione expressa dedant Diabolo. Nulla enim est religio tam supersti tiosa, quæ homines non coerceat quodammodo in legis naturæ repagulis, vt parentibus & magistratibus coniunctio nocendi metu obsequantur: quem nocendi metum ex hominum mente conatur Satanas eximere. Expressa aũt conuentio modò fit verbis sine scripto modo scriptura confirmatur: cùm Satanas (vt suos obstringat sibi antequàm impetrent postulata sua) iubet eos, si nouerint, instrumentum obligationis conficere atq́ subscribere, interdum etiam ipsorum sanguine, prout veteres in sanciẽdis coniurationibus fœderibusq́ vtebantur [a], vt apud Liuium libro secundo, & apud Tacitum de Regibus Armeniæ legimus. Sic ergo cum suis experitur Satanas. Theophilũ quemdam narratur se ita diabolo obligasse, & quidẽ obligatione sanguine exarata Et nuper etiam anno M. D. LXXI. inter eos quos ille cæcus Lutetiæ suspensus detulit, fuit causidicus cuius prætereo nomen, qui

[a] Plutarch. in Valerio Publicola.

se fa-

se fatebatur obligatione diabolo facta renũtiauisse Deo, & obligationem sanguine suo conscripsisse. Multis prætereà iudicijs compertum est reciprocam inter diabolum & Magum obligationem interdum esse ad anni spatium ad biennium, aliúd ve tempus: item esse qui postulent sibi facultatem dari curandi dolores dentium, quartanam, aut aliud malum, ea lege vt alios occidant aut abominanda committant sacrificia. Quòd si ab ijs qui se in totum addixerunt diabolo vt aliquid consequãtur ipse metuerit vt cultum suum deferant, tum nõ satis habet si disertis verbis Deo renuntiauerint, sed notam eis insuper imprimit, vt Danæus in dialogo de sortiarijs obseruauit: qui autem ex animo se tradunt ipsi & quos stare nouit promissionibus, his non indit signum, vt idem autor ostendit. De notis autem quod dicimus tam certum est quàm quod certissimum, & ordinariè Iudicum oculis cõpertum, nisi in locis abditissimis occultẽtur: vt ex Valesio quodam nobili audiui his inter labia notam esse, illis sub palpebris (vt Danæus inquit) alijs in sede si metuunt retegi, plurimùm ad dexterũ humerum, fœminis verò ad femur, sub axilla, aut in genitalibus. Narrauit mihi Albertus Picto Aduocatus in Parlamẽto se quæstioni de veterinario quodam Mago in Theoderici castello adstitisse, in dextero cuius humero comperta est nota, postridie verò à diabolo obducta deletaq́. D. item Claudius Deffayus Procurator regius Ribemontij affirmauit notam Ioannæ Haruilleriæ Magæ à

ſe fuiſſe viſam, ſed deletam die poſtero. Cenomanus ille Triſcalanus nomine qui à Præfecto prætorio damnatus veniam hac lege impetrauit vt affines eiuſdem criminis indicaret, cū in populareis conuentus ducebatur, aut de facie agnoſcebat eos quos in Sabbathiſmis viderat, aut ex alia nota quā ipſi inter ſe nouerant: atque vt dictum confirmaret, ſignatos aiebat eſſe notis quæ in nudis deprehendi poſſent. Excuſsi itaque illi quos accuſauerat ſignati deprehendebantur quodam quaſi veſtigio leporis, ſed ex ſorte ſenſus adeò vt vel ad oſſa vſq; intima in loco veſtigij punctim percuſsi magi nō perſentiſcerent. Sed tam multi diuites ac pauperes iniſto numero comperti ſunt, vt alij effugium alijs comparauerint: itaq; ſerpſit hoc malum ſemperq; diſsipauit ſe latiùs, vt reorum impietatem in æternum teſtatam faciat & conniuētiam Iudicum, quibus habendæ quæſtionis iudicijq; perficiendi munus fuerat commendatum. Hoc verò mirabilius, quòd pleriq; Magi non ſatis eſſe ducunt Deo renuntiauiſſe, niſi ſe iterum in nomine diaboli baptizari curauerint & vocari altero nomine, ex quo fit vt Magis ferè duo ſint nomina. Neq; diſsimulandum iſtud, ad efficiendum quingentos Magos vnum ſufficere: nā ei qui ſe addixit diabolo nihil eſt expeditus ad gratiā eius ineundam & habendā pacem q̄ vt multos ſubditos pertrahat: itaq; perſępe vxor perducit virū, mater filiā, & iuſtæ familiæ ſic aliquādo perſtāt in multa ſecula, vt infinitis iudicijs fuit cōprobatum. Cuiuſmodi familiæ olim in

Africa

Africa Italiáq; exstiterũt, quæ solo aspectu vel laudatione homines enecabant, vt Solinus, Mẽphodorus, Plinius, Gellius, & Isigonus scripserunt, & in Problematis Aristoteles annotauit xx. sectione, Problemate xxiiij. veteres ante laudationem præfari solitos eam nocituram nemini: & Itali quoq; dicunt, vbi aliquem plenis buccis laudari audiunt, *Di gratia no gli diate mal d'ochio:* & Magi denique opportuné importuneq; faciunt. Prout enim laus ꝓpriè ad Deum solum pertinet, certum est, si quando sic laudat̃ homo vt non referatur ad Deum laudatio, plus æquo exultare eos qui laudãtur & gloriam sibi arrogare, eoq; pacto Satanam plenis velis in præcipitia ruinæ ineuitabilis eos perducere. Sed ad alia veniamus. Doctor Grillãdus Italus & quinq; illi inqsitores, qui de multis Magis in Germania Italiaq; cognouerũt, nihil aliud dictum fuisse tradunt quàm idipsum quod rei euicti in hoc regno confessi sunt, idq; nominatim Lugduni Lochijs, apud Cenomãnos, Pictauij, Sanlisij, Lutetiæ. Ioan. Charterius, q Caro. 7. cõscripsit historiã, Guilhel. Edelinũ Sorbonæ Doctorẽ narrat Magicarũ sortiũ fuisse damnatum pridie natalis Christi 1453. confessum se per noctẽ sæpe in Magorũ cõuentus exportatum Deo ibidem renuntiauisse, diabolum hirci figura visum adorasse, & podici eius oscula dedisse. Hoc aũt insignibus exemplis oportet demonstrari, vt intelligatur Canon Episc. xxvi. q. v. Concilij Aquileiensis, à cuius intelligẽtia abluserunt quãplurimi: etsi neq; à Concilio generali

profectus est, neq; à Theologis approbatus. Vt igitur id quod diximus illustretur, nullum iudiciũ fuisse puto insignius quàm illud de Maga Lochiana recentissimum. Vir quidam tenuis cùm vxorẽ interdum abesse noctu perciperet, bonamq; noctis partem emanere, præterea dicentem se aut ad deonerandam aluum egredi aut ad lauãdum cum vicina sua aliquoties falsi euicisset, suspicionẽ concepit de perfida eius libidine, & necem interminatus est nisi locum quò proficiscebatur indicaret. Illa sibi à periculo metuens rem vt erat confessa est, atq; vt explores & videas hæc ita se habere (inqt illa) si volueris, eodem venies: tunc tradidit ei vnguentum quo se vterq; inunxerunt, & pronuntiatis aliquot vocibus diabolus eos Lochijs in arenarias Burdegalenses (quæ à Lochijs minimũ quindecim dierum absunt) exportauit. Vidẽs itaq; vir se in ignota Magorum, Magarum, & diabolorum (humana specie aspectus tamen horrifici) frequẽtia versari, dicere cœpit, Deus mi, vbinam sumus? Hoc dicto, repentè cœtus disparuit: ille verò cernens nuditatem sui corporis oberrauit per agros nudus, donec manè rusticos inuenit qui ipsum in viam deduxerunt. Reuersus Lochias ad Quæstorem rerum capitalium contendit rectà, qui audita probè historia fœminam prehendi iussit: illa verò minutatim omnia quæ diximus confessa est, & vltrò agnouit peccatum. Lugduni quoque ante paucos annos mulier potens comperta est, quæ surrexit de nocte accendit lucem, arrepta pyxide

inunxit ſeſe, & poſt voces aliquot elata eſt: hos ritus fieri obſeruans mœchus qui cum ea cubauerat lucernam capit, peruestigat vndique: & ea non inuenta cùm ſolam vnguenti pyxidem reperiſſet, curioſo animo exploraturus quid vnguentum poſſet fecit prout fieri animaduerterat, ita ſtatim elatus comperit ſe cum Magorum cœtu eſſe in agro Lotharingiæ, & conſternatus eſt: Sed cum primùm Dei opem implorauit, euanuit totus cœtus, ille verò ſolum nudumq; ſeſe comperiens Lugdunum reuerſus eſt & maleficam accuſauit, quæ confeſſa rem totam igne perijt. Idem quoq; nobili cuidam viro non ita pridem ad Melodunum accidit, qui & molitoris verbis & ſua ipſius curioſitate adductus cœtum maleficorum adijt: ſed quoniam perhorreſcebat metu, quamuis non inuocaret Deum, Diabolus maxima voce inclamauit, quiſnam hic metuit? Sic volente nobili viro diſcedere, ex oculis abſceſsit cœtus. Atq; hic reuerſus indicare Magũ ſtatuerat, ille verò præmonitus ſibi cõſuluit fuga. Quod de timore diximus, ex iudicio magarum Valerianarum in Sabaudia commodè poteſt intelligi: vbi fatebatur filia cùm parẽtes primò ad cœtus ſuos eſſent ipſam deducturi, vt momento efferrẽtur baculum ſibi ab eis fuiſſe datum quẽ femoribus ſubderet, eoſq; indixiſſe vt ante omnia ſibi caueret à metu: ſic cum parentibus ſtatim exportatam eſſe. Hoc iudicium in poſtrema editione libri Danæi fuit excuſum typis, quod anno M. D. LXXIIII. fuerat confectum, vt poſteà demõ-

ſtrabimus. Sunt qui ſartaginem aut æneum vas aliquod argenteúmve deferant ad feſta ſua ſolennius celebranda: quo ſpectat ille articulus Salicarum legum capite lxvij. *Si quis alterum hæreburgium clamauerit, hoc eſt, ſtrioportium aut qui æneum portare dicitur vbi ſtriæ concinant, & conuincere non poterit, ſoluat ſolidos lxij.* hic enim *ſtria* & *ſtriges* vocabula deſignãt magas quæ dæmonas proſequuntur. Olaus magnus libro iij. cap. xi. ſcribit apud Boreales populos locis compluribus iſtas Magorũ dæmonúmque ſaltationes cõſpicuas eſſe. Idem in monte Atlante plerumque fieri tradunt Mela libr. iij. Solinus lib. xxxviij. cap. xliiij & Plinius lib. v. cap. 1. Nec abſimile eſt quod apud Paulum Grillandum Iurecoſ. Italum legimus, qui de multarũ maleficarum factis cognouit atque iudicauit: anno M. D. XXVI. non procul à Roma ruſticũ extitiſſe, qui poſtquã nudam vxorem ſuam ſe inungentem vidiſſet noctu, ſublatámque oculis domi nõ inueniſſet, eam poſtridie arrepto baculo non deſtitit percutere donec rem ex veritate fateretur, quod illa faciens veniam ſibi dari poſtulauit. Hic veniam ea lege dedit vt ſe in cœtum vxor deduceret. Ea poſtero die virum vnguento ſuo curauit oblini, ſic vterque inſidentes hircis peruenerunt in cœtum velociſsimè. Virum autem vxor præmonuerat à nomine Dei planè abſtinendum eſſe, niſi per ludibrium blaſphemiáın ve diceretur. Nam hac in re omnes conſentiunt, eum qui baiulatur ſi Deum nominauerit in media via repentè deſeri: vnde

ostenditur nihil vnguento effici, sed Diabolum ocyus Euro deportare (prout August. inquit, Dæmones auiũ volatus incredibili celeritate vincũt) ac multo etiam velocius Angelos, quib. propterea ad pernicitatẽ eorũ maximã & ἀκατάληπτον figurandam senæ alæ in Scriptura sacra tribuunt. Hũc igitur in cœtu versantẽ mulier seorsim aliquantisper iussit cõsistere, vt mysteriũ totum cerneret, donec ipsa caput illius cœtus salutauisset ornatum Principis amictu magnificentissimo, maximáque virorum & mulierum corona cinctum, qui honorem clientelarẽ singuli exhibuerunt domino. Hoc facto saltationẽ institui in orbem vidit ore extrorsum obuerso, ita vt non viderent alter faciẽ alterius, quod in popularib. saltationibus receptũ est: fortè eo cõsilio vt alij non possint alios commodè obseruare atque agnoscere, quos illi indicent si ad iudicum manus peruenerint. Quod etiam Triscalanus Magus cui Rex Carolus ix. Veniam dedit vt socios indicaret, adstante magna procerum turba exposuit Regi: Magos in suos cõuentus exportari, innumeras eorum adesse copias qui adorãt hircum & posteriores illius partes osculant: tum aduersis tergis non videntes inter se saltare: deinde cum diabolis virili & muliebri forma coeuntib. copulari. Post saltationẽ instratæ fuerunt mensæ, cibi appositi. Mulier tũ admouit virum vt Principẽ salutaret: deinde vt cum alijs accubuit mense videns cibos insulsos esse & in mensis desyderari salẽ, clamauit continẽter donec sal (vt videbat) alla-

allatus esset, quem antequàm gustauisset dixit, *hor laudato sia Dio pur e venuto questo sale*, Iam laudetũ Deus, cùm hic sal aduenerit. Hoc dicto abierunt statim ab oculis omnia, homines, cribaria, mẽsæ: ipse solus remãsit nudus, affectus ingenti frigore, nesciens vbi locorum esset: cùmque illuxisset dies, pastores nactus est, à quibus rogans vbinam esset cognouit se in Comitatu Beneuentano agere opima ditione Papæ. Hæc sub nuce gesta ad centesimum milliare ab vrbe Roma: vnde proficiscens ille panẽ & amictum coactus est mendicare, & octauo demum die macer atq; exhaustus peruenit domum, vxorémq; detulit, abs qua accusatæ aliæ & veritatem confessæ viuæ igni fuerunt traditæ. Idem autor est anno M. D. X X X V. adolescentulam in Spoletano Ducatu tredecim annos natã à vetula quadam in Magorum cœtum sic perductam esse, miratámq; conuentum adeò numerosum dixisse, *Dio benedetto, che chosa e questa?* Deus benedicte, quid hoc rei est? Simul atq; pronuntiasset ista, euanuisse omnia: miseram diluculo à quodam rustico inuentam ei rem totam enarrasse: eum deinde ad suos puellam remisisse, & Magam ab ipsa accusatam igne sublatam esse. Quod autem hic narrat conuẽtus sub nuce ingente habitos, ex historijs compluribus annotaui & ex iudicijs, loca à Magis ad suos conuentus destinata aut certis arboribus aut crucibus plurimum insigniri. Sic in Magarum Pictonicarum iudicio fuit deprehensum conuentus ad crucem quamdam tota regione celebrem haberi

solitos,

ſolitos, quò ante annos centum olim cõuenerant, vt Saluertus Præſes ex actis veteribus & centenarijs ſe mihi narrauit comperiſſe. Malbern quoque ad Lomagnienſe Bellomontium octauo ad Tholoſam milliari Magorum cœtus & ſaltationes compertum eſt ad crucem artocreatis haberi ſolitas, vt alijs locis fuit factitatum: & Magarum vna Beronda nomine, cùm propè eſſet vt igni traderetur, contendens cum nobili quadam fœmina quæ negabat ſe interfuiſſe, dicebat huic, *No ſabes pas tu que le derrain cop que nous hemes le baran a la Croux do paſtis, tu portaos lo topin des poudoux?* An ignoras cùm poſtremò ſaltationem faceremus ad crucẽ artocreatis te portaſſe poculum venenorum? Hæc autem Beronda viua exuſta eſt. De exportatione autem, poſt vnctionem tranſuehi Magos legimus, vel ſine vnctione ſæpe, hirco, pegaſo, ſcopis, baculo, vel ſine baculo & iumento vllo, alios nudos (vt pleroſque ad ſe inungendum nudos eſſe oſtendimus) alios amictos, hos noctu, illos interdiu, plurimũ tamen de nocte, idq; ea nocte quæ inter diem Lunæ & Martis interuenit: cuius rationem ſuo loco dicemus. Huc pertinet quod Paulus Grillandus libro de ſortilegijs ſcribit ſe anno M. D. XXIIII. à nobili quodam viro fuiſſe rogatum vt in caſtellum S. Pauli, (quod Spoletani Ducatus eſt) veniret, & de tribus Sagis mulieribus cognoſceret. Earum minimam fretam ſponſione ſuæ liberationis fuiſſe confeſſam ſe iam ante annos xv. à vetula Saga in Magorum cœtum deductam eſſe, vbi Diabolus in-

De ijs qui expreßa conuentione Deo & religioni suæ renuntiant, & an corpore à Dæmonibus exportentur. CAP. IIII.

DIscrimen inter Magos obseruari optimeq; intelligi pernecessarium est propter iudicia quæ variè de eis ferenda sunt. Hi autem præ omnibus sunt abominandi qui Deo & cultui eius renuntiant, aut qui (siquidem non Deum verum, sed superstitiosam aliquam religionem coluerint) suæ religioni renuntiant vt se conuentione expressa dedant Diabolo. Nulla enim est religio tam superstitiosa, quæ homines non coerceat quodammodo in legis naturæ repagulis, vt parentibus & magistratibus coniunctio nocendi metu obsequantur: quem nocendi metum ex hominum mente conatur Satanas eximere. Expressa aũt conuentio modò fit verbis sine scripto modo scriptura confirmatur: cùm Satanas (vt suos obstringat sibi antequàm impetrent postulata sua) iubet eos, si nouerint, instrumentum obligationis conficere atq; subscribere, interdum etiam ipsorum sanguine, prout veteres in sanciẽdis coniurationibus fœderibusq; vtebantur [a], vt apud Liuium libro secundo, & apud Tacitum de Regibus Armeniæ legimus. Sic ergo cum suis experitur Satanas. Theophilũ quemdam narratur se ita diabolo obligasse, & quidẽ obligatione sanguine exarata Et nuper etiam anno M. D. LXXI. inter eos quos ille cæcus Lutetiæ suspensus detulit, fuit causidicus cuius prætereo nomen, qui

[a] Plutarch. in Valerio Publicola.

se fa-

ſe fatebatur obligatione diabolo facta renũtiauiſſe Deo, & obligationem ſanguine ſuo conſcripſiſſe. Multis prætereà iudicijs compertum eſt reciprocam inter diabolum & Magum obligationem interdum eſſe ad anni ſpatium ad biennium, aliúd ve tempus: item eſſe qui poſtulent ſibi facultatem dari curandi dolores dentium, quartanam, aut aliud malum, ea lege vt alios occidant aut abominanda committant ſacrificia. Quòd ſi ab ijs qui ſe in totum addixerunt diabolo vt aliquid conſequãtur ipſe metuerit vt cultum ſuum deſerant, tum nõ ſatis habet ſi diſertis verbis Deo renuntiauerint, ſed notam eis inſuper imprimit, vt Danæus in dialogo de ſortiarijs obſeruauit: qui autem ex animo ſe tradunt ipſi & quos ſtare nouit promiſsionibus, his non indit ſignum, vt idem autor oſtendit. De notis autem quod dicimus tam certum eſt quàm quod certiſsimum, & ordinariè Iudicum oculis cõpertum, niſi in locis abditiſsimis occultẽtur: vt ex Valeſio quodam nobili audiui his inter labia notam eſſe, illis ſub palpebris (vt Danæus inquit) alijs in ſede ſi metuunt retegi, plurimùm ad dexterũ humerum, fœminis verò ad femur, ſub axilla, aut in genitalibus. Narrauit mihi Albertus Picto Aduocatus in Parlamẽto ſe quæſtioni de veterinario quodam Mago in Theoderici caſtello adſtitiſſe, in dextero cuius humero comperta eſt nota, poſtridie verò à diabolo obducta deletaq́. D. item Claudius Deffayus Procurator regius Ribemontij affirmauit notam Ioannæ Haruilleriæ Magæ à

ſe fuiſſe viſam, ſed deletam die poſtero. Cenomanus ille Triſcalanus nomine qui à Præfecto prætorio damnatus veniam hac lege impetrauit vt affines eiuſdem criminis indicaret, cũ in populareis conuentus ducebatur, aut de facie agnoſcebat eos quos in Sabbathiſmis viderat, aut ex alia nota quã ipſi inter ſe nouerant: atque vt dictum confirmaret, ſignatos aiebat eſſe notis quæ in nudis deprehendi poſſent. Excuſsi itaque illi quos accuſauerat ſignati deprehendebantur quodam quaſi veſtigio leporis, ſed ex ſorte ſenſus adeò vt vel ad oſſa vſq; intima in loco veſtigij punctim percuſsi magi nõ perſentiſcerent. Sed tam multi diuites ac pauperes iniſto numero comperti ſunt, vt alij effugium alijs comparauerint: itaq; ſerpſit hoc malum ſemperq; diſsipauit ſe latiùs, vt reorum impietatem in æternum teſtatam faciat & conniuẽtiam Iudicum, quibus habendæ quæſtionis iudicijq; perficiendi munus fuerat commendatum. Hoc verò mirabilius, quòd pleriq; Magi non ſatis eſſe ducunt Deo renuntiauiſſe, niſi ſe iterum in nomine diaboli baptizari curauerint & vocari altero nomine, ex quo fit vt Magis ferè duo ſint nomina. Neq; diſsimulandum iſtud, ad efficiendum quingentos Magos vnum ſufficere: nã ei qui ſe addixit diabolo nihil eſt expeditus ad gratiã eius ineundam & habendã pacem q̃ vt multos ſubditos pertrahat: itaq; perſæpe vxor perducit virũ, mater filiã, & iuſtæ familiæ ſic aliquãdo perſtãt in multa ſecula, vt infinitis iudicijs fuit cõprobatum. Cuiuſmodi familiæ olim in

Africa

Africa Italiáq; exstiterũt, quæ solo aspectu vel lau dationе homines enecabant, vt Solinus, Mēphodorus, Plinius, Gellius, & Isigonus scripserunt, & in Problematis Aristoteles annotauit xx. sectione, Problemate xxiiij. veteres ante laudationem præfari solitos eam nocituram nemini: & Itali quoq; dicunt, vbi aliquem plenis buccis laudari audiunt, *Di gratia no gli diate mal d'ochio:* & Magi denique opportunè importuneq; faciunt. Prout enim laus ꝓpriè ad Deum solum pertinet, certum est, si quando sic laudatᷣ homo vt non referatur ad Deum laudatio, plus æquo exultare eos qui laudãtur & gloriam sibi arrogare, eoq; pacto Satanam plenis velis in præcipitia ruinæ ineuitabilis eos perducere. Sed ad alia veniamus. Doctor Grillãdus Italus & quinq; illi inqſitores, qui de multis Magis in Germania Italiaq; cognouerũt, nihil aliud dictum fuisse tradunt quàm idipsum quod rei euicti in hoc regno confessi sunt, idq; nominatim Lugduni Lochijs, apud Cenomãnos, Pictauij, Sanlisij, Lutetiæ. Ioan. Charterius, q Caro. 7. cõscripsit historiã, Guilhel. Edelinũ Sorbonæ Doctorē narrat Magicarũ sortiũ fuisse damnatum pridie natalis Christi 1453. confessum se per noctē sæpe in Magorũ cõuentus exportatum Deo ibidem renuntiauisse, diabolum hirci figura visum adorasse, & podici eius oscula dedisse. Hoc aũt insignibus exemplis oportet demonstrari, vt intelligatur Canon Episc. xxvi. q. v. Concilij Aquileiensis, à cuius intelligētia abluserunt quãplurimi: etsi neq; à Concilio generali

profectus est, neq; à Theologis approbatus. Vt igitur id quod diximus illustretur, nullum iudiciũ fuisse puto insignius quàm illud de Maga Lochiana recentissimum. Vir quidam tenuis cùm vxorē interdum abesse noctu perciperet, bonamq; noctis partem emanere, prætereà dicentem se aut ad deonerandam aluum egredi aut ad lauãdum cum vicina sua aliquoties falsi euicisset, suspicionē concepit de perfida eius libidine, & necem interminatus est nisi locum quò proficiscebatur indicaret. Illa sibi à periculo metuens rem vt erat confessa est, atq; vt explores & videas hæc ita se habere (inqt illa) si volueris, eodem venies: tunc tradidit ei vnguentum quo se vterq; inunxerunt, & pronuntiatis aliquot vocibus diabolus eos Lochijs in arenarias Burdegalenses (quæ à Lochijs minimũ quindecim dierum absunt) exportauit. Vidēs itaq; vir se in ignota Magorum, Magarum, & diabolorum (humana specie aspectus tamen horrifici) frequētia versari, dicere cœpit, Deus mi, vbinam sumus? Hoc dicto, repentè cœtus disparuit: ille verò cernens nuditatem sui corporis oberrauit per agros nudus, donec manè rusticos inuenit qui ipsum in viam deduxerunt. Reuersus Lochias ad Quæstorem rerum capitalium contendit rectà, qui audita probè historia fœminam prehendi iussit: illa verò minutatim omnia quæ diximus confessa est, & vltrò agnouit peccatum. Lugduni quoque ante paucos annos mulier potens comperta est, quæ surrexit de nocte accendit lucem, arrepta pyxide

inun-

inunxit ſeſe, & poſt voces aliquot elata eſt: hos ritus fieri obſeruans mœchus qui cum ea cubauerat lucernam capit, peruestigat vndique: & ea non inuenta cùm ſolam vnguenti pyxidem reperiſſet, curioſo animo exploraturus quid vnguentum poſſet fecit prout fieri animaduerterat, ita ſtatim elatus comperit ſe cum Magorum cœtu eſſe in agro Lotharingiæ, & conſternatus eſt: Sed cum primùm Dei opem implorauit, euanuit totus cœtus, ille verò ſolum nudumq́ ſeſe comperiens Lugdunum reuerſus eſt & maleficam accuſauit, quæ confeſſa rem totam igne perijt. Idem quoq; nobili cuidam viro non ita pridem ad Melodunum accidit, qui & molitoris verbis & ſua ipſius curioſitate adductus cœtum maleficorum adijt: ſed quoniam perhorreſcebat metu, quamuis non inuocaret Deum, Diabolus maxima voce inclamauit, quiſnam hic metuit? Sic volente nobili viro diſcedere, ex oculis abſceſsit cœtus. Atq; hic reuerſus indicare Magũ ſtatuerat, ille verò præmonitus ſibi cõſuluit fuga. Quod de timore diximus, ex iudicio magarum Valerianarum in Sabaudia commodè poteſt intelligi: vbi fatebatur filia cùm parẽtes primò ad cœtus ſuos eſſent ipſam deducturi, vt momento efferrẽtur baculum ſibi ab eis fuiſſe datum quẽ femoribus ſubderet, eosq́ indixiſſe vt ante omnia ſibi caueret à metu: ſic cum parentibus ſtatim exportatam eſſe. Hoc iudicium in poſtrema editione libri Danæi fuit excuſum typis, quod anno M. D. L X X I I I I. fuerat confectum, vt poſteà demõ-

ſtrabimus. Sunt qui ſartaginem aut æneum vas aliquod argenteúmve deferant ad feſta ſua ſolennius celebranda: quo ſpectat ille articulus Salicarum legum capite lxvij. *Si quis alterum hæreburgium clamauerit, hoc eſt, ſtrioportium aut qui aneum portare dicitur vbi ſtria concinant, & conuincere non poterit, ſoluat ſolidos lxij.* hic enim *ſtria* & *ſtriges* vocabula deſignãt magas quæ dæmonas proſequuntur. Olaus magnus libro iij. cap. xi. ſcribit apud Boreales populos locis compluribus iſtas Magorũ dæmonúmque ſaltationes cõſpicuas eſſe. Idem in monte Atlante plerumq; fieri tradunt Mela libr. iij. Solinus lib. xxxviij. cap. xliij & Plinius lib. v. cap. 1. Nec abſimile eſt quod apud Paulum Grillandum Iurecoſ. Italum legimus, qui de multarũ maleficarum factis cognouit atq; iudicauit: anno M. D. XXVI. non procul à Roma ruſticũ extitiſſe, qui poſtquã nudam vxorem ſuam ſe inungentem vidiſſet noctu, ſublatámque oculis domi nõ inueniſſet, eam poſtridie arrepto baculo non deſtitit percutere donec rem ex veritate fateretur, quod illa faciens veniam ſibi dari poſtulauit. Hic veniam ea lege dedit vt ſe in cœtum vxor deduceret. Ea poſtero die virum vnguento ſuo curauit oblini, ſic vterque inſidentes hircis peruenerunt in cœtum velocisſimè. Virum autem vxor præmonuerat à nomine Dei planè abſtinendum eſſe, niſi per ludibrium blaſphemiáue diceretur. Nam hac in re omnes conſentiunt, eum qui baiulatur ſi Deum nominauerit in media via repentè deſeri: vnde

oſtendi-

ostenditur nihil vnguento effici, sed Diabolum ocyus Euro deportare (prout August. inquit, Dæmones auiũ volatus incredibili celeritate vincũt) ac multo etiam velocius Angelos, quib. propterea ad pernicitatẽ eorũ maximã & ἀκατάληπτον figurandam senæ alæ in Scriptura sacra tribuunt. Hũc igitur in cœtu versantẽ mulier seorsim aliquantisper iussit cõsistere, vt mysteriũ totum cerneret, donec ipsa caput illius cœtus salutauisset ornatum Principis amictu magnificentissimo, maximáque virorum & mulierum corona cinctum, qui honorem clientelarẽ singuli exhibuerunt domino. Hoc facto saltationẽ institui in orbem vidit ore extrorsum obuerso, ita vt non viderent alter faciẽ alterius, quod in popularib. saltationibus receptũ est: fortè eo cõsilio vt alij non possint alios commodè obseruare atque agnoscere, quos illi indicent si ad iudicum manus peruenerint. Quod etiam Triscalanus Magus cui Rex Carolus ix. Veniam dedit vt socios indicaret, adstante magna procerum turba exposuit Regi: Magos in suos cõuentus exportari, innumeras eorum adesse copias qui adorãt hircum & posteriores illius partes osculanẽ: tum aduersis tergis non videntes inter se saltare: deinde cum diabolis virili & muliebri forma coeuntib. copulari. Post saltationẽ instratæ fuerunt mensæ, cibi appositi. Mulier tũ admouit virum vt Principẽ salutaret: deinde vt cum alijs accubuit mensæ videns cibos insulsos esse & in mensis desyderari salẽ, clamauit continẽter donec sal (vt videbat) alla-

allatus esset, quem antequàm gustauisset dixit, *hor laudato sia Dio pur e venuto questo sale*, Iam laudetũ Deus, cùm hic sal aduenerit. Hoc dicto abierunt statim ab oculis omnia, homines, cribaria, mẽsæ: ipse solus remasit nudus, affectus ingenti frigore, nesciens vbi locorum esset: cùmque illuxisset dies, pastores nactus est, à quibus rogans vbinam esset cognouit se in Comitatu Beneuentano agere opima ditione Papæ. Hæc sub nuce gesta ad centesimum milliare ab vrbe Roma: vnde proficiscens ille panẽ & amictum coactus est mendicare, & octauo demum die macer atque exhaustus peruenit domum, vxorémque detulit, abs qua accusatæ aliæ & veritatem confessæ viuæ igni fuerunt traditæ. Idem autor est anno M. D. X X X V. adolescentulam in Spoletano Ducatu tredecim annos natã à vetula quadam in Magorum cœtum sic perductam esse, miratámque conuentum adeò numerosum dixisse, *Dio benedetto, che chosa e questa?* Deus benedicte, quid hoc rei est? Simul atque pronuntiasset ista, euanuisse omnia: miseram diluculo à quodam rustico inuentam ei rem totam enarrasse: eum deinde ad suos puellam remisisse, & Magam ab ipsa accusatam igne sublatam esse. Quod autem hic narrat conuẽtus sub nuce ingente habitos, ex historijs compluribus annotaui & ex iudicijs, loca à Magis ad suos conuentus destinata aut certis arboribus aut crucibus plurimum insigniri. Sic in Magarum Pictonicarum iudicio fuit deprehensum conuentus ad crucem quamdam tota regione celebrem haberi

solitos,

ſolitos, quò ante annos centum olim cõuenerant, vt Saluertus Præſes ex actis veteribus & centenarijs ſe mihi narrauit comperiſſe. Malberŋ quoque ad LomagnienſeBellomontium octauo ad Tholoſam milliari Magorum cœtus & ſaltationes compertum eſt ad crucem artocreatis haberi ſolitas, vt alijs locis fuit factitatum: & Magarum vna Beronda nomine, cùm propè eſſet vt igni traderetur, contendens cum nobili quadam fœmina quæ negabat ſe interfuiſſe, dicebat huic, *No ſabes pas tu que le derrain cop que nous hemes le baran a la Croux do paſtis, tu portaos lo topin des poudoux?* An ignoras cùm poſtremò ſaltationem faceremus ad crucẽ artocreatis te portaſſe poculum venenorum? Hæc autem Beronda viua exuſta eſt. De exportatione autem, poſt vnctionem tranſuehi Magos legimus, vel ſine vnctione ſæpe, hirco, pegaſo, ſcopis, baculo, vel ſine baculo & iumento vllo, alios nudos (vt pleroſque ad ſe inungendum nudos eſſe oſtendimus) alios amictos, hos noctu, illos interdiu, plurimũ tamen de nocte, idq; ea nocte quæ inter diem Lunæ & Martis interuenit: cuius rationem ſuo loco dicemus. Huc pertinet quod Paulus Grillandus libro de ſortilegijs ſcribit ſe anno M. D. XXIIII. à nobili quodam viro fuiſſe rogatum vt in caſtellum S. Pauli, (quod Spoletani Ducatus eſt) veniret, & de tribus Sagis mulieribus cognoſceret. Earum minimam fretam ſponſione ſuæ liberationis fuiſſe confeſſam ſe iam ante annos xv. à vetula Saga in Magorum cœtum deductam eſſe, vbi Diabolus in-

terfuit, quo autore Deo, fidei, & religioni suæ renuntiauerit, iuramento cauens se fidelem fore & diaboli mādatis obsequuturam, idq́ manu libro obscurissimam scripturam habenti imposita: item se ad solēnitates nocte & ad ferias cùm imperabūtur venturam, & quoscunq; posset eodē adducturam: diabolum ipsi vicissim lætitiam æternamq́ felicitatem spopondisse. Ampliùs confessa est se ex eo tempore necem hominibus quatuor intulisse, pecori sæpenumerò, & fruges calamitate deuastasse: Siquando ipsam die stato contigisset ad cœtus nō accedere sine vera certaq́ excusatione, se ita de nocte fuisse vexatam vt nec somnum caperet nec quietem vllam: Cùm proficiscendum illuc fuit, se viri vocem audiuisse, quem paruum dominum, aut etiam interdum magistrum Martinetum appellabant: itaque simulac se vnguento quodam obliuisset, hircum qui præstò ad portam aderat conscendisse quem tenebat pilo, eóque hirco sub magnam illam Beneuentanam nucem vbi innumeros offendebat Magos transuectam esse: ibi fide Principi data saltari, tum mensis accumbi, postremò quemque dæmonem cum eo eáve cuius præerat custodiæ copulari: Hoc facto singulos suo dæmoni insidentes reuolare: priuatim verò diabolum intra parietes domesticos adorare. Hæc vbi fuisset confessa & cum duabus alteris comparata, aliæ prætereà fuerunt accusatæ, quæ confessæ culpam cum suis pulueribus & vnguentis viuæ fuerunt concrematæ. In libro
quoq;

quoque tertio, Antonij de Turquameda Hispani aliam inter cæteras historiam recentem legimus, voluisse Magum quemdam socio suo persuadere fore ipsum beatissimum omnium, si crediderit ipsi & magorum conuentus adiuerit: vt autem consensit socius, Magum de nocte post aliquot voculas manum socij prehendisse, & vtrumque elatum in aera procul fuisse in cœtũ transuectos, in quo viri & mulieres innumerę circũstabant thronũ cui maximus insidebat hircus: ad hũc osculãdum omnes accessisse *en la parte ma suzia que tenia* (qui sciunt Hispanicè, eam partem esse intelligunt quæ honestè non potest nominari) Nouitiũ cùm videret istud, socio dixisse, amitto patiẽtiam, & inclamasse repentè *Dios a muy grandes bozes*, ait autor. i. Deum voce q̃ maxima: tunc irrumpente turbine procellaq; vehemẽtissima disparuisse omnia, illum solum substitisse, & triennium totum consumpsisse antequàm in agrum suum reuerteret. Apud Cenomãnos nuper cremati sunt plurimi, qui se in sabbatha sua persæpe abiuisse & ea quæ antè diximus commisisse fatebantur: his acta forensia plena sunt, & iudicia recens huc illuc transmissa, quæ ita nota sunt vt breuiter contentus indicasse præterire malim ad cætera: Minimùm enim triginta magi inuidia inter se perciti alter alterum incusarunt, quorum confessiones vno ore testificabantur transuectionem, adorationem diaboli, saltationes, & religionis abiurationem. Recens quoq; iudicium exstat in Valerianas Magas

Sabaudiæ confectum anno M.D.LXXIV. cuius historiam summam Danæus copiosè satis pertexuit, vnde similem sui diabolum semper esse constat: nam ex earum confessionibus & comparatis earum sermonibus inter se commissarum videtur corporis exportatio baculo solùm innitentis sine vnctione, tum abiuratio Dei, diaboli adoratio, epulum, pudendorum Satanæ (qui apparebat specie pecudis) deosculatio, obligatio de perpetrandis malis innumeris, pulueris in quemque subministratio: ab vna nefariam hanc artem triginta annis fuisse exercitam: interdum se diabolum tetrũ horrificumque valde humana forma ostendere. De cibariis autem hominibusque euanescentibus habemus apud Philostratum Lemnium Græcum autorem testimonium, Tyanæum illum Apollonium domum quandam ingressum vbi hilaria sua exercebant Magi, eis interminatum esse, omniaque disparuisse illicò, mensas, cibaria, homines, supellectilẽ, & adolescentem vnicum quem Magi recens deceperãt in eo loco substitisse. Ne procul abeamus, viuunt adhuc memoria nostra plurimi qui Comitem quendam Aspremontensem norunt omneis domum ad se venienteis tractare magnificè excipereque solitum, adeò vt accurati cibi, officia, omniumque rerũ copia summopere turmis eò diuertentibus satisfacerent, sed homines illos & equos, cũ primùm ab eo exibant, fame & siti oppressos esse: quod de multis adhuc superstitibus me audire memini. Ita fuit Matisconensis Comes Magorum sua

ætate

ætate facilè princeps, quem historiæ nostræ [a] aiunt excipientem prandio frequentem conuiuarum numerum ab homine foras euocatum esse, atque (vt non audebat homo Satanæ refragari) equum nigrum præ foribus exspectantem reperisse, quo ille statim cum suo homine transuectus disparuit, nec vnquã ex eo visus est. Idem Romulo ad Capreas paludes accidisse Plutarchus autor est, eum irruente turbine è medio sublatũ esse, nec deinde visum, vt procerum turba, quæ illi ad latus adstabat, confirmauit: quod vt Plutarchus probet, similia duo exempla adijcit, Aristeæ Præconnesij, & Cleomedis Astypalæi. Nec aliter Apollonio Tyanço fuisse factum scribit Philostratus, vt hoc pacto eum dijs accenseat qui maximus ætatis suæ Magus habebatur. Sed quoniam hoc factum multi autoritate nationalis Concilij, ac potius Conciliabuli Aquileiensis volunt defendere cuius antè meminimus, placet iam Theologos [b] annotare, qui vno cõsensu docent Magos à diabolo corpore exportari. Multas complurium populorum atque nationum autoritates apponimus, vt illustretur amplius veritas tam multis totiesque probatis exemplis, idque non per somnia & deliria, sed per iudicia contradictoria, per mutuas conreorum accusationes, αὐτιμαρτυρίας, repetitiones, euictiones, cõparationes, confessiones, condemnationes, & executiones iuridicas. In quibus vnum habuit Germania exemplum memorabile, quod Ioachimus Cameracensis narrat libro de natura dæmonum. Cùm fortè lanius

[a] Hugo Flauiacensis.

[b] August. lib. 10. & 21. de ciuitat. Dei. Thomas in summa secũda secũdæ q. 95. artic. 5. tit. de supe. & in tract. 40. pri. par. q. 8. ti. de mira. & q. 16. arti. 5. & 6. & tit de Dæmõ. Bonauẽ. in 1. sent. di. 19 q. 3. Pau. Grillãdus li. de sortil. sec. 7. nu. 4. Syluester Prier. in tractat. de strigib. dam. lib. 1. c. pen. & lib. 2. c. 1. Sprenger in malleo maleficarum.

quidam per ſyluam de nocte iret, ſtrepitum & ſaltationes exaudiuit: re itaq; peruestigata accedens pocula vidit argentea quæ, vt magi & diaboli diſparuerunt illicò, accepit lanius & poſtridie ad magiſtratum detulit: ſic illi quorum ſigna poculis inerant accuſauerunt alios citati in ius, & omnes ſupplicio digno affecti ſunt. Alterum exſtat exemplũ inſignius executionis illius quæ facta eſt Pictauii anno M. D. LXIIII. cuius executionis hiſtoriam cùm à multis in eodem loco, tum etiam à Pictonum Præſide Saluerto didici (qui tum ad iudicium ferendum cum Dauentonio Pictonum Præſide & iudicibus aliis fuerat accitus) & omnes in ea regione tenent. Tres viri cum fœmina vna Magi damnati & igne concremati ſunt viui, cùm fuiſſent euicti necis hominibus plurimis pecudibusq; importatæ opera (vt fatebantur) diaboli ſubminiſtrantis puluere quos humi ſtabulorum, ouilium, domorumq; limini ſubdebant. Narrauerunt autem iſti ſe ter in conuentum maximum ſolitos proficiſci, quò conueniebant Magi innumerabiles ad compitalem quamdam crucem quæ ipſis vſum præbabat ſigni: ibi præeſſe hircum ingentem nigrum, adſtantes ratione humana compellantem, in eius ambitum ſaltare omneis, tum vnumquemq; poſteriores illius partes cum ardente candela oſculari: hoc facto, hircum abſumi igne, de cuius cinere ſingulos capere, vt eo bouem inimici necarent, huius ouem, illius equum, hunc hominem languore, illũ morte afficerent: poſtremò diabolum voce terri-

bili

bili hæc verba intonare, vlciſcimini vos, aut mortem oppetetis: ita ſingulos ope diaboli redire quà venerãt. Non eſt aũt leuiter prætereundũ illud, ꝙ ter q̃tannis ſacrificiũ iſtud diabolo tenenẽ facere: imitantur enim ſacrificiũ hirci lege diuina imperatum, Leuit. xvi. & præceptũ illud vt mares ſinguli ter quotan̄nis ſolennibus ferijs compareant corã Domino. Ampliùs dicebat Præſes Saluertus vir clariſsimus, apparere ex actis veteribus Magos iã ante annos centũ de eadem cauſa fuiſſe damnatos & parib. confeſsionib. idq́ꝫ eodem loco ad crucem eandẽ geſtum. Horũ duo reſipuerunt, & duo in p̲uicacia ſua ceſſerunt vita. Iudiciũ quoqꝫ legi in Magas Potezanas latũ, ꝙ mecum Adrianus Ferreus generalis vicarius Regis apud Laodunenſes communicauit. In eo cõfeſsio illarũ exſtat eiuſmodi, ſe propè Logniũ ad Frenquiſanũ piſtrinũ certis vocib. quas reticebo, pronũtiatis cũ ſcopis delatas eſſe: ibiq́ꝫ alias ſcopis ad manũ inſtructas & cũ eis ſex diabolos quorũ habenẽ nomina inueniſſe: poſtq́ꝫ Deo renũtiauiſſent, diabolos humana forma ſed tamen aſpectu teterrimos oſculatas adoraſſe, tum habentes in manibus ſcopas ſaltauiſſe, poſteà diabolos rem cũ fœminis habuiſſe, ipſas verò pulueres enecando pecori poſtulaſſe: poſtremò conſtitutum fuiſſe vt eodem poſt octiduum ineunte nocte conuenirent ad diem Lunæ, cumque tres horas illic ſubſtitiſſent fuiſſe reportatas. Vnum omiſeram, teneri Magum quemque malefactorum ſuorum rationes exponere, aut cædi, niſi

fecerit,

fecerit, grauissimè. Hoc mihi Bouin⁹ Castelli russi præfectus Biturigũ nomine delegatus apud Blesenses affirmauit, Magam se iudice crematam fuisse, quam filia accusauerat quòd ipsam in conuentus deduxisset mater & diabolo instituendam obtulisset: hæc inter alia scelera istud confessa est se saltasse in hirci ambitum, & tandem singulos rationes rerum à postremi cœtus tempore gestarũ reddidisse, & qua in re puluerem occupassent. Hic enectum à se infantem aiebat, alter equum, ille arborẽ. Vna autem nihil ab eo tempore fecisse comperta frequentes ictus accepit baculo ad plantã pedum, & ab aliјs omnibus derisa est. Addebat illa puluerem sæpe recentum haberi oportere. Huic simile est quod in altero Magæ iudicio legimus, quæ se fatebatur minimè quiescere nisi quid mali quotidie committeret, saltem vt vasculum diffringeret: sed cùm hera ipsius frangentem de industria vas terreũ deprehendisset, tum rem confessa est & addicta morti, quia dicebat nullam sibi omnino quietem esse nisi aut enecto homine aut perpetrato malo: Quibus ex rebus apparet nõ puluerem, sed Satanam esse qui ruinam solùm generis humani appetit, & coli frequenter atque adorari cupit: cùm plerumque puluis vnum duós ve pedes in terram demergatur. Memini Furnerium virum doctum Aureliensem consiliarium mihi dicere vulgò sermonem esse & quidem compertum Magarum conuentus haberi ad Cleriacum, & diabolos illic quicquid variјs in regionibus agitur nuntiare,

quia

quia ſingula hominum facta referunt velut in com mentarios: atque hic diuinandi modus quo vtuntur Magi. Illa autem Maga cuius meminimus à ſen tentia lata noluit prouocare, dicens ſe mortem anteponere tantis diaboli cruciatibus, à quo non po terat vel momento quieſcere. In primis verò illud obſeruandũ eſt nullum haberi conuentum in quo non ſaltetur: ſic Longuianæ Magæ inter ſaltandum canebant, har, har, diabole, diabole, ſali huc, ſali illuc, lude hic, lude illic: dicebãt aliæ, Sabbath Sabbath, id eſt, dies quietis feſtus, elatis ſurſum ma nibus & ſcopis, tum vt teſtificarentur certò quanta alacritate animi ſtudioq; colerent diabolum atq; adorarent, tum vt adorationem quæ debetur Deo effingerent. Priſcos enim Hebræos in tẽplũ apportantes munera cùm prope altare accederent ſaltauiſſe cõſtat, vt optimè Dauid Kimhi [a] de voce [a] in Pſal. 42. חגג ſignificante feſtum & ſaltationem annotauit: Dauidẽ quoq; ad teſtificandam lætitiam animi ſui cùm præiret arcæ canentem Pſal. xlvii. & pſallentẽ ſaltauiſſe. Saulem etiam legimus à Samuele ad prophetas ablegatũ eſſe ſaltantes & laudãtes Deum inſtrumentis muſicis, prout muſica hominib. ad Dei laudes læto & hilari animo potiſsimùm efferẽdas fuit attributa: ſed corporis motus nihil ha bebat inſolens, quin potiùs lenitas illius animum in cœlum quodammodo extollebat, quod officiũ eſt Deo acceptiſsimum. Nõ poteſt enim quiſquis Dei laudes iſta alacritate prædicat, non abripi amore & zelo honorandi Creatorem ſuum. Ita ſin-

gulis Pſalmorum locis vbi legitur Sela(legitur au tem ſæpiſsime)qui canebāt illud, vnà cum corpore attollebant vocem, vt Dauid Kimhi Hebræis commentarijs in Pſalmos notat:etſi eandem vocē Chaldæus æternitatem exponit, Symmachus & Theodotion διάψαλμα. Abrahā Abben Hezra אמת id eſt, verè:vtut ſit, cantores tamen ad vocis huius enuntiationem aſſurgebant. Priſcarum autem ſaltationum veſtigia quædam hodiernæ ſupplicationes videntur oſtendere, quibus populi etiam omnes in ſuis ſacrificijs & ſolennitatibus vtebātur. Scribit Moſes Maymonis Perſarum filias nudas ſaltare, & inſtrumentis pſallere. Magorum verò ſaltationes homines furioſos reddunt, & fœminis abortum faciunt: quemadmodum de ſaltatione illa ex Italia in Galliam per Magos inducta, quam voltam nominant, optimo iure poteſt prædicari, huic ſaltationi præter inſolentes ac impudicos motus hoc ineſſe mali, quòd homicidia & abortus innumeri ex ea accidunt:quod in republica in primis conſyderari oportet, & ſeueriſsimè prohiberi. Itaque Satanas, eo quòd Geneuæ ſaltationes ante omnia ſunt odio, puellam Geneuenſem ſic inſtituerat, vt quoſcunque virga ferrea ab ipſo tradita attingeret eos ad ſaltandum compelleret: atque hæc iudices ludificabatur dicens ſe necari ab ipſis non poſſe, neque vnquam voluit reſipiſcere donec ad mortem damnata eſſet. Hoc factum ab homine didici qui interfuit: addebat autem eam ſimulatque

que

que fuit comprehensa, metu & trepidatione maxima fuisse consternatam, dicendo se ab hero suo deseri, ab eo promissionem de morte non oppetenda accepisse, eúmque ab ipsa sed sola percipi. De furore autem, omnino constat non alios quàm furiosos & væsanos homines tripudiationibus istis & & saltationibus violentis vti, neque magis expeditam eis curandis rationem esse quàm vt sedatè grauiterque cogantur saltare, vt Germania facit insanis ex eo morbo laborantibus quem sancti Viti & Modesti vocant. Vt caput absoluam, conclusionem cuiusdam disputationis apponam factæ coram Sigismundo Cæsare, quam Vlricus Molitor in in libello ea de causa conscripto retulit: nam in ea ex infinitis exemplis iudicijsque fuit constitutum Magos verè à Satana corpore animoque deportari. Historia quidem Euangelij exponeretur ludibrio si vocaretur istud in dubium, an diabolus de loco vno in alterum deportet Magos: cùm in Euangelio dicatur Satanas Christum in cacumen templi, ac deinde montis transtulisse. Plerique enim Theologi ac eruditissimi sentiunt corpore & animo verè Christum exportatum esse: Abacuc item Prophetam fatentur & corpore & animo translatum fuisse in Babyloniã, similiterq; Philippũ Apostolum vtroq; vectum. Ex quib. Thomas Aquinas eruit, si id in vno potuit, in alijs eiusdem naturæ & ponderis fieri potuisse: hoc illius argumentum in caput Matthæi quartũ.

Apud Philostratum etiam Græcum autorem legimus, Apollonium Tyanæum á Nili fontibus in Æthiopia fuisse breui spatio Romam exportatũ, id est (vt rectà contendas) in bis millesimum quingentesimum milliare: item Roma Corinthum, Smyrnáq́ Ephesum. Ioannes Theutonicus sacerdos Halberstadiensis Magus eo tempore celeberrimus, anno M.CC.LXXI. media nocte tres Missas cecinit, vnam Halberstadij, alteram Moguntiaci, tertiam Coloniæ. Pythagoram item narratur transuectum fuisse Metapontum Thurijs. Quin Vierus ipse Magorum defensor affirmat verum esse certitudine quadam scientiæ, scire se multos homines ex vna regione in alteram momento sic translatos esse. Hæc ipsius verba libr. ij. cap. viij. de pręstigijs dęmonum, & lib. iij. cap. xij. Sed quia nonnullis videtur spiritu solùm translationem fieri, nunc de spiritus raptu dicendum est.

De ecstasi aut raptu Magorum, & ordinaria illorum cum Dæmonibus frequentatione. CAP. V.

EX ijs quæ de translatis corpore animoq́ Magis docuimus, & ex tam frequente experiẽtia exemplisq́ memorabilibus, cernitur velut meridie, & palpatur eorum error qui Magorum translationem statuunt esse imaginariam, neq́ aliud definiunt quàm ecstasin, exempli gratia visum Ezechielis,

chielis adducentes, cuius ſpiritus è Babylonia abreptus eſt Hieroſolyma: quod viſum aut vera animi ſeparatione fieri potuit, aut ſine ſeparatione accidere. Ac Hebræi quidem in arcana ſua Theologia animas electorũ Deo per Angelos offerri tradunt quadam abſtractione, homine tamen ſuperſtite: atq; huc adducunt locum Pſalmi cxvi. pretioſa in conſpectu Domini mors ſanctorum eius, quam iucundam mortem in Phædone dicere videtur Plato. At non propterea veram corporis & animi tranſlationem per bonos ſpiritus & malos fieri negandum eſt. In exemplum Eliam & Henocum corpore apreptos adducimus, & Abacuc opera Angeli in leonum foueam corpore importatum. Quod ſi in antecedentibus exemplis non verè fieret corporis exportatio, qui potuiſſet Lochianus ille à lecto in Burdegalenſib. arenarijs ſe deprehendere? Lugdunenſis in Lotharingia? Græcus ille Plutarchi Crotone ad Neapolim, vbi milliaria amplius centũ oportet transfretari? qui ſexcenta alia huiuſmodi perfici? Thomas Aquinas, Durandus Heruæus, Bonauentura Tarantaſius, & Geraldus Odetus, qui in ſecundum librum diſtinct. viij. Magiſtri ſententiarum quæſtionẽ hanc explicarunt, omnino confirmãt corpora à Diabolis naturali potentia de loco in locum tranſportari. Quãquam raptus ille, vt vocant, ecſtaticus plus habet admirabilitatis iudicio meo, quàm corporis exportatio. Etenim ſi poteſt diabolus, vt fatentur illi, extra corpora ſua animos abripere: nónne fa-

cilius est corpus animumq; sine distractione & disparatione partis ratione præditæ devehere, quàm alterum ab altero nec interueniente morte diuidere. Quamuis autem immortalitatis animarũ certissima testimonia & indubitatę demõstrationes suppetant, hoc tamen in validissimis & maximis numerari mihi videtur oportere, adeoq; sufficere si bene probatum fuerit (vt profectò historijs, iudicijs, repetitionibus, testium comparationibus, conuictionibus, confessionibus, & executionibus infinitis fuit comprobatum) sufficere igitur reuincendis Epicureis & Atheis: adeò euidenter docet humanum spiritum essentiæ immortalis esse. Hypothesis enim Aristotelea libro secundo de anima sic optimè demonstratur, animam siquid sine corporis adiumento potest immortalem esse: & altera hæc similiter, animam immortalem esse si à corpore potest separari. Isti autem infidi, qui neq; potestatem Dei neque spirituum naturam credunt, eam quam vocamus animam esse dicunt vinculum harmonicum formámque catholicam ex singularibus humorum aliarúmque humani corporis partium formis resultantem: quod certè planè absurdum est, hominis formã (quam omnes Philosophi puram & simplicem fatentur esse) ex compluribus formis componere. Ecstasin verò definiunt somnium melancholicum, quo vires animæ ita sepultæ sunt vt mortuus homo videatur: rem ridiculam, cùm plures Magi, Olao magno teste, in Noruegia, Liuonia, Borealibusq; partibus quàm

in reli-

in reliquo orbe terrarum exſtent: & quod de Satana apud Eſaiam prædicatur, Aſcendam ſuper Aquilonem, ero ſimilis Altiſsimo, ad eam poteſtatem referri poſsit quam Satanas in Boreales præcipuè populos exercet, famoſos Dæmonum Magorumqúe nomine: prout etiam in tota Scriptura legimus venturum ab Aquilone malum, Sapientiæ ij. Eſai. xiiij. xli. & xlix. Ierem. xxxiiij. iiij. vi. xiij. xv. xxiij. xxv. xlvi. xlvij. l. & li. Ezech. viij. xlviij. Dani. xi. Zachar. ij. at populus iſte minus quàm quiſquam alius habet melancholiæ: ſunt enim omnes flauo capillo aut coloris ruffi. Quam obrem iſtos neceſſe eſt ignorãtiam ſuam agnoſcere: nam Solenem quendam Plutarch. Plinius Hermotimum Clazomenium, & Præconneſium philoſophũ atheon Herodotus ita abreptos fuiſſe tradunt in exceſſum mentis, vt corpora eorum mortua & ſenſus expertia ſubſiderint, itaq; poſtratum Hermotimi corpus ab inimicis captũ, occiſum, & crematũ eſſe[a]. Scripſit Hieron. Cardanus[b] ſe cũ luberet, ꝑ ecſtaſin extra corpus rapi adeò vt corpus maneret ἀναισθητόν, Ego verò eos qui volũtariè inter vigilandum patiuntur iſtud Magos eſſe cõfirmo: & Cardanus ipſe fatetur[c] patrem ſuum triginta annos familiarẽ ſpiritum habuiſſe. Sic plerumq; patres ſortilegi informant liberos vt in mentis exceſſum rapiantur: quò pertinet illud Virgilianum de Maga Æneidos ſexto, quæ ſe promittit ſoluere mentes. Nam reuera anima vegetatiua, vitalis, & animalis permanet, quamuis ſoluti ſint ſenſus, motus,

[a] Plin. lib. 2. cap. 52.
[b] in ſua Gen.
[c] in lib. de rerum variet. ad finem.

motus, & ratio. Exstat recens historia Magiæ naturalis à Neapolitano, qui rem narrat à se in muliere Saga fuisse exploratam, quæ postquàm se vnxisset nudam λειποθυμῆσαι & sensu destituta cōcidit, reuersaq; post trium horarum spatium in corpus suum multa è regionibus varijs nuntiauit, quę vera deinde comperta sunt. Sed autor libri digni incendio rationem rei istius gerendæ explicat. Hac arte Satanas erga eos vtitur qui nolunt retegi, siue propter familiæ amplitudinem siue propter alias causas non audeant magnos conuentus accedere. Ex Turettano Præside audiui Magam à se in Delphinatu visam quæ viua fuit concremata: hanc ergo cubantem ad ignem, manente domi corpore in ecstasin abreptam esse, & quia nihil intelligebat, grauissimis virgæ ictibus ab hero percussam, tum etiam vt viderent an de hac vita decessisset, ignem partibus quæ maximè valent sensu, fuisse subiectum, nec propterea euigilauisse: eam itaque iacentem ab hero heraq; mortuam esse existimantibus ibi derelictam esse: manè iacētem in lecto inuentam: quod cùm miratus herus quęsiuisset quid rei contigisset ipsi, exclamantem suo sermone dixisse, Ah, here, quàm verberasti me? Id hero apud vicinos narrante aliquem dixisse, Saga est: ideóq; nō destitisse herum, donec illa rem fassa indicauisset se animo cœtum Magorum adiuisse. Sic alia insuper scelera quæ perpetrauerat agnouit, & igni fuit tradita. Iacobus Sprangerus Inquisitor, qui de permultis Sagis quæstionem habuit, eas scribit confi-

teri, se,

ſteri ſe, cùm viſum eſt, ſpiritu abripi, ſin aliter videatur etiam corpore. Exemplum noſtra memoria apud Burdegalenſes alterum habuimus anno M.D.LXXI. cùm in Magos Galliæ inſtituta eſſet perſequutio. Vetula quædam Burdegalenſis Maga apud Iudices confeſſa eſt ſe cum alijs per hebdomadas ſingulas fuiſſe exportatam, vbi magnus hircus adorat, quo autore abnegabant Deum, ſe Diabolo ſeruituras ſpondebant, ſinguli pudenda illius oſculabãtur, & poſt ſaltationes pulueres accipiebat quiſque. Tum D. Belotus libellorum ſupplicum magiſter, dicente Maga ſe nihil poſſe niſi è carcere educta eſſet, volens rei veritatem explorare, eam educi iuſsit: & illa cum ſe nudam certo adipe inunxiſſet, velut mortua expersque ſenſus corruit, deinde poſt horas quinque reuerſa exſurgensque permulta narrauit quæ varijs in locis ita habere vt dixerat comperta ſunt. Hanc hiſtoriam mihi quidam Comes equeſtris ordinis narrauit, qui adhuc viuit & iſti experientiæ interfuit. Id in Borealibus partibus frequentari Olaus teſtis eſt, & amicos ecſtatici ſtudioſè corpus obſeruare donec cum dolore ingente reuertatur, & annulum, literas, cultellúmve eius qui milliaribus trecentis abeſt ab eo reportari. Æquè admirabile eſt iudicium illud Magorum ſeptem quod anno M.D.XLIX. apud Nãnetas didici. Cùm igitur iſti coram multis ſe indicaturos recepiſſent ante horam, quid per milliaria decem in ambitum ageretur, exanimes conciderũt illicò, & tres horas defecti animo iacuerũt: poſteà

exſurgentes renuntiauerũt quicquid in toto Nannetũ oppido & ambitu longiore perceperant, locis, factis, & hominibus obſeruatis: quę omnia ſtatim comperta ſunt. Itaq; omnes iſti accuſati & maleficiorum multorum comperti, ad ignem fuerunt damnati. Dixerit fortaſſe quiſpiam nõ abripi animam, ſed viſum & illuſsionem à diabolo præſtari: at effecta huic ſentẽtiæ aduerſantur. Poſſunt quidem homines mandragora & narcoticis potionibus ſoporari ita vt mortui eſſe videãtur: ſed horũ alij ita ſoporãtur vt nunquam euigilẽt, alij epotis eis ad triduũ quatriduum'ue indeſinenter dormiunt: prout ijs faciunt Turci quos caſtraturi ſunt, & Vaſconi cuidã ex inferiore Occitania captiuo qui pòſt fuit redemptus, accidit. At nihil tale epotant Magi, & qui narcoticis ſoporantur nullius rei meminerunt: Magi verò impreſsionem viuam habẽt ſaltationum ſacrificiorum, adorationum, & aliarũ rerum quas in conuentibus viderunt feceru'ntq;, obſeruant eos qui adſunt, qui cum illis commiſsi fatentur culpam: & Iacobus Sprangerus ex maleficarum quas igni damnauit cõfeſsione id Magos confiteri narrat ſe in ecſtaci eaſdem res percipere quas, ſi corpore adfuiſſent, pariter percepiſſẽt. Auguſtinus quoque libro xviiii. de ciuitate Dei ait Præſtantij patrẽ tanta ecſtaſi ſæpe abreptũ eſſe, vt reuerſo ſpiritu ſe fuiſſe verſum in equũ affirmaret, cõmeatúmq; in caſtra cũ eqs alijs importaſſe: cũ tã ipſius corpus exanime iaceret domi. Atq; hęc fortaſſe fuerit ratio cur Lycanthropia illa & hominũ

in pe-

in pecora commutatio (de qua pòst agemus) fuerit tãtopere ab antiquis celebrata, & adhuc in Orientis partib. frequentetur. Sunt etiam morbi qui hominem orbant sensibus ac propè exanimant, vt sunt epilepsia & apoplexia. Sic Iulius II. Papa spatio bidui pro mortuo habebãt: & Ioannem Scotũ viuum fuisse humatum creditur cùm existimaret mortuus: cœpisse enim dicitur conflictari cùm prę cluderetur anima, cuius cõflictantis motum percipientes vespillones qui iniiciebant humũ retraxerunt quidem, sed sanguine offusum & agentẽ animam inuenerunt. Non insunt ista mala sortilegis, syncope, epilepsia, apoplexia: nã si quando placuerit, ita affecti sunt, neq; aliã ob causam patiunt̃ ista quàm vt se à conuentibus adeundis excusent si metuunt retegi, nec eo minus dant fidem diabolo, & cùm volunt eum alloquuntur domi. Sic Raziorũ Baro (qui apud Nannetas magicarum sortiũ damnatus suppliciũ pertulit) nõ tantùm fassus est se octo puerulos occidisse, & in animo habuisse occidere & diabolo sacrificare nonum, suũ ipsius filiũ, idq; in matris vtero, vt summopere gratificaret̃ Satanæ, verumetiã se in cõclaui suo procidentẽ in genua Satanã adorare humana specie cõparentẽ, eiq; adolere: q detestabiliũ sacrificiorum ritus apud Amorrhæos olim & Canan. obtinebat. Huic res admirabiles Satanas spopõderat, ac nominatim ipsũ fore magnũ. Tandẽ verò se vidẽs captiuũ & acerbissimis malis oppressũ, oĩa confessus est vltimũq; supplicium passus, & lis adhuc sub iudice hęret de

bonorum eius publicatione. Apud Sprangerum legimus, cùm de quadam malefica quam damnauit igni cognosceret, eam cõfessam esse (vt erat obstetrix) se pueros suscipientem è matris vtero Diabolo obtulisse in aerem extollendo, deinde in caput eorum aciculam magnam ita vt non proflueret sanguis indidisse: tum ijs in sepulchrum elatis abeuntem de nocte eos eruisse, furno coxisse, carnes comedisse, pingue ad suũ vsum asseruasse: hoc pacto quadraginta puerulos à se interemptos esse. Hæc Danensis fuit ad Basileam. Alteram quoque Argentoratensem innumeris occisis crematam esse. Istius summè præ omnibus quas vnquam audiuerim detestandæ crudelitatis & idololatriæ placuit lectorem admonere, vt bene ad obstetrices attendatur. vesci autem istos humana carne est certo certius: nam eam post omnem hominum memoriam sic appetiuerunt Sagæ [a] vt ægrè mortuorum corpora seruari aut cõcludi etiam possent, quin illæ ingressæ ad ossa vsque abroderent: quamobrẽ lxvij. capite legum Salicarum dicitur, Sortilegam, si hominem ederit, atq; euincatur, solidos ducentos soluturam. Philostratus Lemnius autor est Lamiam, quæ sic humanis vescebatur carnibus Corinthi, ab Apollonio Tyanæo retectam & eiectam esse: quò spectans Horatius & velut crudelissimũ facinus abominatus inquit,

[a] *Apule. lib. 2. asini.*

Neu pransæ Lamiæ puerum viuum extrahat aluo.

atqui hoc Magis in more fuit positum, vt cibo isto alerẽtur. Apud Ammianum Marcellinũ lib. xxix.

legi-

legimus Pollentianum Tribunum conuictum & confessum fuisse quòd viuæ mulieris exsecuisset ventrem, vt intempestiuo partu extracto de futuro Imperatore consuleret. Quibus locis omnibus ea quæ in iudicijs nostrorum temporum vidimus confirmantur. Imò complures Magi existimant se à Dæmonibus ad crudelia hæc facinora adduci, vt hac ratione ex animi sui sententia aut spiritu aut corpore rapiantur. Et ne longè abeamus, Rondeletus doctissimus medicus & celeberrimus, Magũ quendam in Montepessulano sepulchris hærentẽ obseruauit, qui ad sepulchrum profectus vbi mulieris corpus fuerat pridie conditum, ex eo resci-dit femur, quod imponens humeris carnem dentibus mordicus auellebat. Hoc mihi quidam Rondeleti discipulus, qui tum eum prosequebatur, narrauit. Lycanthropiam morbum Rondeletus dicebat esse, qua homines furiosi facti se verti in lupos putant, eoq; cibo vescuntur. Iam itaq; dicamus possint'ne homines verè in lupos & alias bestias verti, an verò sic imaginatione aut morbo sibi videant.

De Lycanthropia, & an spiritus vertere hominem in bestiam poßint. Cap. VI.

PErmultis exemplis, & diuinis humanisq; autoritatibus, itemq; accusationibus, euictionibus, confessionibus, iudicijs, & executionibus antè ostendimus, viros & mulieres via diabolica modò

ſpiritu & corpore, modò ſpiritu ſolùm exportari, nec paucis Satanam perſuadere iſta verborum vi & vnguentorum quæ tradit effici, eumq́ plurimũ hircina ſpecie apparere. Ex quibus demonſtrationem effectorum nobis eſſe conſtat, quam Dialectici appellant ὅτι ἐστί: quæ demonſtratio etſi non ęquè habet euidentiam ac ea quæ ex cauſis naſcitur, non minus tamẽ habet certitudinis[a]. Cùm autem noſtram in cauſis ignorationem confitemur, ampliſsimam Deo laudem tribuimus, aduerſus quem ſi infirmitatem mentis noſtræ attendimus nefas eſt de eo quod fieri non poteſt contendere. At illud profectò mirum eſt Satanã (qui ſe quocunq; lubet corpore induit) ſæpiſsime ac propè ordinariè ſecundum formam hominis hirci figuram aſſumere, niſi eo fortaſſe nomine q̃ hircus fœtidus eſt & ſalax. Videmus enim diabolos in Scriptura ſacra hircos appellari[b], vt in Eſaiam Chaldęus interpres exponit vocem שעיר qua ſignificatur hircus. Ait .n. Eſaias ſaltaturos Babylone dracones & hircos, & Satyrum vnũ inclamaturum alterũ. Zoroaſtes hircorum nomine Dęmonas intelligit, quia putidum & laſciuum eſſe in proprietatib. hirci numerat: quod Mirandulanus Princeps obſcurè xij. poſitione in Zoroaſtem ſignificauit his verbis, Quid ſit intelligendũ per capros apud Zoroaſtẽ, intelliget q̃ legerit in libro Bair quæ ſit affinitas capris cũ ſpiritib. Propria aũt Dæmonũ eſt in laſciuam brutamq́ cupiditatẽ dominatio, vt Hebræi annotant in lib נבא פרקי dicẽtes Satanam portari à ſerpente.i. (vt Philo He-

[a] Ariſt. in poſterioribus analyticis.

[b] Eſa. 13. & 34.

lo Hebręus interpretatũ) à voluptate, qua Architas ille sapientissimus aiebat nullã pestẽ capitaliorem hominib. à natura datã, Catone Censorio teste apud Tulliũ. Quamobrem Dæmonib. figurandis Græci salaces Satyros semiuiros atque semihircos depinxerunt: & in libro Leuitici postquam mandauit Deus animalia certa à populo sibi sacrificari & sanguiuem ad altare fundi, tandem inquit, Neq; vnquam in posterum sequamini hircos vestros & Satyros vt sacrificetis eis: quẽ in locum Rabbi Moses Maymonis ex libris, quos de mysterijs & sacrificijs Chaldæorũ Sabæorũq; legerat,[a] tradit in more fuisse positum vt sacrificaturi diabolis in deserta concederent, effossaq; fouea sanguinẽ in eam inijcerent, ad eam epularent, & in honorem malignorũ spirituũ dies festos celebrarent. Leuitici quoq; xvi. cap. Aaroni præcipit vt sumptis duobus hircis sortiatur vnum pro Deo, pro Zazele alterum, & vt hircus ille qui Zazeli sorte acciderit super q̃ Sacerdos peccata populi confitetur in desertũ emittatur, Deo sacrificetur alter: quem tñ hircũ Hebræi numq̃ fuisse inuentũ annotarũt. In Deut.[b] cui dentiore legis interpretatiõe maligni spiritus propria significatione vocant לשׂעירם, oẽs exponũt dęmonia: itaq; fieri potuit vt vox Lacedæmõ ex Hebręa voce & Gręca cõponeret idẽ significãte. Scribit. n. Ioseph. Hebręis iã olim cũ Lacedęmon. fœdus intercessisse: etsi postremã hãc interpretationẽ nõ moror. Quicqd aũt de Satyris vulgò prędicet, quorũ frequẽs est in vita eremitarum Antonij & Pauli

[a] lib. 3. More nebocim.

[b] Deu. 32.

Pauli mentio, non dubium eſt quin maligni fuerint ſpiritus. Non raro etiam figura hominis proceri & nigri Satanas ſeipſum exhibet, vt de eo diximus qui Catharinæ Dareæ viſus eſt, Dioni Platonis amico, Caſsio Parmenſi, Athenodoro philoſopho, Magdalenæ Cruciæ, Ioannæ Haruilleriæ, quæ ſibi annos duodecim natæ confeſſa eſt oſtenſum à matre fuiſſe diabolum forma hominis proceri & nigri, atrati, ocreis & calcaribus inſtructi, qua ſpecie cõpellat momentóq; accedit ipſam pro voluntate ipſius: id toto vitæ ſuæ curriculo fuiſſe factitatum. Sed nihil omnino tam incredibile & admirabile, quàm hominis in beſtiam & corporis in corpus tranſmutatio. Verumtamen hoc iudicia in Magos conſtituta, & diuinæ atq; humanæ populorum omnium hiſtoriæ probant certiſſimè. In libro Quæſitorum quinq; aduerſus Magos, cuius ſæpe memini, legimus Staſum quendã Magum in Bernatum agro è medio inimicorum (quos habebat quamplurimos) repẽtè ac multoties effugiſſe, nec aliter quàm inter dormiendum occidi potuiſſe. Hic duos reliquit diſcipulos, Hopponem & Stadlinum ſummos Germanię Magos, qui eo loco dicuntur tempeſtates, fulmina & procellas maximas excitaſſe. Et ne procul ab hoc regno diſcedamus, exſtat quæſtio in Parlamẽto Dolenſi habita, & ſentẽtia lata die xviij. Ianuarij M.D. LXXIII. contra Ægidium Garnerium Lugdunenſem: quod iudicium nihil hic attinet exſcribere, cum Aureliut apud Eligium Giberium Pariſijs

apud

apud Petrum Hayanum, & Senonibus fuerit typis commendatum: præcipua solùm capita quorũ accusatus & euictus fuit, annotabimus. Et quòd Garnerius iste die Michaelis festo ad Serranã syluam in vineis Chastenoyanis (quæ à Dolensi oppido quadrante milliaris absunt) puellam decem aut duodecim annos natam ceperat, manibus quę luporum pedibus consimiles videbantur dentibúsque occiderat, femorum & brachiorum carnem deuorauerat, & de ea ad vxorem detulerat: quòd item post mensem eadem forma alteram puellam ceperat occiderátque voraturus, nisi tres homines (vt ipse fatebatur) impedimentum attulissent: quòd etiam post dies quindecim puerum decennem in Gredisanorum vineis strangulauerat, carnémque crurum, tibiarum, & ventris comederat: quòd denique puerum alium hominis, non lupi specie quasi tredecim annos natum in vici Perusani saltu occiderat comedendi animo (vt ipse sponte ac non coactus aiebat) nisi fuisset impeditus: his ergo de causis ad ignem viuus est damnatus, effectáque sententia. Alia quoque habetur causa Vesontione cognita à Ioanne Boino Inquisitore anno salutis millesimo quingentesimo vigesimoprimo, Decembri mense, in Galliam, Italiam, & Germaniam missa, quam Vierus Magorum defensor libro sexto de Præstigijs, capite decimotertio exponit copiosè, itaque percurram paucis. Rei Petrus Burgotus & Michael Verdunus se Deo renũtias-

se fidémque dedisse diabolo confessi sunt. Burgotum igitur Michael duxit in vicum castelli Carlonij, vbi candelam virentis ceræ obscura flamma & coloris Veneti habebant singuli, ita saltabant & sacrificabant diabolo. Posteà se vnguento oblitos fassi sunt lupos fuisse factos celeritate summa excurrentes: tum versos in homines ab subinde in lupos, eáque specie lupas iniuisse eadem voluptate qua cum mulieribus rem habere sunt soliti. Prætereà confessi sunt Burgotus quidem se puero septenni lupinis pedibus dentibúsque mortem attulisse, voraturum nisi rustici abegissent: Verdunus verò se puellam in horto quodam pisa carpentem occidisse, & à domino Cuueę depulsum esse: ab vtrisque puellas quatuor voratas esse certo tempore & loco, quarum ætatem exponebant: se puluere quodam tacto necem hominib. importare. D. Bordinum generalem Procuratorē Regis aliud exemplum mihi narrare memini ad se è Belgis missum cum iudicio toto à Iudice & actuarijs obsignato, de lupo sagitta ad femur trāsfixo, qui posteà in hominē versus decubuit in lecto cū sagitta, quā auulsam agnouit ille qui fuerat iaculatus, tēpore & loco ex confessione hominis cōprobato. Iobus Fincelius lib. xi. de mirabilibus scribit Paduæ Lycanthropum fuisse deprehensum, cui lupini pedes resecti sunt, & momento manibus pedibusque truncatus homo exstitit. Quo exemplo iudicium Magarum vernonij confirmatur[a], quæ frequenter felium innumerabilium specie in castellū

peruetus

peruetus ſolebant conuenire. Ibi conſtituentes viri quatuor aut quinq́ pernoctare multitudinē felium ſe inuadentem experti ſunt, quorum vnus occubuit, cæteri læſi ſunt, ſed multis felib. viciſsim læſis q̄ poſteà in fœminas verſę grauia vulnera cōpertę ſunt accepiſſe Sed q̄a res incredibilis videbatur, iudicia ſiluerūt. Quæſitores aūt quoq; [a] huiuſmodi cauſarū pitiſsimi de ſcripto tradūt tres Magas ad Argētoratū forma triū ingentiū feliū agricolā adortas eſſe, qui defendēdo ſe vulnerauit depulitq́; feles, deinde verò momēto mulieres decūbentes fuerunt cōpertæ & grauiter vulneratæ: qua de re cū interrogatæ eum accuſauiſſent à quo vulnus acceperant, ille Iudicib. horam & locum indicauit que feles appetiuerant ipſum easq́; læſerat. Petrus Mamorius in libello de Sortilegis mutationem iſtam hominum in lupos dicit à ſe in Sabaudia viſam: Henricus Colonienſis in libello de Lamiis pro indubitato affirmat: Vlrichus item Molitor in libello quē dicauit Sigiſmūdo Cęſari, diſputationē cōſcribit corā Imperatore factā, & certiſsimis rationibus exemplorumq́; innumerabiliū experientia cōſtitutum fuiſſe docet tranſmutationem iſtam verā eſſe: & ipſe Lycanthropum à ſe fuiſſe viſum narrat Conſtantiæ, qui accuſatus, euictus, damnatus, & à confeſsione morti fuit traditus. Multis quoque libris in Germania editis oſtenditur vnum ex potentiſsimis Chriſtianorum Regibus qui nuper vita defunctus eſt, in lupum ſæpe fuiſſe verſum, vt Magorum omnium facilè princeps ha-

[a] in malleo malefic.

bebatur. Verumtamen hæc pestis Græciam Asiamque amplius peruasit quàm Occidentis populos, vt aiũt mercatores nostri eos illic cippo & carcere contineri qui in lupos conuertuntur. Itaque anno M.D.XLII. Sultane Solymãno imperium obtinente, tanta fuit luporum vis Constantinopoli, vt armatus Imperator cũ prætoriano milite procedens ad centum quinquaginta simul compulerit, qui vniuerso populo prospectante ex vrbe disparuerunt. Hãc historiam narrat Iobus Fincelius libro ij. de mirabilibus, atque in hanc rem populi omnes consentiunt. Hos lupos Germani dicunt *vverwolff*, Galli *loups garous*, Picardi *loups vvarous*, ac si lupos varios dixeris (g enim in locum vv sufficiũt Galli) Græci λυκανθρώπους & μορμολυκίας, Latini varios & versipelles, vt Plinius agens de hac transmutatione annotauit. Franciscus Phœbus Fecensis Comes in libro de venatione voce *garous* ait significari *gardez vous*, cauete vobis, cuius rei me Fauchetus Præses admonuit. Hoc mihi quidem est verisimile: nam alij naturales lupi pecudes persequuntur, hi plerumque homines: itaque meritò dici potest, *gardez vous*. Pomponatius & Theophrastus Paracelsus principes sua ætate philosophi certissimã esse confirmant hominum in lupos transmutationem. Gaspar Peucerus homo doctus gener Philippi Melanchthonis scribit has sibi semper visas fuisse fabulas, sed coactum fuisse credere ex quo istud sibi mercatores plurimi fide digni negotiãtes in Liuonia confirmarũt, multos etiam fuisse accusatos,

cui-

euictos, & à confeſsione adiudicatos morti: itaq; deſcribit modum qui in Liuonia obſeruatur: nempe quotannis ſub finem Decembris nebulonem eſſe qui Magos omneis citat vt loco indicto compareant: ſi defuerint, eos à diabolo ictibus ferreæ virgæ cogi adeò vt vibices exſtẽt: præire ducem, myriadas ſequi tranantes fluuium: eo traiecto mutari in lupos, in homines & in pecora inuolare, & innumerabilia damna importare: poſt dies duodecim eodem fluuio remeare, & humanam formã recipere. Languetum Burgundum vidi ſæpenumerò virum doctiſsimum agentem in rebus Ducis Saxoniæ, dum pro Domino ſuo cũ Rege Galliæ ageret: hic ergo ſimilem hiſtoriam narrauit mihi, & ſe in Liuonia agentem dixit cognouiſſe id toti populo haberi exploratiſsimum. Habeo apud me Germani cuiuſdam literas qui ſtipẽdiarius fuit Henrici ij Regis ſcriptas ad Cõneſtabilem Galliæ, quibus certiorem facit Conneſtabilem de Liuonia à Moſcho capta: deinde ſubiicit, In illis locis Herodotus Neurios collocare videtur, apud quos dicit homines conuerti in lupos: quod eſt adhuc vſitatiſsimum in Liuonia. Multa autem dicta ab Herodoto, quæ incredibilia olim videbantur, poſteritas comprobauit. Idem enim autor eſt exſtitiſſe Magos qui certis inciſionibus tempeſtatem illã ſedauerunt qua iamq; naues Xerxis ampliùs quadringintæ fuerant ſubmerſæ: & apud Olaum magnum libro iij. cap. xviij. legimus Lappos Magos ſecundos ventos & procelloſos vendere ſolutis

quibusdã funibus, quod ab experiẽtia frequentissima omnes nautæ sciunt. In historia quocp Ioannis Tritemij legimus anno DCCCC.LXX. Iudæum quemdam Baianum nomine Simeonis filium in lupum se cùm placuit transformauisse, & oculorum aciem effugisse factũ ἀόρατον. Mirum quidem istud sed hoc meo iudicio est ad mirabilius cõplures nõ posse credere, cũ populi oẽs terræ & tota antiquitas id vno ore agnouerint. Necp enim solùm ante annos bis mille ducentos id scripsit Herodotus, & ante hunc Homerus xl. annis, sed etiã Pomponius Mela, Solinus, Strabo, Dionysius Afer, M. Varro, Virgilius, Ouidius, & sexcenti alij: atque in hanc sententiam Virgilius,

—has herbas atq; hæc ponto lecta venena
Ipse dedit Mæris, nascuntur plurima ponto.
His ego sæpe lupum fieri, & se condere sylvis Mærin.

[a] lib.8.ca.22 Miratus autem Plinius[a] de hac re autores consentire, Homines, inquit, in lupos verti rursumcp restitui sibi falsum existimare debemus, aut credere omnia quæ fabulosa seculis comperimus. Hoc ille non audet confirmare, metuens vt sibi habeatur fides: nam inter principes Græcos autores adducit Euanthem ipsum, qui ait in Arcadia ex gente Antæi vnum tranare quoddam regionis stagnum transfigurarícp in lupum, deinde post aliquot annos reuerti ad idem stagnum, & cùm tranauerit effigiem humanam recipere. Antè notauimus perdendæ iustæ familiæ toti Magam vnam sufficere:

&A-

& Agriopas qui Olympionicas ſcripſit narrat Demænetum Parrhaſium deguſtatis pueri Ioui Lycæo immolati extis in lupum fuiſſe conuerſum: quod M. Varro omnium Græcorum Latinorumque, Tullio teſte, doctiſsimus adducit & pro indubitato confirmat. Olaus magnus de gentibus Pilapiæ, Narboniæ, Fincladiæ, Angermaniæque loquens (ſunt autem hæ gentes Ethnicæ adhuc, & malignorum ſpirituum Magorúmque plenæ) in hiſtoria narrat homines vulgò in beſtias ab eis commutari: & qui infinita exempla, quæ breuitatis ergò omittimus, deſyderauerit, is Olaum, Saxonem Grammaticum, Fincelium, & Guilhelmum Brabantinum poteſt conſulere. Taceo Metamorphoſin Ouidij, quia res veras confudit cum fabuloſis multis: ſed quod de Lycaone Rege Arcadiæ ſcribit in lupum verſo non eſt incredibile,

Territus ipſe fugit, nactusq; ſilentia ruris
Exululat, fruſtráq; loqui conatur:

cùm Rex quidam memoria noſtra exſtiterit tranſfiguratis in hanc formam, & id vbiq; ſit adhuc vſitatum. Neq; fabuloſum eſt quod Homerus narrat de Circe malefica, Vlyſſis comites ab ea in porcos fuiſſe transformatos: cùm Auguſt. ipſe in libris de ciuitate Dei [a] hiſtoriã candẽ adducat (quãuis opinione ipſius mirã) & illam de Arcadib. in Alpib. quoq; memoria ſua frequens fuiſſe dicat vt ſtabulariæ mulieres imbutæ malis artib. in caſeo darent viatorib.

[a] *Lib. 18. cap. 17. & 18.*

viatoribus vnde in iumenta illicò verterentur, vt necessaria quæq; portarent, póstq; perfuncta opera iterum ad se redirent. Huic persimilem historiam legimus apud Guilhelmum Tyri archiepiscopum, quam eamdem Sprangerus Inquisitor narrat, iuuenem Anglum militem in Cypro fuisse à saga transformatum in asinum, qui cùm in nauem ad socios volens remeare fustibus abactus esset ad Magam rediјt: itaque illam eo vsam esse, donec asinus in Ecclesia visus est in genua procidere eáq; facere quę ab animante bruta nequeunt proficisci: tum Magam quæ agebat ipsum ex suspicione ad iudices raptam eum triennio elapso restituisse, & morte affectam esse. Idem de Ammonio philosopho Peripatetico legimus, asinum ordinariè lectioni eius interfuisse. Nihil in Ægypto magis frequentari tradunt mercatores nostri: & ipse Belonius in suis obseruationibus Lutetiæ excusis histrionem ait in suburbio Cayri oppidi in Ægypto à se fuisse visum, qui cum asino suo sermones conserebat & confabulabatur quàm familiarissimè: asinum verò signis, gestibus, & voce indicauisse optimè accipi à se quicquid dicebatur: Si herus iuberet asinum pulcherrimam de cœtu fœminã deligere: contemplatum eum in omneis partes ad vnam tandem solitum, cui gratularetur. certo iudicio accedere: si herus ediceret hordeum asino afferri, tum eum aliter quàm soleant asini exultasse, & alia id genus innumera: quibus copiosè enarratis subdit Belonius, Amplius etiam dicturus essem,

sed

ſed metuo vt eis haberetur fides: quemadmodum nec ego crediſſem, niſi meis oculis ſpectante vniuerſo Cayri populo percepiſſem. Huic adſtipulatur quod ſcribit Vincentius,[a] duas in Germania hòſpitas fuiſſe Sagas quę hoſpites ſolebant in beſtias interdum vertere: cùm itaq; hiſtrionicum adoleſcentem in aſinum conuertiſſent, qui (vt erat rationis compos) voluptates mille viatoribus exhibebat, hunc magno fuiſſe à vicino emptum: illas tamen dixiſſe ſe non eſſe præſtituras, nam eum ſi flumē accederet amiſſum iri: aſinum itaq; die quodam elapſum in lacum proximum abiiſſe, & ſimul ac fuiſſet immerſus formā recepiſſe. Id Petrus Damianus vir ſua ętate inter primos numerādus cùm rem ſciſcitatus eſſet diligētiſsimè ex hero, ex aſino, ex mulieribus Sagis confeſsis factum, & ex iis qui aſinum elapſum ac reſtitutum viderant, Leoni vii. Papæ narrauit, & poſtquam diu in vtramq; partē coram Papa fuit diſputatum, hoc tandem poſſe fieri fuit conſtitutum. Atq; hoc quidem pacto confirmari poſſet illud quod apud Lucianum & Apuleium atheos homines in aſinum verſos legimus, qui hoc ſibi aiunt à Lariſſæis mulieribus Sagis accidiſſe, quas ideò inuiſerāt vt cognoſcerēt an iſtud ex veritate eſſet. Fuit autē vterq; & ἄθεότητ@ & artis magicæ accuſatus: quamobrem Apuleius omnes machinas admouet in Apologia, vt iſtam ſortilegii & veneficii accuſationem diluat. Verùm vbi de hac ſua transformatione loquitur, obſeruandū illud eſt quod ait, Minus hercule calles prauiſ-

[a] in Speculo lib. 3. ca. 109 & Fulg. li. 8 cap. 11.

ſimis opinionibus ea putari mendacia, quę vel auditu noua, vel viſu rudia, vel certè ſupra captum cogitationis ardua videntur: quæ ſi paulò accuratiùs exploraris, nō modò compertu euidentia, verum etiam factu facilia ſenties. Et paulo pòſt, Prius deierabo Solem iſtum vidētem Deum me vera & cōperta memorare, ne vos vlteriùs dubitetis, &c. Potuit quidem ille narrationem ſuam facetis hiſtorijs locupletauiſſe: ſed hiſtoria nihil amplius habet admirabilitatis quàm illæ habent quas ſuprà attigimus. Nam ipſam Apuleij transformationem Auguſtinus lib. xviij. de ciuitate Dei, cap. xviij. neq; negare audet, neq; aſſirmare: putat quidem & iudicat faſcinationem eſſe: alij verò cōtendunt iſtud & vera & naturali ratione poſſe contingere, & mutatione puellarū fœminarum in maſculos comprobari, de qua legimus apud Hippocratem libro Epidemion, cap. viij. Plinium libro vij cap. iiij. Gelliū libro ix cap. iiij. & Amatum Luſitanum centuria ij. curatione xxxix. Huius rei exempla octo meis cōmentarijs in Oppianum poetam Græcum de venatione annotaui: ſed omnes mutationes ſunt fœminarum in mares, pudendis videlicet quæ priùs in ventris ſinu latuerant tunc primùm erumpentibus. At Lycanthropiæ cum hac nulla intercedit ſimilitudo, neq; naturalem habet cauſam, ſed ſupra naturam omnia. Illud tamen certum eſt hiſtoria ſacra Nabuchodonozoris regis confirmari, quem ait propheta Daniel fuiſſe mutatum in bouem, & ſeptennio fænum & gramen duntaxat comediſſe.

Hoc

Hoc fieri posse confirmant Arabes: etsi Pythagorea μετεμψύχωσις multo plus à iudicijs nostris videtur abhorrere, quam Platonici omnes, Chaldæi, Persæ & Aegyptij defenderunt. Complures autem Medici rem adeò mirificam, at non causam animaduertentes, ne quid nescire viderentur, sermone & scriptis tradiderunt Lycãthropiam morbum hominum ægrotorum dici cogitantium se lupos esse atque in syluis oberrantium, qua in sententia est Paulus Aegineta: verùm permultis rationibus & testibus fuerit opus ad ementiendos populos omneis terræ, omnes historias, adeoque historiam sacram, cùm Theophrast. Paracelsus, Põponatius, & Fernelius ipse medicorũ suæ ætatis non vltimi, [a] & alij multis seculis Lycanthropiam certissimam esse, veram, & indubitatam duxerint. Prætereà illud ridiculum est quòd res naturales æquantur ijs quæ naturã superant, & actiones animantiũ actionibus spirituũ dæmonumque cõparant. Absurdius verò illud hic causari morbum: malũ enim Lycanthropo inesset soli, non eos afficeret qui hominem in bestiã verti deinde restitui vident. Maleficam Circen ait Chrysostomus sic brutis voluptatibus comites Vlysis inescasse vt si fuissent porci: quib. verbis videt innuere non mutatum corpus, sed rationem solùm abiectã fuisse brutamque factã. Quicunque tamen veteres & noui autores de Lycãthropia scripserunt, vno ore confirmant mutari humanam formam spiritu & ratione integra permanente: quod Homerus in Odyssea optimè,

[a] Fernel. lib. de abditis rerum causis.

Οἱ δὲ συῶν μὲν ἔχον κεφαλὰς, φωνήν τε, δέμας τε,
Καὶ τείχας· αὐτὰρ ὁ νοῦς ἦν ἔμπεδος ὡς τὸ πάρος περ,

Hi verò ſuum quidem habebant capita, vocémque Et pilos, ſed mens erat integra vt anteà.

& diſertis verbis exprimit Boetius, voce & corpore perditis ſola mens ſtabilis, quę ſemper monſtra quæ gemit patitur. Itaq; Lycanthropia neq; aduerſatur canoni Epiſcopi, xxvi. q. neq; Theologorum ſententiæ, quorum pleriq; docent omnia à Deo creata eſſe adeò vt ne maligni quidem ſpiritus formam eorum mutare poſsint, cùm non eſſentialis forma hominis, id eſt ratio, ſed figura ſolùm permutetur. Quòd ſi facultatem hominibus eſſe fatebimur efficiendi vt roſas proferat ceraſus, & braſsica poma, ſi ferrum vertendi in chalybem, argentum in aurum, ſi mille artificioſas lapidum formas cum naturalibus gemmis venuſtate concertantium faciendi: an illud mirum videbitur quòd Satanas (cui per magnam vim in hunc elementarem mundum conceſsit Deus) figuram vnius corporis alterius figura cõmutat? Hæc omnia à Thoma Aquinate in ſecundum librum ſententiarum[a] confirmantur, cùm ait, Omnes Angeli boni & mali ex virtute naturali habent poteſtatem tranſmutandi corpora noſtra: atq; huc pertinet Eſaiæ[b] locus, Babylonem euerſum iri, & ſtriges ibi ſaltaturas, lemures, dæmonas, & quos appellat שעירים, q̃s vulgata Bibliorum interpretatio apud Plãtinum Antuerpiæ excuſa Gallicè ſemiuiros & ſemiaſinos vertit: hoc autem non fuiſſet interpres dicturus, ſi de mor-

a dist.7.ar.5

b Esai.34.

de morbo solùm aut illusione accipi oporteret: nā hos sermonis vsu omnino carere constat omnium testimonijs. Verumtamē fieri etiam interdum potest, vt Magus illusione diaboli faciat vt homo alius quàm sit esse videatur: vt in S. Clementis historia legimus per Simonem magum effectum esse vt Faustinianum amicorum nullus agnosceret: item Neroni Imperatori dixisse vt sibi ceruices iuberet abscindi, se enim tertio die resurrecturū esse, quod cùm Nero (vt videbatur) fecisset, eum die tertio reuertisse, Neronem verò miratum ei statuam Romę posuisse cum hac inscriptione, *Simoni mago Deo*: Neronē ex eo tempore in artes magicas incubuisse totum. Simon autem Neronis oculos & totius cœtus sic fascinauerat vt arietem Simonis loco decollarent. Simile est quod narrat Apuleius de tribus hominib. quos à se putabat occisos, cùm tres hircinas pelles à Pamphila Saga fascinatus confodisset. Sed momētanea est ista fascinatio: hominis vero in animantem brutam transformatio nonnūquam durat septennium, vt apud Danielem Nabuchodonozoris. Deinde verò actiones & asininus labor quem tres homines perferre nequeant, magnitudo, incessus, cibus gramineus, cardui humano corpori nequeunt conuenire. Nam & Propheta Daniel & quicunq; de hac transformatione scripserunt non alio tradunt vsos fuisse cibario: etsi Apuleius ait se cùm inuenire potuit: vitā humanis cibis (vt erat integra ratione) tolerasse. Accedit luporum celeritas, cursus, morsus vncorū den-

tium ab homine alieni. Quòd autem aiũt quidam humanum corpus à Satana ſoporari phãtaſiamq; abripi, eoq; illius mutationẽ perſuaderi (quam in ſententiam propterea ueniunt quòd ij quorũ brutam corpus fuit vulneratum poſtquã reſtituti ſunt (vt antè diximus) ſe vulneratos eſſe humano corpore cõpererunt) & hoc interdum fieri & illud poteſt: poteſt etiam Satanas eodem momẽto vulnus humano corpori inflixiſſe. Neq; ſpeciem habet veritatis quod quidam afferũt, non eſſe has vires Satanæ à Deo attributas: etenim neq; Dei conſilium ab hominibus comprehendi, neq; poteſtas diabolo data cognoſci poteſt, cùm in libro Iobi dicatur, non eſſe poteſtatẽ vllam in terra quæ poſsit ei obſiſtere. Præterea dicũtur Magi Pharaonis eaſdem res feciſſe quas facit Moſes, id eſt, baculos in virgas vertiſſe, & ranas produxiſſe: quod minimè fuiſſet dicturus, ſi qua fuiſſet oculorũ faſcinatio: nihil enim Moſes per illuſionẽ fecit, neq; Moſis ſerpens baculos fuiſſet digeſtura, ſi Magorũ ſerpẽtes meri fuiſſent baculi. Et quiſquis ſpirituũ actiones cũ humanis comparat, is perinde fallit̃ ac ſi defenderet nõ poſſe pictores alioſq; artifices politiſsima opera & dignitate cum operib. naturæ concertantia facere, quia id vituli muli ve nequeũt. Deus enim ſingulis reb. à ſe creatis pro ipſarũ captu res ſuas admirabiles impertiuit. Si qua aũt exponenda eſt ratio cur homines præcipuè in lupos aſinóſque vertantur potius quàm in formas alias, hæc mihi probat̃ ratio, quòd qui primi in lupos fuere transfor-

mati

mati humanas carnes comedebant in ſacrificio Io-uis, quē ideò Lycæū, quaſi lupinum dixeris, appel-labant: quemadmodū eum qui Dolę pœnas dedit in lupum verti ſolitū, & Sabaudos diximus ex con feſsione ipſorū pueris multis cibatos eſſe. Deus i-taq; iuſto iudicio ſinit eos humanam formam amit tere, & lupos ſicut merentur fieri. Nam poſt omnē hominum memoriā famoſi fuerūt Magi & Magæ hoc nomine quòd cibis veſcātur huiuſmodi, mor-tuorum corpora effodiant & abrodāt ad oſſa vſq; quod Pauſanias annotauit dicēs à dæmone terre-ſtri factū, Apuleius ait feciſſe Sagas. Qui aūt aſini fiūt, eo transformanť, q̄ deteſtabilia Magorū arca na expetiuerint cognoſcere: quemadmodū ij q ma leficam amarunt Circē, iuſto Dei iudicio fuerāt in ſues transformati, & in Liuonia affirmať eos q Ma gos & Lycanthropos frequētant ijs tandē confor mari. Enimuerò quæcunq; afferatur cauſa: & diui-nis humaniſq; hiſtorijs, & bonæ Theologorū par tis cōſenſione, & experiētia tot ſeculorū atq; popu lorū & doctiſsimorū hominū iudicijs cogunť vel ꝑtinaciſsimi veritatē agnoſcere: q̄q; iuſtiſsimę The-ologorum ſentētiæ, etſi in hoc noſtro argumēto à Canoniſtis diſsidentiū, ſtatui permittere. Vtut ſit, homines in beſtias verti cōſtat forma & ratione in tegra permanente, ſiue potētia Dei ſola efficiente, ſiue per Satanā effectorē atq; adminiſtrū volunta-tis eius. Nā ſi veritatē hiſtoriæ ſacrę apud Danielē (q̄ in dubiū vocari non poteſt) ſi vxoris Loti in ſa xū immobile verſę cōfitemur, certū eſt æquè poſſe

hominem

hominem in bouem, lapidem, aut animantes alias transformari. Atque hoc Thomæ argumentum agentis de corpore Christi super montem & templum exportato, si in vno fieri potest, posse in omnibus: id enim per Satanam gestum fuisse dicitur.

An Magi rem cum Dæmonibus habeant. *Cap. VII.*

PRincipio huius operis diximus Ioannam Haruilleriam Verberij ad Compendienseis natam inter cætera fuisse confessam, ex decreto Curiæ sententiam Iudicis Sanlisiani confirmante matrem ipsius viuam fuisse adiudicatam igni: se verò annos duodecim natam à matre oblatam fuisse diabolo specie hominis atri, amictu atro, ocreis & calcarib. instructi, gladio accincti, equum nigrum habentis præ foribus, vtente his verbis, Ecce filiam meam quam spopondi tibi, ad ipsam verò dicente, Ecce amicum tuum qui beabit te: ex eo tempore Deo & religioni renuntiauisse, & illum sic concubuisse secum vt viri cum fœminis solent, nisi quòd frigidum erat semẽ: id octonis posteà diebus aut quindenis fecisse, nec percipiente viro cùm simul in lecto essent: etiam diabolum semel ex ipsa quęsiuisse an grauida ex ipso vellet fieri, se autem renuisse. Sũmam quoque interrogationum Potezanis Magis ad Lognium propositarum (quæ igne quoq; sublatæ fuerunt) à Domino Adriano Ferreo generali

Regis

Regis vicario apud Laodunenses traditam legimus, ex qua confessiones aliquot hic visum est apponere. Margarita Bremontia, vxor Noelis Lauereti dixit se die Lunæ proximo nocte ineũte cum matre Maria in conuentum, qui ad Franquisanũ pistrinum prope Lognium in prato habebatur, iuisse: matrem inter femora scopas habẽtem dixisse (verba hic placet omittere) & statim vtramque eò exportatam esse, vbi inuenerunt Ioannam Robertam, Ioannam Guilleminam, Mariam vxorem Simonis Agni, & Gulielmã cuiusdam Grassi vxorem cum suis scopis singulas: eodem sex diabolos humana specie aduenisse, aspectu horridos, &c. facta saltatione Diabolos concumbentes rem cum ipsis habuisse: eorum vnum qui saltãtem duxerat, cepisse ipsam, bis osculatum esse, & amplius semihoram cum ipsa concubuisse, perfrigidúmque semẽ eiecisse. Ioãna Guillemina huius assentitur dictis, semi horam fuisse copulatos fassa & perfrigidum semen ab eo excreatum. Taceo confessiones alias huic persimiles. Legimus item libro xvi. Ioannis Meyeri, qui historiam Flandricam scripsit accuratissimè, an. M. CCCC. LIX. ingentẽ virorum fœminarúmque numerum in Atrebatiorum oppido crematum esse, qui inter se accusantes fatebãtur se noctu ad saltationes fuisse transuectos, & cum diabolis, quos adorabant humana specie, copulatos. Iacobus Sprangerus, & collegæ 4. Magarũ quæsitores se de innumeris Sagis cognouisse scribunt, plurimásque Sagas supplicio vltimo addixisse in Ger-

Beru…

mania, nominatim verò in Constantiensi & Ratisbonensi agro anno M. CCCC. LXXXV. quæ omnes fatebantur Diabolos cōcubuisse secū, postquàm Deo & religioni suæ, Diabolo autore, renūtiauissent. Amplius scribunt non paucas exstitisse quæ nec accusatæ resipuerint & à consortio isto discesserint, easq; idem confessas esse, nempe diabolos tantisper dum fuerunt sagæ cum ipsis rem habuisse. Hanc opinionē confirmans Henricus Coloniensis ait nihil in Germania tam vulgatum esse, adeoq; in tota Gręcia & Italia notissimū. Nam Fauni, Satyri, Syluani dæmones sunt & maligni spiritus: & illud quod vulgo dicitur σατυρίζειν nihil est aliud quàm scortari. August. lib. xv. de ciuitate Dei istam diabolorum cum mulieribus copulationem scribit adeò certam esse vt contradicere magnæ sit impudentiæ. Hęc illius verba: Et quoniam creberrima fama est, multiq; se esse expertos vel ab eis qui experti essent & de quorum fide dubitandum non est audisse confirmant, Syluanos & Innos, quos vulgo Incubos vocant, improbos sæpe exstitisse mulieribus, & earum appetisse & peregisse concubitum: & quosdam dæmones quos Galli Dusios nuncupant hanc assiduè immunditiem & tentare & efficere, plures taléſque asseuerant ut hoc negare impudentię esse videatur. Geraldus Lilius & Isidorus lib. viij. rem eamdem narrant: sed omnes in voce Dusios errant, legendum enī Drusios quasi Syluestres diabolos dixeris, vt Latini Syluanos. Quòd igitur August. ait, verisimile est dęmonas il
los

los à maioribus Druſſos fuiſſe dictos, vt inter hos & Druidas ſyluarũ incolas diſcrimen ponerẽt. Ad hęc Sprangerus adijcit perſępe ſagas in agris & ſyluis ſeſe retegere & clara die coire cũ diabolo, & ſæpe retectas in agris viſas, interdũ etiam hęrẽteis diabolis (quos homines eſſe exiſtimabãt) à viris ſuis eſſe deprehenſas, eosq; gladio cędenteis nihil effeciſſe. Paul. Grillãdus Iurecoſ. Italus (qui de ſagis plurimis cognouit) narrat in lib. de ſortilegijs ſe anno 1526. ſeptẽb. menſe à S. Pauli ad Rom. Abbate rogatũ eſſe vt de tribus Sagis cognoſceret: easq; inter cætera confeſſas eſſe Magas ſingulas cum diabolo copulari. In hiſtoria S. Bernardi legimus Sagam exſtitiſſe quæ marito ſuo nec percipienti accubans ſæpenumerò diabolo commiſcebatur. Hæc quæſtio, an iſti coitus fieri poſsint, coram Sigiſmundo Cæſare fuit agitata, & an ex ijs aliquid naſci: tandemq; fuit conſtitutum contra iudicium Caſsiani poſſe copulationẽ iſtam & generationem exiſtere: q glosſę ordinariæ placet & Thomæ Aquinati in vi. cap. Gene. dicenti, quicunq; ex iſto coitu procreantur eos aliter à natura comparatos eſſe quàm qui naturæ lege. Libro quoq; primo hiſtoriarũ de Occidentali India, c. xxvij. legimus apud Indos pro certo haberi Deũ ipſorũ Cocoto fœminis concũbere: nã illorũ dij plane ſunt diaboli. Sed neq; hac in re inter Doctores cõuenit: ex quib. nõnulli putant Dæmonas Hyphialtas ſiue Succubos virorũ ſemen accipere, & Ephialtas ſiue Incubos eodẽ in mulieres abuti, vt Aquinas:

quod tamen videtur incredibile. Vtcunq; res habeat, ſcribit Sprangerus Germanorum (qui Magos ab omni antiquitate frequentiores quàm aliæ gentes experti ſunt) hanc opinionem eſſe, nõnunquam ex iſto coitu naſci liberos quos appellant *vvechſel kind*, mutatos liberos, hos aliis longè grauiores eſſe, macros, & qui ne tribus quidem nutricibus exſuctis pingueſcerent: alios eſſe diabolos ſpecie puerorum, qui cum nutricibus Magis congrediuntur & plerumq; in incertum abeunt. De hac autẽ copulatione Hieronymus, Auguſtinus, Chryſoſtomus, & Gregorius Nazianzenus contra Lactantium & Ioſephum aſſerunt nihil ex ea procreari: ſi fiat, diabolum in carne, non hominem fore. Qui ſe omnia naturæ arcana rimatos putant cùm nihil planè in Dei myſteriis & ſpirituum intelligentium videant, copulationem cum diabolo eſſe negant, ſed ex oppilatione morbum: qui tamen dormiẽdo ſolum ex conſenſu medicorum omniũ accidit. At ex earum quas antè diximus confeſsione conſtat ipſas non potuiſſe hoc morbo infeſtari, poſtquam certo die locoq; anteà indicto ſaltauiſſent. Prætereà quàm ridiculè philoſophantur iſti: nam hic morbus non poteſt homini Mago accidere cum diabolo vt cum fœmina concumbenti, id eſt, non cum Incubo aut Ephialte, ſed cũ Hyphialte aut Succubo. Nam apud Sprangerum legimus Germanum hominem robuſtum & Magũ fuiſſe Confluentiæ, qui coram vxore & ſociis hac ratione vtebatᷣ: & illos hominem huic actioni incumben-

cumbentem vidiſſe nulla fœmina cõparente. Ioannes Franciſcus Picus Mirãdulanus Princeps[a] Magum Sacerdotem nomine Benedictum Bernam octogenariũ ſcribit à ſe viſum, qui ſe amplius quadraginta annis dicebat cum Dęmone muliebrem formam habente coiuiſſe, eumq; ſibi nemine cernente fuiſſe comitem, quem vocabat Hermionem, fatebatur item puerulorum multorum ſanguinem à ſe fuiſſe hauſtum, horrendaq; ſcelera non pauca commiſſa: ideoq; viuum crematum eſſe. Item vidiſſe alterum Sacerdotem ſeptuagenarium, fatentem ſe itidẽ cum diabolo muliebri ſpecie ampliùs quinquaginta annis coiuiſſe, & fuiſſe igni traditum. Et (vt recẽtius aliquid afferamus) anno M. D. XLV. Magdalena Crucia Cordubæ in Hiſpania nata, monaſterij cuiuſdam Abbatiſſa, cùm in artis magicæ ſuſpicionem apud religioſas veniſſet, eoq; ab igne ſi accuſaretur ſibi metueret, anticipandi conſilium cepit veniamq; à Papa impetrandi: Se itaq; duodecimo ætatis anno faſſa eſt à maligno Spiritu qui Mauri nigri præ ſe ferebat ſpeciem, ad inceſtum ſollicitatam ei conſenſiſſe, & ab eo tempore annis amplius xxx. ei concubuiſſe: illius opera ſe cùm in Eccleſia eſſet, in editum fuiſſe ſublatam, & monialibus communionem ſumpturis poſt conſecrationem hoſtiam in aere ad ſe perferri ſolitam cæteris videntibus, à quibus ſancta habebatur, & vidente Sacrifico qui tum hoſtiam vnam deſyderari animaduertebat, interdum etiam parietẽ quodammodo fuiſſe diuiſum vt hoſtia videnda exhi-

[a] *Picus maior in libris de prænotione.*

beretur. Huic resipiscenti (vt aiebat) Paulus III. Papa veniam dedit. Verumtamen hanc inde ab vtero dicatam Satanæ à parentibus fuisse puto: dixit enim Satanam sibi cùm sextum annum ætatis ageret apparuisse, quæ iusta ad noscendũ ætas puellarum est, & duodecimo ætatis anno, qui puberum annus est, sollicitauisse: quod Ioannã Haruilleriam de eadem ętate confessam esse ostendimus. Hęc historia in toto Christiano orbe pvagata est. Recentiorem alteram legimus, in Germania monasterio quod vocatur Nazareth, Coloniensis diœcesis accidisse: Monialem adolescentulam Gertrudem nomine agentem annum decimumquartum collegiatis suis indicauisse vt adueniens Satanas cum ipsa singulis noctibus concumberet: cuius rei periculum facere volentes cæteras à spiritibus malignis fuisse occupatas. Ioann. Vvierus qui historiam scripsit ait se pręsente multisque claris viris in eo monasterio anno M. D. LXV. amatorias literas ad Dæmonem scriptas in Gertrudis cista repertas esse. In horto florido Antonij de Turquameda Hispani (quem librum non esset indignum donari sermone Gallico) aliam historiã reperi de Hispana fœmina nobili quæ se per vetulam Sagam cùm annum ageret duodevigesimum perductam fuisse narrabat, & rem ex eo tempore cum Dæmone habuisse: hæc viua & impœnitens cremata est, Cerdenas genere. Alteram idem resipuisse narrat & in monasterio fuisse collocatã. Adamus Martinus Laodunensis confessus Procu-
rator

rator mihi narrauit se de Saga Biebræ (hic vicus est duobus milliarib. Laoduno distans) quæstionem habuisse in iurisdictione D. Boani Veromanduorũ Præfecti ann. M.D.LVI. quæ cùm ad strangulationem primùm deinde ad ignẽ fuisset damnata, viua tamẽ igni tradita est culpa carnificis, ac potius iusto iudicio Dei: qui sic demonstrauit oportere vt noxiæ par pœna sit, neq; maleficiũ esse qđ ignem magis mereatur. hanc igitur confessam esse Satanam (quem socium suum appellabat) rem secum habere solitũ, & se frigidum semen illius persensisse. Atque haud scio an illum in Lege Dei locum, Maledictus qui dabit Molocho semen suum, de his possit intelligi, itemq; de ijs qui liberos suos (quos Hebręi denotant voce זרע) dicant diabolo: quod scelus supra omnia quæ cogitari possunt est execrabile, & cuius causa Deus furorem suum contra Amorrhæos & Cananęos ait exarsisse, eósque propter flagitia huiusmodi de terra deletos esse. Illud etiã fieri potuit vt eæ familię, de quib. Plin. lib. vij. c. ij. in Africa & Illyride versantes Psylli & ὀφιογενεῖς. i. serpentib. geniti, q in serpentes potestatẽ habent, & oculorũ aspectu fascinant atq; enecant, ea igitur sint ex illorũ numero qui à pueritia dicati & inde ab vtero deuoti sunt Satanę, aut saltẽ ab ortu: quemadmodum in Thessalia ex q̊ malum istud per Medeam Circes agnatam fuit importatũ, non potuit vnquã eijci. Parẽtes. n. liberos antequã essent editi dicabãt Satanę, & in hoc flagitio posteri tãq; hæreditario pergebant: etiã primogenitos solebãt

offerre

offerre Satanæ, vt Ezechiel. capite xx. ſcriptum eſt: nonnulli etiam inde à matris vtero, vt nobilis Germanus in vxorem exardeſcens cùm imprecatus eſſet vt diabolum pareret, illa peperit monſtrũ aſpectu horridum: nam ille Magus inſignis exiſtimabatur. In agro quoq; Valeſiorum & Picardiæ genus Sagarũ eſt quod vocant *Coche-mares*: & Nicolaus Nobletus prædiues agricola in Altofonte Valeſiorum agro mihi dixit ſe puerum ſæpe de nocte ſenſiſſe Incubos aut Ephialtas eiuſmodi quos vocant *Coche-mares*, poſtridie verò mane Sagam illam vetulam abs qua metuebat, poſt eam noctem qua hoc ſibi contigiſſet venire ſolitam, vt ignem aut aliquid aliud poſtularet: cæterùm ſe quàm optima fuiſſe valetudine. Hoc non ille ſolùm, ſed complures alij confirmarunt. Conſimilem huic hiſtoriam libro octauo Scoticæ hiſtoriæ legimus, ita fuiſſe quemdam ſingulis noctibus à Saga oppreſſum vt neque exclamare, neque ſe expedire poſſet, tandem verò precibus & orationibus liberatum eſſe. Innumera quidem alia poſſemus exempla adhibere: verùm hæc videntur ſufficere vt demõſtretur illud quod diximus, copulationes iſtas neque illuſionibus neque morbis annumerandas eſſe. Iam verò dicamus an Magi morbos, ſterilitatem, grandines, tempeſtatéſque immittere, & homines atq; pecora enecare poſsint.

An sit penes Magos facultas morbos, sterilitatem, grandines, procellasq; immittendi, & homines ac pecora occidendi. Cap. VIII.

INTER philosophos omneis Theologos, & Historicos conuenit Dæmonas plurimum posse, hos plus, illos minus, hos illis mendaciores esse, alios improbiores alijs: atq; (vt vno verbo dicam) hæc opinio apud veteres inualuit, terrestres & subterraneos dæmonas alijs crudeliores improbiores & mendaciores esse: quod Græcus interpres Synesij libro περὶ ἐνυπνίων inquit, οἱ δὲ χαλδαῖοι ψευδεῖς φασὶ τοὺς προσγείους δαίμονας, ὡς πόῤῥω θείας ἀπῳκισθέντας γνώσεως. id est, Chaldæi autem mendaces dicunt terrestres Dæmonas, quasi longè à diuina cognitione deiectos. Nos autem suprà diximus singulos Dæmonas malignos, mendaces, planos, & humani generis inimicos esse, ac nihil amplius posse quã Deus ipsis cõcesserit: etsi Magi sibi omnia videntur posse, vt de Erichthone Arcade Saga in Lucano, & de Pamphila Thessala in Apuleio legimus. Saga, inquit Apuleius, diuinipotens cœlum deponere, terram suspendere, fontes durare, montes diluere, manes sublimare, sydera exstinguere, tartarum ipsum illuminare. Et paulo pòst de inimicis loquẽs ipsam cogitantibus lapidibus obruere, precibus, inquit, & sepulchralibus deuotionibus in scrobẽ procuratis cunctos in suis domibus tanta numinũ violentia clausit, vt toto biduo non claustra per-

fringi, non fores euelli, non deniq; parietes ipsi potuerint perforari, quoad deierarint se non ei manus admolituros: & sic illa propitiata totam ciuitatem absoluit. Atq; hoc quidem postremum caput verè potest fieri, vt August. lib. de diuinatione, Accipiunt sæpe, inquit, potestatem morbos immittere, & aerem vitiando morbidum reddere: nam penes Deum mille habentur modi hominibus castigandis & maximi vltionum thesauri, ait ille, modò per seipsum, modò per Angelos suos, modò per diabolos, homines, bestias: tota deniq; natura ad vlciscendum iniuriam Deo factam est cõparata. Verùm omnis impietatis fundamẽtum quo nituntur magi & quo freti dedunt se diabolo est promissionum eius exspectatio, cùm diabolus promiserit se potestatem hanc in eos collaturũ esse, aut demonstraturũ pulueres, verba, characteras, quibus amorem, honorẽ diuitias cõparare, deliciari & inimicos euertere possint, vt ex multarum sagarum confessione compertum fuisse ostendimus. Hæc ille miseris Deo renuntiantib. promissa facit: & quia princeps mendacij author est, puræ deprehenduntur fraudes in omnibus promissis eius, præterquam in vltione, id'q; in homines certos solùm, & quantum permittit Dominus. Exstant exempla in scripturis sacris innumera, momentisq; singulis docet experentia. Itaque Deo inter Angelos (in quibus aderat Satanas velut effector iudiciorũ eius)[a] roganti an quisquam esset integrior Iobo et qui plus timore Dei ageretur, respondit Satanas, immeritò

[a] Iob. 1. 2. & 3.

foret

foret aliter, cū protegas eum & velut prealto muro circummunias ipsum, familiam, pecora, domos & quicquid ipsius est, adeò vt attingi non posint: sed si vel tantillum ab eo discesseris, te momento petet plasphemijs. Tum permisit Deus calumniatori Satanæ vt vires suas in omnia quæ habebat Iobus præterquàm in ipsum exerceret: momentóque Satanas eum euertit rebus omnibus, nec paulatim sed vno impetu, omnibus primùm sublatis facultatib. (quãuis orientaliū esset locupletiss) singulas ædes deturbãs, liberos, familiãq;, & pecora perdens vt eũ statim pessundaret, solamq; ei vxorẽ capitalẽ eius aduersariã relinquens ad vexandũ & ludificandũ eum: A quibus omnib. incõmodis Iob immotus dixit, nudus veni, reuertar nudus, Deus bona mihi dederat & repetijt, in omnib. laudetur Deus. Hac firma constãtia cõsilioq; stabili ꝑuocatus Satanas, q; Deũ laudaret in tantis calamitatib. iterũ eum corã Deo calumniaẽ dicens, nihil esse q; homo non sit traditurus ad redemptionẽ vitę suę: si ergo Deo videretur vt affligeretur Iob corpore, eum breui nomẽ Dei blasphematurum esse. Tum permittente Deo vt Satanas potestatem suam in affligendo Iobo occuparet modò ne vitam adimeret, statim illius corpus à vertice ad talos Satanas affecit apostematis & scabie fœtidissima: neq; tamen propterea, vt maximas fuderit querimonias, blasphemauit deũ. Quamobrẽ Deus animo ipsius & integritate cognita, incolumitatem, vires, alacritatem & duplum bonorum restituit ei, dedit

ſeptem filios & filias tres, & annos CXL. in vitam tranquillam & ſuauem largitus eſt. Dignam hiſtoriam conſyderatione, vt tota Iobi cum amicis confabulatio & deciſio eius eſt, elegantiſsimam, & inter omnes planè diuinam: ex qua conſtat euidentiſſimè non poſſe Satanam vires ſuas exercere, niſi quantum & quia permittit Deus, cui ſi ſemel habenas permiſerit, mirabilia Satanæ effecta ſpectari. Hic uerò nectunt quæſtiones multi, etiamq; iudicant ea quæ cernuntur oculis non fieri à Satana, Deumq; offendi putant ſi credatur tantã illius poteſtatem eſſe. Alij contrà Dei verbũ vocari in dubium affirmant, ac nominatim obſeruandum locum, vbi Deus ait de Satana[a], Non eſt potentia ſuper terram quæ cum ea comparetur. Equidem nõ minus argumentum laudationum Dei ineſſe ſtatuo in potentia quam confert Satanæ & factis illius, quàm in viribus & facultate Soli, ſtellis, plantis, animalibus, herbis, metallis ab ipſo attributa. Si itaq; vir bonus tonitrua, grandines, fulmina, tẽpeſtatésque maximas, & terræ motus perceperit, hæc non dicet à Satana fieri, licet fortaſſe fuerit adminiſter, ſed à Deo ꝑfici, vt canebat Dauid,

[a] Iob. 41.

Erumpens [illegible] Domini vox clara tonantis
Per[illegible] culmina nubes:
[illegible] clara tonantis,
Spirat [illegible] vox clara tonantis,
Per[illegible] vox clara tonantis,
E Libano [illegible] Domini vox clara tonantis,

Flammas

Flammas diffundit Domini vox clara tonantis,
Et deserta quatit Domini vox clara tonantis.
Omnia dum passim Domini de voce fatiscunt,
Laudibus è templo findunt pia pectora cœlos.

Sic ergo ad omnia opera facturi sumus quę Deus per Angelos bonos vel malos, per astra, per alias res naturaleis, vel per homines effecerit: Benedicens enim Deus gratuita sua beneficia prolixè largitur & multiplicat per administros bonos, flagellatque per malos: neque minus necesse est in amplissimi huius mundi administratione vt Deus æterna iustitia sua pœnas improbis tribuat, quàm bonis præmia. Cùm itaque ait lex, Multi non dubitant magicis artibus elementa turbare, vitam insontium labefactare, & manibus accitis audent ventilare vt quisque suos conficiat inimicos: horum omnium potestas (etsi diabolorum & spirituum aliorum fiunt ministerio) est Deo assignanda, credendúmque nihil siue per dæmonas siue per Magos fieri, quia iusto iudicio fiat permittentis Dei, tum ad eos qui promeriti sunt castigandos, tum ad tentandos & confirmandos bonos. Ideoque agens de vltionib. Dominus, nulla est, inquit, afflictio, nulla calamitas quæ à me non euenerit. Ex omnibus autem actionibus quas Magi sibi vindicant, vix insigniorem vllam inueneris quàm fulgura & tempestates prouocandi, vt eam lex pro explorata habuit[a]. Itaque in libro Inquisitorum quinque dicitur ann. M. CCCC. LXXXVIII. in Constantiēsi

[a] l. 4. de malefic. C.

diœcesi procellas, grandines, fulmina, & tempestates exstitisse quæ prouentum terræ per milliaria quatuor afflixerunt. Rusticis autē omnibus in Magas inuehentib. comprehensæ fuerunt duæ, Anna de Mindelē & Agne: quæ primò infitiatæ, cùm ad quæstionem raperentur confessæ sunt seorsim se vno die in agrum cum paucula aqua processisse, & quamuis altera consilium nesciret alterius, effodisse scrobem & sub meridiem aquam scrobi iniectā conturbasse adhibitis quibusdam verbis, quæ satius fuerit ignorari, diabolum inuocantes: his gestis, simulac reuertissent domum ꝓcellam exstitisse: hæ incendio perierunt viuæ. Potuit diabolus tēpestatem venturā ex naturæ causis præuidens eas incitasse, vt sibi reuerentiam & metum conciliaret: Solet enim Satanas pestem, sterilitatem, luémve præuidēs id Magis persuadere, ex potestate ipsius Magos pestem, calamitatem, aut famem & accersere & depellere, & re vera sæpe fit, sed non semper. Idem author aut iudicium à se in Sagam agri Constantiensis latam, quæ cùm videret omneis sui pagi incolas in nuptijs conuiuari & saltare, ægrè ferens quòd non fuisset eò vocata, se per diabolum clara luce spectantibusq́ pastoribus curauit in collem exportari propinquum pago, & quia aquam non habebat quam in scrobem à se effossam inijceret vt cieret tempestatem (nam hūc ritum fassa est obseruari) emisit lotium, & illud in scrobe mouēs sermones quosdam pronūtiauit: mox cœlo quod sudum serenumq́ fuerat obscurato, grando vehe-

mentissi-

mentissima solùmodò in pagum & in saltantes irruit, Saga verò in pagum reuersa est: ea itaque visa tempestatem ab ipsa accitam fuisse crediderunt omnes, eaq; capta Pastores pro testimonio dixerũt se vidisse cùm in aere transueheretur: quod illa accusata euictáque agnouit, & viua igni fuit tradita. Hic autem obseruandum est fruges non fuisse tactas, prout in Fornicario legimus Magũ quemdã confessum esse facile ipsis esse excire tempestatem per sacrificium vnum diabolo oblatum quod nihil opus est describere: verum hoc adiecisse, non posse ipsos tempestatib. nocere ex sententia animi sui, aut fruges vastare. Quãquam Sagæ, ac potiùs Satanas ipsis postulantib. & Deo permittente fruges interdum perdit, sed neq; omnes, neq; omniũ, vt pòst dicturi sumus. Exstat enim lex in xij. tabulis: *Qui fruges excantaßit, pœnas dato.* Lex etiam prohibet nequis fertilitatem alienæ frugis ad suam attrahat his verbis, *Ne alienam segetem pellexeris incãtando*, & alibi, *Ne incantanto, ne agrum defraudanto.* Atq; hoc nomine Furnius à Sp. Albino fuit accusatus, qui cùm non abundaret probationib. cur suæ fruges tantopere alijs præstarent semper (licet hæc fortasse fuerit illusio) boues, plaustra, seruos in Senatum adduci iussit, & cùm ostendisset non alia sibi incantamenta esse, teste Liuio, fuit absolutus. Hopponem verò & Stadlinũ summos Germaniæ Magos gloriatos legimus apud Sprangerum se tertiã fructuũ ex agro vno in alterũ pellecturos: cùm tamen ex omnibus iudicijs sit compertissimum, nun-

quam

quam quemquam Magum fuisse arte sua locupletatum & auctum obolo, vt pòst demõstrabimus. Apud Pontanum etiam libro v. memorabilem historiam legimus. Gallis Suessæ in regno Neapolitano ab Hispano obsessis, cùm siccitate æstuq́; feruerent omnia, & penuria aquæ dulcis Galli in summo discrimine essent, aliquot Sacerdotes Magos crucifixum nocte per vicos traxisse, innumeris cõuitijs & blasphemijs proscidisse, atq; in mare proiecisse: deinde consecratam hostiam asino tradidisse, eumq́; viuum ad portam templi inhumasse: tum post aliquot carmina & detestandas blasphemias (quas nihil attinet cognosci) imbrem vehementissimum diluuioq́; pene similem accidisse, itaq; obsidionem ab Hispano solutam esse, & vulgo fuisse dictum.

Flectere si nequeo superos, Acheronta mouebo.

Hic autem mos trahendi crucifixos & imagines in profluentem ad impetrãdum pluuiam, apud Vascones etiam obseruatur: eumq́; Tholosæ clara luce facientes vidi puerulos in media totius populi corona, qui istud *tiremasse* vocat, quasi trahemassam dixeris. Fuit etiam qui omneis imagines in Salini puteum iniecit anno M.D.LVII. deinde abundauit pluuia. Hoc verò scelus insigne est iniquè dissimulatum, ex Magorum regionis illius doctrina profectum, qui miseram plebem impietatem istam docuerunt cantionibus quibusdam enuntiatis, vt Suessani sacerdotes illi in regno Neapolitano fecerant. Pecudes autem plerumq; Sagæ pulueribus

ueribus limini ſubiectis enecant: non quò pulueres illud poſsint (Sagas enim potius quæ geſtant eos enecturi eſſent quàm ſupergredientia animalia, maximè cum eos Sagæ ad pedem vnum ſub humo condant) ſed ſolus Satanas eſt huius rei adminiſter. Audiui trecentas pecudes ratione iſta in q̊dam ouili Biturigum momento vno exſtinctas eſſe. Nec ſolùm in tempeſtates, grandines, fulmina, fruges, & animalia has vires exercet Satanas, ſed etiam in homines, in improbos tamen maximè. Sagas quæ Pictauij anno M.D.LXIV. crematę ſunt diximus confeſſas in ijs cœtibus quò ad diabolũ figura hirci adorandum conuenerant, concluſionis loco fuiſſe maxima voce ab hirco pronuntiatum, vlciſcimini vos, aut moriemini: à ſe autẽ multas pecudes & homines enectos eſſe, cauſantibus non aliam ſeruanda vitæ ſuæ rationem exſtitiſſe. Proprium enim Satanæ à natura eſt perdere, deſtruere, atq; euertere, vt Deus apud Eſaiam loquitur[a], Feci & formaui Satanam vt euertat, perdat, deſtruat: etſi hoc nũquam niſi ad ſupremam ſuam iuſtitiam exſequendam ſinit. Ex omnibus autem animantibus ſceleratiſsima eſt hominis, ex hominibus pueruli innocentis cædes, & Satanæ acceptiſsima, vt de Sagis obſtetricantib. diximus, quæ liberos oblatos diabolo interimunt antequàm ſiſtantur Deo: Sagis enim perſuadet Satanas certã partem (quam nominari non eſt opus) ineſſe puerulis qua illæ res mirificas ſe effecturas putant. Vt itaq; impudentiſsimam diaboli fraudem oſtenda-

[a] Eſa.54.

mus, Niderus ſcribit iudiciũ à ſe de Staldino quodam diœceſis Lauſanenſis fuiſſe conſtitutum, qui fœtus ſeptem à ſe in vtero matrum fuiſſe occiſos fatebatur, & abortum toti pecori familię illius factũ: rogatum verò de modo reſpondiſſe beſtiam quãdam cuius nomen reticebimus à ſe limini ſubiectã eſſe, qua ſublata deſiuit à tota domo abortio. Liceatne his remedijs vti dicemus poſteà: in præſentia ſatis eſt dixiſſe id à beſtia quæ putris inuẽta eſt nõ fuiſſe præſtitum, cùm alij pulueres ſolũ ſubſternãt ſibi à Satana datos. Præterea alij magi vtuntur buſonibus venenato quidem animali, ſed cuius puluis vel nudo pede aut manu tactus abortum aut mortẽ inferre nõ poteſt: verùm has opiniones prauas humanæ menti obtrudit diabolus, vt hominẽ turpiſsimis ac fœtidiſsimis animantibus ſeruire cogat. Nam apud Magos buſones perſæpe deprehẽdi eſt vulgatiſs. quos alunt & ornant colorijs: hos Valeſiorum ager Mirmilotos vocat. In Monſtreleti hiſtoria legimus Compendienſem ſagam cum duobus buſonib. à ſacerdote baptizatis ſuiſſe cõprehenſam, quibus ad res magicas vtebatur: quod ridiculum exiſtimarẽ niſi quotidiana eiuſdem rei exempla exiſterent. Cùm dominus Ioannes Martinus vices præfecti Laodunenſis gerens Sagam S. Probę condemnaſſet vt viua igni traderetur, qui exuebant buſones duos maximos in loculis illius inuenerunt. Dum hanc hiſtoriam ſcriberem, mulier buſonem ad Laodunum dicebatur peperiſſe: quod mirata obſtetrix & quæ ipſi aderant,

rem

rem pro teſtimonio dixerunt, fuitqúe buſo aliis diſsimilis, quem viderunt multi, delatus in præfecti ædes. Froiſſardi hoſtoria teſtis eſt Curionem quemdam apud Sueſsionas ad vlciſcendum inimicum à ſaga conſilium petiuiſſe: qua conſulente vt buſonem baptizaret, nomen ei inderet, & conſecratam hoſtiam edendam traderet, id à ſe factũ & alia permulta tacenda confeſſus eſt. Quin que Magarũ quæſitores narrant inter alia ſe quæſtionem de Maga habuiſſe quæ fatebatur ſe conſecratam hoſtiã quam oportuerat deglutiuiſſe, ſudario exceptam in poculo vbi buſonẽ alebat condidiſſe, pulueréſque ſibi à diabolo datos adieciſſe vt certis vocib. (quas reticeri præſtat) enũtiatis ad enecandas pecudes limini ouilis ſubſterneret. Deprehenſa itaq; & euicta viua concremata eſt. Arte n. procurat Satanas non ſolũ vt præſtinguat oculos hominib. & veri Dei notitiã adimat, ſed etiam vt ex humanis mentib. euellat omnẽ religionẽ, omnem conſcientiam, & quicquid à ſingulis Deus verus eſſe credĩt, itaq; ſibi ipſi conciliet reuerentiam, aut eò ſaltẽ homines perducat vt id adorẽt q Deũ nõ eſſe nouerũt, creatis reb. cõfidãt, eas reuereant̃, & ab eis earumq; etiã turpiſsimis medicinã aut ſalutẽ exſpectẽt. Verũ vt ampliùs conſtet neq; buſones, neq; hoſtias, neque pulueres diabolicos mortem animalibus importare, certo certius eſt Sagarum peritiſsimas flãdo in os nonnunquã enecare, quod in ſuo dialogo Danæus optimè obſeruauit: quòd autẽ id veneno fieri q in ore circumferant

idem existimat, probare nequeo. Nam ipsę primũ Sagæ morituræ essent, cui argumento non video quid responderi possit, & ad causam cuiusdam Itali (qui veneficorum princeps sua ætate fuit habitus) adhiberi potest: quamuis enim dicatur ille venena valentissima subministrasse multis, qui odorati ea breui occubuerint, non credo tamen, qa ipse odoramentorum artifex occubuisset primus, nisi eos diabolus ipse occidisset de quib. iusta permissione Dei mandatum acceperat opera Magi istius (qui veneficus dicebatur) occidendis. Et in Sagarum quoque Valerianarum in Sabaudia iudicio quod prostat excusum, legitur iacto in plantas puluere eas repentè emori. Quamobrem non possum in Ioberti medici sententiam descendere, scribentis quædam venena tam subtilia esse vt qui conscendit equum moriatur si eis oblita fuerit stapia siue ἀναβολεύς. His enim pharmaceutas ipsos primùm oporteret mori, & stratores seruos, etiamq́ eos qui propius equum accesserint. Quinetiam pecudes supergressas limen vbi pulueres aut serpentes Magi condiderint, videmus mori. Non igitur enecat pharmacum, non ossa, non pulueres, sed Sagarum precibus Satanas, Deo permittẽte. Quòd si ampliore demõstratione opus est, habeo penes me iudicialia acta à generoso Domino Pipemontensi missa, de Barba Doræa, quæ ex decreto Parlamenti xi. Ianuarÿ M. D. LXXVII. sententiam Præfecti S. Christophoro ad Sanlisium confirmãte fuit adiudicata igni, postquàm confessa est se tri-

bus ho-

bus hominibus necem intulisse coniecto pauculo puluere charta inuoluto in eum locum quà erant transituri, idq; cum his verbis, In nomine Dei & diabolorum omnium, &c. quæ hic non placet adscribere. A veneno qualecunq; sit hoc non posse effici nemo nescit, nedum à sicco puluere: itaq; sententia damnatoria dicit propter sortilegia quibus vsa est damnatam esse. Nam etiam horrendæ fuit blasphemiæ Deum in hac imprecatione rebus creatis coaptari: vt eadem quoque adiecit sicui vellet à sortib. prçcauere se tum dixisse, In nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, ne illac transiens vllo occuperis malo. Vt autem discrimen inter naturaleis morbos & eos qui à sortilegijs veniunt teneatur, videntur sæpe homines sortibus infesti ex languore mori, interdum ferramenta, pilos, pannos, vitrum confractum eijcere. Scribit Anglus Palatinorum Principum medicus anno M. D. XXXIX. Vlrichij fuisse infestum sortibus agricolam Nensseſſerum nomine, à cuius pellę ferreus clauus auulsus est, & cuius interanea tantis doloribus erodebantur vt sese desperans iugulauerit. Eum in conspectu ciuium omnium fuisse dissectũ, & in corpore eius baculum, cultros chalybeos quatuor, ferramenta duo, capillorúmque glomus comperta esse. Amplius ait Niderus qui de Sagis innumeris quæstionẽ habuit, vnam à se visam quę vnica solùm voce homines enecaret: alteram, quæ vicinæ mentum sursum deorsum vertit, horrendo spectaculo. Non est itaq; mirandum magnopere

ſi Theſſala Saga Pamphila fecit vt mulieris venter ſic intumeſceret tanquam ſi tergeminos fuiſſet paritura, & octo menſes circumferret onus. Eiuſmodi fuit Martina Saga quę occidit Germanicū, non veneno (vt ait Tacitus) aut ouo galli gallinacei (q̊d idem autor eſt ſummo apud Gallos in pretio habitum ob eas virtutes quas de eo prædicabāt) ſed vi diabolica: & illa in Conſtantienſi diœceſi Maga, q̄ efflādo totū hominis corpus ita affecit elephātiaſi vt paulo pòſt animam ageret. Hanc Sprāgerus & Quæſitores alij cremari curauerunt viuam. Idem Sprangerus narrat ſe autore alteram in finib. Baſileæ & Alſatiæ fuiſſe cōbuſtam, quæ faſſa eſt ſe conuitium à viro bono agricola obiectum ferentē indigniſsimè, rogatā fuiſſe à diabolo quid eo homine fieri vellet qui dixerat conuitiū cui cùm reſpondiſſet cupere ſe vt ſemper facies illius turgeat, non multo pòſt agricolam ex inſanabili elephantiaſi laboraſſe. Hæc tn̄ Iudici confeſſa eſt ſe nō putaſſe id effecturum diabolum: quo argumento vincimus non à puluere, ſed à diabolo hæc omnia effici, qui voluntati hominum ipſo vtentiū ita ſe accōmodat vt ſi quis aduerſarium ſuum curet per ſocium tolli. Verumtamen hoc agit Satanas, vt ipſum ad id efficiendum precentur ſerui, vt manum operi admoueant, hominem attingant, de pilo aut vnguib. illius habeant, certoſve ſumant pulueres ab ipſo, includendos eſſe hominis, aut fornicibus ſubdendos aut cōpitis. Sinautē pactio cum Satana nō interuenerit, fruſtraomneis pulueres, characteras, &

Saga-

Sagarū voces homo adhibuerit, neq; virū neq; pecudem afficiet morte. Quamuis aūt Deo permittēte posſit diabolus morti animalia tradere, vult tamen in Magorū cauſa vt ipſi ſuum conſenſum adiungant manumq; ad opus adhibeant. Exēpli cauſa, ait Sprangerus quęſtionē à ſe de Saga fuiſſe habitam quæ tres & viginti equos mercatoris Ratisbonenſis affecit morte: dixit illa foſſam tantummodò à ſe factam eſſe, in eam pulueres à diabolo ſub limen ianuæ iniectos eſſe: ſic illa manum admouerat. Similiter qui cereas inimicorū faciūt imagines & defigunt eas, poſtquàm ſe ipſi vouentes Satanę Deo renuntiauerint, & horrenda quæ aſſolent fecerint ſacrificia, itaq; ſi Deus ſiuerit inimicos afficiunt morte (etſi hoc nō ſæpe accidit, nā vix è centenis binos fortè offendas quibus iſta nocuerint, vt ex Magorū confeſsionib. eſt manifeſtum) in eis homicidiū eſt à diabolo effectū, ab ipſis exoratū. Sic Enguerrandi Marignij iudiciū hac potiſsimū cauſa niti legimus, & alterius in Alenconiorum vrbe tempore Franciſci 1. regis, cuius factum probatū in iudicio fuit, & copioſè in Nauarrenę Reginę heptamero, neq; tanquā fabula, ſed velut hiſtoria vera cum forenſibus geſtis omnib. exponitur. Anno M.D.LXXIV. generoſus vir quidam (vt in iudicio eius qđ excuſum eſt legimus) q Lutetiæ fuit decollatus, imaginē cereā capite & corde trāsfixo & characteras alios habere compertus eſt: quæ fortaſſe non poſtrema cauſa fuerit cur addiceretur morti. Et quod recentius eſt, Septembri men-

menſe vltimo M. D. LXXVIII. Legatus Angliæ & Galli multi per Galliam nuntiauerunt tres imagines cereas deprehenſas eſſe in fimo cum inſcriptis Reginæ Angliæ & aliorum nominib. quas imagines Curio pagi Iſtinctonij ad dimidium milliare Londino diſtantis feciſſe dicebatur. Sed necdum iudicium fuerat cõſtitutum aut probata res, cùm nuntius fuit in Galliam perlatus. Ex iſtis autem omnibus hiſtoricis narrationib. nulla exſtat memorabilior quam illa Duffi Regis Scotiæ quæ in Scotica hiſtoria legitur[a]. Huic enim morbus dicitur accidiſſe, quo ita premebatur vt quamuis bellè ederet, biberet, ac corpore conſtitutus eſſet, tamen nocte ſomnum capere non poſſet, ſed alterius doloris expers areſceret totamq́ noctem in ſudorem ſolutus contabeſceret. Tandem verò cùm rumor increbreſceret Sagas ad Regem Scotiæ enecandum à Morauis conductas eſſe (Morauos autem Scotiæ incolas intelligo, olim Scotorum hoſtes, & iamdiu Scotorum regno adunatos) Legati in Morauiam miſsi ſunt in Forenſem vicum, vbi ceream imaginem nomine Regis vocatam Sagæ torrebant & certo liquore perfundebant. Certior de hac re Douenaldus Præfectus loco à Legatis factus in re præſente deprehendit eas, quæ rem confeſſæ viuæq́ crematæ ſunt, eodemq́ momẽto Rex Scotiæ reſtitutus valetudini, prout dies fuerat obſeruatus. Sic videtur Meleager paulatim crematus eſſe cùm Althea Saga torrem fatalem incendiſſet: hæc enim deliria eſſe viderentur, niſi iam olim iſtæ

[a] Boet. lib. 2.

imagines

imagines fuissent vsurpatæ. Plato libro xi. de legibus narrationem hanc confirmat de imaginibus cereis quas faciebant Magi. Neque verò magnopere mirari oportet quòd potuerint ista innotescere: Magi enim per conuentus suos rerum à se gestarũ rationes reddunt, vt antè ostendimus, ac eorum etiã omnium quæ vbiuis terrarum fiunt, vt Aurelius ex Cleryano Magorum conuẽtu retectum est. Apud Sprãgerum quoque legimus Pumberum quẽdam Magum Lendemburgi in Germania extitisse, quem docuerat Satanas Crucifixum sagittis ante pschali die Veneris configere, qua ratione adhibitis nefandis quibusdam verbis iaculãs in aerem ternos homines quos vidisset cognouissetque poterat quotidie occidere, quamuis in arcem munitissimam abditos, modò certum deliberatumque consilium occidendi eos habuisset. Eum verò tandem rustici in frusta laniauerunt sine iuridica cognitione vlla, postquàm homicidia plurima perpetrasset: hęc gesta ann. M. CCCC. XX. cùm adhuc Germani Crucifixum colerent. Etenim æquæ propè impietatis est eum quem pro Deo habeas ac Deũ ipsum offendere, quia fit in contemptum Dei, qui cor animumque tanquam actionum bonarum malarumque (vt ait Aquinas) fundamentum introspicit. Omnino cõstat (vt loquamur propriè) Deum offendi non posse, & quemadmodum qui cœlum sputis appetunt, cœlum non conspuũt, sed seipsos reuertente sputo inquinant, ita offensionem quæ Deo putatur afferri in afferentis caput recidere. Il-

lud itaq; Magorũ genus qui Sagittarij dicebant non ampliùs in Germania exſtat, ex quo Sagittarij Crucifixum neq; Deum eſſe neq; diuinitatis quicquam in ſe habere crediderunt: quod ante religionem mutatã crediderant. Iure porrò dubitari poſſit cur Magi memoria noſtra non poſsint ea πανεργήματα factaq; pręſtare mirifica, quæ Simõ ille Magus, Apollonius Tyanęus, Circe, Medea, & alij inſignes Magi præſtiterunt. Sed duplex mihi quidẽ videtur eſſe ratio: vna, quam in iudicio quodam Sanliſiano legi, quòd iſta geruntur pro ratione pacti cum Satana initi, puta ſi quis ei miniſtrare optimè horrendaq; malefacta velit committere: altera, quòd Deus tantas vires in populos ſui cognitione præditos non tribuit Satanę, quantas in Ethnicos tribuerat. Diximus libr. primo de diuinis, naturalibus, humaniſq; modis, ijsq; licitis ad prænoſcendas & præcipiendas res futuras: Secundò de modis illicitis & Dei lege vetitis egimus: Iam dicamus quibus modis liceat magicas ſortes anteuertere, & mala cùm ſunt cognita medicari.

IOAN.

IOANNIS BODINI DAEMONOMANIAE MAGORVM

Liber tertius.

De modis licitis ad magicas sortes præuertendas. Cap. I.

SOrtilegia nouos morbos nõ esse docent historiæ, sed vt hodie multa sint, olim centuplo frequentiora exstitisse. Etenim in lege Dei, quæ ante ter mille centum quinquaginta annos fermè fuit promulgata, Chaldæam legimus, Ægyptum, Palęstinam ex eo laborauisse: & minorem Asiam, Græciam, Italiamq́ vixdum parte dimidia habitatas hoc modo abũdauisse ex historijs priscis cognoscimus. Interdicta cernimus atroceśq pœnas Lege Dei in Magos imperatas, horrendaq́ scelera ex quib. ad exterminandos Cananęos exarsit Dei furor: q nõ propter idololatrias cęteráve peccata q̃ cũ alijs populis tum fuerunt cõmunia, sed propter sortilegia abominãda in Lege disertis verbis factũ fuisse dicitur[a]. Videmus ante & post Troianum bellum (fuit autem quasi post

[a] *Deut.18.*

ducentos annos à Dei lege promulgata) crudelissima Medeæ sortilegia, Circes Proteiq; trãsformationes, & Necromantias Thessalicas: etiamq; Romulum apud Liuium, Dionysium Halicarnasseũ, & Plutarchum legimus procelloso turbine sublatũ esse, & plerosq; alios quos antè annotauimus. Et (quod amplius mireris) quos spiritu abripiebant dæmones (vt antè diximus) aut spiritu & corpore simul, quos diabolus obsidebat, & per quos loquebatur, ij pro diuinis ab imperita plebe habebantur. Videmus & Hippocrates libro de morbo sacro abominatur Magos. Platonem inter Ethnicos animaduertimus optimam legem contra Magos ferre libro xi. de legibus, cùm Magos qui carminibus, verbis, ligaturis, cereisq; imaginibus incantauerint fascinauerint, aut homines pecudésve necauerint, morte iubet affici. Ex eo tempore omnes Philosophi vno ore damnauerũt Magiam, & cremari libros curauerunt, vt videre est in l. cæteræ, famil. herciscundæ. ff. Iamblichus, Porphyrius, Proclus, Academici, alijq; Ethnici philosophi cõsentiũt Magos & malignos spiritus (vt diximus) fugiendos esse: itaq; sortilegi cum sortilegijs fuerunt damnati & iudicijs infesti primùm Tyberio imperante, vt apud Tacitum legitur, pòst Domitiano longè acrius & diligentius quæstionem de eis habente, tum etiam Diocletiano[a]: sed omnium seuerissimè, cùm Imperatores fidei Christi sese adiunxerunt. Tunc euersa sunt templa & oracula, sacrificia gentium totaq; aruspicina illicita pronuntiata

[a] lib. 2. de malefic. C.

tiata & Auguralis ſcientia, earumq́ interdictus vſus, indicta in aruſpices mortis pœna, deportationis in eos qui augures & Aruſpices conſulerent[a]: etſi non tanta apud Chriſtianos cenſebatur Augugum improbitas quanta Magorum qui malefici dicebantur, & viui tunc temporis ex Lege tradebantur igni[b]: poſteà verò Aruſpices ad pœnam iſtam, Magi verò ad beſtias fuerunt damnati[c]. Videmus itaq; non ſolùm ex quo Lex Dei & religio Chriſtiana fuerunt datæ cœpiſſe homines ab eo quod colebatur abhorrere, verumetiam ante promulgatam Legem ſortes magicas & diuinationes horrori fuiſſe gentibus. Vlpianus enim, licet fuerit Ethnicus & infenſiſsimus Chriſtianorum hoſtis, qui libros ſeptem compoſuit de Chriſtianorũ ſupplicijs, magicus tamen ſortes omnemq́ diuinationem quam illicitam dicunt exhorruit, vt ipſe declarat dicens[d], Si quis aſtrologus vel qui aliquam illicitam diuinationem pollicetur conſultus aliquem furem dixiſſet qui non erat, iniuriarum cum eo agi non poteſt: ſed conſtitutiones eum tenent iam cõtra diuinos factæ. Et quamuis Saga quædam nomine Martha Marij temporib. certiſsimam in hoſtes victoriam ijs modis quos ſe tenere aiebat polliceret̃, eam tamen Senatus (vt in Dione legimus) noluit adhiberi. Perſæ quoq; hac peſte inquinatiſſimi, ſupplicijs tandem atrociſsimis vtentes in Magos, capita eorum (vt narrat Plutarchus) inter duos lapides eliſerunt. Sed legis diuinę promulgatio vires Satanę plurimúm eneruauit: & quicunque

[a] l. nemo aruſpicẽ, eo. C.

[b] l. nemo aruſpex, eod. C.

[c] l. multi eodem. C.

[d] l. itẽ apud Labeo. §. ſi quis aſtrol. de iniur. ff.

populi manserunt diu infideles aut adhuc permanent, ij grauissimè fuerunt infestati à spiritibus malignis & adhuc dies noctesq; infestantur: vt fit in Norvuegia, Finlandia, Pilapia & alijs regionibus ad Boream sitis, & in occidentalibus insulis, vt in Olai magni Indorumq; historia legitur. Inprimis verò in Bresiliæ regione & conterminis illius, vbi adhuc sacrificantur homines eduntur'q;, Mirũ est (inquit historia) quantum ab omni malignorũ spirituum genere infestentur. Germania quoq;, antequàm Paganismum ex ea Carolus magnus sustulisset, cir cumfluebat Magis, vt ex Salicis legibus, capitibus'q; de Carolo magno, & ex Cęsaris commentarijs constat. Deniq; si quis diligenter caput XLI. Iobi expenderit & allegorias discusserit earum proprietatũ quæ de Behemoth & Leuiathane prædicant̃ (hæc enim omnes de hostib. humani generis, corporis & animi interpretati sunt) is res multas abditas cõperiet ad proprietatẽ malignorum spirituũ pertinenteis. Primùm vires Behemoth dicuntur in lumbis ventre & cauda positæ, ad cupiditatẽ bestialem'q; partem denotãdam, vt prisci Hebræi dixerunt Satanæ in voluptates brutas potestatẽ esse. Deinde dicit̃ facere vt Deus ipsum gladio suo, id est, verbo cædat: tum in palustrib. volutari, vitijs puta & impuritate in qua deliciatur Satanas: præterea montes ipsi suppeditare escam, quibus in Scriptura Principes arrogantes & superbi homines designantur, vt istos reuera Satanas plerumq; aucupatur: item sub opacis arboribus

ribus & in salictis exultare: opacæ autem arbores in Scriptura hypocritas significant sola pietatis cõtentos vmbra, salices infrugiferos. Verumtamen dicitur idem visu obtuso esse, vt ostendatur non inesse Satanæ oraculis veram prophetiam: quamobrem Propheta Baleham populo Dei benedicens inquit, Beatum populum cui non sunt magi & incantatores, sed cui Deus cùm opus est res abditas visionibus reuelat certissimè. Postremò bestia hæc dicitur facilè naso infibulari posse, vt discamus nihil à Satana esse metuendum. De Leuiathane verò qui non contentus corporibus animas aggreditur, An cum eo paciscceris, inquit Dominus, vt semper vtaris eo? quod quidem ad eos spectat qui familiares spiritus sibi mancipatos putant. Quod autem dicitur Principes superbos & elatos homines Satanas appetere, iam olim exploratum est, & videmus memoria nostra eos Principes qui Deum deserunt se Magorum opera mancipandos miserè & rapiendos Satanæ exponere, ac multos quidem extare quos veterator ille deceperit, sciens quales principes tales ciues. Si enim Magiam princeps coluerit, primùm deliciæ principis aulici, deinde verò populares eodem, ac proinde in omnem impietatem pertrahuntur. Neronem quinque annos principem bonum fuisse ait Sueton. itaq; dicebat Troian. procul distare omnes Principes à Neronis quinquẽnio: sed ex quo se rebus magicis addixit, idẽ autor est famosiorẽ magũ

neminem

neminem exstitisse, turpissimã fuisse illius vitam, & miseriorem finem quàm vllius ea tẽpestate Princeps. Nam Plinius res magicas permultas narrans & vires quæ de illis prædicantur, ait, Quæ omnia ætate nostra Princeps Nero vana falsaq́; comperit: primùm imperare dijs concupiuit. Nemo vnquam vlli artium validiùs fauit. Deinde, Immensum & indubitatum est exemplum falsæ artis, quã dereliquit Nero: & paulo pòst, nam homines immolare etiam gratissimum illi fuit, de Magia & sortilegio loquens. At nunquam Satanas suos abire sine merita mercede sinit, nec desinit eos in omnẽ sæuitiam, incestas libidines, & parricidia impellere, vt Nerone fecit. Hũc enim Magi & diaboli docebant multas cædes, atrocia facinora, & parricidia committere, vt securior in sua dignitate viueret: vt hodie quoq; Principibus autores sunt Magi vt cædes & crudelitatem curẽt, & improbitati cuiuis dent veniam. Verumtamẽ à Principibus ipsorum consultorib. plerumq; castigantur Magi, siue metuentibus vt plus effutiant, siue explorantibus an veræ sint eorum diuinationes. Sic Domitianus cùm Ascletarionem Magum, qui Imperatorẽ breui occisum iri prædixerat, sciscitatus esset q ipsum Ascletarionem maneret exitus, & is affirmauisset fore vt breui laceraretũ à canibus, Imperator eum interfici sine mora iussit, & post funus discerpserũt eum canes repentino casu, quo Domitianus fuit commotus vehementissimè. Prudentior ille Tyberij, quem Tyberius in altum lubricumq; præcipitium

tium ducens rogauit an tempus quo ipsi moriendum erat cognosceret: ille respondit se in maiore quàm vnquam anteà versari discrimine: hūc enim, teste Suetonio, si secus respondisset, Tyberius instituerat dare praecipitem. Vtcunque se res habeat, diem mortis suae & genus à magis saepe videmus fuisse praedictum atque confirmatum. Extant huius rei exempla innumera: sed nullū aut recentius noui aut propinquius quàm Nouiodunensis Magi, cui intercesserat cum Nouiodunensi Episcopo ex Hangestana domo familiaritas: hic quo die fore praedixerat Satanas vt occideretur, se in domū recepit Episcopi, indicans ei fore vt eodem die occidatur: cùm autem prandisset ad mensam Episcopi, aliquis tandem superuenit eum conuentum cupiens: iubetur ille ascendere, ascendit, & colloquēdo inter duas ianuas occidit Magum. Hanc historiā accepi à D. Ludouico Castellano Legato Nouiodunensi, & multi alij confirmarunt. Quamobrem vt mala haec vitari possint, legem Dei saepe oportet praedicari, metum eius summis, medijs, infimis inculcari, & ante omnia fidem in eum imprimi: nam si Dei maximi, terribilis, & omnipotentis nomen bona fide ab homine timente Dei pronuntiatum Diabolorum & Magorum propellit turbas (vt saepenumerò vsu venisse antè demonstrauimus) quanto magis eum spes erit procul fugiturū, si praedicari, legi, promulgari, & sermonem haberi de laudibus operibusque Dei audiuerit? Hic ergo maximus, hic pulcherrimus, hic facillimus omni-

no modus eijciendi è Repub. Magos, artes magicas, maleficia, & malignos spiritus: tantisper enim dum hic blasphemia illic ἀθεότης obtinet, nulla planè spes ostenditur malignos spiritus, magos, pestem, bella, famemq́ depellendi. Non quò magi omnino posint eijci, quin subsidãt semper ex ijs quidã, vt bufones & angues in terra, in ædibus aranei, erucæ & muscæ in aere, quæ corruptione generatæ venenũ è terra & ex aere corruptionẽ attrahũt: sed bene culta terra, purgatus aer, putatæ arbores non ita his malis infestæ sunt, quæ si multiplicari siueris, nõ attrahũt sed gignũt corruptionẽ & inficiunt omnia. Sic beatus est populus cui sapientes moderatores, boni magistratus, & boni pastores præsunt, qui bene instituũt ipsum: non sunt in eo populo maligni spũs diu habituri sedẽ. Verũ optimè cauendũ est qui illusionẽ esse prædicãt qcquid de Magis fertur, vt doctor ille Magus prędicabat, quẽ antè perstrixinmus, ꝑut se à diabolo in hoc argumẽto informatũ fuisse cõfessus est. Quemadmodum aũt pestilentiã, bella, famem, malignorũ spirituũ ministerio (vt q executores sunt iustitiæ eius) immittit Deus: sic etiam Magorũ opera vtiť, maximè verò cùm Dei nomẽ dei blasphemať, vt hodie summa impunitate licẽtiaq́ blasphemať pasim, & impia blasphemandi ars ex professo ab ipsis quoque pueruli exercetur. Atqui scelera omnia, parricidia, incestus, veneficia, cædes, adulteria, neque tam magna sunt, neque tantis digna supplicijs ex constante Theologorum omnium consensu ac

ſu ac ſunt blaſphemiæ. Cætera enim maleficia in homines primò committuntur, vt ait Samuel, blaſphemiæ verò honori Dei directè aduerſantur & pertinẽt ad contemptum eius: qua loquendi formula blaſphemi ferè abutuntur. Cùm autẽ iſta impietas regnante Carolo nono obtinuiſſet vt cùm maximè, Rex Henricus III. adueniẽs ſanctiſsimũ edictum contra blaſphemos promulgauit: ſed neglecta illius executio eſt in maximã Dei contumeliã, & cõtinuata blaſphemis impunitas, quorũ pleriſq; nõ videẽ ſatis audaciſsimè Deũ abnegaſſe, niſi ſe optimo animo facere adiecerint, nõnulli etiã inter blaſphemãdũ poetarũ numeros aucupãẽ, vt Cãpanus ille Trecẽſis, cui nomẽ fuit Burſario. Hic die Veneris antepaſchali an. 1569. blaſphemãs fuit cõprehenſus, ſentẽtiaq; in eũ lata vt labiũ eius candente ferro finderẽ, honorariã pœnitentiã profiterẽ, & mulctã 500. librarũ ſolueret, ꝓuocauit ad curiã, & è vinculis euaſit: verũ iterũ poſt dies 7. capt⁹ & in vincula retractus eſt: Placuit Curię prius iudiciũ imꝓbare & in hanc formã corrigere, vt induſiatus honorariã ꝓfiterẽ pœnitentiã, lingua cãdente ferro perfoderẽ, & laqueo fineret vitã. Ex eo tẽpore ne in decies quidẽ cẽtenis millib. ſuppliciũ vnus perpeſſus eſt: etſi lex Dei pręcipit[a] vt quiſquis contumelioſè Deũ nominauerit lapidibus obruatur, crudeliſsimo, (ait Moſes Maymonis[b]) mortis genere. Hanc impietatem placuit attingere, vt quę in hoc regno graſſatur latiſsimè & impunita permanet. In rebus omnibus gerendis olim maio-

[a] *Leuit. 24.*

[b] *lib. 3. More nebocim.*

res dixerunt, ſi Deo placet, confectis dixerunt, laudetur Deus: ſaluere aut valere iubentes, Seruet te Deus, pro eo quod χαῖρε dixerunt Græci, id eſt, lætare, Hebræi verò שלום לך pax tibi, quod ſalutationis genus apud Aſiaticos & Afros obtinet, qui Turcico & Arabico ſermõe ex Hebræo corruptione ducto pronuntiant *Schalama lec.* Itali & Hiſpani oſculantur manus: ſed omnium optima iudicio meo & maximi momenti eſt conſuetudo noſtra: prout tribus aut quatuor exemplis demonſtrauimus eos qui imprudentes in ſabbatha ab vxorib. perducti dixerunt, Deus mi, quid hoc rei eſt? vniuerſum malignorum ſpirituũ magorumq́ cœtum abegiſſe. Ante omnes autẽ nequiſsima eſt blaſphemia cùm Deus inuocatur ad ſortilegiũ: quod nunquam Magi faciunt, niſi aut rebus creatis adiungentes eum, aut ad ſcelus implorantes, aut Poetas imitati quæ in rebus turpib. pro interiectione pathetica Dei nomine abutunt̃ blaſphemia in dei nomen contumelioſiſsima. Atq; hic vniuersè modus eſt præuertendis ſortilegijs: ſigillatim verò cuiusq; munus eſt vt familiã doceat orare Deũ mane & veſperi, ante cibũ benedicere, à cibo gratias agere, & horam vnam aut alterã in legenda ſcriptura ſacra die certo hebdomadis præſente familia tota cõſumere. Priſcus erat Regũ noſtrorũ mos quẽ S. Ludouicus à puero optimè obſeruauit, vt Rex è lecto ſurgens in genua procideret veniã peccatorũ poſtulans, Deo gratias agens de nocturna ſui cuſtodia, & orãs vt porrò in ſancta hac cuſtodia pergat: hoc

hoc facto, ex Biblijs, dũ se vestiebat Rex, legebatᷣ. Hac si ineatᷣ ratio, maximũ certè generatim Reipu. & sigillatim familię cuiq; momentũ est allatura. Sẽper eñ populus sequitᷣ affectionẽ principis, etiam exsecrãda quæq; periuria & blasphemias eius imitatur: cuiusmodi fuit Princeps, q ad iuramenta singula nomẽ diaboli adhibebat. Sceleratiss. multorum consuetudinẽ, accersi & iurari diabolũ: quos propterea nonnunq; diabolus adhuc vitæ plenos spirãtesq; tollit. vt an. 1551. in Germania Vvildstudiensi agro mulierẽ quę indesinẽter iurabat diabolum toto populo spectãte sustulit[a]: similiterq; hospitẽ crumenam hospitis qui ad se diuerterat furatum, & se in iure dedentem diabolo si res ita esset assumpsit diabolus, neq; ab eo tẽpore visus est. De puero aliud narrat Fernelius[b] repẽtè sublato cùm diabolũ accerseret. Hæc de familijs, vt non solùm oppidorũ portæ, sed ædiũ quoq; singularũ Magis & sortib. eorũ occludantᷣ. Alterũ quoq; remedium est, puta vt neq; à Satana neq; à Sagis vlla ratione metuatᷣ. Vix eñ expeditior modus est q̊ se homo dedat potestati Satanæ q̃ si eũ metuerit: nam etiã Deo fit iniuria cũ diabolus metuitᷣ: ideoq; in Lege Dei disertis verbis cauetᷣ sępius ne à dijs gentium, qui neq; bono possunt neq; malo afficere, metuatᷣ quicquam. Itaq; non raro cõpertum est & quotidie cernimus non posse ei nocere Sagam qui accusat ipsam, aut proculcat pedibus, cùm Sagam esse nouerit. Alium prætereà modum confitentur Sagæ, cùm aiunt hominem in pauperes munificum

[a] *Vierius lib. de præstigijs*

[b] *lib. de abditis rer. caus.*

non posse à magicis sortib. offendi, quamuis alijs in rebus vitiosum. Scribit Vierius Sagarũ protector libro quarto capite decimo Vvertanas moniales in Hornensi Comitatu amplius tres annos à malignis spiritib. fuisse vexatas, atq; hãc occasionem inter alias fuisse obseruatam, quòd libram salis Sagæ cuidam vetulæ (quam Sagam nesciebant esse) hac lege commodauerant, vt libras tres post duos menses redderet, q̊d effecit Saga: tum micas salis à monialibus in monasterio inuentas esse, & ipsas eodem momẽto à spiritib. malignis obsessas. Neq; tamen hæc sola fuit occasio, sed cùm de vitijs permultis famosæ essent, hoc præterea fuisse compertum eas loco erogãdę eleemosynæ fœnus pauperibus imperasse. Atque hæc causa est cur Magi, quibus à Satana aut malefaciendi, occidendi, & veneno homines pecoráque tollendi imposita est necessitas, aut dira indesinenter patiendi si inimicis quos vlciscantur caruerint, mendicant eleemosynam, & siqui facultate præditus demagauerit periclitatur ab eis, si Magum esse nesciuerit. Non enim amplius Magus in quemquam potest, quàm in eum qui stipem erogat homini quem Magum esse nouerit. Quinetiam cauendum est ne ijs detur quæ vulgi sermone Sagæ feruntur esse: qui autem Magos esse ignorans stipem non dederit, is offendi periclitabitur, vt persæpe compertum est. Sic cùm in magnis conuentibus essem Pictauij anno M. D. LXVII. inter vicarios Procuratoris generalis meas partes agens, accepi duos Magos squallidos

ſquallidos egentéſq; ad prædiuitem domum ſtipē poſtulauiſſe: ea recuſata iniecerūt ſortes, & domeſtici omnes in rabiem acti obiuerunt furioſi: non quòd hanc ob cauſam Deus illos poteſtati Satanæ Magorúmque adminiſtrorum eius illos tradiderit, ſed quia (vt erant improbi & immiſericordes erga egentes) Deus non ceperat de ipſis miſericordiam. Scriptura enim eleemoſynam appellat צדקה, id eſt iuſtitiam, & pro eo quod eſt date eleemoſynam, ait date iuſtitiam, quia hæc præ cæteris ex improbo iuſtum facit: quò pertinet illud Scripturæ, Eleemoſyna liberat à morte. Tobiæ xij. & alibi hilarem datorem diligit Deus, & Pſalmo cxi. Diſperſit, dedit pauperibus, iuſtitia eius manet in æternum, vbi vox צדקתו ſignificat eleemoſynam, q̄ LXX. iuſtitiam ſunt interpretati. hoc conſilio Daniel ſuadebat Regi Nabuchodonozori, vt animā ſuam redimeret eleemoſynis, & alibi dicitur non tam citò frigida ignem extinguere quàm peccata extinguit eleemoſyna: his denique documētis Scriptura plena eſt. Hoc igitur fortaſſe inter maxima & pulcherrima arcana fuerit obſeruandū quibus Satanæ Magiſq; omnibus poteſtas nocēdi adimitur: neq; id ſolùm à viris bonis quorum certa eſt cuſtodia, ſed ab improbis quoque & gentibus Deū ignorantibus, vt in Actis Apoſtolorum[a] Cornelius fuiſſe dicitur. Verumtamē certiſsimus omnium præſtantiſsimuſq; modus eſt, vt fidem in Deum habeamus, & de eo velut de celſa & inuicta arce confirmemur: hoc (inquit Philo) Act. 10.

maximum

maximum & acceptiſsimum eſt Deo ſacrificium, ex quo Abraham tot benedictionibus fuit cumulatus, qui credidit Deo, & ad iuſtitiam imputatum eſt ei. Omnes itaq; Magi, qui curationes & excantationes pollicentur, hoc primùm ab eo quem curaturi ſunt poſtulant vt certò credat ſe curaturos eſſe fidemq; ſibi habeant. Frequentiſsimũ hoc quidem, ſed iniquiſsima tamen idololatria eſt, cùm fides ad Creatorem pertinens in rem creatam habeatur. Satanas etiam ſua medicamenta omnia & vires confert, vt eum qui ſibi aut rebus creatis fidit reſtituat: Quod Galenus de medicatione Homerica, & Ogerius Ferrerius Tholoſanus medicus vir doctus admirantes aiunt, quo plus fidei habetur verbis & ligaturis eo citius valetudinem inſtaurari. Sprangerus tamen de Sagis quæſtionem habens hoc in ijs demum accepit obtinere morbis qui ex ſortilegiis acciderunt, neq; Magos à naturalibus morbis poſſe ampliùs liberare quàm poſsint medici ſortibus exoluere. Fuit Lutetiæ veteramentarius ſutor Magus, qui ſolùm attingens manu febri quartana liberabat: ſed is minimè curabatur qui nolebat credere ſe curari poſſe. Alterum vidi Mirebellenſem in Andino agro qui ſic curabat dolorem dentium, & videns D. Carolum Carſium Lingonenſem Epiſcopum Parem Galliæ ex quartana laborare dixit hominem ſibi notũ eſſe à quo certiſsimè curari poſſet. Poſtridie hominem adduxit qui manum attingens illius petiit nomen ſibi indicari: cognito illius nomine dixit Epiſcopo, fidem

dem habeto in me se curatum esse. Eram autem in cubiculo illius. Cúmque ego & Faber medicus doctissimus audito hoc nouo sancto miraculis affluẽte subrisissemus, Non (inquit ille) si qui volet, spõsione cum ipso certabo hunc curatũ esse. Homine profecto dixi Episcopo hanc Magorum rationem esse, vt fidem hominum pellicientes à fide in Deũ auocent ipsos, ne quicquid boni aut mali sibi euenerit ad laudem illius referant. Sed non destitit Episcopus totum biennium ex sua febri laborare. Ille autẽ videns subinde febrim accedere, dixit erubescendo se tantũ fecisse causa Episcopi quantum vllius hominis: sed quid illud esset nõ exponebat. Sunt qui ab omni vetustate obseruauerint malignos spiritus in maleficia certo tempore magis incumbere, maximè verò de nocte potius quàm interdiu apparere, idq; ea nocte quæ inter diem veneris & Sabbathi interuenit potius quàm vlla alia, vt ex veteribus Lauaterus libro i. cap. viij. annotauit: quod ego quidem non animaduerteram: sed posteà obseruaui (vt idem autor annotat) legentes Grimorium quibus apparet Satanas, ea nocte inter veneris sabbathiq; diẽ legere: itémq; in libro qui cum priuilegio typis mandatus est diabolicũ documentum legi ad offendendum certis carminibus (quæ hic non placet adscribere neq; autoris nomen digni incendio) aut occidendum furem: atq; hoc die Sabbathi ante ortum Solis faciẽdum esse dicitur. In multis quoq; iudicijs comperi plurimum die Sabbathi sortes maleficas iniectas esse.

Cuius rei perquirẽs rationẽ,in Hebręis Abraham Aben Hesræ commentarijs in quartum caput Decalogi Deum indicta capitali pœna legi mandauisse[a], vt cessatione sacra dies Sabbathi sanctificetur & benedicatur præ omnibus: deinde affirmat Deũ spiritibus malignis dedisse facultatem castigandi & nocendi quarta septimaq; nocte: proinde summopere cauendum esse ne quod opus fiat die Sabbathi. Sed Astrologicam rationem plus miror ab eo adductam, Martem & Saturnum, quos Astrologi dicunt maleficos, duobus illis diebus præualere. Quòd si ita est, tertiam & septimã potius fuisset dicturus, nisi in numeris fuerit erratum: nã noctem die priorem esse omnes consentiunt (vt dictum est, Factum est vespere & mane dies vnus) eamq; noctem quæ inter diem Veneris & Sabbathi est posita noctem esse Sabbathi, vbi Saturnus planeta summus imponit primæ noctis horæ & diei sequenti nomen, qui planetes Hebręis dicitur Sabthai, id est, quiescens, à Sabbathi, quietis appellatione. Et lege Dei quoque præcipitur[b] festum quietis diem statim ab occasu Solis celebrari. Quibus ex rebus fuit concludendum eam tertiam esse noctem quæ inter diem Lunæ & Martis interuenit, quæ inter diem veneris sabbathique, septimam. Itaq; vidi acta forensia, in quibus dixerunt Magi se nocte inter diem Lunæ & Martis intercedente conuenisse. Sic fuit Logmanus Potezanarum cõuentus, in quo Sagæ se cum diabolis saltantes elatis sursum scopis fatebant̃ dixisse, har har

Sabbath

[a] *Gen. 2. Exod. 12. Deut. 5. Ezech. 22. & 23. Secretum & tesseram vocat inter Deum & hominem.*

[b] *Leuit. 23. Exo. 21.*

Sabbath ſabbath: ſic in altero cõuentu apud Bituriges. Sed an Magorum cœtus die quoq; Sabbathi habeantur, nõdum didici. vt autem die potiùs tertio quàm quarto nocendi & caſtigandi improbos facultatem ſpiritib. malignis à Deo tribui oſtendamus, in Leuitico ſcribitur Sacerdotes in ſua conſecratione purificari die tertio oportere, vt ſanctificent̃ ſeptimo: itẽ Num. xix. & xxxi. qui non fuerit purificatus die tertio, eum ſeptimo non ſanctificatum iri. Adde q planeta Martis incipit poſt occaſum Solis hora prima à die Lunæ deſinẽte, vt etiam Saturnus poſt occaſum Solis hora prima noctis Sabbathi à veſpera diei Veneris deſinentis. Si enim à planeta omniũ digniſsimo Sole principiũ fiat, & prima hora inſtituatur creati mũdi à die (vt appellatur) Solis, ſubductis horis xxiiij. Luna hora prima ſequentis noctis die Lunæ obtinebit, & Mars nocte ſequentis Martis. Ex iiſdem commẽtariis in Decalogum accepi Deum benedictiones ſuas eo præſertim die impertiri, quem notauit antiquitas amænum ferè ac ſerenum eſſe: vnde illud vulgo dictum, quod inter prouerbia popularia Iobertus medicus retulit, nunq̃ diẽ Sabbathi prętериiſſe qn Sol fuerit cõſpicuus: cui ad rẽ ego nõ adieci animũ. Neq; verò ſciſcitari oportet curioſè cur diei 7. potius q̃ aliis Deus benedixerit, eũq; ſanctificauerit: ſed quemadmodũ Iudæi feriant̃ die Sabbathi, & Mahometiſtę veneris, ita nos Chriſt. legẽ & priſcas Eccl. cõſtitutiones ſequuti ſãctificamus ac potius debemus ſanctificare diem Dominicũ:

qui tamen omni corruptionis dementiæq; genere quod homines comminisci queunt inquinatur maxima in Deum contumelia, qui nihil tam seuerè imperauit quàm vt quiete sancta dies quietis celebretur, idqúe indicta capitali pœna. Iam verò dicamus posśintne Magi efficere (quod plerique putant) vt homines incolumes, alacres, diuites, potentes, victores, & honorati sint, suisqúe voluptatibus perfruantur.

An sit penes Magos valetudinem incolumium hominum confirmare, & ægrotos instaurare. Cap. II.

NON debet cuiquam videri mirũ quòd multi in orbe terrarum sunt Magi, cùm eis qui se vouerint & cultui ipsius addixerint magnificè promittat Satanas se eos diuites, potentes, & honoratos effecturum, & optata omnia daturum perfruenda. Quamuis enim prudentes viri fraudem vno momento retegant, & Magorum bona pars sit egentiśsima, rudis, & imperita, atque ab omnibus etiam contemnatur nisi bonis, honoribus, opibúsque affluant: sunt tamen quidam adeò miseri vt ipsi sibi certo deliberatóque consilio retia Satanę induãt, hi curiosa mente, alij vt magnificorum promissorum eius faciant periculum, præsumentes se inde cumprimùm volent euasuros: ex quo autem illis fuerunt implicati, vix decimus quisque fortè se potest ex-

test expedire, & eorum pleriq; vbi se addixerunt Satanæ deserto Deo, exploratis fraudibus illius contemnunt quidem, sed non eo magis renuntiãt Satanæ & in gratiã Cum Deo redeunt. Quos homines lege optima tranquilleq; à Satana possideri nõ est dubium, licet ab eis cerni omnino nequeat. Et quoniã secundum animam nihil est præstãtius corporis valetudine, ægrotantes multi consuluerunt diabolum an possent reualescere, vt fecit Rex Ochozias, cuius legatis Elias factus obuiam dixit, abite renuntiate Domino vestro esse in cœlo Deũ quem oportet consuli, & ipsum quia Bahalis oraculum consulit moriturum. Alij doloribus pressi diabolo se addixerunt ad recuperandam valetudinem, vt Parisiensis quidã causidicus, à me ἀνώνυμος, qui accusatus an. M.D.LXXI. dixit se cùm ægrotaret grauissimè, diabolo seipsum permisisse valetudinis ergo, & cautionem suo sanguine exaratam subscripsisse: quæ excusatio ad illud tempus, seu vera seu falsa fuerit, admissa est. Alij se non committunt diabolo, sed Magis se audent curandos committere, quorum vocem (ait Chrysost. in lib. de fato cap. vij.) vt pestiferam oportet fugere. Sunt autem in Hispania Magi artem medendi profitẽtes, quos illi *Salutadores* vocant: & fuit apud Andes vetula quædam Itala morbos curans anno M.D.LXXII. quæ cùm ab interdicto Iudicis, ne morbos curaret ampliùs, Curiam Parlamenti appellasset, disertè pariter ac doctè ipsius causa à D. Ioanne Baltruo causidico Parlamenti Matratium do-

mino collega & ciue meo fuit perorata: ſed modos quibus curabat probatum eſt à natura abhorrere, vt felis cerebro quod venenatum eſt, capite corui, & alijs conſimilibus: quę res planè euincũt nõ prę ſtãtis olei aut ſalutaris vnguẽti virib. (quod multi viri boni & pauperũ amãtes faciũt) ſed modis p̃ter naturã aut carminib. curationes fuiſſe factas. Scribit Iodocus Darmudanus in Praxi crim. ca. xxxvij Brugis in Flãdria exſtitiſſe Magã in opinione maxima ſãctimonię, quòd morbos curaret innũeros: ſed illa hoc curabat primũ vt crederẽt ſe poſſe ſanare, deinde ieiunia indicebat, mãdabatq; dici aliq̃ties Pater noſter, aut Cõpeſtellas ad S. Iacobũ aut ad S. Arnoldũ iri: tandẽ verò multarũ ſortiũ magicarum euicta meritoq; ſupplicio affecta eſt. Sed Hebręus Philo in libro de ſpecialibus legib. morbos ſortilegijs immiſſos remedijs naturalibus poſſe curari negat, quod ex Magorum cõfeſsionibus Quæſitor Sprangerus ſe ait cognouiſſe, & Barbara Doræa Sanliſiana agnouit, q̃ ex decreto Curiæ an. 1574. cremata eſt. Magos quidẽ poſſe exiſtimo interdum a maleficio morboue ſoluere quẽ Magi alij aut ipſi quocp immiſerint: ſed neq; oẽs, neq; ſemper poſſunt: nã etiã in iure faſsi ſunt ex more oportere vt in alterum traducãt ſortes, alioquin nõ poſſe ipſos effugere qn ſortes illę in ipſos recidant: A morbis aũt qui aliter q̃ ſortibus accidunt, fatẽtur Magi ſe nemini remediũ afferre poſſe Cognituros autem an ſortilegiũ ſit Sprangerus ſcribit Magos facere periculum, indendo plumbum liquatum

in vas

in vas aquæ plenum quod ægroto imponitur. Verumtamen idem autor est maleficia extare ab his importata, quæ illi delere nequeant, ac ne ipsi quidem maleficiorum autores: cuius rei documẽtum est certissimum in Ioanna Haruilleria, quę viua (vt antè diximus) fuit igni tradita. Hæc enim sortem à se iniectam confessa est, vt hominem qui filiam pulsauerat ipsius enecaret, alterum verò supergressum sorti repentè in lumbis sensisse malũ & toto corpore: cùm autem (prout ipsa iamque famosa erat istius artis nomine) homini fuisset dictũ nõ aliunde malum ei obuenisse, tum se promisisse facturam vt reualesceret & custodiam eius recepisse: ad eum finem precibus à diabolo cõtendisse, & multis modis (quos describi nihil attinet) de curatione eius laborauisse, quam fieri non posse Satanas responderit: dicenti itaque sibi ne ergo amplius veniret ad se diabolum respõdisse non venturum esse se: paulo pòst ægrotum obijsse, & Magã se abdidisse: sed vt abdita fuerit inuenta est. Ex his conficitur non esse in Magorũ potestate vt eos semper curent qui ægrotant ex maleficijs, cùm eos semper curare nequeant in quos sortem coniecerint. Secundò si hominem sorti infestum Magi curauerint, teneri dicuntur sortis in alterum transferendæ: quod ex multorũ Magorum confessionibus est vulgatissimum. Sic Aruernum quemdam Magum captiuũ Lutetiæ vidi an. millesimo quingentesimo septuagesimo nono eqs & homines interdũ curantẽ, apud quẽ permagnus liber inuẽtus

est pi-

est pilis equorum, boum, & aliarum bestiarũ coloris cuiusq; plenus. Hic siquando sortem in equũ iniecerat consulebatur, & de pilo equi illius habẽs ita curabat illum vt sortem alteri traderet, sed pecuniam non accipiebat, si acciperet non curaturũ esse affirmabat: itaq; peruetere sago ex pamunculis mille sufferto amictus ambulabat. Sed cùm semel in equũ nobilis cuiusdam viri coniecisset sortes, rogatus curauit traductis in seruum eiusdẽ viri sortibus: accidentibus iterum ad curandum seruum respondit ex nobili cognoscendum esse vtrum mallet, seruúmne an equum amittere: qua in re anxio hærente nobili & ad deliberandum cunctãte interijt seruus, & fuit comprehensus Magus. Illud autem obseruandum est à diabolo semper in commutationibus captari lucrum: itaq; si sortem equo adimat in meliorem equum transmissurus est eam: si mulierem à morbo liberet, recidet in virũ morbus: in adolescentem, si senem: Quòd si sortem aliò Magus non transferat, de vita periclitabitur: denique si diabolus corpus sanauerit, occidit animam. Huius rei duo exempla afferam. Vnũ à Domino Furnerio Aureliensi consiliario audiui de Hulino Paruo Aureliẽsi Materiario. Hic sorte magica affectus lethaliter, accersi curauit hominẽ qui omnes morbos depulsurum se pollicebatur, suspectum magicæ artis vt sanaret ipsum: is autem respondit se non posse sanitatẽ homini restituere, nisi morbum filio ipsius tum adhuc lactenti transdaret. Consensit parẽs in paricidium filij, rem ob-

seruandam vt eo meliùs Satanæ malitia videatur. Nutrix re cognita aufugit cum puero, dum Magus patrem sanaturus attingebat. Sanato ex tactu patre, puerum Magus afferri postulat: quo nõ inuento, repentè exclamauit, Actum est de me, puer vbinam est? & vixdum abiens pedem ianua extulerat cùm eum diabolus interemit subitò, & cadauer eius tam fuit atrum quàm si quis de industria colore atro infecisset. Audiui etiam in iudicio Sagæ apud Nannetas, quę sortilegíj in vicinam iacti accusabatur, imperauisse Iudices vt mulierem sorte affectam attingeret, quod à Germaniæ Iudicib. etiam in Camera Imperiali fit sæpissime, recusauit, & se cogi videns, exclamauit, actum est de me. Simul atq; mulierem affectam sorte contigit, hæc reualuit, mortuaq; Saga corruit: cadauer igni damnatum. Historiam ab vno Iudicum accepi, qui iudicio interfuit. Tholosæ quoq; audiui Burdegalẽsem quendam studiosum amico suo grauissimè ex quartana laboranti dixisse vt febrim vni suorum inimicorum traderet: respondente illo sibi neminẽ inimicum esse, dixisse, da igitur seruo tuo: tandem cùm hoc illi religio esset facere, Magum dixisse, da mihi eam, tum annuente ægroto Magum febri oppressum obíjsse, & ægrotum reuixisse. Hoc autem minimè nouum & inauditum est: nam apud Gregorium Turonensem libro vi. cap. xxxv. legimus Childeberti Regis vxorẽ, vt filiolum suum ex maleficio audiuit obíjsse, muliebri rabie ingentem Sagarum numerum iussisse comprehẽdi, cremari, &

rotis imponi: quæ Regis filium à se enectum fuisse agnouerunt vt Mummonem magnum Magistrũ seruarent incolumem. Captus itaque Mummo & equuleo impositus certas pinguedines sibi potionesq́; à Sagis datas fuisse dixit ad conciliandam (vt putauit) Principum gratiam, & carnificem qui torquebat ipsum indicare iussit Regi nullum à se dolorem percipi. Tunc imperauit Rex eum distendi trochleis, stylosq́; ferreos vnguibus pedum & manuum interseri: prout est in Oriente ratio torquendi, qua sine membrorũ fractura dolor fit intolerabilis. Post dies aliquot ad suos Burdegalenses deportatus obijt. Hoc placuit annotare vt ostendamus Satanam lucrũ facere commutationibus, cùm Sagæ Regis puerũ quem parentes adorabant pro Mummonis incolumitate à se enectum dixerint. Ferè fit autem, vt quod impensius amatur citius amittatur iusto iudicio Dei castigantis eos qui res amatas pro diis habuerint, & plus in eos Satanas quàm in alios possit. Morbum autem naturali modo, non maleficio obtingentem confirmatur non posse à Magis tolli. Exemplum Quæsitor Sprangerus affert: cùm de Sagis Insprugensibus in Germania cognosceret, figulum Magum exstitisse, qui pauperem vicinam suam videns affligi grauissimè vt si intestina ipsius gladiis indesinenter peterentur, experiar (inquit) an forte affecta sis & sanabo te. Tum liquatũ plumbũ disco infudit aquæ pleno & mulieri ægrotæ imposito, & certis vocibus enũtiatis, quas reticere placet, imagines quasdam percepit

cepit in durato plumbo ex quib. agnouit ſorte affe
ctam eſſe mulierẽ. Hoc facto, abducit virum illius
mulieris, & reſpicientes vterq; ſub limẽ ianuæ ima
ginem ceream palmarẽ inuenerũt, cui acus duæ ad
duo latera hærebant fixæ, cũ alijs pulueribus, gra-
uis, ſerpentumq́; oſsib. quę omnia obiecit igni: mu
lier verò, cùm pignori dediſſet animam ſuam Sata
næ & Magis quos pro incolumitate ſua adiuerat,
fuit reſtituta. Idem autor eſt Magum hunc cum Sa
ga quæ maleficium vicinę intulerat familiaritatem
ſupra æquum & bonũ coluiſſe itaq; potuiſſe Ma-
gum ex ea rem totã cognoſcere. Verũtamen an il-
lius mali quod ex maleficio venit, aliò deriuari ſortem
ſemper oporteat, nõ poſſum ſtatuere: Satanã qui-
dem ea eſſe malitia puto vt bonum non patiatᷣ fieri
niſi grauius ſit euenturũ malũ: puta à Mago com-
perto & cognito petatur incolumitas, cum precib.
eius communicetᷣ, ſuperſtitio aliqua ſeruetᷣ, dican-
tur verba, amuleta portentur, aut committantur
alia quæ ſine idololatria committi nequeunt, eóq;
ſpectant omnia vt homo à fide quæ in Deum ſolũ,
habenda eſt abducatur. Nam indubitatũ mihi vi-
detur axioma iſtud, nunq̃ Satanã benefacere niſi
vt grauius ex eo redundet malũ: adeò naturæ Dei
aduerſatᷣ, qui nullũ malũ permittit fieri niſi vt ma-
ius conſequatᷣ bonũ. Scribit Hippo. lib. de morbo
ſacro, ſuo tempore fuiſſe Magos qui pollicebãtur
ſe ab eo morbo certis precibus & ſacrificijs curatu
ros & ſibi comparabant opinionem ſanctimonię:
ſed eos ait deteſtabiles & improbos eſſe, Deũq; ab

iſtis blaſphemari qui morbos iſtos à Dijs immitti doceant. Etſi Hippocrates apertè confiteri nolens nonnullos homines à Dæmonibus occupari, comitialem morbum eſſe dixit: cùm poſteri omnes agnouerint epilepticorum alios eſſe qui remedijs curantur naturalibus, alios verò à Dæmonib. obſeſſos curari Magorum opera momento vno, aut conuentione facta cum ſatana, aut ſacrificijs generibusq; certis idololatriæ à Satana imperatis. Magos itaq; ſtatuimus ope Satanæ nocere poſſe non omnibus, ſed ijs ſolùm quos Deus permittit ſecreto iudicio ſuo ſiue bonos ſiue malos, his caſtigandis, illis explorandis, vt electos ſuos quos ſtabiles conſtanteſq; viderit augeat benedictionibus. Mõſtraturi autem Sagas maledictis ſuis execrationibus & nefandis ſacrifiijs vindictæ diuinæ adminiſtras eſſe, cùm manum ſuam voluntatémq; cõmodauerunt Satanę, hiſtoriam admirabilem quę iam manauit in vulgus & recentis memoriæ exponemus, In Ducatu Gliuẽſi ad Eltanum vicum via publica verberabãtur equites peditéſq;, & ſubuertebantur plauſtra, nec tamen aliud præter manum videbatur, quam vocabant *Ekerken* Tandem verò cùm Saga quædã Sibylla Dinſcops nomine in illo tractu habitans comprehenſa & cremata fuiſſet nihil percerptum eſt. Hoc anno M.D.XXXV. geſtum. Ex his ergo concludimus Sagas vtentes ſua arte plurimũ mali ope Satanæ poſſe efficere, Deo iuſtè permittente & tanquam carnifices ad ſuum opus adhibente (ſemper enim ſapientia & iuſti-

tia

tia Dei bene illud facit quod homo facit malè) Verùm illud videri quoq; nō posse Magos alijs morbis liberare quàm quos maleficio suo intulerint, nec vnquam eos tollere quin lædant animam, aut aliud malum perpetrent. Posteà dicemus an istos adire liceat ad consequendam valetudinem: Sed illud videamus primùm an fauorem adipisci suo facto posint, & exoptatam illam à deformibus mulierculis pulchritudinem, voluptates, honores, & diuitias, quorum causa plerique sese in miserrimos casus præcipitant.

An Magi arte sua gratiam hominum, pulchritudinem, voluptates, honores, diuitias & scientias comparare posint, & fertilitatem dare. Cap. III.

NIhil tantopere miseros in præcipitem & lubricam perditionis viam attrahit vt se voueant Satanæ quàm hæc opinio improbisima, dari à diabolo pauperibus diuitias, afflictis voluptates, infirmis vires, formam deformibus, scientiam ignorantibus, honorem abiectis & fauorem gratiamq; procerum: etsi hoc contrà est compertisimum (vt suprà ostendimus) homines miseriores Magis, egentiores, plus exosos, imperitiores, aut plus infestos malis nusquã existere. Reginam Olympiadẽ magni Alexandri matrem Plutarchus narrat de viro suo Philippo Rege Macedoniæ audientem, eũ

in ſano amóre nobilis cuiuſdã adoleſcentulæ grauiſsimè conflagrare, illius conſpectum cupiuiſſe: cúmq; mirandam illius formam, ven uſtatẽ, & elegantiam contemplata eſſet (vt erát obſtupefecta) nihil mali importaſſe, ſed in hæc verba erupiſſe, Hæc illa eſt forma & gratia quæ virum meum faſcinauit, & Deos quoq; faſcinare poſſet. Certè quęcunq; pulchra conſpiciuntur in toto hoc mũdo & ſingulis partibus illius, documenta ſunt totidẽ ac velut radij diuinę pulchritudinis, nec aliũde quàm à Deo pulchritudo obuenit. At nunquã Saga cõperta eſt quæ carminibus alióue pacto ſic fucare faciem ſuam potuerit, vt viſa ſit ſpecioſior, ſed cõtrà vulgo dici ſolet, deformis vt Saga: & Cardanus quoq; non poſtremus Magorum habitus nũquã Sagam à ſe teſtatur fuiſſe viſam niſi deformẽ[4]: quod facilè crediderim. Nam etiam non negauit Cardanus ſibi patrem fuiſſe Magum, & ſe cùm voluit agi ecſtaſin, qua ratione ſuperior fuit parente artifex: addit prætereà fætere malignos ſpiritus, & locum quem frequentauerint: qua ex re factum arbitror vt veteribus *fætentes*, & Vaſconibus *fetilleres* Magæ dicerentur à fætore, quem illæ (opinor) ex conſortio diabolorum contrahunt, ſuſpenſorum fortaſſe corpora aut eiuſmodi alia ad Venereas & corporales actiones mutuantium: Vierius item fætere dæmoniacos annotauit: & Hippocrates (qui tamen dæmoniacos ex morbo ſacro putauit laborare) eos fætere dicit: quibus ex rebus iudicari poteſt mulieres, quæ ſpirant ſuauius à natura

[4] lib. de ſubtilit. 20.

tura quàm viri, consortio Satanæ præter naturam horrētes, tetras, deformes, putidasq́; effici. De expetita autem Sagarum amatorumq́; voluptate, suprà demōstrauimus plerasq; captas, euictas, & cōfessas Magas dixisse Satanam rem secum habuisse nec sine dolore, quia perfrigidum nescio quod semen ab eo susciperent sibi (vt aiebant) ingratum: & confessiones earum annotauimus. Sprangerus scribit quæstionem à se de Sagis quàm plurimis habitam, quæ omnes nec rogatæ fatebantur se cum Satana Venerem expertas esse. Eas, si darentur meliora, hæsuras istis amatoribus non est credibile, qui dies & noctes infestant ipsas, nisi in seruitute istius domini perstiterint. Quòd ad gratiam hominum quam isti ambiunt, vitari istos & in odio capitali esse vident omnes. Triscalanum Cenomannum memini artificio suo quod præsente Rege exercuit, animum Regis perculisse: nam orbes catenæ aureæ è longinquo eductos (vt videbatur) in manum suam acciebat, sed catena tamen posteà integra comperta est: Rex itaque statim eum exire iussit, neque ex eo tempore sustinuit eum aspicere, adeò vt pro eo quod gratiam putabat promereri, iudicium fuerit constitutum, & ipse artis magicæ à Præfecto prætorio condemnatus, vt antè diximus. Honores autem & dignitates quod attinet, videmus nō alios homines contēni magis & abominatiōi esse: & apud Samuelē[a] legimus (q̄ Hebræi optimè annotarunt)[b] dixisse Deū, honorantē me honorabo, & con-

[a] 1. Sam. 2.
[b] libris Pirkeaboth.

& contemnentem me exponam contemptui. Nõ hominis vox ſed Dei eſt illa, omnibus mundi demonſtrationibus certior. O ſi ambitioſi homines iſtud arcanum agnoſcerent: quantopere efferrent gloriam Dei vt laudem æternam compararent: quantum ſibi à dedecore importando in Deũ metuerent, ne porrò exponerẽtur contemptui atque ludibrio: Neronem ait Suetonius Magorum facilè principem extitiſſe omnis religionis contemptorem: an verò quiſquam tam contemptus, tam abiectus, tam crudeliter exagitatus eſt? Quem Deus non ſolùm florente ætate de honoris culmine deturbauit in quo antequam Magus fieret eum collocauerat, verumetiam fecit vt ab omnib. amicis, cuſtodibus, & domeſticis deſertus ac dãnatus baculis nudus ad mortem vſq; cæderetur, & ad necẽ tam ſæuam vitãdam ipſe ſibi violentas manus inferre cogeretur. Verùm qui cõtemptus, quod dedecus, quæ turpitudo magis horrenda cogitari poteſt, quàm illa Magorum, qui Satanam hirci fœtentis ſpecie coguntur adorare, eaq; parte oſculari quæ nec ſcribi nec dici honeſtè poteſt? Quod mihi quidem omnino incredibile videretur, niſi id legiſſem in confeſsionibus Magorum addictorum morti, & conuictionibus innumeris. Hic verò dixerit quiſpiam inde à Sylueſtri ſecundo ad Gregorium ſeptimum incluſiuè Papas omneis fuiſſe Magos, vt in Nauclero Platinaq; legimus. Reſpõdeo Benonem Cardinalem, qui Papas Magos annotauit, quinq; ſolùm comperiſſe, Sylueſtrem ſecũdum

bene-

Benedictum nonum, Ioannem vigesimum & vigesimum primum, Gregoriúmque septimum. Quin etiã ex istis omnibus Augustinus Onophrius Papæ cubicularius (qui è Vaticano actísque veteribus historiam Paparum cõposuit diligentissimè) duos refert solummodò, Syluestrem secũdum, & Benedictum nonum: quorum hic quidem sede (ad quã duorum Paparum, qui patrui erant, gratia peruenerat) posteà eiectus est: ille verò (cui prius fuit Gilberto nomẽ) Floriacensis monachus fuit ad Ligerim, qui tam nauiter operã dedit literis, vt Roberti Regis Francorum, Lotharij Ducis, & Othonis tertij Cæsaris Pædagogus effectus sit: quorũ operà, non autem Satanę (quod isti miseri arbitrãtur Magi) ad fastigium Papale euectus est. Resipuit vero Syluester tandem, & decessurus de vita postulauit linguã sibi & manus abscindi, quę diabolis sacrificauerant: se verò non antè diabolo fuisse addictum confessus est quàm Rhemorum fuisset Archiepiscopus. Quæ cùm ita sint, omnem potestatem, honorem dignitatémque à Deo venire cõcludimus, verámque illam voluptatem securitatem &tranquillitatem animi quam Deus suis fidelibus tribuit: cuius voluptatis ne minimã quidẽ scintillã spiritus à Satana possessi perceperũt, adeò crudeliter asiduéque ipsorum animę tyrannide illius opprimũt. Quod aũt diuitias attinet, omnib. notũ est atque certissimũ magnos in terrę sinu thesauros esse abditos, eorũque sedes Satanę esse cognitas: sed nunquam Magus exstitit q arte ista aureum vnũ cõpa-

rauerit, vt fatentur omnes: Imò quicunque diuites se addicunt rebus magicis vt diuitijs augeãtur, ferè in paupertatem abeunt, egentes verò tota vita paupertatem perferunt. Bona enim dicuntur in Scriptura benedictiones, quia dãtur à Deo: vt Iacob munus de gregibus, quos sibi Deus iustè dederat, Esau fratri offerens, accipe, inquit, de benedictione quam mihi dedit Dominus. At cur thesauros humi conditos suis mancipijs non impertitur Satanas? cur fame finit emori? cur panem mendicari miserè? Certè nec aliter vult Deus, nec diabolus potest: qui alioqui (vt videtur) in suas partes plurimos fuisset pertracturus. Ogerius Ferrerius medicus doctissimus, cùm Tholosæ essem, elegantes ædeis & bono loco ad Bursam sitas minimo conduxit anno M.D.LVIII. quia malignus spiritus inquilinos earũ infestabat: quod ipse non amplius curabat quàm Athenodorus philosophus,[a] qui desertam Athenis domum incolisq; propter spiritum vacuam ausus est habitare. Sed cùm illud audiuisset quod nunquam crediderat, non posse tutò adiri cellam, nec quietem interdũ capi: monitus Lusitanum quemdam studiosum in vrbe esse qui res occultas in vngue pueruli videndas exhibebat, fecit vt studiosus ille sua arte vteretur: puella verò consulta dixit mulierem à se videri ornatam accuratissimè pretiosissimis catenis & auro, quæ ad columnam quamdam manu gestabat tædam: itaque Lusitanus respondit medico vt in cella ad columnam humi curaret fodi, thesaurum ab ipso

[a] Plin. iun. in epist.

ab ipso inuentum iri. Gaudēs medicus fodi iussit: sed cùm thesaurum inuentum propè cogitaret, exsurgens turbo exstinxit lucē, & spiraculo cellę exiens, ad 14. pedes pinnarum fregit in propinquis ædibus, quarum pars in prothyrum corruit, pars in cellæ spiraculum, pars in mulierem ferentem aquam cuius hydria effracta est. Nihil posteà à spiritu auditum vnquā. Lusitanus postridie factus de re tota certior, thesaurum dixit à spiritu exportatū esse, mirari sese ꝙ medicū non offenderit, qui post biduum mihi narrauit historiam. hæc die xv. Decembris anno M.D.LVIII. gesta sunt claro & sereno cælo, vt esse solet diebus Halcyoniis: & nos eodem tempore deiectas domus propinquæ pinnas prothyrumq́ ad tabernam fractum inuisimus. Putauerunt Hebræi prisci, qui thesauros præsertim malè partos in terra defodiunt eos damnationem iustamq́ suæ impietatis pœnam ad suos thesauros sustinere, & carere conspectu Dei, ac propterea in Ecclesiastico maledictionem exstare contra eos qui in ruina thesauros addunt. Affert Melanchthon historiam persimilem, homines decem Magdeburgi ruina turris oppressos esse cùm ad thesauros quos docuerat Satanas, reperiendos effoderent. Georgius Agricola in libro de spiritib. subterraneis scribit Annebergæ in ea fodina quæ dicitur Corona rosæ spiritum specie equi duodecim homines occidisse, & fecisse vt fodina plena argenti cederent quam Magi ope Satanæ repererant. A' quodam Lugdunensi accepi, qui posteà

in ęde S. Mariæ virginis Lutetię Capellanus fuit, se cum socijs magica arte Arcolii prope Lutetiam thesaurum retexisse: sed cùm cistam in qua erat cõditus habere cogitarent, eam fuisse exportatã turbine, in ipsum verò muri labem corruisse, ex qua toto vitæ spatio claudicaturus est. Et sacerdos Noribergẽsis nuper cum ope Satanę thesaurũ inuenisset, & iamiam scrimnium aperturus esset, ruina domus extinctus est. Non est autem nouum thesauros magicis artibus perquiri: nam etiam Lex ait[b] thesauros eorum non esse qui puniendis sacrificijs aut alia quauis arte prohibita scrutãtur, & ob eandem causam literas permissionemq; vetat à principe exorari ad effodiẽdum alienũ agrum. Ex Lugdunensi quoq; pragmatico (quem etsi magna voce in frequẽtia magna recitauit, nominare nolim) audiui ipsum de nocte cum socijs abiuisse, vt enuntiatis coniurationibus thesaurum peruestigarent: cumq; cœpissent fodere, velut hominis, qui rotæ impositus in propinquo fuerat, vocem audiuisse, horribiliter inclamãtem, ad fures: sic in fugam fuisse versos, malignos verò spiritus eodem momento persequentes cæcidisse ipsos ad eam vsq; domũ vnde prodierant, & tanto strepitu eam ingressos esse vt tonare hospes cogitauerit: atq; ex eo tempore iurauit se thesauros nunquam peruestigaturum esse. Ita malignos spiritus videmus nolle, ac potiùs Deum nõ ferre vt his rationibus ditescat quisquã. Hebræi dicunt eos qui suo ipsorum amore furentes de vita inuiti cedunt, infernum suum (vt ita di-

[b] l. vnica de thesau. C.

camus)in sepulchro pati cadauerumque suorum ambitu, vt per æternam Dei iustitiam in eo ipso quo offenderunt pœnas luant. Flatores etiam Chymici plerique animaduertentes se ad lapidem philosophalem (quem vocant) peruenire non posse, familiareis spiritus solent consulere. Sed ex Constantino (qui inter peritissimos Pyrotechniæ & artis metallicæ in Gallia numeratur, estque in toto regno celeberrimus) audiui socios ipsius, cùm perdiu flantibus nulla spes speciesue boni ostenderetur, consilium à diabolo petiuisse rectène facerēt, & rem optatā cōfecturi essent: illū verò vnico verbo respōdisse, *trauaillez*, laborate: hoc exhilaratos flatores perrexisse & flauisse adeò strenuè vt omnia in nihilum multiplicauerint, etiamque porrò flaturos fuisse nisi Constantinus dixisset ipsis hunc esse morē Satanæ vt ambigua responsa edat, illud autem verbū *laborate* innuere abijciendam esse Alchymiam, & in laborem aliquem ac honestā artem vtilis ad vitam scientiæ incumbendum: hominis purè demētis esse, siquis cogitauerit tam breui temporis spatio aurum effingere, in quo efficiēdo natura annos amplius mille solet consumere. Itaque illis hominib. qui scientias arte diabolica student comparare similiter oportet dici, *trauaillez*, laborate, siue (vt maiores nostri pronuntiabant) *tresueillez*, vt in versu Lucilij. *noctes vigilate serenas*: & orandus Deus vt labori nostro (quod rei totius est caput) successum felicem tribuat. Quod in principio Sapientiæ Salomo admonet singulos inuitās, arcanumque

maximum & germanũ ſapientiæ acquirendæ modum explicans, nẽpe vt ex animo petat à Deo, in ipſum habeat fides, ac non tentet Dominus[a] quãobrem orationem adijcit quam apud Deũ habuerat[b], Moſes quoq; Maymonides hanc demonſtrationem ſtatuit eſſe certiſsimam, nũquam hominẽ ſapientiam Dei coniunctam ſcientia virtutibusq; moralibus (vt ait Salomo ca. viij. Sapientiæ) adepturũ eſſe niſi ſe ἀνυποκρίτως abijciat humilietq; corã Deo. Nos aũt ſuprà oſtendimus Magos eſſe omnium hominũ imperitiſsimos, q rabie furijsq; plurimùm in morte agitant, nec vllo tẽpore plus mente capti ſunt q̃ cùm à Satana poſsidentur. Si quis autem cum Auguſtino dixerit Satanã ſcientiſsimũ eſſe, eò q vixerit diutiſsimè (vt certè diaboli quæcunq; hic geruntur explorant & recognoſcunt ſingula, noruntq; ſanctorum vitam ad minima peccata vſq; nõ ſolùm obſeruare, ſed etiã calumniari) vt demus à diabolis teneri vires plantarũ, metallorũ, lapidum, animaliũ, motumq; & facultatẽ aſtrorũ, omnino tñ eorũ finis eſt & conſilium propoſitũ vt homines in errore fonte malorũ omniũ & ignorãtia ſumma educent: quamobrẽ ſeruos ſuos aut mẽdacijs paſcit ſemper, aut ambiguis vocib. Hic tyrãnorũ modus, vt in ſumma ignorãtia & cæcitate alãt populareis, ne apertis oculis rationẽ videãt qua ſe ipſi explicẽt à dominatu eiuſmodi. Quas ob res ſi hæc ita ſe habẽt (vt profectò ſe habẽt) ſi inquam diabolus neq; ditare põt, neq; theſauros abditos, neq; hominũ gratiã, neq; voluptatũ fructum, neq; ſcien-

[a] Sapien. 8.
[b] Sapient. 9.

ſcientiã pſtare, ſed vltionẽ ſolũ inimicorum, nec tñ omniũ, efficere: q malũ, obſecro, grauius dici põt ꝗ̃ pro tantilla remuneratiõe in hac vita incerta hominem ſeſe mancipare Satanæ, & damnationẽ æternã in vita altera cõparare? Anteꝗ̃ finem huius capitis facio, recentẽ hiſtoriã & memorabilẽ hoc loco placet apponere. Fuit Bleſis inſignis Magus natione Allobrox, menſe Ianuar. ann. 1577. qui nomen Comitis ſibi arrogabat, licet neq; ſeruũ neq; ancillam haberet comitẽ. Hic libellum ſupplicem (qui in priuatũ conſilium relatus eſt) exhibuit Regi, promittens ſe effecturum vt terra fructus cẽtenos ederet (cùm tñ optimus ager Galliæ non plus duodenis afferat) oblitis ſeminib. oleo q erat demonſtraturus, hac lege vt Rex ipſi decimam traderet, alteram ſibi haberet, quæ domanio Regis (vt vocant) ita accenſeretur vt nunquam alienari poſſet. Idem ſe Arithmeticã perbreui ſpatio docturũ pollicebat̃. Ego tum illic conuentib. maximis interfui. Poſtulatũ in priuato cõſilio acceptũ ad Curias cũ literis publicis fuit tranſmiſſum, vt res promulgaretur atq; in acta referret̃. Exemplum Laodunum attuli, & exhibui multis. Curia Pariſienſis non maioris ꝗ̃ cæteræ Curiẹ rem totã æſtimauit. At potiùs, iudicio meo, fuit cõprehendẽdus Magus, & de eo ex iure cognoſcendũ: fuit eñ re uera Magus, vt Phiſezius cõſilij Regij Secretari⁹ vnus ex delegatis aperuit, quẽ ille rationẽ cognoſcendi chartas luſorias etiã non viſas docere voluerat: nã rogatus parietẽ verſus obuertebat ſe nebulo, & cũ diabolo

diabolo mussitabat vt chartarum puncta exponeret. Non est autem omittendum istud, Satanam sua compendia quæsiuisse ex fertilitate & abundantia quę anno M. D. LXXVIII. obtigit (nã ex toto decennio vberior annus non exstitit) vt fidẽ in Deum fertilitatis & sterilitatis autorem hominibus adimeret. Quo argumento etiam adducor vt credam diabolos ex præuisis procellis & sterilitate posse iisdem artibus persuadere Magis, procellas famemq́ per ipsos aduocari. Quapropter inquit Ouidius,

Carmina læsa Ceres sterilem vanescit in herbam.
Ilicibus glandes, cantataq; vitibus vua
Decidit, & nullo poma mouente fluunt.

Dixerit quispiam, at forẽt diuites qui ludo primæ & fluxus (vt vocant) ludunt, si ea quæ in chartis lusorijs latent peruiderent. Respondeo, quicunque scripserunt & quæstionem de Magis habuerunt, hoc indubitatum esse axioma tradunt, non posse Magos augeri vnico aureo ex artibus & agyrmatis omnib. quæ à Satana didicerunt: imò plerumque ex confessione ipsorum compertum esse in crumena gramen, cùm plenam auri & argẽti manũ à Satana accepti eò intulisset. Risum quidem Magi, nec omnes tamen, commouent & spectatores efficiũt attonitos: vt Triscalanus ille Magus de Curione quodam præsentibus parochis dixit, Videte istum hypocritam, qui fingens se breuiarum ferre fert chartas lusorias. Tum Curio

volens oſtendere vt ferret breuiarium, viſus eſt ſibi habere chartas luſorias, & quicunque aderant chartas ſibi videre viſi ſunt, adeò vt Curio breuiarium ſuum abiecerit & pudibundus abiuerit. Superuenientes verò paulo pòſt alij breuiarium collegerunt nudatum illa chartarum ſimilitudine: qua ex re fuit manifeſtum multis in rebus Satanam illudere, nec tamen ſingulorum oculos præſtringere. Nam qui priori actioni non interfuerant cùm præſtigias Magus adſtantium oculis offudiſſet, merum videbant breuiarium, cùm alij contrà ſpeciem chartarum cernerent: quemadmodum etiam accidit vt viro bono timenti Dei & fidem in eum habenti Magus non poſsit fraudē in diſcernendis punctis facere, aut præſenti illudere. Poſtremò autem vt oſtendamus quem exitū ſperare Magi teneantur, exitum ſolùm Magorū qui vnquam exſtiterūt principum oportet obſeruari: vt Simonis Magi, quem elatum in aere præcipitauit Satanas, Neronis & Maxentij, qui duo ſummi Magi inter Cæſares ille damnatus interfecit, hic demerſit ſeſe: Iezabel Regina inſignis Maga à canibus vorata eſt, Methotis maximus ſui temporis Magus in Nouergia diſcerptus à populo, vt ſcribit Olaus: Matiſconenſis Comes à Satana ſpectante populo exportatus, Raziorum Baro crematus, vt alij quoque innumeri viui perierunt igne. Ex his itaq; ſtatuiſ Satanam per ſe nihil magnum præſtare, permittente verò Domino nocere, offendere, cędere, & homines ac pecudes ene-

care posse: denique solam vindictam, idq; in certos homines, penes ipsum esse: quemadmodum suprà de Pragmatico quodam (vt vocant) annotauimus, cuius vestigijs diabolus insistebat & ab omni quiete animum auertebat: cum disertè apud me fuisse confessum, neque scientiam rei vllius sibi à diabolo datam, neque aurei vnius accessionem factam, sed animum solùm ad vltionem inflammatum. Iam verò dicamus posint'ne Magi omnibus promiscuè, & his amplius quàm alijs afferre damnum: nam hoc argumentum, sententia mea, nondũ fuit satis illustratũ ad iustã ipsius intelligẽtiam.

An his plus quàm illis Magi nocere posint. Cap. IIII.

MVltas quidem Theologi quæstiones nectũt, sed tres ante alias extãt in Magorũ causa: Prima, cur sua arte ditari non posint Magi: Secũda, cur Principes Magis q̃s habent comites non vtantur ad cædendos & fundẽdos hostes: Tertia, cur iis nocere nequeant qui ipsos persequuntur. Primam proximè precedente capite exposuimus. Secundam quod attinet, Theologi dicunt Angelos quos Deus elegit ad regum regnorumq; conseruationem conatus maleficorum abrumpere, & victorias per Deum esse, qui magnus Deus Sebaoth vel exercituum appellatur, non ob eam potestatẽ solùm qua in astra & cœlestes Angelos vtit (hos enim

enim Scriptura vocat exercitus) ſed etiam in Principum copias. Imò tantum abeſt vt Principes opera Magorum abutentes ſuperiores hoſtibus eſſe poſsint, vt illud veteres contrà pro indubitato annotauerint, Ex duobus Principibus inter ſe dimicantibus eũ cadere qui Magos adhibet, & qui diabolum de ſua ſuorumq́ dignitate conſulit, eũ cum ſuis periturum miſerè, videt enim Deus & vindicaturus eſt. Neq; dicendum vt ille interpres Pſalmi primi,

Cúmq viri nunquam Domino ſit cura ſceleſti,

ſed ita potius ſententia mea,

Cumq́ viro nunquam Domino ſit cura ſceleſto,
Impia mens, greſſuſq́, atq improba facta peribunt.

Cui translationi optimè cum Pſalmo xxxiiij. conuenit, vbi ait Pſaltes,

Clara Deus ſemper defigit lumina cœlo
In ſcelus, vt nomen tollat ab orbe mali.

Sexcenta quidẽ poſſemus exempla adducere, ſed duo in præſentia tria've ſuffecerint. A Cn. Põpeio magno ſtabant Romanum imperium, Principes & Reges quiq; potẽtiſsimi cum legionib. triginta aduerſus Cæſarianas legiones quinq; aut ſex, eò anguſtiæ adductas vt interirent fame, & mari infeſto atq; oppidis circumcluſę eſſent quando præliũ conſertũ eſt: verũtamen placuit Pompeio antè acceſsi Magos, & Arcas illa Erichtho peritiſsima illius ætatis Saga (vt apud Lucanum legimus) ad ipſum adducta eſt. Funeſtum verò illius qui ſtatim obuenit exitum nemo neſcit, cùm idem ſemper

victor in Europa, Asia, Africa, & in mari præcipuè mediterraneo prius exstitisset. Ariouistus imperator Theutonum (quorum copiæ ex quadringentis fermè hominum millibus erant constitutæ, Sagas Germaniæ consuluit (nam eis semper Germania abũdauit) & à Cæsare funditus euersus est qui ridebat Sagas. Neronem, Domitianum taceo, & alios innumeros, quib. hanc ob causam exitus obuenit infelicissimus. Nequeo amplissimum seculi nostri principem silentio inuoluere, qui cùm expetiuisset modis illicitis videre castra hostium, exitumq; prælij ex Mago cognoscere, anceps à Satana oraculũ reportauit, quo fretus miserè fusus est. A certo etiam homine didici, cùm paruulus eiusdẽ puer decũberet grauissimè, Magum de morbi euẽtu consultum esse: qui respõdit magistros peritiores è Germania accersendos esse vt euẽtus cognoscatur: nam inter diabolos & Magos alios alijs aptiores ad eã rem esse: paulo pòst aduentasse Magos, sed vtcunq; spem boni facerẽt puerũ tñ obijsse. Omnes deniq; qui Magis vsi sunt, nõ eo minus calamitosè periuerũt. Quòd si magis eorumq; domino facultas esset omnib. nocendi promiscuè, ludibũdi profectò Reges aut cereis imaginib. aut sagittis in aera missis, aut simplice verbo, aut vento gladijs sui hostes cõficerent. Cõtrà verò oẽs docti totius vetustatis experiẽtia vno ore tradũt nõ esse penes Principẽ, licet ex toto terrarũ orbe Magos adhibuerit, vt prĩcipes exteros aut hostes suos, siue bonos siue malos, sic afficiat morte. Amplius dicam,

cam, hominib. ipsos persequentib. nocere non possunt Magi[a]. Ita Sprangerus & Niderus, qui Sagas innumeras iusserũt cõcremari, testant̃ vno consensu Sagas nocere non posse iudicib. vel improbissimis: & interrogatas de hac re dixisse omnia quidẽ à se fuisse tentata vt Iudicib. afferrent mortẽ, sed nihil effecisse. Sunt apud me quæstiones propositæ Ioannæ Heruilleriæ, vt qui iudicio illius interfui: quarũ vi. cap. fatet̃ illa ex quo tẽpore venit in manus Iudicũ nihil in ipsam diabolũ potuisse, neq; ad liberandũ ipsam è vinculis, neq; ad vitam ipsius cõseruandam. Sprangerus tñ & Danęus scribũt diabolum in colloquio & cõmunicatione cum Magis pergere, & consilium dare vt obmutescant corã iudice, adeoq; manus & pedes numellis eximere. Quod de Apollonio Tyanæo legeram apud Philostratũ principe Magorũ sua ætate habito, eũ Romæ in carcere spectantibus alijs captiuis cippum artubus exuisse, ac propterea mandasse Domitianũ Cæsarem vt omni ex parte raderetur (vt hodie facit Germania) & in iudicium adduceretur nudus: Sed non poteram satis videre qui Magum diabolus cippo exuere posset, nec carcere posset eximere, nisi D. Ioannes Martinus vices Præfecti Laodunensis agens confirmasset, dum quæstio de Saga S. Probæ (quæ viua ex iudicio illius concremata est) haberetur, quærenti sibi cur non euaderet, respondisse illam se è cippo quidem, at non è carcere exire posse: eodémque tempore, cũ aliorsum ipse respiceret, ipsam sibi manicas exuisse,

[a] August. li. 10. de ciuit. Dei. Thom. in secũda secũdæ. q. 95. art. 5. & tit. de mira.

quod nulla ars humana potuisset. Quapropter Danæus scribit in dialogo Sagam in vinculis relinqui non oportere solam, ne cum diabolo cõmunicet, aut silentij fascinũ accipiat à Satana, quo fascino permulti Magi homicidiorũ aliorumq; criminum accusati ne quid faterentur abusi sunt. Execrandi huius fascini exemplum legi excusum typis cum priuilegio: sed hoc loco non placet apponere, ne cui occasio præberi vel minima videatur hoc argumento nostro abutendi. Mirabilius verò illud, non posse Magos, quocunq; tandem dolore opprimantur, lachrymam vnicam oculis emittere: quo signo Germani Iudices, velut præsumptione certissima, mulierem Sagam esse arguunt. Nã procliues ad lachrymãdum esse mulieres nemo nescit: verumtamen Sagas cõpertum est nunquã lachrymari, vtcunq; oculos sputis conentur madefacere. Ante omnia verò mirabile est q Sprãgerus Quæsitor annotauit, Sagã, licet captiuã, Iudicis animũ ad misericordiã posse inflectere si prior oculos potuerit in Iudicẽ defigere. Idemq; autor est nihil tantopere Sagas, de quib. ipse cognoscebat, à custodibus in carcere flagitasse, q̃ vt suos iudices ante cõgressum videre possent: itaq; omneis iudices qui priores visi à Sagis fuerant, quamuis iam antè plurimas longè minorum criminum affines condemnauissent, tum repentè à condemnatione earum abhorruisse. Constantissimus autem est consensus omnium, Magos administris iuris nocere non posse: quamquam lictores multi ponè adorsi attollunt

tollunt è terra Sagas, alij verò intrepidè ad intimas vsq; ipsarum specus persequunt. Arcanum Dei mirabile, & à iudicib. optimè recolendum ipsos non aduersus humanas potestates solùm, sed etiam cōtra spirituū malignorum vires à Deo protegi. Ac propterea in Lege dicit, Cùm iudicabitis ne metuatis ab vllo: nā iudiciū est Dei: & Iosaphat Rex Iudæ cōmendans Iudicib. officium suū[a], videte, ait, quid sitis facturi, & mementote à vobis exerceri iudicium Dei. Et in Orientis partib. actores sine viatorum opera prehendentes oram vestimenti eorumquibuscum iure experturi sunt, dicere solent, adeamus iustitiam Dei. Hebræi veteres affirmabant Angelos Dei interesse iudicijs, & Franciscus Aluarezius scribit Iudices in Æthiopia insidētes subsellijs relinquere vacuas in editiore loco cathedras 12. & dicere has sedes Angelorū esse. Dixerit fortasse quispiā, captiuas Sagas in ecstasin rapi (vt antè ostēdimus) exortesq; sensus fieri posse: ego verò nō posse cōfirmo, cū suppliciū non possint effugere. Exēplum vnū adhibebo: Fuit Cazereis ad Tholosam Saga, quę benedicto pane altari oblato ad submergendū se abijt: cumq; retracta esset, benedictū panē fassa est se veneno infecisse: canibus projicit panis, moriuntur illi. Hæc in vinculis ecstasin horas amplius sex passa est omnis sensus expers, deinde exsurgens clamauit se valde defessam esse, & nuntios à multis locis retulit cum certis indicijs. Cùm autē damnata illa propè esset vt iudicatum fieret, diabolum aduocauit dicens eum

[a] Deut. 1.

eum ſpopondiſſe tam vehemẽtes futuros imbres vt non eſſet ignem expertura: ſed ea nihilo magis defenſa eſt ab ignis violentia. Itaq; non eſt cur metuant iudices à conficiendis liberè ſagarum iudicijs: prout ſunt qui fugiunt trepidi, & Magos non audent in os reſpicere. Quamquam ne decimam quidem eorum quos vellent morte afficiunt Magi: vt Niderus ſcribit Magũ quemdã in confeſsionibus dixiſſe, rogatum quidem ſe fuiſſe vt inimicũ occideret, ſed omnib. diabolicis facultatibus conſumptis Satanam dixiſſe homini iſti noceri non poſſe. Videmus itaq; ne improbos quidem à Magis offendi poſſe, niſi Deus permiſerit: ecqui igitur ei nocere poſsint.

[a] *Pſal. 91.*

Qui ſedet in latebris & celſi numinis vmbra?
Arx & perfugium, ſtatuit mens conſcia recti,
Et ſpes certa Deus: hoc vno freta quieſcit, &c.
Nil metues vnquam, terrores nocte ruentes
Ut frendant, ſtridant volitantes luce ſagittæ,
Lethiferum tenebris vt peſtis virus oberret,
Ut clara de luce lues mortalia tundat
Corpora, mille ruant dextris & mille ſiniſtris
Tela, nec attingent vnquam minitantia mortem, &c.
Cùm tibi perfugium Deus eſt tectumq; receptus,
Non te mica mali attinget, non vulnera tectum:
Angelicas etenim præcepit ſtare cohortes,
Sollicitáq; vijs te ſemper mente tueri.

Hebræorum Theologus Salomo, pro his vocib. *peſtis virus* & *lues*, voces חטב & דבר interpretans, voce

Deber

Deber tradit significari dæmonem qui offendit nocτu: eum verò qui interdiu potest offẽdere, *Cheteb*. Verumtamen dies & noctes speculatur Satanas, æquè interdiu ac noctu offendit: licet eum Veteres omnes consentiant plus de nocte posse: quẽadmodum in Ægypto primogenita hominum pecudumq́ noctu è medio sustulit. Hoc innuit Psalmus CIIII. cùm leo & agrestes feræ dicuntur nocte ad prædã ex antris procedere, & die illucescente latebras repetere: & Zoroastes prouerbio suo, Ne exito cùm præterit carnifex. Non quòd ab affligendis electis suis abstineat Deus, affligit enim sæpenumero: sed hoc fructuosum est ipsis, vtile & honorificum, prout de Iobo diximus, nec vnquam fidem in se habentes deserit: quemadmodum dicebat Iob, vt morte me afficiat Deus, semper tamen sperabo in ipso: & Salomo in libro Sapientiæ agens de improbis qui occidũt bonos vt videãt sit'ne eos seruaturus Deus, iustos ait pauculo dolore ex hoc mundo liberatos vita æterna perfrui. Hęc annotare visum est, q̃a Moyses Maymonis[a] afflictionem nisi ex peccato negat accidere, pœnamq́ nisi ex culpa: quam sententiam Baldad & Eliphaz in libro Iobi defenderũt, Deus improbauit iudicio & facto (qui Iobum illum quem virum rectum & integrum esse prędicauerat, affecit malis) & ipse Eliphaz in libro Iobi damnauit: q̃d probè intelligi omnino necesse est. Sunt quidem raræ afflictiões iustorum: nam quotusquisq́ est Iobo similis? quis iustus posit appellari? atq́

[a] lib. 3. mare nebocum.

hæ afflictiones amoris virgæ appellant. Nam etsi docet Ambrosius Deum peccata in hoc mũdo impunita nõ planè relinquere, ne quis aut Deum nõ esse aut fauere improbis putauerit, neq; omnium pœnas exigere, ne quis post hanc vitam non credat esse alteram: hæc tamen ratio Hebræis [a] non satisfacit, qui axioma istud certissimum & indubitatum esse volunt, afflictionum quę bonis accidũt vsum esse, vt probetur ipsorum constantia, felicitasq; geminet̃ & benedictio, aut etiã vt in hoc mũdo purgentur ab ijs peccatis quæ vel sanctissimus quisque solet cõmittere, vt post hãc vitã felicitate perfecta frui possint: quod aũt voluptates improbis & diuitias interdũ largit̃ Deus, id boni pręmiũ esse quod in hac vita fecerint (nemo enim est tã improbus quin Deus perficiat ex ipso gloriã suã, & ipse aliquid faciat boni) vt post hanc vitã luãt pœnas meritas: atq; eo pacto & offẽsæ puniant̃, & benefacta recipiant mercedẽ iustã: hoc illud amplissimum sacræ Scripturæ documentũ esse, cùm dicitur Deus iustitiã, iudiciũ, & misericordiam exercere: Iustitiã, cũ verã mercedẽ tribuit bonis operibus: Iudiciũ, cùm discernit pœnã ex iusto maleficij merito: & misericordiã, cùm pręmiũ virtute maius aut pœnã minorẽ peccato infert. Bonorũ igit̃ afflictionem ipsis in bonũ permagnum cedere certo certius esse statuimus, improborum verò præmia in ruinam grauissimam: quod Stoici vno verbo dixerũt, nihil boni posse improbis accidere, nihil mali bonis. Interdũ eñi ad honores im pbus tollitur ad

[a] lib. Pirke aboth.

tur ad eum duntaxat finem, vt gloriæ Dei (quod ait Salomo) in die vindictæ seruiat. Nunc postq̃ de modis licitis ad prçuertenda & impedienda maleficia Magorum diximus, agedum videamus de modis illicitis, qui anticipandis maleficijs, aut si illata fuerint amoliendis adhibentur.

De modis illicitis, qui ad præuertenda maleficia adhibentur, morbósque & fascinationes auertendas.

CAP. V.

HÆC quæstio difficillima est omnium quæ in hanc causam afferri possunt, de qua nondum inter Theologos, Canonistas, & Iurisconsultos conuenit. Horum enim est sententia, licere maleficia superstitiosis modis depellere: sic Canonistæ sentiunt[a], nominatim verò Hostiensis, Panormitanus, Goffredus Humbertinus, & alij nonnulli etiam Theologi, vt Scotus subtilis Theologus libro quarto distinctione tricesimaquarta superstitionis esse dicens siquis statuat non esse maleficium superstitione depellendum. Cçteri verò Theologi ac pitissimi, ad idololatriã & apostasiã tradũt ptinere, si qs diabolorũ & Magorũ vtat̃ ope ad impediẽda depellẽdáue maleficia (sic decidit hçc quçstio lib. ij. sentẽtiarũ distinct. vij. sic Aquinas in candẽ distinctionẽ, sic Bonauentura, Petrus Albertus, & Durandus) siue maleficiũ per Magi

[a] l. corũ. de malefic. C. Raymundus de villa noua scripsit remedia cõtra maleficia.

operam tollatur maleficio, siue is qui non est Magus supersticiosis modis eximat à maleficio & illud in alterum transferat, siue expresse aut tacitè diabolus inuocetur: omnesq; honestam mortem anteponendam sentiunt. Atque hæc quidem sanctissima opinio est, altera damnanda & Lege Dei vetita, vt posteà demonstrabimus. Itaque D. Basilius in Psalmum XLV. eos detestatur vehementissimè qui Satanã vel Magos adeunt, & istis præstigijs valetudinis ergò abutuntur: & Chrysostomus homil. viij. in epistolam ad Colossenses, Citiùs, inquit, mors homini Christiano subeunda, quàm vita ligaturis redimenda. Sed hæc breuiùs secant Theologi quàm sit opus, iudicio meo. Nam summa tantùm attingunt artium magicarum capita, cùm tamen omnes viæ præcludendis malis, pesti, bello, fami, morbo, calamitatibus, siue vniuersè siue ex parte coniunctæ superstitione pro illicitis habendæ sint. Superstitionem dico, quia naturales & diuini modi quos ad præuertenda pellendaq; mala nos docuit Deus, sunt fueruntq; semper concessi atque laudabiles. Quoniam verò in Iobo legimus nullam esse in terris potentiam quam formidet Satanas, superstitiosum est superliminari ianuæ appendi squillam ad impediẽdum fascinum: sed res creatæ cum precibus sanctis adhiberi possunt, vt Deus qui solus est in mundo omnipotens exoretur: quemadmodum legimus Angelum hepate piscis & suffimentis vti, precibusq; malignum spiritum depellere qui septem illius puellæ viros

quam

quam Thobias duxit occiderat[a]. Et quãuis salem perhorrescãt diaboli velut ęternitatis symbolũ, & Deus salẽ omnib. sacrificijs imperet adhiberi[b], vt populum fortasse auocet ne diabolis sacrificet: quicunque tamen salem circunferunt non propterea sunt exortes insidiarum Satanæ, nisi fidem in Deũ habuerint: alioqui salem ferri aut politum dactyli nucleũ (quod est apud Plinium lib. xiij. cap. iiij.) vt sine precibus impediantur aut abigantur maligni spiritus, illud est idololatriæ. Latini quæ ad amoliendum & præuertendum malum pertinent, amuleta vocant: quæ ad medicandum depellendumq́ꝫ, remedia. Verùm & horum amuletorum & προβασκανίων administrum, autorem & inuentorem Satanam esse demõstremus, itémq́ꝫ remediorum quibus sortes & maleficia depelluntur: veteres ac Romani ipsi puerorũ collo solebãt pudendi membri speciẽ appẽdere q́ꝫ appellabãt fascinũ, vt esset (prout aiebãt) præfiscine, & sortilegia auerteret, idq́ꝫ ex electro maximè, q̊d Plinius innuit lib. xxxvij. cap. iij. turpẽ omnino modũ & diabolicum animis ad libidinem inflammandis. Cúmq́ꝫ ab Hispanis Occidentales insulæ subigerent, compertum est Pæderastiæ imaginem, Pædiconis inquam, & Cinædi, ab Insulanis suspensam collo gestari pro amuleto, turpissimo instituto. Etenim circumfluebánt gentes illæ Sodomia, turpissimis & detestandis sceleribus, magicisq́ꝫ artib. omnis generis: ideóq́ꝫ omnes ferè sunt ab Hispano profligati. Hoc diabolicum inuentum esse nemo sanus

[a] Tobiæ. 5.

[b] Leuit. 1.

infitiabitur. Alia quoque amuleta exstant non æquè turpia quidem illa, sed æquè illicita, vt cùm illigatę scripturæ chartulęq; gestantur εἰς περιάμματα, de quibus Augustinus libro de doctrina Christiana, Ad hoc genus, inquit, pertinent ligaturæ execrabilium remediorum, siue votis siue quibusuis alijs rebus suspendendis & ligandis: quibus quãdo adhibetur fides, illicita est idololatria. Barbara Dorea (quæ decreto Curiæ sententiam Præfecti S. Christophoro ad Sanlisium confirmante cremata fuit xix. Ianuarij M.D.LXXVII.) fatebatur se ijs quos fascinauerat medicinã fecisse diffissa columba & ęgroti stomacho imposita cum his verbis, In nomine Patris, filij, & Spiritus sancti, D. S. Antonij, & D.S. Michaelis Angeli curari possis ab hoc malo, & mãdauisse vt nouẽ dieb. missã in templo illius vici curarẽt celebrari. Nemo tã catholicus est cui hęc ratio non probẽt summopere: Ego verò (licet per se bona verba essent) confirmo id blasphemum esse cõtra maiestatẽ Dei, cùm à Satana aut Mago discipulo Satanę fuerit traditum: pręterea officium esse omnium vt orationes istas à Satana profectas perhorrescãt: hęc enim remedium se fatebatur à Satana didicisse, vt apparet ex quęstionibus illius quarum exemplum misit ad me generosus Dominus Pipemontensis. Similiter cùm nuptę annulus accipitur ad nodationem soluendam, & per eum fit illud quod horreo dicere, res illicita est: nã in hac re vir auersus à Deo auxilium esse statuit, nec dubiũ est quin diabolus ad

eam manum porrigat. Sunt etiam qui nuptias eo- dem ritu repetunt quo antè celebrauerant, cùm al- ligati sunt, atque hoc pacto exsoluuntur. In Germa- nia quoque sunt homines qui in olla feruefaciunt lac illius vaccæ quam Saga exhauserit, & certis vo- cibus (quas reticere placuit) enuntiatis ollam i- ctibus baculi feriunt, eodemque momento dicant diabolum Sagam dorso tot ictib. petiturum esse: & hoc illicitum. Sic enim mos consilio Satanæ ge ritur, qui eam quę Saga non est hac via ad idem fa cinus allicit, dum rem animaduertit adeò mirabi- lem. De antidotis Apuleij ad speciem asini amittē- dam idem iudicium, recentes rosas, anisum, aut fo- lia laurina ex aqua fontana comedi oportere. Sprā gerus ipse in hoc errore est, hominem in bestiam transformatum, si aqua peromni lauetur, figuram recipere. Naamanem quidem Syrum Elisęus cu- rans septies iussit in Iordane profluente lauari: at eum non aqua purgauit, sed Dei gratia. Non dissi mili remedio cogniturі Germani q̃ Saga impoten tem equū & languentē effecerit, ad certas ędes vsque trahunt alterius equi viscera, in non ianua sed cel- la ingressi aut specu subterranea, viscera illa consu munt igne. Tum malefica quę commisit malum, dolorem colicum in intestinis sentiens ad ędes cō- tendit rectà vbi cremantur viscera, vt prunam can dentem postulet, & dolor illius desinit: Quòd si non aperiantur fores, ędes offunduntur tenebris, tonitru personant horrendo, ruinámque minitan tur nisi qui intus sunt aperiant: quod Sprangerus

scribit

ſcribit in Germania obſeruatum, & à ſe viſum. A D. Antonio Lonanio generali Regis legato apud Ribemontēſes accepi fuiſſe Magū qui cribro Magum alterum pronuntiatis quibuſdā vocibus retexerit. Proferebantur nomina omnium qui in ſuſpicione erant, cumq; viri illius nomen cui culpa inerat efferretur, indeſinenter mouebatur cribrū, & Magus affinis culpæ eodem aduentabat: quod vbi compertum eſt, fuit damnatus Magus. At illius quoq; Κοσκινομάντιος conſtituendum erat iudicium. Hæc omnia ex arte ſunt diabolica, vt quicūque iſthæc viderint miracula audacius ad peruestigandas omneis Magiæ artes prouehantur: nam Magum iam nouit Satanas eſſe ſuum, venatur alios. Memini aliquādo mihi narrare D. Bordinū generalem procuratorem regis, cùm totum ipſius pecus in villa apud Meldenſes moreretur, fuiſſe vxori dictum beſtiam quandam occidendam eſſe quam hic non placet exponere, eamq; pedibus ſurſumuerſus ſub limine ſtabuli ſuſpendere oportere enunciando certas voces quas hic apponi nō eſt opus: hoc facto, nullam ex pecudibus ſuis periuiſſe: Qua in re hoc lucri faciebat Satanas, quòd ſacrificium fiebat ad placandum ipſum deteſtanda idololatria. Sprangerus ait vt Sagæ templum ingreſsæ prohibeantur egredi, moris in Germania eſſe vt puerorum aliquot calcei axungia ſuilla oblinantur: hoc facto, dum in æde morantur pueri nō poſſe Sagas ſine illorum venia excedere: idémq; certis verbis quæ hic reticebo ſcribit præſtari poſſe. Non-

ſc. Nónne verò, dixerit quiſpiam, optimum inſti-
tutum eſt Magos, qui pœnas luunt maleficiorum,
reuelari? fateor illud quidem, etiam fures latronéſ-
que reuelari optimum: ſed nunquam faciendum
malum (inquit Paulus) vt eueniat bonum: idq́
in reb. magicis minimè omnium. Atqui hac in re
duplex Satanę fit acceſsio, tum quòd Sagæ ab eo-
rum locorum acceſsu auertunt vbi Dei verbum
audituræ eſſent, tum q̃ his technis iuuẽtus ad dia-
bolũ de rerũ occultarũ veritate conſulendũ per-
trahit. Plurima antidota cuiuſmodi ſunt hæc ridi-
culáque amuleta in Plinio legimus,[a] vt nouas nu- [a] lib. 28. cap. 19.
ptas cum viris primùm congreſſuras poſtes lupi-
no adipe ſolitas perungere, ne quid mali medica-
menti inferretur. Sic libro xxxvij. ca. ix. Sapphirũ
albam ſi Lunæ nomen ac ſolis ſcribatur in ijs atq;
ita ſuſpendantur è collo capillis cynocephali, re-
ſiſtere veneficijs & adeſſe reges adituris: ſed Cy-
nocephalos, qui nuſquam extãt, oportet inueniri:
& cap. ſequente eiuſdem libri, Antipathen coctã
in lacte contra effaſcinationes auxiliari, ſed eam
nigram nec translucentem, in quo altera fraus eſt
ineptiſsima. Antirrhinon quoque herbam[b] perun- [b] lib. 25. cap. 10.
ctos venuſtiores efficere, nec vllo malo medica-
mento lædi poſſe aut veneno qui eam in brachiali
habeat: Euplea perũctos commendatioris eſſe fa-
mæ: Artemiſiam aduerſus mala medicamẽta pro-
deſſe: omneis fabulas certiſsimas. Sed non medio
criter miratus ſum qua ſpecie Chriſtiani Cæſares
legibus promulgauerint licere iſtis ſuperſtitioni-

bus tempestates & morbos propellere, cùm Romani eos capitali supplicio affecerint qui furem solùm magicis artibus retexerant, dum adhuc à fide Christi alieni essent, nec fidē istis artib. haberi voluerint. Extat l. item apud Labeonē. §. si quis astrologus, de iniurijs. ff. Hoc etiā insuper addimus, nefas esse in liminibus ianuarum perquiri ad tollendum cereas imagines, semina, ossáve quæ apposuerint Magi hominib. vt putant, & pecoribus enecandis (In hoc enim incumbit Satanas vt credatur has ab ipso vires indi ceræ atq; pulueribus) sed Deum solummodò adiri oportere, & pro certo haberi quod in Cantico Mosi dato dicitur, ab eo solo mortem & morbos immitti, neq; malum aut afflictionem vllam nisi ab ipso obtingere. Cum itaq; hoc malo Satanas abutatur & delectetur plurimū sapienter eos Sorbona damnat hæreseos qui ab istis pulueribus venire putant maleficium: & D. Hieronymus de vita S. Hilarionis agens narrat Satanam in puella demoniaca quam obsidebat loquutum esse, dicendo se non exiturum nisi lamina ærea quam amator puellæ subdiderat ianuæ auferretur: hoc noluisse Hilarionem facere, & precibus apud Deū puellam liberauisse. Alij per flammam transmittunt puerulos præseruandos à malo, & traducunt igne, quam Amorrhæorum abominationem notauit Scriptura sacra: & huic persimilem stolidioribus mulierculis imperant Sagæ, vt liberos inter duas cruces gestent, sic eos beatos fore: quod nos in supplicationib. vidimus.

Opor-

Oportet igitur ad Deum solum cōfugere: ac propterea Sorbona definiuit hæresin esse planè, si quis maleficia maleficijs depulerit: idq́ in determinatione facta die xix. Septembris M.CCC.XCVIII. vbi non illud dicitur, non posse Satanam & administros ipsius maleficiū maleficio pellere, sed hoc impietatis esse si quis remedia ista quæsiuerit. Nā si corporis malum Satanas curauerit, semper animæ infligit vulnus. Exemplum producam, quod Ioannes Martinus vices Præfecti Laodunensis agens mihi exposuit: non enim aliunde veritas meliùs cognosci potest quàm ex Iudicibus in hac causa versatis & frequentibus quæstionibus habitis certissimam adeptis exercitationem. Cùm igitur ille de Saga S. Probæ in iure cogniturus esset (hęc autem cæmentarium tanta affecerat inualetudine vt ipsius caput inter crura ferè propenderet incuruo corpore, quod malum ipse à Saga sibi suspicabatur importatū) vt consyderatus iudex, Sagæ renūtiari iussit ipsam non alia ratione posse vitæ suæ consulere q̄ si cæmētarium sanauerit. Fasciculum itaq́ à filia sua domo afferri iubet, diabolum inuocat, deiecto in terram vultu carmina quædam coram omnibus mussitat, & fasciculum tradens cæmentario lauari eum in balineo præcipit & illud quod fasciculo inclusum erat in balneum indere cum his verbis, abi per diabolum, hunc ait, non alium esse reualescendi modum. His factis curatus fuit cæmentarius. Verūtamen antequàm ea inderent balneo volētes nōnulli cognoscere qd in

fasciculo esset (quod illa fieri vetuerat) tres paruulos in eo lacertos deprehẽderunt: Cęmẽtarius verò dum in balneo esset, quasi tres grandos carpiones sentiebat in eo: cùm excessisset ex eo, quamuis peruestigarentur diligentissimè, nec carpio nec lacertas inuentus est. Saga viua fuit concremata & & permansit ἀμεταμέλητος. Hic verò manifesta est idololatria blasphemiaque pariter, quãdo res vlla in nomine diaboli & cum inuocatione illius perficitur. Astutiores & improbiores alij, nec ita impudentes Magi, qui loquuntur sanctè & ieiunia indicunt hominibus, vt nobilis ille Nortmannus fecit anno M.D.LXXII. Aliud legimus in horto Antonij de Turquamedia, lib. iij. de Mago quodam, qui homini rustico quem videbat à cane rabido fuisse morsum dixit se esse *Salutador*, seruatorem, *pero que no perdais la vita*, vt (inquit) non amittas vitam: cumque ter illius nasum ad missionem vsque sanguinis pupugisset, ille sanatus est. Videmus vt iste impostor se seruatorẽ dicat, qua blasphemia fides in Deum non minus abominanda voce eripitur quàm si inuocetur Satanas. Deus autem apud Esaiam, ego sum, inquit, maximus Deus æternus immittens vitam & mortem, sanitatem & morbum: neque alibi quàm in me vno est salus. Dum hęc à me conscriberent, Carolus Martinus Præfectus Laodunensis factus certior mulierem pauperẽ in valle (id suburbij Laodunensis nomen) fuisse à Saga vicina fascinatam, misertusque illius, necem interminatus est Sagæ nisi morbum vicinæ adimeret.

Metuens

Metuens illa promisit se curaturam: itaq; ad pedes cubilis venit, vultum in terram demittit, manus iũgit, diabolum maximũ magna voce appellat, subinde preces renouat voces incognitas aliquot repetens, & frustum panis ægrotæ tradit, quæ eodẽ momento cœpit reualescere. Hoc facto Præfectus reuertens domum statuebat eam comprehendere, & igni quamprimùm tradere: sed illa in his partibus ex eo tempore non fuit conspecta. Quo in facto illud est euidens, diabolum æquè ab ægrota atq; à saga inuocatum & adoratum esse: præstat autẽ mori millies quàm detestandum remedium corpus seruans animamq; occidens experiri. Gestum quoq; sagę vultum applicantis in terram animaduertimus ritum imitari prophetarum veterũ, Mosis, Iosuę, Elię, de ira Dei sedanda laborãtium. omnium autem sceleratissimę sagę & summè execrabiles in fossulas quas fecerunt capita inferũt, vt testificentur satanam à se non Deum inuocari, & clara voce aduocant satanã. Quò spectat illud Apuleij de Pamphila saga Larissana in horribileis suas coniurationes incumbente, cùm ait, Deuotionib. in scrobem procuratis. Alij neq; inuocare libet, neq; diabolicis inuocationib. interesse, at non dubitant adire Magos vt valetudinem cõsequantur. Exemplum recens producemus, acceptum à Præside Vitriaci Franci honorato viro, qui ad conuentus maximos Blesis fuerat allegatus anno millesimo quingẽtesimo septuagesimoseptimo. Cùm indigeremus opera illius vt alij alios in communi

onere iuuaremus, institi acerrimè ne antè loco excederet quàm Ordines dimissi essent: respondit sibi amicum esse quemdam qui ad mortem decumberet, ab eo se accersi & hæredem institutum esse: hunc inde ab annis quinque aut sex ægrotum fuisse & membris factum: ideoque parentem admonitum in Flandria esse hominem à quo filius curari possit eò statim abiuisse: Magum parenti morbum filij quem nunquam viderat explicasse, & in Lusitaniã vsque ad Magum alterum (cuius indicauit nomen) in comitatu regio versantem ablegasse: Hoc ferentem æquo animo patrem in Lusitaniam abiuisse, vbi Magus parẽti, antequàm solùm hisceret, Amice, inquit, filius tuus breui sanabitur, abi in Galliam, inuenies Nouiodunum versus ad vigesimum milliare à domo tua quemdam M. Benedictum (sunt autem multi hoc nomine) hic filium tuum curaturus est: Miratum itaque parentem peregrinationem tantam susceptam esse vt peruestigaret procul quod propè aderat, sumpsisse animum, & ad M. Benedictum iuisse: hunc autem parenti dixisse, plurimum laboris consumpsisti in Flandriam Lusitaniamque proficiscens vt restituatur filius tuus, abi, iube ipsum venire ad me, ego is sum qui curabo eum: ad hæc parentem respondisse iam ex annis amplius quinque cum lecto non exiuisse, ac ne tantillum quidem mouendi facultatem inesse ei: tandem verò maxima molestia ægrotum eò fuisse perductum, & ex parte quidem fuisse subleuatum, verumtamen non diu bene habuisse.

Non

Non debet autem videri mirum si aliquando imperiti remedia hæc conquirunt, cùm publicè permissa sint certarum legum specie & deprauatis Canonistarum opinionibus, quæ ex diametro cum lege Dei, sed non nouo instituto, pugnant. Etenim apud Suidam legimus inde à Minois temporibus homines exstitisse qui verbis & sacrificijs curabant morbos, & apud Homerum à profluuio sanguinis Autolycum liberari verbis. Scribit etiam Hippocrates libro de morbo sacro, multos fuisse planos qui se pollicebantur comitialem morbum curaturos potestate (vt inquiebant) dæmonum, infodiendo humi sortem expiationis aut in mare immittendo, horum plerosque nebulones esse: tandem itaque hæc verba subijcit, Sed Deus, qui sceleratissima quæque purgat, nostra est liberatio. Ethnici huius hominis (vt appellamus) verba placuit apponere, vt nos doceat quantopere teneamur hæc impietatis genera perhorrescere. Eodem argumento Iacob. Sprangerus Magorum Quæsitor scribit Episcopũ à se in Germania visumq adversa vtens valetudine ex Saga vetula cognouit se ex maleficio ægrotare, nec aliam valetudinis recuperandæ viam esse quàm vt eadem Saga sortilegio pereat quæ sortem in ipsum coniecerat. Miratum Episcopum celeribus equis misisse Romam ad Nicolaum V. Papam vt veniam indulgeret huius curationis adhibendæ: Papã qui Episcopum deamabat vnicè, indulsisse hac clausula dispensa-

ſpenſationi adiecta, *vt ex duobus malis fugiatur maius*: Sagam diplomate allato dixiſſe, cùm Papę & Epiſcopo placeat ſe illud effecturam: Sic media nocte reſtitutum fuiſſe Epiſcopum, Sagam verò quæ eũ faſcinauerat in morbũ ex quo obijt incidiſſe. Sic à Satana videmus procuratũ vt Papa, Epiſcopus, & Saga in eodem facto homicidæ eſſent, quibus ſimul perſuaſit vt ſibi ſeruirent & obſequerentur mandatis ſuis. Interea verò Saga illa quæ vita defuncta eſt nunquam voluit reſipiſcere, ſed ad recuperandam valetudinẽ ſe indeſinenter Satanæ cõmendauit. Hic verò horrendum videre eſt & ineuitabile iudicium Dei inimicos ſuos (quod ait in Ieremia) per inimicos vlciſcentis: Magi enim plerumque retegũt maleficia, & alij necem alijs inferũt: quandoquidem non curat Satanas quo pacto efficiat conſilia ſua, modò genus humanum perdat, conficiẽs corpus, animamue, aut vtrumque ſimul. Huius rei exemplum accidit in Pictonũ agro anno M.D.LXXI. Carolus IX. Rex à prandio Triſcalanum (cui veniam indulſerat vt aſſines criminis deferret) ad ſe adduci iuſsit. Hic apud regem & frequentem procerum coronam confeſſus eſt modum quo exportantur Magi, ſaltationes, ſacrificia Satanæ oblata, nefarios concubitus cum diabolis virilem & muliebrem formam habentibus: addebat à ſingulis pulueres acceptos eſſe quibus homines, pecora, fructúſque enecarent. Hæc illius dicta ſingulis mirãtibus Gaſpar Collignius Galliæ Amiralius (nam hic fortè intererat) dixit adoleſcentem

lescentem in Pictonum agro ante aliquot menses fuisse comprehensum, de nobilibus duobus enectis accusatum: hūc fuisse confessum vt seruus eorum fuerit, eosq́ꝫ viderit pulueribus in domos segetésque iniectis dicentes hæc verba, Maledictio in istos fructus, in domum, in regionem istam: se itaqꝫ hos pulueres nactum cepisse & in cubile iniecisse vbi duo illi nobiles recumbebant, sic vtrūque mortuum in cubili fuisse compertum, sed tumentes & atros valde. Puerum Iudices absoluerunt. Tum audiens Triscalanus istud permulta etiam narrauit eiusmodi. Credibile est autē si Rex (cuius alioqui corpus optima fuit compage & cōstitutione) hunc Magorum principem & alios asseclas iussisset concremari, Deum pro istis iudiciis fuisse ipsi diuturniorem vitam & beatiorem concessurum. Nam Dei verbum sibi semper constat, qui virum morte dignum absoluerit, hunc in seipsum meritam illius pœnam refundere: vt Propheta regi Achabo dixit ipsum, quia gratiam viro morte digno fecerat, moriturum. Id verò inauditum est ab omni seculo, Magis gratiam indulgeri. Factum quidem dicetur istud, vt ab illo indicarentur conscii: sed omnes nihilominus effugerūt. Verùm vt eò vnde discesserat reuertatˀ oratio, Sprangerus (qui Sagas innumeras adiudicauit morti, earumq́ꝫ secreta peruidit) maleficiorum scribit alia esse incurabilia, alia curari nō aliter posse quàm si in alterum sors transmittatur: alios curare in eū reiecta sorte qui prior iniecerit, alios ab vnico sa-

nare morbo, alios à plurib. alios nō curare nisi ad miliaria 2. in ambitū dom⁹ suę, idq́ hoīes certos, aliosnunq́ sortē nisi ex illi⁹ cōsēsu q īmisit eximere. Ipsi aūt ex Magis sciscitāti causam respōdisse, p ratiōe cōtractus cū Satana initi cōuentionūq́ ab ijs expressarū q sese mancipant fieri oīa. Atq́ hoc in Germania tā fuit frequēs illius tēpore (vt omnib. seculis fuerat) vt idē scribat dñm vici Richtig haffen in Constātiensi agro canonē ab ijs exegisse qui effascinatiōis causa Sagā vici sui accedebāt: sic cōueniebat optimè & reciproca erat obligatio inter dñm illius vici & satanā: imperitū aūt vulgus deludebat̄ à diabolo, cū loco deiquē (vt magnus ille Elias aiebat Regi Ochozię) debuerāt accedere, adirēt diabolū cōsulturi. Idē autor est multos nobiles viros nundinationē istā in Germania factitasse, cuius tñ reos fuisse Magos nō existimo. Cōstat apud oēs Rupellæ hominē lethali vulnere affectū, de cuius salute Chirurgi oēs desperabāt, Magi cuiusdā opera sic fuisse institutū vt incederet & dieb. aliq̄t loqueret̄: nēpe gestabat illū Satanas ac nō alius, vt Magis suis autoritatē cōpararet. Illud verò in primis admirandū q̄ scribit Petrus Mamorius, ossa eq fracta impedimēto esse ne tollāt̄ sortes, nec magnam habet veritatis speciē: nec illud similiter q̄ ait Albert. magnus lib. de animal. esse volucres ad effascinandū vtiles: qua ratiōe homines ad Ethnicorū auguria facilè reuocarēt̄. Sed hoc totū nefas esse cōfirmo, atq́ hoc pacto ad idololatriā & cultū lapidū hoīes adduci. Certissimus. n. est sermo Dei
dicen-

dicētis nō esse potestatē in terra q̄ virib. Satanę possit obsistere, vt est in Iobo[a]: q̄ sermone Deus proptereà vtit̃ vt ad ipsū solū ac nō aliū recurrat̃, vtq́ res creatę & remedia ab ipso instituta in bonis reb. adiūctis precib. (vt fecit Tobias) ac nō aliter occupēt̃. Amplius dicit Aquinas[b], oīa remedia & προφυλακτικὰς medicinas q̄ verisimili ratiōe malū curare, depellere, aut impedire nō possunt, ꝓ illicitis habēdas esse: & August. lib. x. de ciuit. Dei contra Porphyr. & Iamblich. disserēs (q cœlestes virtutes reb. elemētarib. conabāt̃ attrahere) oīa remedia amuletaq́ ad uersus diabolū ꝓhibet p̃ter orationē & pœnit. & medicamēta q̄libet in verbis, character. ligaturis, aliisq́ reb. vanis posita Satanę retia cōfirmat esse. Eādē q̊q; sententiā textus ipse canon. ostēdit, neqs Scoti opiniōe aut Hostiēsis fallat̃[c], cū ait, Vana vanis cōtundere licet, aut ipsius glossæ *vana* interpretātis ea q̄ nō fuerint illicita: id. n. fieri nunq̄ potest. Dānandus est itaq;, velut impietatis plenus, superstitiosus ille Ethnicorū ritus, cū spūs abigerent certo legumine (q indicare nō placet) in os indito & retrorsum iacto, nudis pedib. certaq́; precū formula nouies repetita: sic. n. adorat̃ oīo Satanas, ne qd importet mali. Id prisci latini mēse Maio p triduū faciebant placandis (vt aiebant) Lemuribus siue Remuribus: quam institutionem à cæde Remi dicebant ortam, quòd spiritus eo mortuo incolas loci infestarēt. Hęc aūt vana esse atq; illicita demonstrāt tū ea q̄ antè diximus, tum seuerum illud interdictū legis, ne per ignē liberi traducant̃.

[a] Iob. 41. & c. si quis per sortiarias. 23. q. 1. & 26. q. 7. ca. admoneant.

[b] in secunda secundæ, q. 96. artic. 2.

[c] can. admoneant. 26. q. 7. & d. can. si quis per sortiarrias. 23. q. 1.

Moses Maymonis, Hebræorum Theologorũ habitus præstantissimus, Amorrhæos scribit inter alia solitos per flãmam recẽtes ex vtero fœtus trãsmittere [a], & credidisse liberos à calamitatib. plurimis vindicari: eandemq; superstitionem nutrices adhuc obseruantes à se in Ægypto visas. Quòd si ab hac superstitione tãtopere abhorret Dominus, quanta detestatione putandum est ipsum ea carmina & remedia prosequi quæ aduersus maleficia adhibentur? De hoc argumento potest Mosem Maymonis lector consulere, qui plurimas superstitiones describit ab Amorrhæis frequentatas vt ex veteribus libris didicerat: quæ superstitiones in lege Dei nec reticentur planè, nec minutatim explicantur, ne id doceri videretur quod sepeliri opus est obliuione sempiterna. Verumtamen exẽpla quædam afferemus, vt neq; improbi occasionem habeant, neq; Iudices seipsos excusandi ignorãtiæ nomine. Fertur hæc superstitio & videtur passim, quòd pueri imponuntur vrsis vt aduersus pauores confirmentur, quòd arborib. alligatur stramen vt seruentur fructus, prout fit in Valesiorũ agro: hæ perniciosę superstitiões sunt, quib. semp inest auersio à Creatore, & in res creatas fides. Quãobrẽ Mahomed Aben Thaulon Sãgiach Ægypti nup cremari iussit crocodilũ plũbeũ portę cuiusdã ædis in Ægypto subditũ, qa se hoc pacti incolæ à crocodilis tutos esse cogitabãt. Hęc de illicitis modis p quos sortileg. occurrit: Nũc etiã videam' an aliqs extet modus malignos spirit' ab hoĩnib. obsessis depellẽdi.

[a] 2. Reg. 21. & 23. 2. Paral. 28. & 33. lib. 3. More nebocim.

De

De ijs qui obsidentur & vim patiuntur à malignis spiritibus, & an sit modus spiritus istos depellendi. Cap. VI.

DIximus de ĳs qui volũtariè tacitis aut expressis conuentionibus cum spiritib. malignis cõmunicãt: iam dicamus de obsessis hominibus qui vim ab eis patiuntur, & an sit vllus eos depellendi modus. Hic verò non disputo an sint homines q̊s maligni spiritus obsideant, quibus plenæ sunt diuinæ atq; humanæ historiæ, & Euangeliorum maximè. Sic in Actis Apostolorum capite xvi. ancilla fuisse legitur adolescentula spiritum in se habens quem Scriptura vocat ἐγγαστρίμυθον, res occultas euẽtaq; prędicentem multis, denaq; mendacia verò vni dicto connectentem (prout salutis viam à S. Petro & Paulo dixit prædicari) quæ ita lucro nõ mediocri augebat herum, diabolus verò homĩnes ita perducebat vt se autorem mendacĳ de veritate cõsulerent. Monasterĳ in Vvestphalia narrat Sleidanus, cùm Anabaptistæ rerum potirentur, lege de communione bonorum promulgata, necessitatem singulis fuisse impositam vt conferrentur in commune bona: cumq; numos suos dissimularent & celarent multi, puellas duas exstitisse quæ reuelabant omnia. Certissimũ aũt eorum quos diabolus obsidet argumentũ est, q̃ varĳs linguis loquũtur quas nunquam didicerint. Huius generis sunt pauci in Gallia, vident̃ tamen. Fuit ante annũ puer

nomine Samuel annos duodecim natus in pago Vuanteleti ad Laodunum, filius nobilis viri Landarum domini, qui post mensem à matris obitu occupatus à spiritu, infestatus plurimùm, colaphisq; cęsus est: etiam in corpus illius ingrediebatur spiritus, & si quis puerum volebat subducere, ille retrahebat violẽtia. Eum exorcizari pater noluit religionis quam profitetur nomine: an fuerit ab eo tempore liberatus nescio. Annus quoq; duodecimus vel decimus tertius agitur ex quo Veruinensis fœmina à maligno spiritu possessa hic Laoduni exorcizata est, quam historiam quia excusis compluribus libris fuit exposita præteribo. Iis abundant Italia atque Hispania, quos numellis opus est constringi: atq; hi Græcè, Latinè, & linguis aliis quas non didicerunt vnquam, nouerunt loqui, ac potiùs spiritus in ipsis loquit᷑: nam si quando Veruinensis illa linguam valde ꝑtruderet, spiritus disertè loquebat᷑. Mulierẽ dęmoniacã Melanchthon scribit à se in Saxonia visã, nesciẽtẽ legere aut scribere, q̃ Gręcè tñ & Latinè loquebat᷑, & sęuũ illud Saxonię bellũ prędixit his verbis, ἔσαι, ἀνάγκη ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὀργὴ ἐν τῷ λάῳ τούτῳ. Narrat Fernelius in lib. de abditis rerũ causis se puerũ vidisse dęmoniacũ loquẽtẽ Gręcè, cũ tñ literas nesciret. Hippocrates libro de morbo sacro comitialẽ morbũ putauit esse: discrimen verò posteri optimè annotauerũt etiã in Gręcia, cùm obsessi auditi sunt varias linguas & diuinatiões proloqui, q̃d in comitialib. nõ potest percipi. Signa eñ atq; symptomata vident᷑ differẽtia:

&Ma-

& Magi ipsi, cũ periculũ facturi sunt, in aurem hominis affecti dicunt, Exi dæmon, quia Ephimolei tibi præcipiũt: statim dæmoniacus ruit in terram quasi λειποθυμῶν, deinde post tempus aliquod resurgens nũtios veros & ignotos è longinquo affert, atq; hoc facto à dæmone liberat̃: in morbo autem comitiali secus. Alij verò quorũ corporib. diabolus inest, sunt Magi, quos ab eo vexari nõ animaduerteris: itemq; illi qui religiõe ducti & putantes benefacere, à dæmonibus ad tempus occupãt̃, vt fuerũt in Græcia Pythiæ, quas possidere credebat̃ deus ac ꝓptereà ἐνθουσιασμὸς dicebat̃, cũ Sibyllę aut Pythiæ, q̃ in Delphica Deliáue specu iacuerãt sic occupabant̃ & per eas diabolus (quẽ vocabãt Deũ Apollinem) responsa dabat, quo facto ab eis supersedebat Dęmon. Veri autem dæmoniaci nonnunquam certis superstitionibus liberabant̃, quarum Hippocrates in libro de morbo sacro meminit: Sed non rarò Magi (vt adhuc faciunt) dæmonas depellebãt. In primitiua Ecclesia Christiani precibus vtebantur, deinde catechumenos & energumenos coniurationibus ac exorcismis obstringebãt, licet is qui se baptismi causa sistebat matura ætate sapientia prudentiaq; instructus esset, nec vlla maligni spiritus in eo cerneretur species: qui ritus semper fuit obseruatus & adhuc obseruatur, cùm infantes in ea religione quæ dicitur catholica baptizantur. Hic enim de ijs solùm agitur qui Magi non sunt, & à maligno spiritu obsidentur. Contrà autem ex infinitis

iudi-

iudicijs inter Magos cõuenire cõſtat, ſi qs ex profeſſo. Magus & conuentione cum diabolo expreſſa obſtrictos in perpetuum ſeruituti eius renuntiet ipſumq́ pœnituerit facti ſui non inuocato Domino, eum malè multari, vexari, & cædi, niſi Deus ſingulari gratia ipſum conſeruauerit. Hominem à nobis viſum fuiſſe antè meminimus quem malignus ſpiritus ita perſequebatur vbiq; vt eo non poſſet liberari, dormientem ſuauiſsimè vellicãdo naſum & aureis excitabat, & ſciſcitabať numquid ab ipſo flagitare vellet. Sprangerus cõplureis Sagas à ſe condemnatas fuiſſe dicit quę ſibiipſis gratulabantur mortem, dicentes ſe à diabolo cędi niſi mores mandatis ipſius gerant, nec alia vnquam ratione quieſcere. Virum quoque nobilem ad Vellerios Coteretanos fuiſſe notauimus, cui Hiſpanus miles ſpiritum malignum cum annulo vendiderat, cumq́ ille nobili, prout exſpectauerat, non obſequeretur, annulum in ignem fuiſſe à nobili cõiectum, ex eo tempore à ſpiritu nobilem non requieuiſſe. Sunt etiam qui cùm fuerint Magi, Deo renuntiauerint, & cum Satana in fœdus iurauerint, technis eius cognitis contemnunt quidẽ, ſed à Satana tamen minimè infeſtantur, quia ſuos eſſe nouit eoq; contentos eſt. Sunt etiam alij qui videntur ſtulti, intempeſtiuè ridentes & exultantes, vt ille apud Philoſtratum quem Apollonius Tyanæus Magorum princeps demonſtrauit obſideri à maligno ſpiritu atque liberauit: etenim ita res habet, niſi hominis ſtultitia ex morbo naſcatur,

ſcatur, indicio eſt eum à maligno ſpiritu poſsideri. Sunt etiam qui non deſipiunt quidem, ſed ita dormientes incedunt ac ſi vigilarent: ſed hic lethargus eſt, aut aliud malum cerebri quo etiam viri ſapiẽtiſsimi nonnunquam opprimuntur. Non treis ex iſto malo & ſine dolore laborantes vidimus, & ſe Galenus ſemel ex eo morbo fatetur laboraſſe cùm milliaris octauam obiret dormiens, donec in lapidem incurrens corruiſſet, eo'que caſu expergefieret. Verumtamen ſunt qui ſæpe clauſis oculis de nocte ambulant, domos, templa, celsáque & inaceeſſa loca conſcendunt, quò nemo peruigil, quantũuis ſaperet, aſcẽſurus eſſet: quòd ſi de nomine ſuo vocentur, repentè concidunt. Sprangerus hominem ita corruentem à ſe viſum fuiſſe narrat Aurelijs. Fuit etiã vir hoc modo agitatus nocte, quem ſocius qui cum ipſo cubabat proſequens cùm in profluentem ire animaduerteret nõ proceſsit quidem vlterius, ſed ne ille procederet nomine appellauit: ſic ille repentè corruit dormiens & ſubmerſus eſt. Hunc prẹſumptio eſt à maligno ſpiritu fuiſſe actũ, verumtamen nõ poſſum confirmare: nam fieri poteſt vt quis audito ſuo nomine ex improuiſo excitetur eoque pacto corruat: vt verò inacceſſa loca conſcendat dormiens & periculoſa præcipitia, & inoffenſo pede per ſe reuertatur, nõ eſt probabile. Vtcunque ſit, hominem obſeſſum & vexatum à maligno ſpiritu non abeſſe à ſalutis via credibile eſt, vt ſancti homines putauerunt. Itaque Paulus priore epiſtola ad Corinthios de eo loquens

qui rem cum socru habuerat, Expedit, inquit, hominem illum tradi Satanæ, vt spiritus saluus sit in in die iudicij: quibus verbis excōmunicationem, quæ hodie quoque est in vsu, credibile est intelligi. Restat vt modos depellendi malignos spiritus ex hominibus, bestijs, ædibusque videamus. Assentitur enim Thomas[a] Aquinas bestiam quoque rationis expertem cogi adiuratione posse, velut à Satana hominibus offendendis actum, ac proinde malignos spiritus abigi. Quod autem modos eijciendi dæmonas attinet, Alexander primus Papa instituit aquam benedictam, Notæ sunt coniurationes[b], Exorcizo te N. per Deum viuum, &c. tum oratio, Deus misericordiæ, &c. pòst execratio, Ergo maledicte diabole, &c. deinde oratio altera, postremò execratio (tres enim adiurationes adhibētur) ac tum demum quæcunque sortes maleficíve pulueres in domo viri à dæmone obsessi deprehensi fuerint tradunt igni: qđ S. Hilarionis & Hieronymi iudicio (vt antè diximus) planè aduersat. Cōfessiones etiā, Sacramenta, stolas, aliaque adijciunt pluri ma: etsi non sæpe maligni spiritus his omnib. procuratis & effectis exeunt. Mulieris à maligno spiritu possessę Menilij ad Dāmartinum cōmmorantis suprà meminimus, quæ per spiritū inde à 18. ætatis anno ligabatur, nec alio afficiebat malo. Hanc Picardus Doctor & cōplures alij exorcizauerūt Lutetiæ (vt diximus) an. 1552. sed tentatum frustrà. Alios verò audiui, cùm Diabolū vellent exorcizare, ipsos fuisse occupatos: prout in Actis Apostolorū legi-

[a] in secunda secūdæ q. 90

[b] lib. de ceremonijs Ecclesiæ Rom.

legimus duos fuisse discipulos qui malignum spiritum ex humanis corporibus tentabant eijcere dicentes hæc verba, Adiuro vos per Iesum quē Paulus prædicat, &c. respondēs autē spiritus nequam dixit eis, Iesum noui & Paulum scio: vos aūt qui estis? & statim diabolus vtrumqꝫ inuasit, eo dimisso quem antè vexabat. Similem historiam in primo Greg. dialogo legimus, Sacerdotē quendā qui mulierem à diabolo occupatam animaduertebat, stolam accepisse & imposuisse mulieri, statimqꝫ diabolum relicta muliere in Sacerdotem irruisse. Ait etiā Niderus Monachū fuisse Coloniæ facetū Magum quem opinio erat malignos spiritus abigere. Hic rogāti diabolo quò iturus esset, abi, inquit, in latrinas meas: quod fecit diabolus, sed eum nocte latrinas adeuntē sic contudit plagis vt proximè à morte abfuerit. Interdum verò diaboli ex Magorū mādato abeunt, vt Apollonius Tyanæus dicitur eos abegisse, ac potiùs diaboli paruisse illi, vt opinionem deitatis (quam affectabat) cōciliarent ei: quo instituto discipulos tam multos adeptus est qui portentum istud anteponebant Christo, vt Eusebius octo libros contra Philostratum Apollonij Euangelistam coactus fuerit conscribere. Idem quoque Simon Magus fecerat: nulla enim fraus tam subtilis est quam nō cōminiscatur Satanas vt detrudat homines in idololatriā: quo non euertīt, sed stabilīt potentia eius. Exēplum Bohemi Sacerdotis Sprangerus Quæsitor narrat, Dachonis nomine, q diu possessus à diabolo Rom. deductus est

dicebat autem ea sibi odio capitali esse quæ Satanas diligit maximè. Magdeburgi quoque fuisse sacerdotem alterũ quem Diabolus possedit annos septem, qui rogatus cur sacerdotem illum inde à tribus mensibus cœpisset agitare dixit se iam antè in corpore illius consedisse: quærenti autẽ exorcistæ vbi lateret cùm hostiam sacram Sacerdos sumeret, suberam, ait ille, linguę: cumq́ inueheretur in eum exorcista dicens, cur non fugis à præsentia Creatoris tui? respondit diabolus, at dum vir bonus super pontem ambulat, quid obstat quo minus sub pontem illum transeat improbus? Hæc Sprangeri Quæsitoris verba. Queritatur etiã interdum diabolus tanquã si grauissimo dolore premeretur, dicens se huius animam aut illius esse, vt in errore homines detineantur. Historiæ hoc argumento exstãt quàmplurimę. Petrus Mamorius in Gallia narrat Confollenti ad Viennam fluuiũ historiam accidisse in Caplandi cuiusdam ædib. anno M. CCCC. LVIII. diabolum, qui animam defunctę se esse prædicabat, gemitibus, clamorib. & querimonijs omnia compleuisse, monẽtem habendas preces peregrinationesq́ obeundas, & res veras plurimas reuelantem: sed dicente ei quodã, si tibi vis haberi fidem, dic Miserere mei Deus secundum, &c. respondisse hoc à se fieri non posse. Tunc ludificantibus ipsum ijs qui adstabãt fremebundum aufugisse. Idem Nicolaæ Alberiæ Veruinensi accidisse narrat D. Bartholomæus Fayus Consiliarius Parisiensis Curię, Satanã huic ad fos-

sam

ſam patris oranti apparuiſſe tanquam è ſepulchro prodeuntem, qui miſſas plurimas celebrari, certáſque peregrinationes ſuſcipi iuſsit, nec propterea miſerã exagitare deſtitit: & quamuis ſeipſum priùs auum illius eſſe reſpondiſſet, tandem Beelzebubum eſſe confeſſus eſt. Diximus ſæpenumerò q̊d eſt in Iobo, non eſſe poteſtatem in terris à qua metuat Satanas. Itaq; perniciosa eſt Ioſephi hiſtorici Hebræi ſententia quam anteà perſtrinximus, cùm Iudæum è ſua gẽte ſcribit à ſe fuiſſe viſum, quo annulum indẽte ad naſum hominis obſeſsi fugiebat diabolus illicò: ſic enim homines ad reuerentiam rerum creatarum, lapidis, annuli inflectuntur. Neque tamen ait adamantem in annulo fuiſſe, etſi fuerunt in hac ſententia quidam tantas eſſe adamanti vires & vana ſomnia & malignos ſpiritus amoliatur (quod obſcuras quidam poeta dixit,

Et noctis lemures, & ſomnia vana repellit)

ſed non definiũt quódnam ſit illud adamantis genus. Sunt enim ſex [a] illius genera diuerſa maximè, in quibus numeratur ſextus adamas Arabicus aceruis magnis compertus in Pyrenæis montibus, ſic tritus viatorum pedibus vt centum põdo in loco tribus ſolùm aureis venale habeatur. Hic à natura tam bellè formatus & expolitus eſt vt omnia opificum mangonia & omneis artes dignitate ſuperet, ſex angulis æqualibus, duabus extremitatibus acuminatis, figura conoîde, multis etiã colore variantibus. Apud veteres credebatur gladiorum aciem à diabolis timeri vehementiſsimè: Pla-

[a] Plin lib. 37. cap. 4.

to enim & cõplures Academici ſpiritus poſſe diuĩ di arbitrantur. Memini anno M. D. LVII. malignum ſpiritum cum fulmine irruentem Tholoſæ in ſutoris ædes Pudoti nomine Salino adiacentes, vibrare lapides per ſingulas partes cubiculi, vnde tam magnus lapidũ aceruus collectus eſt vt domina ædium ingens ſcrimniũ quod obſerabat claue lapidibus plenum habuerit: & quãuis ianuis feneſtriſq; obditis, nihilominus tamen ſpiritũ ſine cuiuſquam damno alios lapides apportare. Quid rei eſſet inuiſit Latomius tum Præſes quartus: ſed ille ſpiritus decuſsit pileum eius lapide, & in fugã vertit præcipitem. Iamq; dies ſextus agebãt, cùm D. Ioannes Morquæus Præſidialis Iudicis Conſiliarius monuit me vt miraculum iſtud inuiſerem, vbi duabus tribúſve horis conſumptis non percepi quidquam. Me autem ingrediẽte dixerat quidam, Deus ſit in his ædib. deinde cognita hiſtoria indixit domino ædium vt ſeriò ex animo oraret Deũ, & gladium in cubiculi totius ambitum agitaret: fecit, poſtero die mulier dixit nihil à ſe ex eo tẽpore fuiſſe auditum, & dies ſeptem ſine quiete vlla tranſegiſſe. Horum ſpirituum λιθοβόλων plenæ ſunt veteres hiſtoriæ: qualem Gulielmus Parienſis ſcribit fuiſſe Pictauij in parochia S. Pauli an. M. CCCC. XLVII. qui cyathos & vitreamina frangebat iniectis lapidibus, offendebat neminem. Dicitur prætereà malignos ſpiritus, cùm eijciuntur, in certum aliquem locum ablegandos eſſe. Sic Chriſtus in Euangelio dicitur ad porcorum greges diabolos

tranſmi-

transmisisse, & in Tobia Angelus abactum malignum spiritũ vinxit in superiore Ægypto: ex quibus videtur Deus non potestatem modò, sed etiã loca circũscripsisse quibus maligni spiritus includuntur. Scribit in dialogo Cæsarius Coloniensis Sacerdotis filiam ab Incubo spiritu maligno agitatam ex phrenesi laborasse: monitum autem patrẽ illius effecisse vt filia trans Rhenũ deportata migraret; sic diabolum à filia discessisse, verùm parentem adeò contudisse vt post triduum vitam amitteret. Illud quoque legimus, malignos spiritus frequentiores esse in pagis quàm in oppidis, & in desertis & aquosis locis quàm in pagis, vt in Iobo est XLI. capite: Quapropter maligni spiritus de nocte flammantes (stultos ignes appellant nostri) secundum aquas spectantur plurimùm & ad submersionem homines prouocant. Ac isti quidẽ spiritus vt propulsent, credo res creatas cum timore & verbo Dei coniunctas posse cõducere, sed nihil planè sine timore Dei efficere. Exẽplo sit Musica, quę ante alia plurimũ contra spiritus malignos potest, vt à Saule infestando scribitur malignus spiritus destitisse cùm Dauid pulsaret fides. Erat quidem tunc temporis Spiritus sanctus in Dauide, verumtamen Saulis cruciatus pulsatis demum fidibus desinebat: siue eo quòd Musica res diuina quædam est, diabolus verò nihil tantopere quàm discordias diligit, siue quod harmonia cõspirans cũ anima effugiẽtẽ rationẽ ad sua principia reuocat: prout annotabãt veteres à Musica interuentu animæ

sic cu-

ſic curari corpus, vt interuẽtu corporis curatᷣ medi-
camentis anima. Sic in Germania quoddam homi
num furioſum genus inſtrumentis ſolùm muſicis
curatᷣ, cũ modulos ſuos Muſicus choreę furioſum
accõmodat, & paulatim efficit vt furioſus ſeſe pro
cantione Muſici leniter temperet: ſic tandẽ quiete
allata ſanatur furioſus: hunc S. Viti morbo Ger-
mani dicũt laborare. Prophetam quoq; Michęam
legimus ab Achabo Rege Samarię accerſitum an-
tequàm prælij exitum prædiceret iuſsiſſe coram
Rege vt inſtrumentum muſicum pulſaretur, eoq;
pacto occupatum à Dei ſpiritu prophetaſſe: Sa-
muel item cõſecrato Saule, abi illuc, inquit, vbi in-
uenies Prophetarum turbam deſcendentium de
monte qui pulſant inſtrumenta, tum Spiritus Dei
inceſſet te: itaq; ſimulatq; ad Prophetas ludẽtes in-
ſtrumẽtis acceſsit Saul, irruit in eum Dei ſpiritus,
quo ſe mutari ſenſit. Etſi credibile eſt Spiritum il-
lum Dei quo plena erat Prophetarum turba non
Saulem modo igne diuino inflammaſſe, ſed etiam
omni ex parte malignos ſpiritus depuliſſe. Itaque
dum Saul à Deo & Angelo ipſius relictus, & occu
patus à maligno ſpiritu Dauidis necem quæreret,
ſicarios quidem bis in comitatum Samuelis miſit
qui illum interficerent: ſed vt primùm acceſſerant,
occupati à ſpiritu Dei benedicebant & laudabant
Deum qui Dauidem occiſuri venerant: q̃d Saul
audiens aduenit ipſe, & in alium repentè conuer-
ſus prophetauit & laudauit Deum. Non Hebræi
priſci docuerunt, certiſsimamq; ἀπόδειξιν & indubi
tatam

tatam esse statuerunt, nihil tantopere Deo acceptũ esse quàm laudes ipsius integro animo atq; hilari decantatas, quod ait Psaltes[a], [a] *Psal. 33.*

Recti labra decet summum laudare parentem:

nec exstare quicquã abigẽdis spiritibus malignis tam aptum, aut potens cogendis: quod tamen nõ res creatę, sed laus Creatoris efficit. Qui ergo dixerit quispiam, Apollonius Tyaneus Magus ille potuit Dæmonas eiicere? quomodo nunc etiam Magi momento possunt malignos spiritus depellere? Respondeo quod anno M. CCC. XCVIII. Sorbona definiuit, Heretici sunt qui putant dęmones maleficijs cogi posse, qui se cogi fingunt. Cùm itaque à Magis cernimus spiritus malignos extrudi, neq; extrudunt ipsi neque exire cogunt, sed colludunt inter se: vt apud Leonem Africanum legimus à Magis (quos illi vocant Muhazimim) post ductos aliquot circulos & characteras in fronte dęmoniaci interrogatumq; dæmonem, dari mandatum ei vt exeat, & statim exire illum (quod item scribit Sprangerus de Germaniæ sortilegis) quo facto Satanas q nihil nisi corpus tenebat antè violentia, in tranquillam animæ possessionem mittit. Item si quando superstitiosi ritus idololatriaq; adhibentur, malignus spiritus abscedit & cogi se fingit, vt imperitos protrudat in constantem & obfirmatam idololatriam. In Germania siquis dæmoniacus aut sortibus affectus suspicetur per Sagam aliquam malignum spiritum sibi maleficiúmue importatum, Iudices ipsáq; Imperij Camera coram

homine affecto hæc verba à Saga pronuntiari iubent. Benedico tibi in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti in tuis bonis sanguine & armento: & momento affecti homines restituuntur valetudini. At hoc si vir Germaniæ optimus eadem verba pronuntiauerit non effecturus est.: vnde eruitur inter diabolum & Magum optimè conuenire, qua lege olim Magi è corporibus hominum diabolos legunt exegisse dum Hippocrates viueret, vt idem in libro de morbo sacro testis est. Dæmoniaci autem inueniuntur quàm plurimi in Hispania, Italia, & Germania maxime, qui decem aut viginti annos sic à dæmonibus possidentur vt arceri nequeant. Sic Amsterodami pueri demoniaci triginta anno M.D.LVI., comperti sunt, à quibus nullo exorcismo dæmones potuere propulsari: id autem sortibus & maleficijs contigisse iudiciũ fuit, quia ferramenta, vitrea fragmenta, capillos, acus, pannos, & similia excernebant, quæ solent ex sortilegijs homines affecti ejcere. Puellas dæmoniacas & mulieres lxxx, antè diximus Romæ à Benedictino monacho, quem Cardinalis Gondius Parisiensis Episcopus eò abduxerat, exorcizatus fuisse anno M.D.LIII. sed nihil opera illius totis sex mensibus fuisse confectum. Huic percontanti à Satana cur miseras istas puellas occupasset, respõdit dit se fuisse à Iudeis missum indignè ferentibus ꝙ istę quarum pars maxima ad Iudeam gentem pertinebat fuerint baptizatæ: quod à Satana credebatur dici, qa Theatinũ Papã cogitabat ꝓcuraturum

Iudæo-

Iudæorum necem quibus erat infensissimus: sed Iesuita quidam coram Papa defendit non esse penes homines facultatem istam, ac ne penes Satanã quidem: hoc posse fieri si his aut illis Deus permiserit, consilium autem Dei à peruestigantibus non posse comprehendi. Quamquam non puto fuisse Satanam à Iudæis missum, qui homines potius religione fuisset possessurus, quàm eos qui participato baptismo legi illorum renuntiãt. In Kendorpiẽsi autem monasterio ad Marchiam Germaniꝗ, vbi monialeis maligni spiritus anno M. D. L II. mirificis tormentis cruciarunt, interrogati Magi & moniales Sagæ responderunt fuisse istud ab Elisabetha Kama coqua monasterij procuratum, quæ Sagam se agnouit esse, Satanam rogauisse, & sortilegia ad hanc rem exercuisse. Hæc viua cum matre incendio perijt. Efferebantur autem dæmoniacæ in aerem vnoquoque die, interdum horis singulis, & sine dolore in terram recidebant, tum planta pedum titillatæ sine intermisione ridebant: aliquando etiam inter se percutiebant ictibus. Quod si quis vir bonus aderat orationem habens seriòue de Deo prologuens, vexãbatur illæ: sin horas Latinè legerent aut ritus suos pronuntiarent, aut de ludis & ineptijs sermo haberetur, dolore carebant aut leuabantur plurimùm: omnes halitu erant fœtidissimo. Eodem tempore in propinquis oppidis & pagis dæmoniaci complures fuerunt deprehensi: qua ex causa plurimæ Sagæ comprehẽsꝗ & supplicio vltimo affectæ sunt. Similiter

in monaſterio Nazareth Colonienſis diœceſis opera adoleſcentis cuiuſdam Sagæ Gertrudis nomine (quam ſingulis noctibus dæmon iniuerat ex quo nata fuerat annos xij) moniales omnes à ſpiritibus malignis fuerunt obſeſſæ. Apud Fernelium in libro de abditis rerũ cauſis legimus ipſum ad inuiſendum quemdam nobilem adoleſcentem dæmoniacum fuiſſe ductum qui literarum expers Græcè loquebatũ tamen: hunc dixiſſe patri vt torquem ordinis equeſtris collo eximeret: rogatum autem ſpiritum quiſnam eſſet, reſpondiſſe per hominem (cuius nomen nolebat exponere) fuiſſe factum vt in corpus veniret pueri. Hunc hominẽ fuiſſe ſtudioſiſsimum Satanæ clientem eſt veriſimile: quamuis nec Satanæ nec Magis omnib. hæc poteſtas inſit aduerſum homines, niſi prout Deus permiſerit: vt nuper in Flandria res admirabilis cõtigit quæ ab eo tempore toti Chriſtiano orbi innotuit. Antonio Suquero Eqti ordinis Vellerei Cõſiliario in priuato conſilio Brabantię filius erat nothus, qui antequàm vxorem duceret familiaritatẽ cum altera quæ Saga credebatũ eſſe coluerat. Hæc puellæ nobili quæ amatori nupſit inuidens. ita cũ Satana egit vt mulier iuuenis inceſſeretur à maligno ſpiritu, vexaretũ in maxima frequẽtia & quamuis obnitentibus viris in altum attolleretũ & huc illuc proijcererur. Inſtante partu dum accerſeretur obſtetrix, Saga quam metuebat oderatq́ mulier grauiſsimè ingreditur, mulier defecta animo & ſoporata corruit, fœtumq́ paulo pòſt eiectum ſentit.
Diſce-

Discedit Saga, accedit obstetrix, puerperam solã offendit, partus nunquam ex eo tempore visus est. Creditum est vulgo Satanam in corpus fœminæ ab inuidẽte Saga immissum esse: verùm hoc nõ aliter quàm secreto Dei iudicio affectum est. Persimilis huic historia dicitur in Lotharingia fuisse gesta, de muliere quam Satanas ad fœtum habendũ extulit: sed patrem affirmatur fuisse Magum, & Satanę vouisse fœtum. Nonnũquam verò bruta mulierum cupido efficit vt dæmon esse videatur qui in turpes actiones incumbit: quemadmodum in diœcesi Coloniensi anno M. D. LXVI. canis qui dæmon esse dicebatur, in monasterio fuit deprehensus qui monialium vestes attollebat vt abuteteretur ipsis. Hic naturalis fuit (opinor) canis, nõ autem dæmon. Comperta est Tholosæ mulier sic abuti cane, cui vim palàm canis afferre voluit: hęc rem confessa igni fuit tradita. Alia eiusdem criminis euicta anno M. D. XL. in vincula Lutetiã abducta est. Videtur autem in Lege Deo non fuisse satis vt istud propter abominandum malum, indicta nece caueretur, nisi etiam eodem in capite mercedem meretricis offerri Deo & pretiũ canis prohiberet. Illud etiam potest fieri vt Satanas mittatur à Deo, prout omnes pœnas constat ab eo siue ordinarijs modis siue præter modos ad vlciscendum hoc turpe facinus proficisci. Sic in Monasterio montis Hesßi in Germania erant moniales dæmoniacæ, & super earum cubilia videbant̃ canes tentantes impudicè eas quæ in suspicione erant i-

ſtius ſceleris & mutum (vt vocant) peccatum cō miſerant. Cuius rei lectorem placuit commonefa-cere, vt caueant omnes ne qua vis voluntati puellarum quæ à caſtitatis voto alienæ fuerint afferāt. Exorciſmos autem à multis adhiberi miru m, quibus nunquam ſancti Prophetæ vſi ſun t. Etenim horruiſſent illi Satanam interrogare, aut de re vlla conſulere, aut imperata illius facere, ſed præſentes ſancti viri ad Dei vnius laudem malignos ſpiritus propulſabant. Itaq; in priſca Eccleſia dæmoniaci in cœtum adducebantur, & populus totus orabat Deum, vt apud Chryſoſtomū[a], Clementem[b] (qui orationem tradit elegantiſsimam) & Theodorū anagnoſtem legimus[c]. Perſarum Regem in priſca Eccleſia imperauiſſe legimus vt abigerētur dæmones, & precibus in Eccleſia habitis dęmonas fugatos eſſe. Apameenſem Epiſcopum in Theodoreto[d] legimus vultu in terram demiſſo Deum interpellaſſe precib. & Dęmonē ex æde Iouis eieciſſe. Ac propterea diſertè Lex Dei imperat deleri templa vbi Gentiles dijs ſuis ſupplicabant, ne vllo pacto in eis pollueretur, contaminaretur, aut inuocaretur Dei nomen[e]. Auguſtinus[f] quoque & Sozomenus[g] ſcribūt nihil aliud Dæmonibus pellendis olim fuiſſe vſurpatū quàm preces corā Deo, nullū familiare colloquiū, nullas facetias, nullus interrogationes Satanæ fuiſſe ꝓpoſitas: prout in Germania quibuſdā accidit, quorū alij Satanæ verbis habuerunt fidem, alij mandatis paruerunt damnanda impietate & deteſtabili. S. Dionyſius in Hierarchia

[a] Lib. de incōprehēſib. Dei natiuitate

[b] Lib. 8. ca. 32.

[c] Lib. 2.

[d] Lib. 5.

[e] Deut. 12.

[f] Lib. 22. de ciuit. Dei.

[g] Lib. 6. ca. 28.

rarchia, & Theo. de sacra Synaxi, testantur dæmoniacis hostiam nunquam fuisse datam. Hieronymus in vita S. Hilarionis scribit iuuenem Magum qui puellę animum non potuerat pellicere, laminã ęream ianuæ subdidisse insculptis in ea quibusdã notis, itaq; paulo pòst obsessam à dæmone puellam furore agere cœpisse & loqui, dæmonem dixisse à puellæ corpore se non exiturum donec lamina adempta esset: Hilarionem verò vetuisse vt adimeret, & solis precibus sine hostia, adiuratiõe, aut quæstione vlla Diabolis proposita (nam à rebus istis abhorrebat) puellam eo liberauisse. Ioannes Vierius[a] narrat puellam dæmoniacam à se in Germania visam, & roganti exorcistæ Satanam respondisse fore opus vt puella Marcodurum Germaniæ oppidum religionis ergò petat terno quoque passu in genua procidens, & missam in altari S. Annæ celebrari curet, sic futurum vt puella liberetur: adeóque signum liberationis sub finem Missæ venturum prędixisse. Hoc facto sub finem Missę puella & Sacrificus albam quandam viderunt imaginem, & illa dæmone soluta est. Similiter in Lornensi pago Iuliacensis Comitatus anno M. D. LI X. die XVII. Decembris Dęmonem, à quo obsidebatur puella quędam, rogare ausus est Curio an bona esset Missa, & quare simulac datum fuerat signum puellam repentè ad missam cogeret, Satanas respondit sibi consilium de hac re capiendum esse: Ita reuocabat ille in dubium religionis suę fundamẽtum, cuius Satanam consti-

[a] lib. 5. ca. 14.

constituebat iudicem. De his quæstionibus ait Pylocrates [a], Mali dæmones faciunt sponte quod inuiti videntur facere, & simulant se coactos vi exorcismorum quos fingunt in nomine Trinitatis, eósque tradunt hominibus, donec eos crimine sacrilegij & pœna damnationis inuoluant. Extat exemplum aliud Philippi Vvosolichij Coloniensis religiosi in Kuectana Abbatia, obsessi à Dæmone anno M. D. L. qui dæmon interroganti respondit se Matthiæ Durensis Abbatis præcedentis animam esse: eum pictori, qui Mariæ virginis tam accuratam pinxerat imaginem, non soluisse mercedem, monachum verò liberationem consequi non posse nisi religiosam profectionem Treuiros & Aquisgranum versus obiuerit: dictum factum, religiosus morem gerens liberatus est. Hæc historia Coloniæ typis excusa est. D. Bartholomæus Fayus libellorum supplicum in Parlamento Præses scribit cum Nicolaa Alberia Veruinẽsis ad aui sui sepulchrum haberet preces, emersisse è terra hominem inuolutum linteo, qui mulieri dixit se auum ipsius esse, atque vt à pœnis Purgatorij liber esset Missas cani plurimas, & profectionem in ædẽ virginis Mariæ à Lætitia dictæ suscipi oportere, tum seipsum retegens auus esse visus est: hunc ingentem millarum numerũ procurauisse, cùm desinebatur ab earum celebratione mulierem exagitatã fuisse grauissimè, sed eũ dixisse tandẽ se Beelzebubum esse. Sed hæc historia cùm per totã Galliam innotuerit, nihil dicam ampliùs. Ecce autem recen-

[a] lib. 2. cap. 24.

recentiorem aliam, notam Parisiensibus necdum mandatam typis, quæ Lutetiæ ad insigne equi rubri in vico S. Honorati accidit. Quidam metaxarius neptim suam quã esse videbat orphanam ad se receperat: hæc cùm propter Geruasij ad sepulchrum patris haberet preces, Satanas se illi soli procerí hominis & atri figura obtulit, eamq; prehendens manu dixit, Amica ne timeto, pater tuus & mater bono loco sunt, verùm Missę aliquot dicendæ sunt, eundum peregrinatione suscepta ad nostram dominã virtutũ, sic in Paradisum rectà ituri sunt: scilicet humanę salutis studiosus est Satanas. Roganti puellæ quis esset respõdit se Satanã esse, & ne consternaret monuit. Puella imperatũ fecit: quo facto eã iussit Satanas peregrinationẽ Cõpostellas ad S. Iacob. suscipere, cui illa, nõ possum ait, tam longinquũ iter cõficere. Ex eo tempore non desiuit Satanas importunè vrgere illã, & vacantẽ operi cũ sola esset familiariter cõpellauit dicẽdo, q̃ crudelis es? nollet ista ꝓpter me forfices in sinum indere: quod illa cũ effecisset vt ei satisfaceret atq; ab eius importunitate expediret sese, rogabat ille vt sibi aliqd daret, ꝓuectusq; tandẽ eò est vt de capillis peteret illius, illa crinẽ rogãti dedit. Nonnũquam etiã tentauit ꝑsuadere vt illa se in aquã daret præcipitẽ, nonnunq; etiã vt se strangularet, & ipse indita in collũ reste eã fuit strangulaturꝰ nisi exclamasset: etsi auũculus aliquãdo volẽs illã defendere verberib. ita exceptus est, vt dies amplius xv. ęgrotus decubuerit. Semel etiã tentauit Satanas cũ ea

concumbere & vim afferre illius pudicitiæ, illa verò fortiter obsistẽs ita fuit affecta plagis vt sanguis ex illius corpore manauerit. Inter eos qui viderũt puellã, quidã Episcopi Valẽtini Secretarius nomine Choinius puellę dixit modũ pellẽdo dæmonio eiq; aptissimũ ne qd respõdeat ad dicta illius, quãuis Deũ orari præciperet: q̃d nunq̃ nisi blasphemans facit, aut ludificans nomen illius creatis reb. coaptatũ. Vidẽs itaq; Satanas nihil à puella sibi respõderi causáue sua fieri, prehẽsam prostrauit in terrã: ab eo tẽpore nõ est puellæ oblatũ visũ. Huic D. Amiotus Altisiodorẽsis Episcopus & Curio parochię in qua puella habitabat mederi nequiuerant. Hoc remediũ mihi probat̃ valde: nã Satanas (vt habet̃ articulo xij. determinatiõis Sorbonę cõtra Magos factę an. M. CCC. XCVIII.) ieiunia, preces, & orationes imperat, etiamq; hostia abutitur vt imperitos decipiat. Historiã Petri Mamorij antè notauimus ex lib. de Sortilegis quẽ ante cxx. annos in lucẽ edidit, Satanã in domo cuiusdã Caplãti an. M. CCCC. LVIII. Cõfollemi ad Viennã dixisse animã defũcti se esse, ingemuisse tanq̃ si dolores maximos perferret, monuisse vt missę quàmplurimæ canerent̃, peregrinationesq; obirentur, & non paucas res occultas vt erant reuelasse: Cum autem ei dixisset quispiam, si tibi vis haberi fidem, dic Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam, renuisse illum, & fremebundum indigneq; ferentem sibi hac ratione illudi aufugisse.

IOAN-

IOANNIS BODINI

DAEMONOMANIAE MAGORVM

Liber quartus.

De quæstione aduersus Magos. Cap. I.

Hactenus de modis abigendorum spirituum malignorum diximus: sed frustrà; si Magi reuocent cùm eos expuleris. Semper enim obseruat Satanas, vt vocatus veniat, & non vocatus accurrit sæpenumerò. Suaues igitur modos medicinasq; faciles exposuimus, nempe vt populus instituatur in Lege Dei, & ad cultū ipsius perducatur. Quòd si neque improbi his rebus contineri in timore Dei, neq; Sagę à detestabili vitæ instituto reuocari possunt, tum cauteria oportet adhiberi candentesq; laminas, & putrefactas partes resecari. Etsi reuera quocūq; tandem animaduersionis genere torreantur ad ignem lentum & crementur Magi, plurimum tamē abest hæc pœna ab illius pœnæ grauitate quam in hoc mūdo ipsis importat Satanas, vt pœnas æternas taceamus quæ ipsis comparatæ sunt. Ignis eñ ne dimidium qui-

dem horæ, nedum horam perdurat quin absumã-tur Magi: sed ex omnibus maleficijs quibus pœnæ contrahuntur, vt sunt auaritia, inuidia, ebrietas, adulterium, & si qua sunt eiusmodi, sola Magia virum suum vlciscitur crudelissimè & diutissimè, corpus & animam conficiens pœnis. Quod enim Mediolanensis quidam inimicum vlturus quem in manu habebat fecit (hic pugione faucib. admoto se iugulaturum esse minatus eum nisi renuntiaret Deo, ad renuntiandum compulit, nec semel fecisse contentus renuntiare iussit ex animo idemq́; sæpius repetere: quo facto eum, iugulauit dicens, Ecce vt de corpore animoq́; vindictam sumimus) id igitur facit diabolus subditis. Magos docuimus nec opes suis artibus, nec voluptates, nec honorẽ, nec scientiam adipisci, sed modos solùm faciẽdi res turpes nefariasq́; ad quas eos Satanas perducit, inuenire: Atq; hanc illam mercedem esse quam reportant in hoc mundo, quòd Diabolus cogit eos vt Deo renuntient, se adorent, & posteriora sibi figura hirci aut turpis alterius animalis osculentur, & q quietis loco mancipia sua exportat noctu ad ea scelera perpetranda q̃ antè explicauimus. Quãobrem quod supplicium capitale in Magos decernitur, non eo fit quòd res grauiores in supplicijs perferre possint quàm priùs tulerint, sed vt ira Dei impendens toti populo sedetur, tum etiam vt sanentur affecti resipiscentia, aut saltem si noluerint pœnitere vt numerus eorum minuatur, improbi consternentur, & electi conseruentur. Itaq;

ad ſalutem pertinet totius Reipub. vt diligentia maxima perueſtigentur & ſummo iure puniantur Magi: alioqui periculũ eſt vt Magiſtratus & Magi à populo lapidibus obruantur: Sic Haguenonę ad Laodunum noſtrum, cùm Sagę duæ ante annũ ex iure mortem promeritæ, fuiſſent damnatę vnà vt cæderetur flagris, altera vt inter flagellandum aſsiſteret, populus p̃henſas Sagas magiſtratu eiecto lapidauit. Alia famoſa Saga Verignij habitãs (quę poſtremo Aprili vita defuncta eſt) obſtetrix, cùm ſortilegiorum aliquot accuſata fuiſſet, fuit abſoluta: ſed poſteà tam atrociter vindicauit factum, vt innumeros homines pecoráque nece affecerit, prout ex incolis audiuimus. Equidem ſæpe miratus ſum curà multis Principibus quæſtiones inſtitutæ & iudices extra ordinem dati delegatíq; fuerint in fures, quæſtores ærarios, fœneratores, & viarum obſeſſores, per quos tamen turpiſsima & ſummè horrenda impiáq; Magorum facta manſerunt impunita. Hoc quidem iam olim compertũ eſt, fuiſſe Principum alios magos, alios abutentes Magis, per quos ex honorum faſtigio ſemper in barathrum calamitatum & ærumnarum omnium dati fuere præcipites. Nam ſi Magos de victoria conſulunt, Deus facit vt victi abeant: ſi indicari à Satana ſucceſſorem petunt, hoſtib. ſucceſsionem largitur Deus: ſi Magos rogent an ſint reuelaturi à morbis ſuis, Deus ipſos enecat, vt infinitis hiſtoriarum exemplis oſtendimus. Sic Deus animaduertit in Magos Principes, in quos nihil magiſtra

tus possunt. Aliquando etiam autor est Dominus vt in Magos Principes rebellent subditi: plerunque punit ipsorum Magorum opera, eo quòd Satanas sacra sua opertanea de nocte exercet cum Magis, quorum signa in abdito latent, quorum facta digito monstrari nequeunt oculis'ue cerni, de quibus ardua est quæstio & probatio difficilis: hæc autem res inprimis Iudices impedit quominus sententiam ferant, aut homines esse euictos putẽt tam horrendi sceleris quod maleficia omnia (quęcunque tandem excogitari possint) comitantur, vt suprà demonstrauimus. In causis igitur huiusmodi, cùm tam execranda crimina sic fiunt abditè, vt per viros bonos nequeant retegi, per conscios & reos eiusdem criminis maleficos opus est reuelari, vt fit latronibus: & vnicus ad innumeros accusandos est satis. Demonstrauit modò illud factum Caroli ix. Regis, cùm Triscalanus conuictus ea fecisse quæ humana facultas non potest, nec speciosam vllam rerum à se gestarum rationem valens afferre, omnia ope Satanę fieri confessus est, veniamque sibi à rege dare postulauit, plurimos se indicaturũ pollicens. Rex ea lege indulsit postulanti veniam, vt conscios deferret affinesque eiusdem criminis: fecit, multorumque nomina & cognomina quos nouerat protulit: quos autem in cœtibus visos de facie solùm cognouerat, eos vt agnosceret, iubebat se in publicos conuentus duci, humerumque aut aliã corporis partem in ijs qui Magicam coluerant curabat inspici, vt deprehẽderetur signum: eos verò

ex medio

ex medio oculorũ interuallo noſcebat quib. ſignũ deerat, & quib. Diabolus tanꝗ̃ fideliſsimis ſubditis ſummopere cõfidebat. Veruntamẽ iſtorũ hominũ perſecutio delatioq; ſtatim ſuppreſſa eſt ſiue fauore & cõcuſsione, ſiue inſano ſtudio tegẽdi certos homines affines iſtius criminis de quibus nulla forte vnquam fuiſſet orta ſuſpicio, ſiue propter immanem iſtorum numerũ: & effugit index. Non ſecus etiã accidit, cùm cæcus ille è trecentorũ æde & alij criminis eiuſdem rei fuerunt ſuſpenſi Lutetiæ, & rei centum quinquaginta fermè delati ſunt: ſed qui ex eis vitã laqueo finiuerunt hoſtiã ſacratam ad ſuas ſortes conuicti ſunt nõ rarò adhibuiſſe. Ex eo tempore paulatim cœptũ eſt ad rem hanc attẽdi: maximè verò ab obitu Caroli ix. Regis nõ ita hæſerunt in difficultatib. Iudices, vt eo regnãte fecerant, quas difficultates Henrico ij. regnãte nõ fuiſſe auditas cõſtat: qua de re D. Bartholomæus Fayus Præſes libellorũ ſupplicũ in operibus ſuis expoſtulat. Multæ ſunt aũt de Magis cognoſcẽdi viæ, vt pœnas luãt, ſiue per ordinarios iudices, ſiue per Commiſſarios (vt vocant) extra ordinem datos. Etenĩ præter Iudices ordinarios vnũ duóſue minimũ extra ordinẽ dari in præfecturas ſingulas neceſſe eſt: etſi nõ ꝓpterea cognoſcẽdi ius ordinarijs iudicib. velim adimi, ſiue præueniãt ſiue cõcurrant in eandẽ cognitionẽ, vt alij ad rẽ tam ſanctam alijs ſint adiumẽto. Olim ad Eccleſiaſticos iudices, nõ aũt ad laicos hæc cognitio pertinebat: ꝗ̃ in ſententiã ꝓſequẽte Epiſcopo Pariſienſi decretũ

Parla

Parlamenti factum eſt anno M. CC. LXXXII. Poſtea verò Iudicib. laicis cognitio attributa, Eccleſiaſticis adempta eſt ſancto Parlamenti eiuſdē decreto, anno M. CCC. XC. Deinde Pullallerius Laodunenſis Tribunus militū captis complurib. Magis cùm de ijs vellet cognoſcere, impeditus eſt decreto Curiæ, quo tēpore ſic architectabat̃ Satanas vt quicquid de Magis prædicabat̃ pro fabulis haberetur. Verùm ne fortè expectēt Iudices dum fiat expoſtulatio aut inſtent Procuratores Regis, tenentur ex officio de ſuſpectis inquirere[a]: quę ratio magis occulta eſt, atq; haud ſcio an omnium ſit tutiſsima. Sed quoniã metuũt alij, & eò ſe alij inferre dubitant vt inquirant ipſi, Regios certè Procuratores & vicarios actionē opus eſt intēdere: atq; hæc ſecunda ratio. Horum enim propriũ munus eſt, vt ante omnia in perſequutionē maleficiorum incumbant ſtudioſiſsimè. Cumq; non rarò Iudicibus ipſis Regij Procuratores negligentiores ſint in ſuo munere, expedit vnumquemq; in hoc crimine ad accuſandum admitti iuncto Procuratore Regis: quòd ſi renuat, à priuatis tamē hominibus audiri accuſationem ad publicã vindictam iſtius criminis, ac nõ quid huius interſit obſeruari, prout in hoc regno ad omneis criminales cauſas fieri neceſſe eſt: ſi modò ea quę ex cõmuni iure ſolennia ſunt, retineant̃, ſicut ſcripta ſunt l. qui accuſare. de publicis iudicijs. ff. quæ tertia eſt nec incommoda quærendi via. Quarta ratio delationum eſt, cùm Regij Procuratores indicum nomina nõ cogunt̃ edere,

[a] Bar. in l. 2. §. ſi publico. de adult. l. nullũ. de teſ. ff. l. ſi quis in hoc. de Epiſ. & cler. C.

edere, nisi aut calumnia sit euidentissima, aut accusatus in totum absoluatur, vt Molinnarum edicto cautum est: nam si reus conditione purgandi sui quousque reuocetur vinculis exeat, aut amplius fuerit pronuntiatum, ratio diuersa est, puta si indicia aut præsumptiones extent. Quia autem istud Magorum scelus in pagis & suburbijs frequentius est quàm in oppidis, itaq; imperitum vulgus plus sibi à Magis quàm à Deo & Magistratibus metuens neq; accusare audet neq; deferre illos, ad inquirendum tam horrendum crimen oportet laudabilem illam Scotorum consuetudinẽ quæ Mediolani est recepta (Indictum vocant) vsurpari: nempe cauum truncum in Ecclesia esse, quò liceat cuiq; chartulam inijcere, nomen Magi, rem gestã, locum, tempus, & testes exponentem, eumq; truncum præsente Iudice, Procuratore Regis aut fisci (quibus singulis vna clauis trunci bina sera occlusi futura est) quindeno quoq; die reserari, vt clàm de ijs inquiratur quorum deprehensa fuerint nomina: atq; hæc quinta est certissimaq; agendi ratio. Sextam fieri oportet monitorijs, quæ via est pernecessaria ad cogendum eos qui accusare, deferre, aut expostulare non audent, nec volunt. Septima est vt consortes istius criminis ad accusandũ alios eiusdem reos admittantur, impunitate accusatori promissa atq; præstita, si ipsum pœnituerit & Satanæ renuntiauerit. Hæc Ioannis Durandi Iurecoss. sua ætate præstantissimi [a] opinio in tit. de accusation. qui hoc priuilegium consortibus Magicę ar-

[a] in speculo.

tis irrogandum putat: quamuis communi iure non possias consortes accusare. Nisi illud fortè legis Tulliæ de ambitu adducitur, competitoribus prærogatiuam eamdem tribui, si ad honores consequendos alter corruptionis alterum euicerit, cuius rei pretium dabatur victori, impunitas, & competitoris status qui cecidisset causa. Licet autē fuerit comprehēsus antequàm accusatus Magus, semper tamen & impunitas promittenda, & pœna eorum minuenda est qui sine quæstionis tormento fatebuntur & affines criminis accusabunt: quæ ratio certa & expedita est vt innotescant alij. Nihil enim tantopere veram criminis confessionem impedit quàm metus mortis: quod in hac causa manifestò vidimus, quando Rex Carolus ix. Triscalano morti ob res magicas addicto veniam hac lege dedit, vt consortes criminis accusaret, quorum (vt antè diximus) infinitum numerum indicauit. Quòd si hęc via non successerit, Sagarum puellas opus est comprehendi. Etenim non rarò compertum est illas à matribus informatas & in conuentus fuisse perductas: itaq; tenella adhuc ętate facilè persuaderi poterunt & promissione erigi impunitatis; quam ab ætate & matrum sollicitatione ipsis iustum sit exorari: sic homines, tempus, locū frequentatum conuentibus, & res quæ illic geruntur indicabunt. Hac via Boninus Castelli rufsi pręfectus resciuit omnia quæ gesta fuerant, ex puella adolescentula quam mater seduxerat: & apud Potezanos Lognianæ Sagæ (quarum anteà meminimus

nimus) puellæ operâ delatæ ſunt. Quòd ſi rem ex veritate coram multis dubitabunt proloqui, Iudicis officium eſt vt duos aut tres certos homines poſt aulæum ſtare iubeat, qui dicta auribus non ſcripto excipiant, vt decerptæ confeſsiones deinde mandentur ſcriptis. Sed quia res grauis Iudicibus illis futura eſt qui nunquam de Sagis cognouerint, qui eas non viderint, qui nunquam earum cauſam tenuerint: debet Iudex ſimulatque potuerit prima occaſione interrogare Sagã: quod ad omnia crimina eſt inprimis vtile, in hoc perneceſſarium. Hoc enim ſemper compertum eſt, ſentire Sagam cum primùm prehenſa fuerit ſe à Satana deſeri, velut attonitam animo conſternari, ac tum fateri vltrò quod nulla vis vnquam quæſtióue expreſſerit: ſin autem aliquandiu in vinculis ſinitur torpeſcere, non eſſe dubium quin eam Satanas informaturus ſit. Quamobrem initia duci oportet à rebus leuioribus atque ridiculis, vt ſunt agyrmata, idqúe ſine actuario, & diſsimulari cautè iudicij conſtituendi ſtudium (quod iſtis mulieribus allubeſcit maximè) denique ſenſim ad quæſtionem prolabi de parentibus, an artem iſtam coluerint. Sic de matre Ioannæ Haruilleriæ diligenter inquirendum eſſe iudicaui, cuius hiſtoriam ſuprà explicauimus: & certo homine Verberium in natalem vicum illius miſſo, compertum eſt matrem ante annos xxx. fuiſſe adiudicatam igni, filiam verò Ioannam adoleſcentulam ad flagra damnatam: Id enim eſt frequentiſsi-

mum filius à matribus seduci, & dicari Satanæ, idque sæpe cum primùm natę sunt. Sic Ioannæ Haruilleriæ filia, quę effugit vt matrem prehensam vidit, eiusdem criminis posteà comperta est: Barbaræ item Doreæ filiæ statim effugerunt, cùm mater fuisset capta artium magicarum nomine, nulla accusatione aut quæstiōe pressę: Magus autem quidam familiaritatem cum Dorea colens, pòst in iudicio dixit totum genus teneri isto crimine. Secundum caput esto de patria Sagę, & annon solū verterit. De Sagis enim ferè comperies eas de loco in locum, de pago in pagum migrare, nisi bona certo in loco remorentur ipsas: quod retectæ solent facere metuentes ab accusatione. Cognoscenda itaque est occasio cur sedem mutauerint, & oculi studiosè in vultum earum configēdi (non enim gēs ista homines audent in os aspicere) omnes denique actiones, gestus, & sermones in acta diligētissimè inserendi. Exploratum autem illud est, nunquam lachrymari Sagas: pręsumptio validissima, quia fœmina tempestiuè & intempestiuè lachrymas & suspiria iaculatur. Paulus verò Grillādus & Sprangerus Quæsitores scribunt se ne à Saga quidem vnica potuisse lachrymas exprimere. Dicta quoque variātia optimè animaduerti opus est, & per interualla easdem quæstiones subinde proponi. Necessarium etiam videtur illud, vt de criminibus singulis, si fieri potest, vno tenore inquiratur, ne eas deinde Satanas à vero dicendo auocet. Optimè itaque Danæus in dialogo nunquam esse ferendum

scribit

ſcribit vt Saga in vinculis ſit ſolitaria, quia ſermonem habet cum diabolo, qui aut à dicẽdo vero abducit eã, aut à rebus confeſsis iubet diſcedere, eámque ſemper non eſſe morituram pollicetur, vnde multa accedunt incommoda: fuerunt enim quæ putantes ſe in carcere (vt extra carcerem fecerant) volaturas eſſe, ſibi ipſi ceruices diffregerunt. Ex D. Adamo Martino Procuratore Laoduni audiui Biebranam Sagam (quam adiudicauit & affici curauit morte) ſibi dixiſſe vt ad mortem damnata eſſet, & fore vt concremaretur viua: quod nemo præterquàm Satanas ipſi indixerat. Hoc enim Iudices maximè ſunt admirati, quòd eam ſtrangulationi primùm, deinde igni iudicio ipſorũ addictam carnifex viuam concremauit, quia ſententiã ritè nõ potuerat exequi. Sunt etiam quas poſt hãc vitam Satanas fore beatas pollicetur, itaque efficit vt non pœniteat ipſas, ſed in ſuo ſcelere obſtinatæ moriantur. Sunt quę ſibi violentas manus afferũt poſtquam damnatæ ſunt, vt perſępe accidit: ſunt quę res in quæſtione equuleóue confeſſas pernegant, ſuoſque Iudices in eas cogũt anguſtias vt probatione competente defecti cogantur carcere eas eximere. Sin autem infitietur is qui ſine tormento ſcelera confeſſus eſt, eum nihilominus oportet dãnari, ſi confeſsionem præſumptiones aliæ indiciáque adiuuerint. Sed quandoquidem aduerſus inimicos ſcelera ſua exercent Magi, diligenter perueſtigandus eſt an is qui occiſus aut faſcinatus præſumitur odium contra Sagam ſuſpectam geſſerit,

ſingulaq́; ex Saga capita inimicitiarum inquirenda ſedulò. Prӕterea vt ab accuſatis aut ſuſpectis Sagis exprimatũ veritas, Iudices oportet commiſerantiũ ſpeciem induere, nõ ipſas dicere, ſed diabolum autorem eſſe & compuliſſe vt necem hominib. quӕrerent, proinde ipſas videri innocentes. Quòd ſi nihil fateantur Magi, tum mutãdæ veſtes & pilus omnis radendus eſt: ita ad interrogationẽ veniendum: Sin probationis aliquid, aut violentæ præſumptiões habebunt, adhibẽdus equuleus. Nam inter omneis cõuenit Magis pharmaca taciturnitatis eſſe: & quãuis diabolus eos cõfirmet ſolus & animos addat, iſti tamen amiſſo pharmaco quæſtionem à ſe ferri non poſſe putant, qua deſperatione plurim m ad dicendam veritatẽ ſine tormẽto adducũtur. Sic Inquiſitorẽ Cumanum legimus in Varniſerano agro finium Mediolanenſium, vnam & 40 Sagas anno M. CCCC. LXXXV. ad ignem damnauiſſe, quæ omnes ſine quӕſtione fuerant confeſſæ abraſo pilo & mutatis veſtibus: q̊d olim Domitianus Imperator Apollonio Tyaneo Mago feciſſe apud Philoſtratũ Lemniũ legitũ, eum nudari planè & abradi iubens: nã inquiſitor Sprãgerus ait ſi Magus penes ſe ſilẽtij ſortẽ habuerit, eũ ad tormẽta nihil doloris experturũ, nec veritatem confeſſurũ vnquã. Huc pertinet quod Gregorius Turonenſis ſcribit Mummonẽ magnũ præfectũ prætorio (de quo antè diximus) in tortura verſantem iuſsiſſe nũtiari Childeberto Regi ſe omnis doloris expertẽ eſſe; tunc mandaſſe Regẽ vt diſten-

dere-

retur trochleis, & aculeis inter vngues pedum manuũq; positis ita in diuersũ traherẽt vt defetiscerẽt ex labore carnifices, quod genus quæstionis omnium valentissimũ apud Turcos obseruat: Nõ eñ disrumpunt mẽbra, sed nullo negotio ob dolores grauissimos citò extorquetur veritas. Paulus Grillandus in tractatu de quæstionib. q. 4. num. 14. & Hippolytus Marsilius scribũt sępe sortẽ silẽtij in Magorũ crinib. inuentã esse, qui alioqui in tormẽtis dormire, velut expertes omĩs doloris videbãt: itaq; Paulus Grillandus, qui multos viderat, monitus est vt diceret, Domine labia mea aperies, &c. sic dolores sentiri & veritatẽ pronũtiari: quod ego quidem nõ essem facturus, nec rei veritatẽ perquisiturus carmine. Antequàm aũt ad quæstionẽ veniatur, sic oportet agi tanq; si magnus instrumentorum numer⁹ & funiũ pręparẽt & tortores serui instituãt, eaq; ratiõe Magos aliquãtisper terreface re. Expedit etiã si anteq; reus introducat in torturę locũ, subornet aliqs qui horribili exclamet voce tanq; si in tormẽto esset, tum reo dicat hominẽ torqueri, & à cõsternato hac via exprimat veritas. Iudicẽ videre memini tã atroce vtentẽ vultu & laqueum voce adeò terribili minitantẽ nisi proderet veritas, vt reos grauissimè ita pcelleret, animoq; abiecto omnia fateri compelleret. Hæc ratio aduersus meticulosos, non autem pręfractos vtilis futura est. Exploratores etiã versutos prudẽtesq; submitti opus est, qui se ex eadem causa contineri dicant carcere ex qua Magus fuit comprehensus, vt

veri-

veritatem hoc modo eruant: ſin fateri abnuat, vtile erit perſuaderi ipſum à ſocijs criminis accuſatũ eſſe, licet nihil tale fuerit cogitatũ: ſic fortaſſe vlcicẽdi animo par pari referet. Hęc omĩa licẽt diuino & humano iure: quicquid Auguſt. in lib. de mendacio & Aquinas ſentiant ab octo mendacij generib. quæ exponũt copioſè[a], abſtinẽdum eſſe. Has opiniones nõ amplectũt Iudices[b]: & Ægypti quoque obſtetrices meretricemq; Rachabã legimus eo ꝙ mentitæ eſſent mercedẽ à Deo accepiſſe. Nã cõtrà quidã ob enuntiatã veritatẽ digni ſunt laqueo, vt ſi perueſtigãti & ſciſcitãti graſſatori indicabit innocens. Quod aũt Caniſtę negãt Abrahamũ vxori autorẽ fuiſſe mẽtiendi vt cędem ipſius auerteret, ſed tantũ hoc voluiſſe vt reticeret verum, friuolæ excuſatiõis eſt: mentiri em̃ (vt ait Nigidius Figulus) eſt cõtra mentẽ ire, & qſquis alius dicit ꝙ cogitat hũc mentiri cõſtat, ꝙd fecit Abrahã, Iſaac, Sara, & alij innumerabiles. Quas ob res fateamur iſtud neceſſe eſt, bonũ eſſe, laudabile & neceſſariũ, ſi ad ſeruandã hominis innocẽtis vitã mẽtiare, dãnandũ ſi veritatẽ dixeris vt gladio exponat. Itaq; Plato & Xenophon magiſtratib. permiſerũt vt ad Reipub. adminiſtrationẽ ſic mendacia ꝓferant vt erga ægrotos & puerulos adhibentur. Sic ergo in iure faciendum, vt occultorũ ſcelerum perueſtiget veritas. Ex omĩbus autẽ ſcelerib. quæ in orbe terrarum extant nullũ inſignius eſſe aut deteſtabilius maleficio antè oſtẽdimus. Dicamus ergo de probationibus ad euincenda hęc ſcelera neceſſarijs.

[a] cap. omne genus & ca. ſiquis ad te. diſt. 22. q. 2. &c. quæritur eod.

[b] Can. vtilem. 22. q. 2.

DE

De probationibus ad euincendum crimen Magiæ necessarijs. Cap. II.

PRobationum ex quibus legitimum est iudicia ferri, tres necessariæ planè dici & indubitatæ possunt: prima est veritas notorij & permanentis facti: secunda confessio eius voluntaria qui reus factus atque peractus est: tertia certorum testium firmorumque testimonium. Nam rumores publici, vi extorta confessio, præsumptiones iuris, & si qua sunt eiusmodi, sunt quidem hæ præsumptiones aliæ alijs grauiores, non indubitatæ probationes appellandæ. Ac veritas quidem notorij & permanentis facti omnium est euidentissima[a]. Nam est quidem notitia euidens facti, est notitia iuris, est etiam præsumptionis violentæ: sed euidens notitia permanentis facti solùm ac propriè omnium est valentissima, omneis totius orbis testes, & voluntarias reorum confessiones superans. Verbi gratia, si testes quinquaginta exhibeantur Iudici, qui omnes vno ore pro testimonio dicant facto illius qui accusatur homicidij Petrum mortuum & fascinatum esse, Petrus verò coram Iudice viuus & incolumis compareat: tum nullam testium testimoniorumque habebit rationem Iudex, licet reus non infirmauerit eos, sed eorum dicto sese permiserit: nam hi ex iure infirmantur, quod ius tenetur supplere Iudicis autoritas. Similiter plus valet hæc probatio quàm voluntaria ipsa accusati hominis in iure

[a] *Bald. in l. Deo nobis. de episc. & cler. C. coll. 3. per cap. quod autem 17. q. & in no. c. proposuisti. de probat.*

confeſsio. Exemplum eſto ex Valerij Maximi lib. viij. ſeruus vltrò confeſſus hominem qui aberat à ſe fuiſſe interfectum, ſupplicio vltimo affectus eſt: ille verò poſteà domum redijt incolumis. Ideóque Piſo Conſul non leuem ſubijt permagnæ crudelitatis notam ſeueritatis militaris ſpecie. Nam cùm militem in caſtra ſine contubernali reuertentem vt cędis illius reum adiudicauiſſet morti, quamuis eum ſequi & mox venturum eſſe miles exponeret, Centurioni Proconſul mandat, vt eum damnatum necet. Cùm iam propè eſſet vt plecteretur morte, contubernalis aduenit incolumis. Tum Centurio à ſententiæ executione ſuperſedens vtrumq; militem ſiſtit Proconſuli: hic autem indignè ferẽs quòd adeò temere hominem ad mortem damnaſſet, ſimul enecari iuſsit & Centurionem eò quòd non paruiſſet, & damnatum militem quòd eſſet damnatus, & militem alterum quòd neci vtriuſq; cauſam attuliſſet: ita ob vnius innocentiam tres viri damnati & trucidati ſunt, vt narrat Seneca[a]. Standum igitur eſt veritati permanentis facti, quam videt, agnoſcit, tãgit, aut percipit vno è ſenſibus Iudex [b]. Etenim hæc probatio nec edictis, nec ſententia, nec conſuetudine excluditur[c]: & quamuis nemo ad probationes afferendas admittatur poſtquàm commiſſa eſt iudicio publico inquiſitio, huic tamẽ probationi locus eſt quæ facto

[a] *in lib. de ira.*

[b] *l. ſi irrupti. §. ad officiũ. fini. regund. ff. Bal. in l. 1. ſi aduerſ. libert. & in l. penult. fin. de peric. tut. C.*

[c] *Bal. in l. cõtra negantem, ad l. Aqu. C. & rub. de prob. C. Barbatia in c. euidẽtia, de accuſat. excu. & in c. 1. de officio ordinarij, & cõſ. 7. lib. coll. 4. Alexan. in l. cũ qui §. vlt. col. pen. de iureiur. & conſ. 116. fine li. 1. & conſ. 186. coll. 4. lib. 2. & conſ. 137. col. 4. lib. 4. & conſ. 63. col. pen. lib. 4. Curſius Senior in repet. l. admonendi. coll. 89. de iureiurando. Carol. Rumus conſil. 138. lib. 5.*

perma-

permanente nititur, vt doctores aiunt[a]. Quòd si edicto aut consuetudine vlla cauebitur ne qua admittatur exceptio, omnino tamen accipienda ac non repudianda est euidentis facti exceptio, vt ait glossa in l. 1. § hoc interdictum, verbo imperfectum, de tabul. exhib. ff. & Baldus in l. ex prædijs, de euictionibus C. Multò magis igitur in caussis criminalibus, in quibus probationes nunquam excluduntur, semper accipietur euidētis facti probatio. Si ergo penes Sagam venena aut sortilegia fuerint deprehensa, si in conclaui aut cista illius, si limē effodiens stabuli, si venena submittēs videbit, si ea submissa, si pecudes mortuæ cōperient, factū in hac causa euidēs & permanēs dici potest: Itē si ea q̄ Saga dicit reperit instructa bufonibus, hostijs, membris humanis, imaginib. cereis quæ acubus transfixę sint, ea in hoc crimine facta sunt permanentia: Si deprehendat Saga suspectaue sortilegij infantē occidēs (vt quædā nō furiosa Saga die 2. Febr. M. D. LXXVII. Coparis duas puellas iugulans fuit deprehēsa) hoc factū dici potest euidens ad conuincendā Sagam cū furore vacet, quāuis non fateat (quod illa fecit) se eò furoris à diabolo perductā esse: nihil. n. Sagæ tam habent in more quàm infantū cædes. Illi fuit Catharinæ Areæ nomen. Si audiet Saga inimico incolumi minitās, si tangens animaduertet, & ille repentè mortuus cōcidat, aut afficiat elephantiasi, membrorū distortione, apoplexia, subitoue morbo, vt cōplurib. exemplis antè ostēdimus, euidēs factū est & p̄manēs,

[a] Baldus in l. si quis testibus, ad fin. de testib. C. & ibidem Salicet. coll. vlt. de testib. c. Roma. in repet. l. si verò. §. de viro. solu. matr. ff. Stephanus Bertrandi cōsi. 337. de arbitrijs col. 9. Alex. cōs. 65. l. 3. Iason. cons. 21. coll. 2. lib. 1.

quando rumor de arte illius in vulgus manauerit. Si Iudex fortè fascinumq́ per Sagam diabolo voce clara supplicantē viderit eximi, factū euidens & notorium est: quod si Iudice præsente gestū est, is sine alia quæstione ad condemnationē mortis tenetur procedere: sin eo absente, sed corā testibus, recognitis ille testimonijs debet cū infitiante Saga testes cōmittere. Si instrumētū obligatiōis mutuiq́ inter Magum & diabolū pacti ab eo subsignatum reperiat in scrinnio eius (vt antè annotauimus) factū est permanēs, cùm manū suā agnoscit Magus. Hęc ergo euidētissima est firmissimaq́ probatio, quæ veritatē ἐκ τῶν αἰσθητῶν perquisitā oculis exhibet [a]. Illud etiā euidētis facti exemplū afferri potest, si cū diabolo Saga sermonē habet, & ille quāuis nō cernat respōdeat, non eñ auditus incertior visu, sed longè certior est, ac eo quidē certior quòd minus auditus fallit, visus frequētissimè. Euidens quoq; factū est, si cubili domoq́ Saga momento aberit forib. occlusis, quę vesperi incubuerat lecto suo, ac posteà in idē cubile reuertat, cuius rei satis multa exempla suprà congessimus. In omnibus istis factis euidentibus & consimilibus quæ sunt Iudici exposita, Iudex pro varietate facti iudicium ferre condemnationis potest (vt posteà demonstrabimus) quamuis omnia infitiante Saga: quanto magis si cum euidente facto confessio Magi cōcurrerit, eoq́ amplius si testimonia ἀπαρά[illegible] habebuntur. Euidens item certaq́ probatio est, si Magus oculos fascinat incātat'ue carmine: q

[a] l. si irruptiōe. §. ad officium. fin. reg. in l. ff. Bald. in l. si quis testibus, de testib. C. & in l. 1. si aduer. lib. Azo in summa ad l. Aquil. C. Alex. in l. eū qui. §. vlt. coll. penult. de iureiur. & consil. 116. lib. 1. & cons. 136. lib. 2. & cons. 35. l. 4. & cons. 39. lib. 9. Carolus Ruinus cōs. 138. lib. 5.

lex

lex Dei verbis expreſsis notauit dicens[a]; quæ præſtigias oculis fecerit plectatur morte, & vtens propria voce *Mecaſſpha*. Hanc enim probationem lege definiit Deus tanquam certiſsimam, qua pacti cum Satana expreſsi Magus abundè conuinci poſsit. Ac proinde ſi quis homines, pecora, fruges incantauerit, in aerem aſcenderit, cani ſermonem indiderit, exectis membris ſanguinem eiecerit eademq́ denuò adunauerit, euidens probatio eſt. Secundus claræ & certæ probationis modus eſt, ſi complures teſtes ἀξιόπιστοι res quidem αἰσθητὰς ex ſenſibus, quæ verò in ſenſus non cadunt ex certis argumentationibus rationibusq́ pro teſtimonio dixerint. Notorij enim facti euidentiam oportet Iudicibus alijsq́ præſentibus apparere, neq; Iudici aut alijs ſolùm eam apparere ſatis eſt:[b] probatio autem ἀπαραιτήτοις teſtium in tranſeuntibus actionibus, ex facto permanente notoria non eſt. Exempli cauſa, ſi teſtes dixerint Sagam à ſe fuiſſe viſam vnum plurave Necromantiæ acta committẽtem, aut inuocantem Satanam, aut ratione occulta diſcedentem & redeuntem foribus obditis, hæ tranſeuntes ſunt actiones quibus haud ſæpe Iudices poſſunt adſiſtere. Eo autem firmior probatio futura eſt, ſi teſtes actiones complures teſtificati, de tempore, loco, hominibus, & alijs circumſtantijs conſenſerint, qui Doctoribus Conteſtes appellantur[c]: firmior etiam, ſi coram iudice & alijs diabolum Saga inuocauerit, quæ notoria eſt probatio facti & validiſsima vt ad condemnationem procedatur:

[a] Exod. 22.

[b] l. reſcripto. §. ſi quis accuſato rẽ. de muncrib. & honor. ff.

[c] Bald. in l. ſuper. col. 3. de bono. poſſe. Inno. c. qualiter, de accuſ. Decius in l. quæ extrinſecus de verb. oblig. Alex. conſ. 47. lib. 2. num. 6.

harum verò omniũ probatio est certissima, sicũ accusatæ confessione sermoni testiũ conuenerit[a]: Quamquam nihilominus certa est probatio hæc, si eas res quas antè diximus aut cõsimiles alias Saga infitiabitur. Non enim satis futurum esset, si testes cõplures dicerent post aliquod tempus quàm rea inimico interminata fuerat eum morbo correptum esse: hæc demum foret præsumptio iuuandis probatiõibus, quando quidẽ si quis illicò mortuus conciderit postquam à Saga minis tactúve exceptus est, Iudices Sagam damnare dubitant, nisi qua alia probatio, præsumptio, aut confessio accesserit. Equidem in hoc casu ad alias corporales pœnas damnare ausim, ad mortem minimè: nam communi omnium populorum consensu receptũ est prout fuerint probationes ita grauari aut leuari pœnas oportere, & antiquatam esse maiorum formam reum absoluentium, nisi clara planè integráque extaret probatio[b]. Sed de pœnis posteà dicturi sumus. Quod autem complures testes ἀξιοπίστους dixi, Lex duos minimùm postulat[c]. Certè in tam detestandis rebus, & quę noctu in antris & locis abditis perpetrantur, iniquè magnum testiũ numerum desyderaueris. Quid ergo si tres testes tria diuersa facta pro testimonio dixerint? puta si hic dixerit se vidisse Magum sub limen ianuæ aut in compito fodientem (nam in hæc ferè loca iaciuntur sortes) deinde homines aut pecora moriantur, alter quemdam à Mago eodem tactum subitò morte oppressum esse, tertius vicinum clan-

guisse

[a] Gomeus cons. 149. lib. 2. 2. q. 1. c. prohibentur. cap. peruenit. cap. consuluit. cap. cũ speciali. de appel. l. qui sententiã. de pœnis C.

[b] l. qui accusare. de accus. C. l. si autem. de probat. ff.

[c] l. vbi numerus. de testib. ff.

guisse, ex quo idem fuerat comminatus. Ego tres istos ἀξιοπίστους testes adiuncta aliqua præsumptione alia satis esse iudico ad ferendam mortis sententiam: nec etsi horum singularia sunt de singulis factis testimonia, vniuersè tamen in sortilegij crimine consentiunt: inter Doctores autem conuenit[a] probationem istam sufficere in occultis criminibus, vt sunt concussio, grassatio, fœnus, adulterium, adeoq; sortilegia, & alia crimina, quæ semper quod ad eius fieri potest clanculùm perpetrantur. Quòd si in hoc genere ad probandum fœnus, concussionem, aut adulterium tres testes dicuntur sufficere, quanto æquius est ijs haberi satis ad probandum scelus turpissimum, & omnium quæ excogitari vnquam potuerint criminum occultissimum? Neque hæc solùm probatio sufficit ex Doctorum omnium consensu, verumetiam Bartolus amplius asserit: nam in criminibus adeò abstrusis præsumptionem & coniecturalem probationem iudicat sufficere, quam in sententiā alij quoq; descenderunt. Atque hoc quidem ad iudicium mortis ferendū non esset satis, sed ad quaslibet alias pœnas excepta morte irrogandas sufficeret. In hac opinione sunt non modò iuris ciuilis Doctores; sed etiam Canonici, & ipse Innocentius quartus iuris inter Papas consultissimus[b]. Huius autem sententiæ manifesta est ratio, quia de vniuerso capite & generali crimine inter testes omnino conuenit: quod itaque in hac causa singulare est alterum ab altero non euertitur, nec

[a] Accurs. in l. ob carmen. §. vlt. de test. Specula. de inquisitio. §. 1. Iacob. Butrigarius in l. Arriani. de hære. C. Baldus in l. actor. de probat. C. & in l. 1. de testā. Doc. in l. inter pares. de re iudic. ff. Alex. lib. 7. cons. 13. num. 24. & cōs. 72. li. 19. in l. de pupillo. §. si quis ipsi. de ope. no. nun. q. 8. Alex. in d. §. si quis ipsi. n. 22. & Ias. nu. 10. & Bart. in l. si quis ex argentarijs, §. an verò. num. 5. de eden. & ibi Ias. sub §. prætor. n. 18. Alex. cōs. 89. visa, per totū lib. 2. Dec. cons. 577. viso. nu. 12 Soci. cons. 32. Hippol. cōs. 61. post reditū. nu. 31.

[b] Inno. in c. qualiter. de accusa. Immo. in c. cùm oporteat. de accusationib.

nec obest alterum alteri, sed probationem adiuuat & firmiorem facit. Hoc probationis genus singularitatem adminiculatiuam vocauit Baldus[a], plurimùm differentem a singularitate contradictoria & sibi ipsi repugnãte quam obstatiuam nominat, cùm videlicet testis vnus probationem euertit alterius loco, tempore, similibúsve circumstãtijs ab eo dissidens: tum enim probatio est insufficiens, maximè vbi vita pœnaue corporalis agit̃, quo in genere firmior probatio opus est quàm in causis ciuilibus. Quamobrem in causis criminalibus iusiurandum non admittitur, quo tamen in ciuilibus suppletur probatio minoribusq́ litibus: & consimiliter repudiatur conuentio qua se testis vnius dicto permittit reus, quoties de honore aut vita iudicium oportet fieri, quod in ciuili tamen controuersia ex partium consensu frequentatur[b]. Cùm itaq; imperfecta vna probatio dicitur cum altera imperfecta cõiungi non posse[c], id de probationibus, testibus, præsumptionibus, aut criminibus differentibus intelligat̃ necesse est: veluti si testis vnus de homicidio, alter de adulterio, tertius de furto dixerit, hæc hominẽ quidem scelerosum esse probant, adulterum verò, homicidam, aut furem non ita probãt vt corporalem pœnam ex eis imperes. Nam neq; lex Dei testimonium vnius satis esse voluit vt iudicio condemnetur reus[d], neq; ciuilia iura ex ea pecuniariam condemnationem vel minimã fieri permittunt. Hac in re Doctores omnes tam ciuilis iuris quàm Canonici consentiunt, quacunque

que

a Bal. rubric. de controu. inuesti tura. de vsibus feud. & in authen. rogati. C. de testib. & in l. de quibus. coll. antepen. Curt. in tract. de test. conclu. 46.

b Bar. in l. Theopompus de dote præleg. fin. Roma. & Alex. in l. 1. §. vlt. de verbo. obl. Bald in l. iudices. de sent. & interlo. C. Felin. in c. venienś. de testib. Ias. in l. iureiurandũ, princip. de iureiur. ff.

c Panor. in c. penul. de prob. Alex. cons. 94. l. 7. nu. 3. Doc. in §. vlt. de success. ab intest.

d Deut. 17.

que dignitate, sanctimonia, & existimatione testis ille fuerit.[a] Et quãuis Ioannes Andreas & Doctor Alexander putauerint bonum testem & ἀξιόπιστον satis esse vt ad quæstionem rapiatur reus[b], nemo tamen illis suffragatus est, idq; Rex Lodouicus xij. expresso edicto in hoc regno fieri vetuit. Satis quidem futurum illud est vt in omnib. alijs criminib. reo exhibeatur quæstio, aut si qua præsumptio ad testẽ fide dignum accesserit, vt applicetur in ijs causis quarum pœna capite aut corpore luenda est: In hoc aũt horrendo & tam abstruso crimine, opinionem Alexandri & Ioãnis Andreæ sequendã censeo, vt ad quæstionẽ rapiat̃ reus sufficere vnius testimoniũ viri boni fide digni, cui nulla mali suspicio hæreat, q̃ testimoniũ nitat̃ aut ratiõe certa aut sensibus. Viri boni appellatione nõ eos solùm accipio aduersus quos nihil adduci põt, & qui à Doctorib. omni exceptione maiores appellantur, sed eos etiã qui nullius infamiæ fuerunt damnati[c]: non autem eos qui ex homicidij, incestus, adulterij causa infirmati fuerint, aut aliorũ criminum comperti quæ infamia ex facto appellant̃. Verũtamen horũ testimoniũ alijs coniunctũ non est inutile[d], prout in hoc regno obseruat̃: omissa istius infamię ex facto ratione, itemq; Canonũ qui hanc infirmandorum testiũ viam iniri iubent[e]: q̃ certè non oportet fieri. Nã si exceptiones contra indemnatos testes à reis adductę admitterent̃, opus esset cognosci de singulis testib. in obiectis causis, itaq; improbi elaberentur, & viri boni persæpe calumnias subituri

[a] l. vbi numerus de testib. Doct.
[b] Ioan. Andr. in addit. ad Spec. tit. de præsum. §. species. versu violenta. Alex. cons. 77. libr. 1. num. 1.
[c] ex l. infamen. de publ. iudi. ff.
[d] l. Lucius. de ijs qui notan. infamia. ff.
[e] Glos. & Pan. in c. sup. eod. 1. de testib. Felin. ibid.

essent. Quinetiã quamuis sit cõpertus testis, conuictus & damnatus non verbalis iniuriæ q̃ ex Canonico iure[a] (quod in hac causa obseruatur) non affert infamiã, sed publici criminis infamiam importantis: vtut ex lege infamis habeat̃[b], damnatus tñ & infamis testis ad testimoniũ dicendum admittitur, si est prouocatio, neq; pendẽte iudicio (ait lex) [c] ac non confirmato eam ob causam refelli potest. Verũtamen reum nõ debet Iudex quæstioni subijcere ob testimoniũ viri infamis ex facto, licet non cõdemnati in iure, nisi hic testis aut alijs testib. aut præsumptionib. violẽtis adiuuet̃: alioquin vltimã de teste reiecto sententiã opus est expectari[d]. Qđ si quis dixerit à Iurecõsulto testimoniũ mulieris q̃ accusata fuerit adulterij quãuis absolutę, damnari: Puto notam obesse, ait Iurecos. idq; de mulieribus, quib. semper minus q̃ viris creditur[e]. Itaq; ex Venetiarum legib. an. 1524. latis & ex totius Orientis iure binę mulieres vnius viri, & quaternæ duorũ æquant testimoniũ, & Rom. legibus ad rem testamentariã aut corporalẽ obligationem mulierẽ nõ licet adhiberi testẽ[f]. Quinetiam ex iure Canonico mulieres in causis criminalib. testari non possunt, ob imbecillitatẽ & fragilitatem sexus[g]. At cùm Iurecoss. & Imperatores animaduerterent maxima quæq; scelera impune abitura nisi his testimonijs daret̃ locus, sapientissimè prospexerũt vt de crimine omnes homines testimoniũ ferre possint[h], idq; ratione euidentissima: nam in legitimis quidẽ actionib. quos velimus testes prõptum est adhibere, in cri-

[a] c. cũ te. de sen-ten. & re iud. &
[b] l. 1. de ijs qui not. infam. ff.
[c] l. furti. de ijs q not. infam. ff.
[d] Iacob. Butrig. Bar. & Cuneus in l. furti. de ijs qui not. infam. vult valere testimonii etiam si sententia confirmata sit, qa non debet negligentia accusantis obesse procedẽti.
[e] l. palã. §. quæ. de rit. nupt. ff.
[f] l. qui testamẽto. §. mulier. de testament. ff.
[g] c. foras. de ver. signif. & can. mulier. 32. q. 5.
[h] l. ex eo. de testam. ff. Nouel. Leonis Philosophi 48.

in criminalib. verò quoscunq; possumus. Quãobrem tũ in hoc regno, tum in optima quaq; Repub. in hoc argumento negligunt̃ Canones, & ius ciuile obtinet. In hac certè causa opus est mulierib. haberi fidẽ, quamuis sint infames ex facto, vt loquũt̃ Doctores nostri, aut etiã ignominiosę (vt Iurecos. & Latini autores aiũt[a]) cuiusmodi mulier impudica est. Iurecoss. n. mulierũ adhibent testimoniũ, ne impunita maneãt crimina, q̃ ratio (ait Iurecos.) maxima est & consideratione digna[b]. Ex hac igit̃ adeoq; grauiore causa hoĩes ex facto & iure infames ad testimoniũ contra Magos dicendũ oportet adhiberi, modò plures cũ indicijs concurrerint: alioq nulla spes est execrandã istam impietatẽ pœnas luiturã vnq;. Om̃ib. aũt notũ est[c] & à iudicib. optimè obseruatũ, ex alijs grassationis eiusdẽ cędisve conreis probationẽ in alios peti, cũ nõ aliter põt facti inuestigari veritas: neq; solùm in alios qui grassationẽ similẽ ꝑpetrauerint, vt Petr. Anca. definit[d], sed etiã contra reos eiusdẽ criminis cuius testis conuictus est, maximè si testis in seipsum dixerit. Ita memini cùm D. Geleus Quęsitoris rerum capitalium vices Lutetiæ agens, de sententia Pręsidialium Iudicum in Castello Parisiensi (id carceri nomẽ est) tres grassatores accusatos & ex sua cõfeſsione deprædationũ cædiumq; multarũ cõuictos dãnauisset, quartũ ab eis accusatũ esse qui ne ad tormentũ quidẽ voluit quicquã agnoscere, nihilominus tñ ob præsumptiones certas & conreorũ testimonia fuisse damnatũ, affectũ morte, & rotæ impositũ: &

[a] Festus & Nonius ex Cicero. lib. 4. de Repu. l. infam. §. quæ. de ritu nupt. ff. l. cognitionum. de varijs & extra. cog. ff.
[b] l. ita vulner. ad l. Aquil. ff.
[c] Doct. in c. qu. de testib. Butri. Panor. Felin. ibi. Aretin. cons. 61. Glossa in l. vlt. de accus. C.
[d] in consil. 24. & sequitur Grãmatic. con. num. 15. & 16.

quamuis (vt pleriq; faciunt) palàm exponeret se morti immerẽtem tradi & blasphemo ore nomen Dei assumeret vt suum honorem apud homines tueretur, confessario tamen suo declarauisse tam reum se esse quàm alij fuerint, sed ne indicaret cuiquam rogauisse: cõfessarium verò à iudice posteà accitum rem totam explicasse. Pessimus est mos ille Germaniæ, reum nisi confessum non multari morte, vt mille testibus peractus sit reus: etsi tam violentæ & sæuæ quæstioni deditur, vt membris captus langueat toto vitæ spatio. Quemadmodum autem his probationibus locus est in exceptis solùm ac non alijs criminibus, vt Doctoribus placet[a] (qui ne consortes quidem criminis testes cum præsumptione in alijs satis esse putant vt quæstioni dedatur reus) ita necesse est vt in exceptis criminibus (puta veneni, sortilegij, læsæ maiestatis, & grassationis[b]) testimoniũ ab affinib. eiusdem criminis audiatĩ & sufficienter probare iudiceĩ, nisi peremptoria sit exceptio, veluti si eius quem fuisse accusat maleficij participẽ capitalis est inimicus qui dicit testimoniũ. Sed ne illud quidem animaduerti opus est, sit'ne pater aut filius q pro testimonio dicit. Nam in his quidem testimoniũ alterius contra alterũ Lex iubet, excludi ad sanguinis reuerentiã[c], dum alia aguntur crimina, licet testes non extarent alij: hoc verò singulare est, itaque filiæ contra matrem est audiendum testimonium, in hoc maleficio, cùm ex infinitis iudicijs omnino constet filiam à Saga matre in perditionem

[a] gl. & Doct. in l. fin. de accu. C. & cap. 1. de cõfes. l. quoniã liberi. de testi. C. l. 1. § diuus. de quæst. Doct. in c. sunt. c. veniẽs. ca. personas. de testib. Spec. tit. de teste §. 1. ver. itẽ quod est so. Cynus, Petr. Salic. in l. fi. de accusat. Alex. cõs. 89. li. 4. & cõs. 169. libr. 2. & cons. 128. lib. 4. Marsil. in practica. crim. §. diligenter. nu. 59. in sing. 209. Decius cons. 130. 175. 189.

[b] glos. in l. fi. de accus. C. & in tit. de malefi. C.

[c] l. parentes. de testib. C.

tionem abripi sæpissime. Boninus Præfectus Castelli russi vnam ex triennio viuam cremari iussit quæ filiã in cœtus deduxerat, cuius filię opera (vt antè diximus) omnia retecta sunt. Logmanæ item Sagæ in Potezanis per filiam quam mater eodem duxerat fuerunt accusatæ. Quòd si patri & filio in læsæ maiestatis crimine testari licet atq; inter se accusare[a], si præmium ei legibus decernitur qui parẽtem aggressum salutem patriæ occiderit (prout omnes constituisse lex ait[b]) quare non admitterentur dicturi testimonium alter in alterum in læsæ maiestatis diuinæ crimine, & in eo scelere quod longo interuallo cætera omnia superat? Quapropter in tam horrendo crimine nihil necesse est religiosè hærere quemquam regulis procedendi, aut refellendorum recipiendorúmve testium ordinarijs[c]. Verùm vt religiosæ mentes in hoc iudiciorum genere confirmentur, in Exodo habemus insigne exemplum[d], vbi Moses aureum vitulum à populo factum videns, Qui stant à Domino, inquit, accedant ad me, deinde accedentĩbus Leuitis imperauit vt arma induerent, & singuli occiderent fratrem ac proximum suum qui se in idololatriam & cultum vituli abiecisset: cúmque illi ad tria hominum millia occidissent, Moses dixit ipsos manum suam Deo consecrauisse vt benedictionem eius acciperẽt. Deus itaq; elegit eos quibus ius traderet primogenitorum, & prærogatiuam hanc, vt in perpetuũ starent coram Deo, populoq; ius dicerent. Ex quib. apparet quantopere

[a] *Doct. in d. l. parentes. & in l. quisquis. ad l. Iul. maiest. C.*

[b] *minimè. de religios. ff.*

[c] *l. 3. §. lege. de testib.*

[d] *Exod. 32.*

displiceat Deo idololatria, qui ad vlciscendã iniuriam sibi factam noluerit rationem vllam sanguinis haberi & necessitudinis: quamuis non alio consilio (sicut in textu legimus) fecisset populus quã vt Deum qui eduxerat ipsos ex Aegypto adoraret, & aureum vitulum contra interdictum eius ad honorem ei habendum conflauisset. Quanto igitur magis odit Deus diabolũ adorari? Nihil ergo attinet insisti vijs ordinarijs, quæ filij in patrem testimonium, aut patris in filium audiri vetant, cũ ab hoc crimine cætera omnia superentur. Ex iure aũt certum est[a] sicubi aut periculum instat aut vrget necessitas, aut res se offert exorbitans, tum regulis iuris constringi non oportere, sed potiùs legitimè ex iure agi si ordo iuris omittatur, cap. tuanos, & cap. vestra, de cohabitation. clericorum. Itaque testis qui non citatus sese obtulerit vt contra Magum dicat testimoniũ audiri debet, licet alijs in causis admitti non sit legitimũ. Hic verò solam obiectionem semper excipimus odij capitalis, quod aliũde quã à sortilegiorũ causa processerit. (Quis enim vir bonus inimicos Dei & humani generis non prosequatur odio iustissimo?) quia priuatæ & singulares inimicitiæ alia ex causa susceptæ hominem stimulare possent vt calumniam innocenti obtruderet. Quamuis etiã alijs in causis testis conuinci periurij eoque refelli possit ac debeat,[b] in hoc tamen crimine cum alijs dicturus admittitur, nisi odio capitali prosequatur reũ. Imò cum aduocatus & Procurator ex iure nec possint nec debeant cogi vt

[a] Alex. & Ias. in l. de pupillo. §. si quis riuos, de oper. no. nũ. & in l. 1. & ibi. Decius, de offi. eius cui. ff. & cap. pro necessitate. 1. q. & ca. cũ cessante. de appellat. & in l. quæ propter. de reg. iur. textus in l. casus. et ibi Bal. & Salicet. in 1. notabili. C. de testã. vbi propter necessitatẽ dispositio iuris suspenditur. l. filio. §. hi autem. de iniust. rupt. ff. Ang. in l. nemo carcerẽ. de exacto. trib. C.

[b] Bar. in l. post legatum. §. his. de ijs quib. vt indig. Alex. cõ. 72. l. 2. Bal. in l. 3. de testib. & in auth. si dicatur. eo. C. & ibi Salic. Innoc. in c. cùm Ioannes. de re iudic. Panorm. & Felin. in ca. quoties. de testib.

gi vt in clientium suorum causa testimoniũ dicãt[a], eos tamẽ in isto crimine oportet cogi[b]. Hos tamẽ postulante aduersario cogi posse cùm in ciuilib. causis tũ in criminalib. vt de clientiũ suorũ causa testimonium dicãt, permulti sentiũt. Quinetiã licet à cõreis in criminib. alijs probatio necessaria erui non posit[c], Magi tamẽ conrei socios eiusdẽ criminis accusantes aut dicẽtes in eos testimoniũ, maximè verò si plures fuerint, probationẽ satis firmã afferũt ex qua damnẽt rei. Nemo.n. est qui nesciat nõ alios quã Magos testari posse vt illi cętib. quos adeũt de nocte interfuerint. Itaq; Germaniæ Iudices apud Sprangerum legimus ex consortiũ testimonio ad condemnationẽ reorũ, licet obfirmatè infitient accusati, procedere. Idem scribit Paulus Grillandus de Iudicib. Italiæ: idem omni tẽpore in hoc regno factitarũt nostri ad miserũ illud vsq; tẽpus quo data est opera ad quorumdã infamia tegeretur qui huius nefarij sceleris tenebãtur. Neq; obstat illud, quòd nemo ad proferendam & reuelandam suam turpitudinẽ admittitur[d]: hoc enim de ijs oportet accipi qui emolumentũ suum ex eo captãt, non aũt de ijs qui contra suũ emolumentũ veniũt, cùm alij ab alijs accusant. Quamq; facti potius est quàm iuris quæstio quicquid est in causa testium vel dici de ea potest, quam fidem ipsis haberi oporteat, & quæ probationes sufficiant aut non sufficiant. Quam in sententiam notari oportet illud Callistrati[e], *Quæ argumenta probandæ cuique rei sufficiant, nullo certo modo satis definiri potest:* & paulo

[a] *c. testimonium. de testib. c. si sacras. dist. 90. Bal. & Salicet. in l. si ex falsis de transactio.*

[b] *ex l. mandatis. de testib. ff. c. Romana. co. & ita iudicatũ aresto Parisiorum. 1386.*

[c] *Bart. in l. deferre. §. idẽ. de iur. fisci. iudicatum Gratianopoli 1454. ca. vlt. de testib. Bald. in l. quoniam liberi. co. C. & gl. in c. 1. in verbo ad testimoniũ. Alex. cons. 120. li. 7. nu. 3. & cons. 69. lib. 2. & cõs. 89. li. 3. nu. 10. Soc. cõ. 95. coll. 1. li. 3. textus l. vlt. de accusat. C. Bar. in l. 1. §. si seruũ. de quæstiõ. Alex. cons. 160. lib. 3. nu. 8.*

[d] *l. cùm profitearis. de reuo. don. C. & l. si creditorib. de seruo pign. C.*

[e] *l. 3. §. quæ de testib. ff.*

paulo pòst. *Aliâs numerus testium, aliâs dignitas & atrocitas, aliâs veluti consentiens fama confirmat rei de qua quæritur fidem.* Ac propterea dicebat Adrianus Cæsar credendum esse testibus, non testimoniis: Iudex enim exercitatus in suo munere, prudẽs & cõsyderatus de testimonio iudicium faciet conspecto teste ex vultu, constitutione, & circunstantiis aliis, innumeris. Illud verò ante omnia obseruandum, non perinde cognosci de sortilegii crimine atque de aliis, sed aliam viam extra ordinem teneri oportere ob eas causas quas modò explicauimus. Hactenus de primo & secundo probationis euidentis genere: iam de tertio, quam confessionem diximus esse, videamus.

De voluntaria & coacta Magorum confessione. Cap. III.

PErsæpe Iudices in Sagarum confessionibus animi pependerunt, dubitaueruntq́ iudicium facere cõmoti miraculis quæ fatentur illę: eo quod alii quæcunque ab ipsis dicuntur statuunt esse fabulas, alii metuunt vt isti homines acti desperatione nihil procurent quàm mortem, vt malorum suorum exitum. Volenti autem mori, ait lex, non est habenda fides [a]. Sic memini me apud Tertullianum legere, cùm ostiarius quidã Proconsulis Africæ in prætorio clara voce rogauisset an illic Christiani essent quos pœnis de more afficeret, plurimos il-

[a] *l. absentem. de pœnis. l. 2. cum glos. de iis qui ante sent. mort. sibi consci.*

mos illicò sublata manu dixisse ex eo numero se esse, vt oppetentes mortem martyrium reportarent: Proconsulem verò eos ad mortem paratos animaduertentem sic loquutum esse, Ite proiicite vos in mare quod ante vos est, è montibus domibusq́ vos date præcipites, aut arboribus vosipsos suspendite: quærite qui vos condemnet. Iulianũ quoq; Cæsarem, cùm fœminam Christianam iuuenem videret cum puero mammæ admoto procurrere ad supplicium martyrij consequendũ, vetuisse ne Christiani plecterentur morte: non vt fœminam festinantem ad mactationẽ seruaret, sed quia illos post mortem ab alijs Christianis in Deorum numerum referri criminabatur. Sunt alij ex Magis qui mortem expetũt non quod honorem sperent, sed quia desperant summoq́ dolore cruciantur: atq; hi non sunt audiendi, vtcunq; eos excuset Lex, & Plato honestũ iudicet τὸ ἐξάγειν ἑαυτὸν, & spiritum antequàm extrudatur emittere. Sprangerus autem Sagas se vidisse narrat quæ scelera sua confessæ vltrò orabant iudices vt se morte plecterent, alioqui se sibi ipsis conscituras mortem, quia se à diabolo nisi parerent vexari confirmabant. Qua in specie legi dicenti, in confitentem nullę sunt partes iudicantis[a], &c. locus esse non potest, nec tenetur Iudex istorum hominum voluntati obsequi. Nam opinio est Sagam quam vexat diabolus resipuisse & in via salutis esse: eam itaq; oportet in carcere contineri, institui, & modicis pœnis salutaribusq́ corrigi: sin percipiat nihil ad resipiscentiam,

[a] l. 1. de confessis.

tum de condemnatiõe agere, quãuis se Saga morte roget affici. Quæ autem confessæ resipuerunt antequàm accusarentur, de ijs Iudex non cogniturus est, nisi euidentia sint quę fatebitur homicidia, modò res sine fraude fiat, nec ea quam pœnitet facti accusationem à se effugi non posse prospexerit: vt Magdalena Crucia Cordubensis Abbatissa (cuius antè meminimus) cùm se infamem esse plurimumq́ suspectam animaduerteret, seipsam consortij cum Satana triginta annis habiti accusauit. Est autem duplex confessio, vna voluntaria, coacta altera, siue in iure, siue extra ius facta sit. Ac confessio quidem extra ius aut coram pluribus fit, aut coram vnico, amico, necessario, inimico, aut confessario. Has circumstantias singulas oportet obseruari, non quòd plus in iudicio quàm extra iudiciũ vera sit veritas, aut plus coram populo quàm confessario: contrà enim pleriq; palàm in ijs rebus fucum faciunt pudore aut metu quas confitentur clamculum, vt prædones sæpe videmus quod nunquam in iure dicturi fuerint, id confessarijs exponere. Verumtamẽ nõ est tanti probatio ex confessione extra iudiciũ facta quã ex iudiciali, neq; ex violenta quàm ex voluntaria, & inter voluntarias confessiones plus illa potest quæ antè fit quàm rogetur reus: nam interdum Iudex reum circumuenit, interdum verò instituit & adornat eum, vt cùm adolescentem accusatum parricidij Augustus interrogauit his verbis, Certè non occidisti patrem: interdum facta duo triáue confundit Iudex,

dit Iudex, è quibus vnum verum, cætera falsa sunt. Qua in specie Iuriscoss. certant ad facta'ne singula protendi confessio aut negatio debeat, prout quidam ex eis sentiunt[a]. Certum quidem est (vt agamus Dialecticè) cùm facta singula per disiunctionem, puta *aut*, &c. enunciantur, si vna pars vera est, licet falsæ sint reliquæ, totum enuntiatum esse verum: cùm verò per copulam *&*, ex vno falso totum falsum esse. Cùm autem ij qui iuri dicundo præsunt in templo æquitatis & veritatis versentur; hominem de factis pluribus sibi cognitis interrogatum oportet alia ab alijs diuidere, & prout veritatem ipse tenuerit hæc confiteri, negare illa. Atque hæc Bartoli[b] & Panormitani[c] sententia Aresto Imperialis Cameræ confirmata[d] contra Comitissam Orientalis Frisiæ, quod Minsingerus Senator refert[e]. Prudentis verò & periti in sua functione est Iudicis, vt facta interrogando diuidat. Neque accipienda est eorum opinio[f], qui Iudicem facta ex accusatoris postulatione habentem cognita putant adijcere posse, ita confessionem exceptum iri vt si extra iudicium fieret: id enim abhorret à ratione, cùm interrogationes acta sint iudiciaria[g], ideóque extet titulus de interrogationibus in iure faciendis. Ipsa etenim partis confessio sine interrogatione facta coram Iudice etsi articulis factorum non comprehenditur, validior tamen est (ait Lex[h]) quàm si interrogatus respondisset; in causis verò criminalibus, ac in primis

[a] *Ioan. An. ad Speculat. tit. de litis contestat. parte 2.*

[b] *in l. 1. §. si stipulāti. de verb. obligat. ff.*

[c] *Panor. in c. 1. de plu. pet.*

[d] *lib. 2. cap. 55. anno 1554. octobris 27.*

[e] *l. qui iurasse. §. penult. de iureiur. & ca. ad hoc. de testib.*

[f] *Inno. in c. cū Bert. de re iudic. Alex. in l. cui. de iurisdic. ff.*

[g] *l. si fine. §. 1. de interrogator. act. ff. c. quoniam contra de probationibus.*

[h] *l. ordo. de publ. iudic. ff.*

ſortilegÿ ordinariam accuſationum teneri non oportet viam, quin potius Iudex quibuſcunq; modis potuerit veritatem debet exprimere. Rei autem accuſati reſponſio aut certa, aut incerta eſt: quæcunq; certa eſt ea aut affirmatur, aut negatur, aut deniq; accuſatus quid illud rei ſit ſe neſcire dicit. Incerta reſponſio eſt[a] cùm per ambages dubiè reſpōdet reus, ſe credere vel putare, aut per voces æquiuocas. Sin autem accuſatus rem falſam affirmauerit[b] aut veram negauerit[c], non ęquè reus eſt atq; is qui per ambages reſponderit. Hic enim reſponſionē æquiuocam legitimum eſt pro confeſsione haberi in damnum ipſius[d], quia vnuſquiſque factum ſuum nouit, nec ineptè reſponden ti in hac cauſa prodeſt erroris excuſatio[e]. Sed difficilior eſt quæſtio, an accuſatū qui nihil reſpōdet pro confeſſo haberi oporteat. Si ergo in ciuili cauſa vir talis extet, non eſt dubium quin illius damno pro confeſsis habeantur facta in rebus interrogatorÿs & ſcriptura agnoſcenda[f]: aut quando caput hominis agitur, nec ſic quidem facta pro confeſsis tenenda ſunt niſi teſtes acceſſerint: à quibus ſi probatio habebitur, accuſati hominis ſilentium effectū confeſsionis ſortietur, vt pro rei conditione ad condemnationem procedatur. Quòd ſi ad probatioēm vnius teſtis ſiluerit, non ita futurum eſt, ſed eum multis & carcere oportet cogi[g]. In eū verò qui magicarum ſortium accuſatus nihil reſponderit, Iudex quæſtionibus primùm vſurus eſt pro qualitate perſonarum, ſi teſtem vnum aut præſum-

[a] vt l. ſancimus. de iur. delib. §. 1. & l. vlt. de condict. indeb. C.
[b] l. ſi quis iure. & l. de ætate. de interrogator. act. ff.
[c] l. non alienū. eod.
[d] l. de ætate. §. nihil. eod.
[e] l. 1. §. 1. eod. cap. ab excommunicato. de reſcriptis.
[f] d. l. de ætate. §. qui tacuit. & l. ſi defenſor. eo. ff. ca. ſi teſtes. §. item. 4. q. 2. & c. literas de præſum.
[g] l. vnic. ſi quis ius dic. ff. l. 1 §. igitur de ventre. inſp. ff. d. l. ætate. §. qui tacuit. & c. quoniam. vt lite cōtest.

præsumptiones complures habuerit: si nihil quę- stioni admotus dixerit, crimē dimidia ex parte cō- fessum est: itaq; prout probationes erunt punietur, vt dicemus posteà. Similiter qui de industria respō sionem obscurat pro confesso habetur[a]: & quamuis responsio eiusmodi non sufficiat ex interpretatione iuris ad probationem criminum corporalē pœnam merentium, nisi testes adsint (quod in clara ac voluntaria confessione non est opus) tamen in tam occulto detestandoq; crimine pręsumptionibus alijs coniuncta sufficit. Ac Doctores quidē inter necessarias probationes & indubitatas confessionem retulerunt, vt in ciuilibus causis verum est: sed insignis tamen confessionum est differentia propter locorum, temporum, personarum, criminū circumstātias. Differunt enī confessio pueri, & viri ætate iusta, sapientis & stulti, maris & fœminæ, amici & inimici, in iudicio & extra iudiciū, iniuriæ & parricidij, in quæstione & sine quæstione: quam varietatem sapiens & consyderatus Iudex tenetur expendere. Neque verò l. 1. de confessis, oportet accipi de capitalibus criminibus alijs, nempe confessum pro condemnato haberi[b], nisi de alijs præsumptionibus sufficientibus constet, si nulla probatio (ait lex[c]) religionem indicantis instruat: maximè verò si fiat confessio cùm reus in quæstionem datus aut etiam oblatus est[d], quia cō fessionem ad tormētum factam Lex similem ei cō firmat esse quæ fit in tormento ipso[e]: quoddam enim tormentum est tormenti metus. In causa au-

[a] Accurs. in l. certum de reb. cre ff. Bart. in l. 1. de rela. C. Bal. in l. 1. quomod. & quan. Iudex. C. Cæpola cautel. 123.

[b] l. 1. de confess. C. nec reuocabilis est. l. si is. de confess. ff. sed nō in atrocibus. l. 1. §. si quis vltro. de quæstio. ff.

[d] l. 1. §. Diuus Seuerus. de quæst. ff. argu. l. ex incendio, & l. pædius. de incendio. ff.

[c] l. 3. quor. appel. non recip. C. l. item apud. §. adiicit verf. quæstionem de iniur. ff.

[e] l. metum aūt. de eo quod met. ff.

tem ſortilegorum qui expreſſa pactione cum diabolo inita fatentur ſe conuentibus & ſceleribus alijs interfuiſſe, quæ aliunde quàm ex ipſorum aut conſortium confeſsione poſſunt innoteſcere, hæc confeſsio quæ extra torturam fit vim probationis obtinet[a], ſi à reo præuento fiat qui in ſuſpicione iſtius criminis aut exiſtimatione fuerit, etſi non parebit eum homini pecorive mortem intuliſſe: nam hoc ſcelus omni parricidio deteſtabilius eſt quod excogitari ab vllo poſsit. Quòd ſi dicatur confeſsionem rei contra naturam (vt loquuntur quidam) excludendam eſſe[b], ergo ne impuros quidem Sodomitas peccatum contra naturam confeſſos plecti oportebit: ſin autem contra naturam eſſe accipiant τὸ ἀδύνατον, id planè falſum eſt: non enim quicquid à natura fieri non poteſt, illud eſt ἀδύνατος. Nam eiuſmodi ſunt omnes actiones intelligentiarum & Dei opera quæ extra naturæ ordinem cernuntur ſæpenumero: etiamquе morbi omnes epidemici (vt Hippocrates annotat) à Deo procedunt adeóque, vt idem loquitur, neſcio quid diuini habent præter curſum ordinemquе cauſarum naturalium, ad quos cæciores talpis ſunt medici. Sophiſticum ergo illud eſt, hoc improbè factum à natura eſt impoſsibile, impoſsibile igitur: ac ſi quis de improbo dicat bonus cantor eſt, bonus igitur. Iam verò diuina & humana autoritate, vetuſtatis totius conſenſu, diuinis & humanis legibus, experientia, iudicijs, conuictionibus, commiſsis teſtibus, & confeſsio-

[a] l. qui ſententiam. de pœnis C. Azo in ſumma de quæſtiō.

[b] l. confeſsion. l. ſi cuius. de interrogator. act. ff.

fessionibus Magos exportari probauimus, eorũque operá sterilitatem & procellas inferri: est igitur possibile. Cùm itaque lex dicit[a], vt admittatũ confessio, rem possibilem & veram ea contineri oportere, veram autem nequire esse si est ἀδύνατος, nihil esse ex iure possibile quin à natura idem possit fieri[b], sophistica vtuntur fallacia qui falsam ex eo assumptionem astruunt. Nam maxima illa & admirabilia Dei opera ex natura sunt impossibilia, re tamen vera sunt: spirituum quoque intelligentium facta & quæcunque sunt μετὰ τὰ φυσικὰ natura sunt ἀδύνατα, ideóque Methaphysica scitè distinguitur, & re uera differt à Physica naturam solùm explicante. Spirituum igitur dæmonumque facta non sunt reuocanda ad naturalium effectorum legem. Quamquam si ex naturali demonstratione primum mobile momento vno milliarium amplius quingenta millia dicitur percurrere, æquè profectò spiritus malignus potest Sagæ corpus exportare in ambitum terræ, quæ punctum quoddam est si cum amplissimo cœlo comparetur. Magorum itaque confessionem de exportatiõe possibilem esse verámque affirmamus, & (quod amplius est) homines & pecora à Magis occidi malignorum spirituum ope & inuocatione: vt in Ægypto sub mediam noctem primogenita hominum pecorúmque a diabolo momento vno fuisse occisa è sacra scriptura didicimus. Fuit autem Ægypti regnum (vt Strabo & Plinius consentiũt) latũ ducenta mil-

liaria

[a] l. inde Neratius. ad l. Aquil. ff. c. fin. de cõfess. li. 6. Baldus in L. 1. de cõfess. C.

[b] L. 1. de conditionib. institutionum ff. & ibi gloss.

liaria magna, longum quadringēta, omnium quæ sub cœlo fuerunt frequentissimum & opulentissimum. Deus verò, teste Scriptura, noluit vt destructor Satanas populi sui ingrederetur domos. Hoc quidē natura est ἀδυνάτοις atqui tam verum est quā lucere Solem constat. Etsi Auicenna putat & Algazel spirituū actiones naturales esse atque à natura possibiles: quæ sententia ferri potest si ea potestate prȩditos esse spiritus intelligamus ex permissione Dei, vt ignis vrendi potestatē habet: sed illud (vt antè diximus) de causis naturalib. & ordinarijs nō potest accipi. Verū vt confessionū quas Magi faciunt probationem confirmemus, eas cū aliorum Magorum confessionibus oportet comparari. Etenim diaboli actiones semper sibi & vbique constant, quemadmodum simia siue tela siue purpura induatur, semper est simia. Itaque Magorum confessiones Germanorum, Italorum, Gallorum, Hispanorum, veterumque Græcorum & Latinorum similes esse animaduertimus, & Magi plurimùm alij ab alijs accusantur: vt de Lochiano illo diximus, qui accusans vxorem confessus est se illius suasu conuentum Magorū adiuisse, quæ postquàm omnia fuisset confessa igne viua absumpta est: cui persimile factum in Castello heraldino accidit, vbi vir & vxor à tertio quodam magicarum sortium comperto fuerunt accusati. Dicebat vir se Magorum cœtum semel tantùm adiuisse, vt quónam vxor scortatura proficisceretur posset rescisce re, non iuisse illuc ab eo tempore; fatebatur mulier se

lier se ex eorum esse numero, eodemque iuisse virum suum. Hic verò difficilis quæstio oborta est, an viri confessionem ἀχώριστως, sine diuisione ad purgationem ipsius oporteret accipi: quemadmodũ permulti Doctores [a] sentiunt integram confessionem sumendam esse ex qua grauetur aut leuetur confessi crimen, siue articulum vnum siue plures ea comprehenderit. Horum præcipua est ratio, quòd iurisiurandi sacramentum vnũ ac indiuisum est: quę ratio planè est friuola. Nam eodem iure quinquaginta stipulationes ad vnum contractum (quem vnius iuramenti religio confirmat) pertinentes, vnius stipulationis loco ponerentur. Id verò falsum & absurdum esse inter omneis conuenit, cùm totidem in contractu stipulationes extent quot insunt clausulæ, & vicissim tot sententię quot stipulationum capita: quapropter etiam in prouocationib. sic possunt diuidi, vt de vno capite reliquis integris appellari possit [b]. Cõtrà verò bona pars Doctorum diuidi posse confessionem indicat: quæstionem hanc enim fuisse Iacobi Rauennatis tempore agitatam, & constitutum fuisse diuidi confessionem oportere [c]. In hanc sentẽtiam iudicia quàm plurimis arestis facta sunt [d]: itaque in causis ciuilibus & criminalibus obseruatur, adeò vt si reus fate-

[a] Faber. in §. itẽ si quis postul. princ. de actio. & in l. vna. ver. contra. de cõfe. ex l. publia. §. vlt. depositi. ff. & ex l. si filius. §. vlt. de interr. act. Cynus in l. 2. q. vlt. de don. an. nup. C. Iaco. Rauen. Petr. bella perti. & Cy. in d. l. vna. q. 13. Alber. ibi q. 10. de cõfes. C. arg. l. etiam. §. 1. de mino. Alex. cõs. 22. ver. prætereà. li. 2. de don. an. nup. text. in l. nemine. de lega. 2. & l. Põponius. §. 1. & ibi Ias. col. 2. de acquir. possess. ff. Bald. in l. 2. de transact.

[b] l. in hoc iudicio. fam. hercisc. Bald. & Florent. ibid. per l. Corne. de iu. patronat. Bald. in l. 2. de re iudic. C. Fel. in c. cùm inter, prima fallen. de re iudicat. [c] ex l. perfectis. de donat. C. & l. publia. §. vlt. depos. & ibi Accurs. Ang. Salic. Bart. Pan. in c. bonæ memoriæ, versic. extra. de postu. præla. Cæpola cautel. 184. si mutuam, per l. 3. §. 1. de iureiu. Fel. in c. cùm dilecti, de accus. fine. [d] Boerius in decisionib. Burdeg. 243. num. 7.

bitur se quidem occidisse, verùm cùm priùs inuasisset alter, prius illud confessionis caput pro verò ex indubitata probatione habebitur, posterius verò ad purgationẽ confessi pertinens non existimabitũ probatum, sed accusatus defensiones suas ad se purgandum probare tenebitur: si non faciet, subibit condemnationem[a]. Propriè tamẽ hoc pacto non diuiditur confessio: si enim diuideretur & rejceretur, omnino accusatus excluderetur à purgatione sui afferenda. Vbi verò probatio deficit & probationis consequendę ratio, exempli gratia de nocturnis magorum congressibus, quæritur an tota confessio tanquã vera admitti debeat, cùm in eo quod pondus tũ in eo quod leuamẽ causæ accusati affert. Nam in hac demũ specie tota cõfessio vniuersè accipienda aut repudianda est, quã sententiã iureconsultus Alexãder defendit[b]. Iudici enim virũ interroganti cur suam vxorẽ non accusauisset, respondit ille se voluisse honori suo & familię suæ consulere: vxor verò dicebat virum semel tantùm eò abiuisse. Verumtamen ne hoc quidem responso fuit excusabilis, cùm vxorem suam turpissima atq; inprimis horrenda scortatione q̃ vnquam excogitari possit contaminatam sineret permanere, atq;(vt ita dicam) lenocinij conuictus esset. Etenim Sagas omneis frequentẽ habere cum diabolo consuetudinem antè ostendimus: prætereà constat inter omneis eum læsæ maiestatis cõuinci qui coniurationem cognitam nõ reualuerit, dicet in coniurationem minimè omnium consenserit:

[a] l. si non cõuitij. de iureiur. C. & l. 1. de sicarijs. C.

[b] l. cõs. 80. coll. 2. vers. posse. li. 7. Rota decis. 408. fuit dubitatum. in nouis. Castrensis cons. 269. si. lib. 2. Steph. Bertrãd. con. 151. viso. li. 3. & cons. 148. ex themate. nu. 3. li. 4. Anchara. cons. 208. Iudex. cõs. pen. & cons. 207. quæst. coll. 2.

serit[a]: quãto igiť magis reus futurus est q p ſpectũ læſæ maiestatis diuinæ & humanæ crimẽ ante oĩa deteſtandũ diſsimulauerit[b]? An verò hic vt Mag⁹ cẽſeri, & qua pœna affici debeat, dicemus poſteà. Sed videamus q̃ ſint Iudicis partes, ſi primũ Saga fateať, deinde infitieť factũ. In hac cauſa diſtingui oportet, atq; obſeruari an prima cõfeſsio corã Iudice cõpetente & ſine q̃ſtione facta ſit, cũ p̃uẽta Saga & accuſata eſt: tũ. n. cõfeſsioni primæ hærendũ & quãuis nõ alia extaret ꝓbatio, ad cõdemnatiõem ꝓcedendũ (nã ſæpenumero fuit exploratũ Sagas in vinculis p Satanã informatas ab antegreſſa cõfeſsiõe diſceſsiſſe (& q̃a hoc crimẽ ſupra oĩa turpe & deteſtandũ eſt, volũtaria Magorũ q p̃uenti fuerunt cõfeſsio habẽda eſt certæ & indubitatæ ꝓbationis loco. Canonicũ Lauellẽſem memini an. 1569. veneni infuſi in Lauallẽſis Decani calicẽ accuſari, q nocturnã miſſam faciẽdo medicatã potionẽ hauſit & in terrã proſtratus eſt, deinde verò euomuit. Reus vnlũtariè & ſine q̃ſtione agnouit factũ, condẽnatus Curiã Pariſiẽſem appellauit, interea verò informatus id q̃ antè fuerat cõfeſſus pnegauit. Placuit tñ Curiæ hominem igni dedi, eumq; vidi cùm ad ſupplicium raperetur: quod Curia, ſi confeſſionem extorſiſſet quæſtio, non fuiſſet iudicatura. Quid verò, ſi confeſsio coram incompetente Iudice fuerit edita? an vim probationis obtinet? Statuunt plerique ne idoneam quidem præſumptionem eſſe ex qua torqueatur reus, nedum probationem iuſtam[c]: Quinetiam Canoniſtarũ bona

[a] Do. in l. quiſquis. ad l. Iul. maieſt. C.

[b] cap. vergentis. de hæreti. & l. vlt. de malefic. C.

[c] ex l. diuus. de custo. reo. vbi Bar. & D. in c. at ſi clerici. & Felim. de iudic. ext. Alberic. in l. Magiſtratib. de iuriſdi. Ang. Aret. in §. ſed ſiquis. inſtit. de ſuſpec. tuto. deciſ. Capel. Tolos. q. 425. Soc. conſ. 108. nu. 5. li. 4. Guido deciſ. Del. 120.

pars putat confeſsionem extra iudicium factã neque confitenti neque conſortibus eiuſdem criminis vlla ratione damnoſam eſſe[a]: alŋ eam quæ coram Iudice incompetente fuerit, idem præſtare quod præſumptiones & coniecturæ ſolent[b]. Hic autem error profluxit ex dicto Vlpiani in l. certũ. §. ſi quis abſente, de confeſsis. ff. vbi ait ſi quis abſente aduerſario ſit confeſſus, eum pro iudicato nõ haberi: verùm ex eo minimè ſequitur confeſsionẽ ſiue in iudicio factam ſiue extra iudiciũ, ſiue apud competentem ſiue apud incompetentem Iudicem probationis hanc, illam minus pro rei conditione non efficere. Itaque viri forenſis adminiſtrationis peritiſsimi[c] putant confeſsionem abſente aduerſario factam nihil eſſe, ſi eum adeſſe poſtulet neceſsitas: Quòd ſi Iudex incompetens de facto cognitionaliter quæſtionem habuerit & reus corã ipſo fuerit confeſſus, etiamſi propter incompetentiam aliam've nullitatis cauſam cognitio fiat irrita, ſua vis tamen conſtat probationibus. Alioqui multa crimina, multi ſontes impunè abirent: cui malo occurri omnino præcipit[d], & ita proſpici vt ab iniquitate & abſurditate vindicet̃ lex[e]: in primis verò ob incompetentiam Iudicis probationes intercidere foret iniquiſsimum in Magorum cauſa, vbi tam difficiles probationes & tam abdita ſunt ſcelera, vt vix è millenis vnus ſupplicium perferat. Diximus de voluntaria confeſsione, quę tertia eſſe pro-

[a] Felin. pro regula ponit cum 9. fallẽ. in c. olim. de reſcrip. Corneus conſ. 129. lib. 1. Bald. conſ. 122. verſ. nam fama. li. 1. Caſtren. in l. transferre. ver. & licet. de trãſ act. C. Salic. in l. et bonæ fidei, de iureiur. C.

[b] Immola in c. per inquiſitiõ. de electio. & in c. 2. de cõfeſ. 10. And. in c. qualiter de accuſat. Ang. conſ. 28. quidam. Romã. con. 28. viſo. per tex. & gl. in l. 5. de adul. ff. & per l. ictus fuſtiũ. de ijs qui not. infa. Panor. in ca. de hoc. de ſimõia, & in c. olim. de reſcrip.

[c] Ang. in l. Papinianus. §. meminiſſe. de inoſ. Bar. in l. cũ facta. de iur. & fa. ign. im. & Ant. Butrigar. in c. ſi cautio. de fide inſtrument. [c] l. Saluius. de legatis præſt. ff.

[d] l. ita vulneratus. ad l. Aquil. ff.

ſe pro-

ſe probatio neceſſaria dicitur: nam quod ad confeſsionem violentam & extra ordinem quæſtione extortam, probationem aliquã efficit ſi reus à quęſtione remotus in confeſsione perrexerit: ſi deſtiterit, præſumptio magis eſt quàm probatio neceſſaria. Dicamus igitur de præſumptionibus quę contra Magos haberi poſſunt.

De præſumptionibus aduerſus Magos. Cap. IV.

Cùm tres probationes euidentes illę deficiunt, factum permanens atq; notorium ſermo conſentiens teſtiũ ἀνεπιλήπτως, & volũtaria repetitáq; confeſsio rei ante confeſsionẽ præuenti, tum præſumptiones oportet expẽdi quæ ad probationem & punitionem Magorum poſſunt conducere. Pręſumptionem autem aliæ ſunt temerariæ, aliæ probabiles, & violentæ aliæ. Ex eis poſtrema iure poteſt ſtatui, eſtq; aliarum probationum omnium valentiſsima, cuius autoritate probationes cętera excludi omnes Doctores conſentiũt[a]. Talis fuit pręſumptio ex qua Rex Salomo litem diremit matrũ de puerulo inter ſe contendentiũ[b]: & Imperatoris Claudij[c], qui matrem ei iubebat nubere quem filium eſſe negabat ſuum. At errare Salomo & Claudius in iſta cauſa potuerunt. Fateor: ſed in cauſis quoq; inculpatorum teſtiũ & confeſsionũ errari poteſt: quemadmodum ſuprà mancipium multa-

[a] c. ad id. c. is qui. de ſponſal. c. per tuas. de cond. appo. l. ſi quis adulterij. de adulter. C.

[b] in c. afferte. de præſump.

[c] Sueton. in Claudio.

tum fuiſſe morte oſtendimus eo quòd hominem qui deſyderabatur occiſum à ſe fateretur, qui tamẽ poſteà comparuit: ideóque lex dicit[a] non eſſe ſoli occiſoris confeſsioni habendam fidem, niſi de occiſo appareat. Sed præſumptiones iuris[b] & ex iure conſtitutæ, rationis naturalis nituntur fundamento[c]. Etenim præſumendum eſt matrem, quæ omnia tentauerit ad redhibẽdum filium præoptaturam vt adiudicetur alteri quàm vt tradatur morti: Similiterq́ his qui factum quod negat renuit eiurare, aut iuramentum deferre aduerſario offerenti, ſe reum peragit. Alphonſum regem Neapolitanum legimus cùm pater filium ſuum negaret eſſe, mandauiſſe vt mercatori Afro vænum daretur filius, tum filium à patre receptum eſſe: ita præſumptione lis fuit ſublata. Verumtamen ſi qua probatio euidens contrarij facti extabit, contra præſumptionem admittitur[d]: quicquid probationem multi excludi contendant præſumptione iuris[e]. Nam hominis acceptilationem exhibentis probatio admittitur[f], quamuis de ſolutiõe nec iurare ipſe nec iuramentum deferre voluerit, eo quòd non ſatis meminiſſet facti, nec ſciret an haberet penes ſe acceptilationem. Pręſtigias autem Magorum & miracula contra naturam haberi in præſumptionibus iuris eſt iniquiſsimum: nam Lex Dei hanc certam & indubitatam probationem ſtatuit, mulierẽ præſtinguentem oculos non ſines viuere, quod illæ tamen propalàm faciunt: ſic enim Lex Dei ſtatuit, eos qui faſcinant cum Satana pepigiſſe vt res

contra

[a] l. item Mela. ad l. Aquil. ff.

[b] l. manifeſtæ. de iureiur. & ibi Bart. l. ſi hi q adulterij. ad l. Iul. de adult. C. l. excipiũtur ad ſc. ſyllan. ff.

[c] auth. non licet de liberis præt. C. l. iura ſanguinis de regu. iuris. ff.

[d] Alex. cõſ. 158. li. 2. nu. 9. & gl. in l. ſi tutor. de peric. & cõmo. Tiraquel. in l. ſi vnquã. de reuoc. donat. nu. 135. C.

[e] Doct. in l. manifeſtæ turp. de iureiur. ff. Pa- nor. in c. afferte. & in c. quãto. de præſump.

[f] cap. quanto. de præſumpt. Ioan. de Graßis in d. c. quãto. & Cynus in auth. ſed id. cod. de donat. ant. nup. C. & §. 1. in auth. de æqualitate dotis.

contra naturam faciāt. Si igitur (vt ad pręsumptiones cōtra Magos veniamus) liberi ad matris manum reperiantur occisi, quamuis nemo præter ipsam sit domi, non oportet pręsumere cędem fuisse ab ea perpetratam, cùm aduerset iuris præsumptio[a] iudicio absoluitur illa, nisi probatione euidentissima cædis conuicta sit. Sin autem Sagam esse rumore prædicabitur, eam suorum ipsius liberorum parricidam esse præsumitur, nisi probationibus se in contrarium probet. Catharina Darea Coparis die secundo Februa. M. D. LXXVIII. Duas puellas iugulauit, vnam suam, alteram vicinæ, cùm tamen rei magicæ non fuisset infamata: hęc diabolum confessa est hominis proceri & pernigri specie curauisse vt id faceret, posteà cremata est prouocare nolens quamuis Copararum Pręfectus licere exponeret: nam agnoscebat se hoc genus mortis esse promeritam. Sic conuictus Raziorum Baro se octo infantes confessus est occidisse & sacrificasse diabolo, & sibi Satanam indixisse vt suum ipsius puerum adhuc sacrificaret auellens ab vtero matris, quæ rem subodorata est, itaque iudicium in eum constitutum. Manassem Iudææ Regem, maximum sua ætate Magum, liberos suos diabolo sacrificauisse legimus, qui promissis de summa amplitudine ab eo acceptis, ab hostibus comprehensus & dignitate deiectus est. Magū ergo ex præsumptiōe diuini iuris parricidā esse præsumit[b]: & siquādo Magi hoīs infans desyderabit, præsumendū est ab eo sacrificatum

[a] l. vlt. princ. de cur. furio. l. penult. §. de vul. ript. nupt. l. creationibus de Episcop. audient. l. humanitatis. de impub. & alijs substitution. C.

[b] Deut. 18. Leuit. 20. 1. Reg. 18.

catum fuiſſe diabolo, niſi ſecus probauerit. Atque hæc iuris diuini præſumptio ratione nititur: nam qui omni pietate in Deum adiecta ſeipſum diabolo mancipauit, omnem humanā pietatem ſtudiūq́ naturale & στοργὴν exuit. Eum ergo præſumendum eſt confeciſſe omnia quæ Magi ſolent: & quamuis facta errori potius quàm malitiæ æquum ſit accepta ferri[a], niſi appareat ſecus[b], Magos tamen nihil errore feciſſe, ſed malitia & impietate ſemper præſumimus. Omnia improbitatis genera quæ Magi in vſu habent de mago homine præſumi neceſſe eſt: cùm tamen vir furti falſiué damnatus, alterius improbitatis nomine quàm furti aut falſi neque diffametur, neque præſumatur reus[c]. Siqua itaque Saga dānata fuerit ſortium magicarum, Saga ſemper eſſe præſumetur, ac proinde omnibus impijs ſceleribus inquinata de quibus notantur magi: & quamuis non proceſſerit aduerſus eam condemnatio, ſufficiet tamen accuſatio, rumor, & publicus ſermo ad præſumptionem violentam infamiamq́ facti. Si enim lex mulierem accuſatā adulterij, nec damnatam, nihilominus in vitam notari præcipit[d], quanto æquius ea notabitur & infamis habebitur quæ Magiæ nomine traducitur? Nam cùm mulierem Sagam eſſe fertur, eam Sagam eſſe prǽſumptio eſt vehemētiſsima, ex qua indicijs quibuſdam coniuncta iure poteſt ad quæſtionem rapi: etſi cauet̄ edicto Lodouici xij. Galliarum Regis ne quæſtioni dedatur quiſquam niſi inculpatus teſtis cum indicijs exſtiterit. Certè in alijs criminibus

[a] arg. l. quòd ſi nolit. §. quia aſſidua. de ædilit. ed. l. fin. in fine. de fideiu. C. l. ſi prius. §. certè. de aqua pluu. Alex. conſ. 129. li. 7. nu. 11.

[b] l. quoties. §. tantundē. de hære. inſtit. & ibi Bart. Bald. Ro. Caſtr. con. 203. li. 2. Immole cō. 104. Bal. conſ. 144. l. 1. Cumanus conſ. 135. & 142. Dec. in l. ſi librarius. de regul. Cæpola cō. 21. vol. 4. Curtius ſenior conſ. 55. Alex. cōſ. 53. li. 7. nu. 16.

[c] Canoniſtæ in c. 1. de præſum.

[d] l. palàm. §. q̄ in adulterio. de rit. nupt. ff.

minibus ex iure non poteſt quiſquam ob commu-nem famam quæſtioni ſubiici, vt inter omneis ferè Doctores cõuenit[a]. Quamquã ex Mantuana conſuetudine ſi teſtes quatuor communem famam à ſe auditam dixerint, in criminibus ſingulis capitalibus quæſtionem legitimũ eſt adhiberi: multo magis ad quæſtionem rapietur ille de cuius arte magica communis rumor & cõſtans increbruerit, cum fama conſtans legitimæ probationis vim habeat niſi contraria probatione refellatur[b]. Contrà verò ſi mulier nunquam ſuſpecta Magiæ mortis in vllum illatæ accuſabitur, niſi manifeſta fuerit probatio homicidij, non eſt in iudicio ſtatuenda condemnatio[c], ſed amplius decernendum, & illa intereà dũ cognoſcitur vinculis eximenda. Verũtamen ſi ſermoni communi & famæ hærẽdum eſt, eam non ab aduerſarijs ſed ab hominibus fide dignis oportet naſci[d]. Hæc diſtinctio videt̃ neceſſaria, vt prçripiatur improbis occaſio appetendi bonos calumnijs. Neque verò illud neceſſe eſt, quod multis video placuiſſe[e], vt communis rumor à maxima parte populi definiatur: in magno enim oppido eſſe rumorem ſuffecerit à vicinis omnibus, quia res propinquorum ſuorũ propinqui melius quàm longinqui alij cognouerunt. Itaq; viginti homines

[a] Io. Andr. in add. ad Specul. tit. de probat. §. videndum. verſ. 13. Bal. in l. milites. de quæſt. Cynus in l. vlt. eod. C. Butrig. in c. veniẽs. col. 4. de teſtib. Alex. con. 5. coll. 2. lib. 1. Iaſ. l. admonẽdi. coll. 15. de iureiur. ff. Marſil. in l. de minore. §. plurium. col. 5. verſ. alterius. de quæſt. Felin. in c. veniẽs. 1. de teſtib. coll. 5. Marſil. in praxi criminũ. §. diligenter. nu. 5.

[b] l. ſi mater. ne de ſtat. defun. C. l. 2. ſi ſeruus vel libert. C. c. transmiſſa. qui filij ſint legit.

[c] c. cũ in iuuẽt. de præsũ. extr. l. non omnes. §. à Barbaris. de re milit. ff. l. 4. de ſuſpec. tut. ff. l. 1. ſi quis imperatori maled. l. vlt. de actionib.

[d] c. qualiter & quando. de accuſat. Bart. in l. de minore. §. tormenta. de quæſt. Alex. ibi in addit. Salice. in l. ea quidem. de accuſat. C. Textus. in c. iuuentute. extrà de purg. Canonic. Decius. conſ. 37. in cauſa, coll. 6. nu. 9. & 10. & conſ. 135. viſo proceſſu.

[e] gloſſ. in l. 3. §. eiuſdem. de teſtib. Bar. in l. de minore. §. plurium. de quæſtio.

(hic enim iuſtus duarum turbarum numerus) ſatis futuri ſunt ad rumorem comprobandum. Si quis autem dixerit vocem populi negligendam eſſe, eãq́ue vanã exiſtimari [a]: id quidem verũ eſt ſi contrà aut ſenſus aut ratiocinatio iudicandũ eſſe euicerit. Sed in Magorum cauſa vix fieri poteſt vt vox popularis erret [b], maximè ſi qua ſpecies adfuerit, quã Doctores legitimã famam nominant [c]. Multo magis autem id oportet ſtatui ſi præter communem famam indicia exſtiterint, verbi gratia, ſi ſaga dum comprehenditur dicat, actũ eſt de me, aut ne morte afficiatis me, id quod res eſt enũtiabo: tum enim mutationem admirabilem cum animo ſuo ſentit: vt fecit quædam Saga, cuius à Præfecto Tenalliarum fuit allatum ad me iudicium. Certiſsimũ profectò indicium maleficij, cùm quis ſe antè condemnat quàm accuſetur (vt ille fecit, qui poſtquàm parentem occidiſſet, nidum cernens hirundinum pullos occidit & attriuit pedibus, atque hoc facto crudelitatis reprehenſus. Iamdiu, inquit, hoc mihi ſolùm exprobrant me parenti meo necem intuliſſe, ex hoc indicio (ait Plutarchus) comprehenſus patricida in quæſtionem raptus eſt & agnouit factum, aut ſi curationem afflicti pollicetur Saga & re infecta fugit, vt Ioanna Heruilleria (cuius antè meminimus) fecerat. Quiſquis enim ab iſto crimine purus eſt, calumnias à quibus in criminibus alijs metuit nunquã pertimeſcet. Verborum item cõiurationes & inuocatio Satanę qua ad maleficia

[a] l. decurionũ. de pœnis.

[b] Panorm. & Felin. in c. veniẽs. 1. de teſtib. Parſi conſ. 154. li. 4. nu. 12. vſque ad 18.

[c] Bald. in l. diffamari. de ingẽ. manum. C. & in c. veritatis. de iureiur. & in l. proprietatis. ff. de probationib. C.

eximen-

eximenda vtuntur Magi, præsumptiones sunt violentissimæ, quæ hominem Magicę artis arguunt: Etenim exorcistas quoque ipsos capitali pœnæ lex subijcit, l. 2. & 3. de maleficis C. qui colebant artem eiurandi diabolos atque depellendi: hi enim fuerunt Magorum facilè principes, qui religionis prætextu (ait Hippocrates in libro de morbo sacro) adiurationes coniunctas precibus exercebant: & quamuis hominem qui hac ratione sanat affectos lex morti non adiudicet, Magum tamen lex Dei morte multari iubet. Hunc enim certum est pactione teneri cum Satana, & loco vnius quem sanat binos affligere, vt antè ostendimus: vt autem nihil interuenerit quàm quòd Deum abnegans obligauit se diabolo, hoc scelus meretur mortem omnium atrocissimam. Alia indicia sunt hæc, gestus Magi (nam ferè vultum defigit humi, nec in os audet aspicere) nutationes respondentium incertè ad interrogata[a], ante omnia verò si vno aut vtroque parente Mago natus est. Nam hoc caput si cum sermone publico coniunxeris firmissimum est argumentum: quia nullum est sacrificium quod ab istis hominibus tantopere diabolus expetat, quàm vt suos ipsorum liberos, simulac hauserunt lucem, voueant dicentq; diabolo ad cultum ipsius, vt exemplis commonstrauimus. D. Antonius Lonanensis vicarius generalis regis apud Ribemontenses nuper mihi narrauit se cognouisse in iure de

[a] l. vnius. §. testes. de quæst. c. literas de præscript. Bar. in l. vlt. de quæst. Ancharan. cõs. 283. Alex. cõs. 77. li. 1. Socin. cons. 15. lib. 1.

Claudio Vvaterio quodam ſortilegiorum multorum reo, cuius pater Nicolaus Vvaterius eiuſdẽ impietatis reus in carcere vita defunctus eſt, & auia nomine Cathatarina (cathonem Picardi vocant) viua igni tradita. De Ioanna Heruilleria idẽ notauimus : matrem eius Areſto crematam fuiſſe viuam, eam verò iamq; dicatam Satanæ cùm prehẽderetur mater: Barbaram quoq; Daream (quę pariter cõbuſta eſt) Lognianas Sagas apud Potezanos, Valerianas in Sabaudia, & illã Caſtelli ruſſi filias ſuas malis artibus imbuiſſe: ex quibus omnib. confici poteſt regula ampliſsima & exceptiones paucisſimæ. Si enim Saga eſt mater, eſt etiã filia: quod in cauſa impudicitiæ dicitur filiã eſſe matri perſimilem non ſemper verum eſt, de magis verò omnibus ferè certiſsima eſt regula, vt ex innumeris iudicijs compertum eſt. Alia quoq; pręſumptio eſt, ſi non fleuerit Saga, quam præſumptionẽ Paulus Grillandus & Inquiſitores illi quorũ opera crematæ fuerunt innumeræ annotant eſſe valentiſsimam. Regius ille vicarius apud Ribemontenſes, cuius modò mentionem feci, vnam Sagarum (de quibus cognouit) in iure cõfeſſam narrabat Sagarum dexterum ſolummodò oculum ternas lachrymas eijcere: quod non omittendum eſſe putauimus. Item ſi Saga in domo aut ſtabulo alterius deprehendatur, & mors aut ſubitus morbus aliquem paulo pòſt opprimat, pręſumptio aduerſus eam eſt, quamuis neque pulueribus comperiatur inſtructa, neque ſortem viſa ſit inijcere, quæ

probatio

probatio futura esset euidens. Atque hæc postrema pręsumptio vires habet maximas, qua vtuntur Cornificius [a] & Bartolus [b] aduersus eum qui insolens in loco visus est vbi crimen fuit commissum dum cōmitteretur, aut qui in propinquo deprehēsus fuit cùm perpetraretur illud [c]. Extant recentes historiæ huiusmodi, vt apud Pedemontanos Cazalij quędam nomine Androgyna videbatur cùm intraret in alienas ædes, & paulo pòst homines interibant: Comprehensa itaq;, Sagarum omnium consortium eiusdem maleficij retexit coniurationem (erant autem xl. fermè) quæ exteram ianuarū manum ad enecandos homines perungebant. Id anno M.D.XXXVI. accidit. Geneuæ quoq; postea idem effectū est anno M.D.LXVIII. vbi ad septennium fuit pestilentia ex qua occubuerunt multi. Non absimile est quod de centum septuaginta Sagis legimus, quæ Romæ ex eadem causa sublatæ sunt Claudio Marcello & Valerio Flacco Coss. quo tēpore pro veneficis adhuc habebant̃. Adhæc frequens cū certis & conuictis Magis cōsuetudo, præsumptio est perualida & obseruatione digna: similis enim simili plerumq; adhærescit. [d] Etiā hæc permagna fuerit præsumptio, si mulier suspecta soleat cōminari. [e] Impotēs. n. natura mulierē incredibili vindictę cupiditate feruet, nec linguam à minis cohibere potest siquam nocendi facultatē habuerit: mors itaq; si minas sequit̃, maximè violenta est in criminib. alijs præsumptio [f], in hoc necessaria. Baptista Ziletus insignis Iurecos. cōsilio

[a] Rhet. ad Herennium.
[b] Bar. in l. vlt. in fin. de quæst. Salic. l. vlt. eod. C. Paris de Puteo in tract. Syndi. verbo viso, ex l. 1. §. qd ergo ad Sc. Syllanian.
[c] Bar. in l. furt. de furtis ff.
[d] arg. l. 3. §. nullus, de excus. tu. l. item apud Labeonē. §. adduxisse, de iniur. ff. l. nullus. §. 1. de actio. empti. ff. l. ædiles. § Pędius, de ædilitio edicto. ff.
[e] Bald. in l. pacumenius, d. hæred. inst. ff. arg. l. si hi qui adulterij de adulter. C. l. si verò non mandat. ff. l. 3. de repudijs. ff. l. famosi. ad l. Iul. maiest. ff.
[f] Specul. tit. de præscript. §. species. vers. sed pone. Albericus in l. metum. quod met. cau. C. Bal. & Im. in l. 1. de seruis. fugit. C. Fel. in l. cū oportet. de accusat.

lxxix. cuiuſdam Germani Antonij Zund exemplum adducit, qui necis Valentino cuidam illatæ accuſatus eſt eo quòd paulo ante mortem illius dixiſſet non eſſe præteriturum annum quin ille tanquam baculus exareſceret, itaq; ille obijſſet. Fuit autem Magus in quæſtionem raptus ob comminationem iſtam: hæc enim ad quæſtionem ſufficeret in omnib. alijs criminibus [a], in hoc verò præſumptio eſt violentiſsima. Sic confeſsio extra iudicium facta in alijs criminibus ad quæſtionē ſufficit, [b] in hoc ad condemnationem: Similiter ſi quãdo extra iudicium reus perpetrati homicidij veniam poſtulauerit, idemque in iudicio negauerit, quæſtioni ex iure deditur: in hoc verò tam deteſtando crimine legitimè ad pœnam cōdemnatur, idque pro conditione perſonarum. Omnes enim Doctores rerumq; forenſium periti conſentiunt [c], reum conuictum eſſe ſi criminis cuius inſimulatur veniam in iure poſtulet, quamuis id deinde abneget: ſimiliterq; confeſsionem extra iudicium factã, poſteaq; reuocatam, in criminib. alijs ad quæſtionem ſufficere [d]. Eadem mendaciorum [e] reſponſorumq; variè nutantium eſt ratio: ſunt enim violentiſsima indicia & præſumptiones aduerſus Magos ex quibus torqueri eos legitimum eſt. Huius autem execrãdi criminis iudicium extra ordinem oportet fieri diuerſa à criminibus cæteris ratione: in quo ſi quis ordinem iuris forenſeſq; formulas obſeruare voluerit, ius diuinum & humanum planè peruerterit [f]. Verumtamen non eſt temerè aduerſus

[a] l. de minore. §. tormenta. de quæſtio. Ang. Aretinus in ſua inquiſiti. in gl. ſuper verſ. cōparent.

[b] l. 5. de adult. ff. gl. & Bart.

[c] c. venerabilis. de electio. & Docto. in c. exhibita. de homicid. Io. Andr. Hoſtien. Butri. Cardina. Panor.

[d] Bart. in d. l. 5. de adult. ff. gl. l. ictus fuſt. de iis qui not. infa. Bartol. & alij Doct. in l. quoniam. de infa. Alex. & Soc. in l. magiſt. de iuriſdict.

[e] l. vnius. §. teſtes. de quæſti. & c. literas de preſumpt. extrà.

[f] c. tua nos. c. veſtra. de cohabitat. cleric. c. cùm dilectus. de conſang. & affin. 2. q. 1. c. prohibentur. §. vlt.

uerſus Magos adhibēda quæſtio. Hanc enim parui à Magis fieri Iudices annotant: itaque fieri poſſet vt impune abirēt Magi, propterea quod à quęſtione, ſi præfractè infitiari potuerint, plurimùm ſoluuntur rei: quo inſtituto nullum grauius periculum poteſt accidere in quæſtione iſtius criminis maieſtatem Dei hominumq́ minuentis, & crimina omnia quæ homo comminiſci poteſt continentis.[a] Nam etſi Magum Satanas è manu Iudicum nequit eximere: tamen compertum illud eſt, niſi reſipuerint, à Satana non relinqui Magos, ſed ipſius quoque aduerſarij nomen ab ipſo indicari reis. Ex D. Adamo Martino Biebrano Præfecto audiui perſæpe Biebranam Sagam, cùm quæſtio de ea haberetur, dixiſſe ipſi, Noui futurum vt me excipias malè, & ampliùs prædixiſſe ipſo autore ſe igne perituram, cùm nondum lata fuiſſet ſententia: Etſi hoc culpa euenit carnificis, qui eam ex ſententia ſtrangulare iuſſus nō potuit. Contrà verò diſſuadet eis Satanas ne verū enuntient, & nonnunquam etiam torturę ſenſum adimit[b], vt inquiſitor Sprāgerus ait, qui Sagas nō temere quæſtioni admouendas cenſet. Hæc mea tn̄ fuerit ſententia, ſi puella ætate parua puérve fuerit, aut tenera mulier, aut delicijs aſſuetus iuuenis, ſi pręſumptiones fuerint violētæ, vt alijs cū terrore exhibeat̃ q̄ſtio, & ſubdat̃ alijs: at Sagis vetulis minimè, quæ obfirmatiōis callū in neqtia ſua obduxerint. Sed poſtq̃ ab hoīe torto veritas expreſſa eſt, cū ſtudio ſè oportet aſſeruari ne cū eo diabolus colloquat̃, deinde

[a] l. 3. 4. & vlt. de malefic. C. c. vergētis de hæ.

[b] Paris de puteo in tract. de Syndi. c. tortura. Syluest. Prierias in tract. de ſtrigib. demōſt. Mirand. li. 4. cap. 5. Paulus Grillād. in trac. de quæſt. 4. q. Hippolytus. Marſil. in l. repetit. coll. 4. de quæſt. vide ſuprà li. 4. cap. 3.

deinde post horas xxiiij. eandem confessionem iteratò repeti, vt Rex Ludouicus xij. edicto sanxit. Nam perseuerari in confessione opus est vt necessaria fiat probatio, vt edictum præcipit compluribus Arestis confirmatum[a]. Alioqui si extra quæstionem Saga reuocauerit confessionem suam, nõ potest hoc argumento ad mortem damnari[b] aliáue pœna corporali affici, nisi præsumptiones aliæ exstiterint. Diximus anteà Edictum Lodouici xij. (q̃ cauet ne ad testimonium vnius inculpati testis subijciat̃ q̃stioni reus nisi alia indicia accesserint) non obtinere in isto crimine, vbi difficillimum est probationẽ inueniri. Etenim si ob læsæ maiestatis humanæ crimen ex sola præsumptione legitimè in quæstionem rapi suspectus potest[c]. vt semper fuit obseruatum: prætereà si in alijs criminibus ex constantissimo Doctorum consensu[d] ob sermonem vnici inculpati testis quæstionem licet offerre reo, & ad condemnationem mortis, si duo testes idem pro testimonio dixerint, ex lege Dei & institutis humanis procedere: planè iustius multò futurum est, si reum promptè Iudices (vt Baldus & Alexander loquuntur) ad quæstionem applicauerint ob crimen tam abominandum[e] si vnus testis inculpatus dicat, aut violentæ vrgẽtesq́ grauiter præsumptiones extent. Nam vnus inculpatus testis dimidium probationis efficit. Exempli causa, si testabitur maritus se ab vxore in Magorum conuentus deductum esse, & negabit illa, torturæ debet subijci, nisi aut capitale odium aut periurium viri adduxerit.

[a] anno M. D. XXXV. mense Augusto.

[b] l. 1. §. D. Seuerus de quæst. ff. l. sicut. cod. C.

[c] Faber in l. si quis. ad l. Iul. maiestatis. C.

[d] Accurs. in d. l. si quis. & ibi Bald. & Salic. Matthæus afflictus in const. Neapolit. tit. de ijs qui fideiussores. nu. 17. licet verba l. mariti. de quæstion. ff repugnare videantur.

[e] Bald. in l. 3. de episcop. aud. C. Ang. in l. 1. de malefic. C. & in l. quicunque. de seru fugit. C. Alex. lib. 3. cõs. 60. Afflictus in cõsuetud. Neapol. li. 3. de nox. cap. 2. c. testimonium. de testib. & c. sicut nobis. fine. Raphael Fulgo. cons. 173. & cõ. 107. & Decius cõs. 189.

xerit. Hęc enim duo in teſtibus infirmandis capita ſemper admitti ſolent: inprimis verò periuri hominis teſtimonium nunquam admittitur ad præſumptionem aut indicium conſtituendum, niſi aut teſtis certus aut præſumptio violentiſsima eum adiuuerit: verbi gratia, ſi comperietur ſignatus Magus, quo indicio Triſcalanus retexit plurimos. Ego tamen cum Danæo ſentio principes quoſque Magos carere ſigno, aut illud habere loco tam abdito, vt eos ſigno retegi ſit difficillimum. Nam à Valeſio quodam nobili viro accepi quoſdam à diabolo ſub palpebrarum altera, quoſdam ſub vno ex labijs, quoſdã in podice obſignari. Triſcalanus autem dicebat ſignatis Magis ineſſe quaſi veſtigium leporis, & quamuis ad oſſa vſque indatur acus, locum tamẽ ſenſus expertem eſſe. Firmiſsima quidem præſumptio hæc, & cum indicijs alijs ſufficiens vt procedatur ad condemnationem: quemadmodum etiam ſermo reſipiſcentis Magi conſcios in morte accuſantis præſumptio eſt cõtra alios vehemẽtiſsima: hoc.n. præſumi opus eſt [a], cùm pœnituerit ipſum & Deum inuocauerit, ab eo rem verè enuntiatam eſſe. Sed illius dicto fidem non conuenit adhiberi ſi mortẽ obſtinatus oppetat, vt pleriq; faciũt ab auditione verbi Dei abhorrentes vehementiſsimè. Atque hæc circumpſcriptio illius regulæ futura eſt quam veteres Doctores tradiderunt, morientem præſumi ex veritate dicere. Maiores itaq; ex ſermonibus eiuſmodi ad condemnationem procedebant,

[a] ex l. vlt. ad l. iul. repet. & c. ſancim⁹. 1. q. 7. . cũ quis decedens. §. codicillis. de lega. 2. ff. auth. quod obtinet, vbi Bal. de prob. & in l. 2. comm. de legat. C. Doct. in cap. quãuis. de re iudic. Alex. in l. ſi de do. de col. C.

vt obseruatum est in læsæ maiestatis crimine. Sic Nero intimos & familiares quosq; curauit interfici ex sermone morientiũ, q tñ nihil aliud inter moriendum spectabant quàm vt de aduersarijs vltionem sumerent. Verũ ista omnia ex prudentis Iudicis & considerati iudicio pendent, vt obseruet an vltionis studio loquatur moriturus,[a] & diligenter quærat an vllæ inimicitiæ cõtra delatos præcesserint. Saga quędã Berõda nomine Malbeci ad Bellomontium Lomaniense cremata est, quæ iamiam moritura cùm interrogaret̃ an nobilis quædã fœmina quam indicauerat fuisset in eo numero, nobilis autem fœmina cum ea cõmissa pernegaret, his verbis respondit Saga, *No sabes tu pas qua lo darrein cop que nos hemes lo baram a la crotz deu pastis, tu portaues lo topin dens posons*: id est, an nescis cùm postremò saltationem haberemus ad crucẽ artocreatis, te portasse pharmacorum poculum: ad hæc obmutescẽs fœmina non respondit quicquã, ita se conuictã ostẽdit. Sin autem Magus obstinatus moritur, eum certissimũ Dei hominumq; aduersarium esse præsumit̃, qui viuens omneis enecare cupiat: vt Nero facilè Magorũ princeps dictũ illius qui cœlũ & terram in cineres abire optans dicebat, *me moriente*, illius ergo dictũ volens corrigere dicebat ἐμοῦ ζῶντος, me viuente. Hęc illa est species in qua præsumptionem vnam euertit altera[b]. Nec tamen debet testimonium morientis Iudex contemnere: fieri enim potest vt ex veritate sit: vt suprà demonstrauimus non rarò Magos à Magis interire, & (quod ait Ieremias

[a] *Bald. in tit. de pace Const. ver. vassal. in fi. 14 s. in l. 1. col. 2. Oldra. cõs. 192. viso. Hippol. Marsil. in pract. §. restit. col. 12. & in rubr. de fideius. col. 7. 8. & seq. latiss. Bart. in l. si qs in graui. §. 1. ad Syllan. ff.*

[b] *l. diuus de in integ. restit. 22. q. 2. c. 1. est & c. ne qs arbitret.*

remias) deum inimicos suos opera inimicorum euertere. Sed si is quem obfirmatus Magus accusauit dixerit ad probationẽ sui se ita semper vixisse vt virum bonum decet, audiẽda est illius defensio: sin autem eum cõtrà suspectum esse pareat, aut antè fuisse reum, sed neq; absolutum sententia neque damnatum, eum Magũ esse præsumitur. Sed etsi legitur probationẽ contra præsumptionem iuris admitti non oportere[a], & diuino iure in Sagã est homicidij & parricidij presumptio: ferenda tñ est Saga, vt exhibeat aut viuos demonstret eos de quorum nece accusatr̃. Hæc enim defensio coniuncta euidentię permanentis facti plus potest q̃ probationes oẽs & præsumptiones contrarię:[b] quemadmodum suprà ostendimus veritatẽ permanentis facti contra Sagam probationẽ esse omnium euidentissimam. Regula autem iuris est[c], probationem minus legitimam in atrocibus & nocturnis maximè criminibus (quale istud est) sufficere, quoties probatio certa non potest obtineri. Sapiens verò Iudex ad consequendum veritatem omneis presumptiones comportaturus est; modò ne id faciat quod multi Iudices in Germania solent. Hi enim aut magos alios conquirunt, vt per eos ad saltum cribri rescifcant an reus sortes exerceat: aut puerulis templum adeuntibus nouos calceos axũgia suilla perũctos curãt indui, vt Magæ inde

[a] l.antiquæ. ad Vellei. C. l. vltima ad Macedon. l. vltima. arbitrium tutelæ. C. l. à diuo Pio. §. si pignora. de re iudicata ff. Alexand. in l. inter stipulantem. §. 1. de verborum obligat. & consil. 47. & consil. 91. coll. finali. libr. 6. Roman. consil. 250. Hippolyt. Marsil. in l. 1. §. ad quæstionem. de quæstionib. Speculat. in tit. de præsumptionib.

[b] Felin. in cap. quanto. de præsumptio. Bald. in l. contra negantẽ. cod. Roman. consi. 350. col. 8. Alexan. in l. vnic. vtquæ desunt aduocatis. C. & consil. 118. col. pen.

[c] cap. prætereà. cùm glos. ext. de testib. Panor. in c. venerabilis. col. 2. eod. l. si ij qui adulterij. ad l. Iul. de adulter. ff.

nequeant egredi, nisi eis visum fuerit qui pingues calceos ferunt: aut ambos pedes. Sagæ & manus colligantes eam imponunt aquæ leniter, eámque si saga fuerit, in fundo mergi non posse putant. Hac enim via diabolus indicia, quæ sancta oportet seruari, commutat in scholam Magiæ. Similiter ne illud faciat quod in libro Coniurationum Romæ & Auenione impresso legimus, vbi ratio exponitur faciendi caseum mulieris Sagæ nomine, ex quo accusetur. Nobis verò neque illam formam, neque alias consimiles quas legimus, placet exponere. Verùm quæstio est si neque Magi extabit confessio, neque inculpatus testis, neque permanentis facti euidentia, sed violentæ præsumptiones erunt, puta à vicinis omnibus haberi pro Mago [a], aut busones in ollis locisve abditis alentem deprehendi, quamuis nemini sit comminatus Magus, qui in hâc causa statui oporteat. Ego violentã præsumptionem eiusmodi non sufficere statuo ad sententiam mortis ferẽdam, ad alias pœnas sufficere.

[a] *à vicinis veritas melius habe ri potest. Barto. in l. dominus horreorum. locati. ff. & arg. l. si ita. §. mulier. & ibi Bart. de fũd. instr. ff.*

Dicamus igitur de Magorum pœnis, quas pro amplitudine probationum maleficiorúmque prudenter augeri minuiq; necesse est.

De pœ-

De pœnis quas merentur Magi Cap. V.

DVO ſunt omnino modi quibus ſua Rebuſpubl. amplitudo conſeruatur, præmium & pœna: quorũ vnus ad bonos pertinet, alter ad improbos, & niſi iuſtè ex æquo & bono ſingulis tribuantur, nulla ſpes alia niſi ineuitabilis caſus Reipub. maximęq́ ruinę oſtendit. Non quòd pœnas de omnibus delictis ſumi neceſſariũ videatur: nam neq́ Iudices reis iudicandis ſufficerẽt, neq́ plectẽdis carnifices: imò vix vnũ crimen è denis per Iudices caſtigat̃, ſed tenuiſsimos ſolùm quoq́ videris pœnas luere, qui gratia amicis aut pecunia valent eos plerũq́ manus hominũ effugere: quamq́ nec amici nec facultates vllæ eos à Dei manu vindicaturę ſunt. Hi aũt falluntur plurimũ qui non alia de cauſa pœnas inſtitutas putãt, q̃ ad caſtiganda maleficia: At hic minimus eſt me iudice fructus, q ad Rempub. inde perueniat: Maximus .n. & ſummus omniũ eſt, q ſedat̃ ira Dei, pręcipuè ſi directè peccatum fuerit contra maieſtatẽ Dei, vt in hac cauſa eſt. Videmus itaq́ [a] cùm Dei populus ſeſe Moabitis adiungens ad Bahal pehoris ſacrificia declinaſſet, viginti quatuor millia ex eis occubuiſſe, & longè plures fuiſſe perituros, niſi repentè Pinhas Eleazaris filius irã Dei cernens exardeſcere vnũ è ducib. populi cum Moabitide cubantẽ tranfixiſſet. Tum mors deſiuit peruadere: Deus aũt Moſi, Pinhas, inquit, ſedauit furorẽ meum ardente zelo quo zelotypus fuit honoris mei, & obſtitit ne populũ

[a] Num. 25.

iſtum perderem: dicito ei me fœdus cum ipſo ac poſteris ipſius initurum, vt ſacerdotio fungantur mihi. Poſteà trecentos annos vixit, eiuſque poſteri ampliùs bis mille annos ſacerdotio honore ampliſsimo perfuncti ſunt. Hic igitur primus punitionis improborum fructus, vt ſedetur ira Dei, & vindicta eius in vniuerſum populum auertatur. Ideoq́ue Iudicibus fuit imperatum[a], ſi poſtquàm perquiſiuerint autorem homicidij nō poterunt deprendere, vt ſumentes vaccā ſacrificēt in loco vbi cædes cōmiſſa fuerit, manus abluāt vt innocentes facti, & Deū orent ne ob effuſum ſanguinem ira ſua populum perfundat. Secundus punitionis fructus eſt, vt in regionē totā accerſat Dei benedictio, prout in lege Dei ſcriptū eſt[b]. Poſtquā igni & gladio tradideritis oppidū è populo meo fratribusq́ue veſtris qui deſerentes Deū idola coluerint, & omnem animā homines & beſtias occideritis, aggerē è lapidibus trophæi loco accumulabitis: ac tum extendā amplas miſericordias meas erga vos, & gratijs vos benedictionibusq́ue cumulabo. Tertius fructus ex improborū punitione procedens eſt, vt metus & terror incutiatur alijs: ſic enim lex Dei[c], vt alij videntes punitionem metuant peccare. Quartus fructus, vt caueat ijs quos nondum infecit & corrupit improbitas, vt incolumes peſtilētia inficit atq́ue elephātiaſis[d]. Quintus, vt improborū numerus minuat: qua ſola ratiōe vet. Britanniæ conſuetudo ſancit ſuſpendi fures, quia nimius eorum numerus futurus eſſet. Atque hęc verba

a Deut. 21.
b Deut. 13.
c Deut. 15. & 19.
d Leuit. 12. & 13. & 14.

verba ineptæ illius consuetudinis, *cùm omnes regionis syluæ non satis facturæ essent, mors autem grauior sit quidem puniendis furibus, sed furtis impediendis leuior*: verũtamen consuetudo isto solo argumento nititur. Sextus, vt boni securè vitam possint transigere. Septimus, vt puniatur improbitas[a]. Hæc bona atque commoda ex improborum supplicijs proficiscentia placuit attingere. Si quis autem modus vnquam exstitit sedandi iram Dei, benedictionem eius obtinendi, alios perterrendi aliorum supplicijs, hos ab illorum corruptione conseruandi, improborum numerum minuendi, bonorum vitam confirmandi, & improbitates summè detestandas quas ingenium hominis excogitare potest puniendi, hic certè vnus est vt omni rigore castigentur Magi. Quamquam non satis respondet rigoris vocabulum, cùm nulla sit tam crudelis pœna, quæ puniendæ Magorum improbitati queat sufficere: omnia enim ipsorum scelera, blasphemiæ, & instituta inuehuntur in maiestatem Dei, vt mille artibus irritent & exacerbent eum. Plurimùm apud veteres fuit dubitatum quod genus mortis in eum institueretur qui patrem aut matrem occidisset: vt ex lege Pompeia in parricidas constat, cuius nouum & accuratum supplicium lenius posteà visum est. Quamobrem Tarquezium maiorem, qui parentem suum Pictauiensem Electum occidi curauerat, Curia Parlamenti voluit discerpi cãdente forficè, diffringi artus ad rotam, ac postremò concremari:

[a] Deut. 19.

cremari: etsi ne hoc quidem pacto condignas pro merito pœnas is perferre videbatur, qui vitam ademit ei à quo acceperat. Altero quoque Aresto eiusdem Curiæ nobilis quædam fœmina quæ virum suum occidi curauerat, viua exusta est: quod illa satis patienter tulit, cruentã subuculã viri sui ante oculos habens. Quidã etiã Magos dubitant igni tradere, etiam eos qui pacto expresso se diabolo adiunxerunt. Horum enim præcipuè vindictam diligentissimè & summo iure oportet persequi, vt iram Dei amoliamur vltionemque nobis superuenturam. Quoniam verò sortilegium autores nihil ampliùs quàm hæresin esse interpretantur (quamuis hæresis vera læsæ maiestatis diuinæ crimen est igne puniendum ex cap. vergentis. de hæreticis) ideò tenenda est istius criminis à simplice hæresi differentia. Primùm enim hanc professionem Magorum primam esse demonstrauimus, quòd Deũ omnemque religionem abnegant. Hominem qui Deum verum deserit vt hæreat alteri Lex Dei iubet lapidibus obrui[a], quod supplicium tradũt Hebræi interpretes esse grauissimum[b]. Hoc verò ante omnia oportet obseruari. Mago enim (de quo dicimus) non videtur satis si Deum abneget vt religionem alteram amplectatur, sed omni religioni veræ ac superstitiosæ renuntiat qua homines in offensæ metu contineri possunt. Secundum Magorum crimen est, quòd vbi Deo renuntiauerũt, maledicunt, blasphemant, & prouocant eum despectu maximo, & quemcunque Deum aut idolum antè

Primum Magorum crimen.

[a] *Deut. 13.*

[b] *R. Maymon. lib. 3. more hamebocim.*

Secundum Magorum crimen.

antè metuerint. Lex autem dei,[a] Quiſquis Deum, inquit, blaſphemauerit, peccatum eius manebit in eo: & quiſquis maximum Dei nomen per contẽptum pronuntiauerit, plectatur morte: qui locus Philonem torſit, omneſq; Hebræos Doctores mirificè. Videtur enim prius legis iſtius caput ad eos pertinere qui Deum ſuum quem pro Deo habẽt blaſphemauerint, & hos dici reportaturos peccatum ſuum. Alij interpretes dicunt ei qui blaſphemauerit Deum, nunquam condonari (quodcunq; tandem ſupplicium perferat) niſi ipſum pœnituerit: & eum qui maximum Dei nomen audacius expreſſerit morte affici oportere. Ipſa Legis[b] verba obſeruatione dignißima afferemus, יהוה מות יומת איש איש כי יקלל אלהיו ונשא חטאו: ונקב שם Quamobrem Hebræi ſanctißimum Dei nomen neq; ſcribunt vnquam, neq; pronuntiant. In priore autem legis capite videmus nõ dici יהוה propriam Dei appellationem, ſed אלהיו, quod nomen Dijs omnibus & Angelis tribuitur. Etenim videtur Deus innuere ab ijs blaſphemari Deum qui id blaſphemãt quod Deum eſſe opinantur. Sic Deus qui corda & voluntates hominum ſcrutatur, conſilia ipſorum reſpicit: vt cùm olim Magi crucifixorum, quos deos putabant eſſe, manus & crura confringebant, aut ſumpta hoſtia bufones paſcebant. Iam itaq; duplicem videmus & deteſtabilem Magorum impietatem eſſe, quòd Deum verũ non dubitant blaſphemare & quicquid diuinitate aliqua præditum eſſe putant, vt omnem pietatis opinionem euellant &

[a] Leuit. 24.

[b] Leuit. 24.

Tertium Magorum crimen.

offensæ metum. Tertium crimen ampliùs abominandum est, quòd dant fidem diabolo, adorant eũ atq; sacrificant: & eorum sceleratissimi facta fossa vultum humi abijciunt orantes ex animo & adorantes diabolum. prout de Pamphila Larissana Saga in Thessalia antè notauimuus ex Apuleij testimonio. Sed ne procul abeamus, fuit in Laodunensi suburbio cui nomẽ est à valle, Saga mense Maio M. D. LXXVIII. quæ idem fecit multis præsentibus. Istud autẽ abominandum scelus omnia supplicia quæ ab homine excogitari possunt grauitate superat, cùm disertissimo Legis contextu præcipiat Deus [a] vt qui inclinatione solùm honorem imaginib. quæ Græci εἴδωλα vocant, habuerit plectatur morte: nam Hebræum *Tistaueh*, Chaldæum *Tisgud* nihil quàm inclinare denotat, quod omnes Latini interpretes dixerunt adorare. At Magi nõ satis esse ducunt si adorauerint solũ aut corã Satana se inclinauerint nisi se dedãt ei, orentq; & inuocent eũ.

[a] *Exo. 20. et 32.*
[a] *Deu. 13. et 27.*
Num. 25.

Quartum Magorum crimen.

Quartum crimen præcedente grauius est, quod permulti Magi fuerũt conuicti adeoq; confessi se progeniem suã Satanæ deuouisse: quã impietate Deus se in lege adduci pronuntiat [b] ad vltionẽ in eos inflammandam qui Molocho dedicauerint liberos, quem Iosephus Priapum interpretatur, Saturnũ Philo: vtut sit, Satanæ & spiritib. malignis offerebantur.

[b] *Leuit. 21.*
Deut. 18.

Quintum Magorum crimen.

Quintum prouehitur vlterius, Sagas ferè ex confessione ipsarum cõuictis esse quòd paruulos pueros necdum baptizatos sacrificabant diabolo tollẽtes in aera, deinde aciculam crassam in caput eo-

rum

rum inferentes vt eos enecarent, crimine grauissimo. Sic Sprangerus narrat vnam se autore crematam esse, quę hoc pacto vnum & quadraginta necauerat. Sextum crimen horribilius superiore est, quòd Magis nõ est satis suos ipsorum liberos diabolo sacrificauisse & cremauisse sacrificiorum ritu (aduersus quæ Deus lege inuehitur [a], dicẽs se populos terrę ob istam abominationem exstirpasse) sed eos inde ab vtero deuouent Satanæ. Sic Raziorum Baroni Satanas indixerat vt filium suum adhuc in vtero versantem sacrificaret, eoq; pacto matrem cum fœtu enecaret: quod ille fuerat facturus nisi anteuertisset vxor, vt idem agnouit atq; confessus est. Duplex verò parricidium turpissima coniunctum idololatria. Septimum ac frequentissimum est, quòd iurati Magi promitttunt diabolo se quoscunque poterunt ad cultum ipsius perducturos: idqu'e reipsa præstant, vt antè demonstrauimus. Lex autem Dei præcipit [b], vt quisquis ita vocatur, eum lapidibus curet obrui qui animum ipsius sollicitauerit. Octauum crimen est, quòd honoris causa inuocatur & iurãt per nomen diaboli: nam Magi eum semper in ore habẽt, & per eum duntaxat iurant, nisi cũ abnegãt Deus. Sic apertè veniunt contra legẽ Dei, quę per alium quàm per Dei nomen iurare vetat[c]: quãobrem Scriptura dicit, da gloriã Deo, quàm formulã Iudices cùm à litigantib. aut testibus iusiurandum exigerent, obseruabãt, dicentes, tribue gloriã deo. Nonũ est, quòd Magi incesta colunt adulteria, &

Sextum Magorum crimen.

[a] Deut. 18.

Septimum Magorum crimen.

[b] Deut. 13.

Octauũ crimẽ.

[c] Ierem. 5. 12.

Nonum crimẽ.

eo nomine omni ſeculo infamati atq; cõuicti ſunt: nam eos docet Satanas neminem perfectũ Magũ aut incantatorẽ eſſe quin ſit ex patre & filia, aut ex matre & filio genitus. Quò ſpectat Catul. diſticho,

Nam Magus ex matre & gnato gignatur oportet,
Si vera eſt Perſarum impia rellìgio.

Epiphanius contra Gnoſticos & Athenagoras in Apologia inceſtum Magis frequentem eſſe annotant. Omnia hæc impia ſcelera directè in Deum & honorem ipſius committuntur, quæ ſummo iure vlciſci tenentur Iudices vt iram Dei à nobis amoliantur. Cętera Magorũ crimina ad iniuriã hominibus factam pertinent, & quę illi cùm poſſunt vlciſcuntur. At nihil tantopere odit Deus[a], quàm vt videat Iudices iniurias ſibi aut aliịs facta: vlciſci, horrendas verò blaſphemias diſsimulare quæ in maieſtatem Dei euomuntur, qualeis à magis pronuntiari antè oſtendimus. Alia itaq; crimina perſequamur. Decimum eſt Sagas homicidiorum artẽ exercere, adeoq; infantium cædes committere, ac poſteà elixare donec humorem & carnem eorum fecerint potabilem: quod Sprangerus ex ipſarum confeſsionib. ſcribit cognouiſſe, & Baptiſta Porta Neapolitanus libro de Magia. Neq; omittẽdum illud eſt, infantes priùs ab eis enecari quàm fuerint baptizati, quib. quatuor circũſtantiịs exaggeratur crimen homicidiị. Vndecimum crimen eſt, quòd humanas carnes ac puerorum maximè comedunt Sagę, & palàm bibunt ſanguinem: quod ſcelus admirabatur Horatius, cùm diceret,

[a] 1. Sam. 2.

Decimũ crimẽ.

Vndecimum crimen.

Neu

Neu pransa Lamia viuum puerum extrahat aluo.

Verumtamen istud est exploratissimum. Quòd si pueros habere non possunt, hominum cadauera è sepulchris effodiunt, aut suspensorum eximunt è patibulis, prout persępe compertum est. Huc pertinet quod Lucanus olim cecinit,

—laqueum nodosq́ nocenteis
Ore suo rupit, pendentia corpora carpsit,
Abrasit cruces, percußaq́ viscera nimbis
Vulsit, & incoctas admisso Sole medullas.

Propterea se Apuleius narrat, cùm Larissam Thessalię aduenisset, sex aureos lucratũ esse ex nocturna corporis vnius custodia, eo quòd Sagæ (per quas illa regio famosa effecta est) nisi certa custodia adhiberetur, veniebant intrò quacunq; forma videbatur, & ossium tenus circumrodebant corpora. Hæc verò detestabilis persuasio à diabolo mentibus humanis inditur, vt alij alios cædant vorentq; & euertant humanum genus. Hoc etiã addendũ, Magos omneis plurimùm esse veneficos, quo vno crimine ad mortem damnari possunt ex Cornelia lege de sicarijs, quamuis non fuerit venenum traditum. l. 1. in verbo, venenum confeceris de sicarijs. ff. Homicidium autem & lege Dei [a] & humanis legibus [b] capitale iudicatur: similiter qui carne humana vescuntur aut vescendam prębent, morte digni sunt. Sic Lutetiæ dulciarius pistor è suspensorum carne faciens artocreata, viuus crematus est, domus euersa, & interdictum ne ædificaretur denuò; sic locus perdiu in icuncularum

[a] Deut. 19.
[b] toto tit. ad l. Cornel. de sicarijs. C.

Duodecimum Magorum crimen.

vico desertus mansit. Duodecim crimen singulare est, quòd venenis & sortilegiis enecant ab homicidio simplice disparatis lege Cornelia de sicariis & veneficiis. ff. grauior enim offensa est si quem veneno quàm si aperta vi sustuleris, & grauius adhuc est necare sortilegio quàm veneno. Grauius est, inquit Lex [a], occidere veneno quàm gladio.

Decimumtertium crimen.

Decimum tertium Magorum crimen est frequentissimum, quòd ab eis pecora enecantur. Ideò Augustanus quidam Magus anno M.D.LXIX. forficibus discerptus est, quòd redempto corio pecorum mortem eis intulisset.

Decimumquartum crimen.

Decimum quintum crimen.

Decimumquartum est ordinarium expressum Lege, quòd fruges necant, & famem sterilitatemq́ inuehunt in regionem totam. Decimumquintum est, quòd Sagæ cum diabolo rem habent, etiam dum maritis accubant, vt omneis confiteri suprà notauimus. Hæc detestabilia quindecim crimina, quorum minimum morte dignum est accuratíssima: nō quòd singuli Magi rei sint criminum istorum omnium, sed illud tamen compertum est Magos qui cum diabolo expresse pepigerunt, reos omnium istorum scelerū ferè, aut certè plurimorum esse. Cùm autem multa crimina & multis actionibus ab homine committuntur, singulorum pœnas oportet repeti: neque vnum impunitum relinqui ex concurrente altero [b], sed plures pœnas (vt ait Bartolus [c]) distinctas imponi siue legibus & institutis, siue arbitratu Iudicis [d]. Si plura crimina in facto eodem cōmittuntur, idem iudicium est: nisi crimina sint vnius speciei,

[a] l. 1. de malefic. C.

[b] l. nunq̄ depriuatis delict. ff.

[c] ex l. 3. de termino moto. ff. l. prætor. §. si mihi plures. de iniur. ff. l. si adulterium cum incestu. de adult. ff.

[d] l. non est nouum de acti. empt. l. qui sepulchri. de sepulc. viol. C.

ſpeciei, vt parricidium in homicidijs quidem numeratur[a], ſed reus ſola parricidarum pœna tenebitur. lex autem Dei pœnam capitalem ſanciens nō diſtinguit minutatim Magorum ſcelera, ſed Sagā viuere ſimpliciter vetat, מכשפה לא תחיה: quem in locum Hebręus Philo his verbis, *lo techaie*, ſignificari dicit. Sagam eodem die q̃ euicta fuerit morte afficiēdam fuiſſe, & ita à maioribus obſeruatum. Sic ergo nō ſolùm grauitatē criminis exponit Deus[b], ſed etiam demōſtrat quantopere expetat vt iuſtitiæ leges in iſtos homines exerceantur. Nominatim verò Lex morti Sagam adiudicat, ne pœna ob ſexum minuatur: vt legitimè in omnibus alijs criminibus obſeruatur. l. ſacrilegij. de peculatu. ff. l. ſi adulterium. §. ſtuprū. de adulter. ff. cap. ſicut. de homicidio. Plus enim eſt offenſionis in cæde fœminę quàm viri, ait Ariſtoteles in Problematis lib. 29. cap. 11. Itaq; ſi nihil aduerſus Magum probabit idololatrię, blaſphemię, ſacrificiorum, parricidiorum, homicidiorum, adulteriorū, ſcortationum cū Satana, & aliorum ſcelerum: cùm tamen probatū fuerit Magum reum eſſe merer̃ mortem. Ampliùs Iura ciuilia[c]: nam non ſolùm ea cui expreſſo pacto cum Satana conuenit afficienda eſt Morte, ſed etiam is q Sagas cōſulit: hę. n. tantopere ſunt abominatiōi ex Lege, vt ea modò hoſtes ſalutis communis[d], modò id facinorū magnitudinē Magos maleficos[e], modò peregrinos naturę[f] (hos, inqt, tanq̃ naturæ peregrinos feralis peſtis abſumat) modò hoſtes humani generis[g] nominet. Auguſtinus etiā

in li-

[a] l. Senatus. de accuſat. ff. & ibi Bart. l. pretor edixit. §. 1. de iniur. ff.

[b] Exod. 22.

[c] l. nemo aruſpicē. de malef. C.

[d] l. vlt. eod.

[e] l. nemo. eod.

[f] l. multi. eod.

[g] l. etſi. de malef. C.

in libro de ciuitate Dei Magos appellat maleficos ob maleficiorum magnitudinem. Quod autem ad Magos aulicos, quia istud malum quàm maximè potest accedit Principes, idq; nō nostra solùm memoria sed ab omni seculo, ad Rempub. totam euertendam (nam Principes eodem pellicit à quibus populares itidem pertrahuntur) hanc ob causam

[a] d.l. etsi.

lex insignis extat[a], qua ita sancitur si quis Magus, vel magicis cantaminibus adsuetus, aut aruspex, aut ariolus, aut certè augur, vel etiam mathematicus, aut enarrādis somnijs occultās artē aliquā diuinādi, quibuscūq; tandē præditus honorib. & potētia sit in comitatu Principis fuerit, vt præsidio dignitatis exut9 cruciatus & tormēta nō fugiat. Hāc legē literis aureis in portas Principū incidi oporteret: pestē.n. capitaliorē in comitatu eorū nō inueneris. Vt aūt agnoscamus quantis laudibus Principes Ethnici digniores sint Christianis multis, apud quos faciunt stipendia Magi, mulierem Martham nomine, Marij temporibus in exilium à Senatu Rom. missam legimus[b], quæ se totius prælij aduersus Cimbros euentum prædicturam confirmabat: & Claudius Cæsar in Rom. equitem agi summo iure voluit, adeò vt morte multatus fuerit[c] & publicata bona, eo quòd galli gallinacei ouum circumferret (alij serpentis dicunt) vt eo pacto religionem falleret Iudicū, litemq; gratia vinceret. Fuerunt homines imperante Tyberio ex minima opinione Necromantiæ ad mortem damnati[d]. Caracalla Imperator etiam condemnauit eos qui herbas &

[b] Plutarb. in Mario.

[c] Tacitus. Plin. li. 29. ca. 3.

[d] Tacitus.

bas & alia id genus ad curandas febreis faucibus appenderant[a]: quod Deus lege prohibet, cùm ritus Amorrhęorum & Chananæorum abominatr. Nam in eis Moses Maymonis ligaturas numerat, quas etiam Augustinus damnat, vt suprà demonstrauimus. Hoc iudicium Caracallæ Cæsaris oculis eorum proponi conuenit qui lege Dei abutentes condonāt execrabilia Magorū scelera, ex quibus tam multa mala perpetimur. Sed eos qui res istas præbent, non qui imprudentes accipiunt bona fide, eos inquam persequendos in iure censeo, (ista enim idololatriæ & sortilegiorum principia sunt) quo exemplo palàm demonstrabitr Magos qui expressæ cum Satana pactionis tenentur mereri mortem. Cumq; sit ante omnia detestandum crimen, eo grauior pœna conuenit maleficio: nempe aut lapidationis, vbi hoc genus pœnæ receptū est, aut ignis atq; incendij, quod supplicium ferè apud Christianos iam olim fuit obseruatū. In Belgico & multis Germaniæ partibus damnatæ mulieres immerguntur aqua: verùm Sagas colligatis artubus in aquam proiectas compertum est non posse mergi, nisi admota vi in aquam inferatur caput, vt suprà diximus. Quòd si pręter sortilegij crimen siue confessione, siue testibus, siue facti euidētia probetur aliquem à Saga enectum esse, infantem verò maximè, crimen est grauius. Et quamuis sorte quam Saga ad inimicum tollendum iniecerit alterum comperiatur enectum esse, digna tamē est morte: aut si philtrum cogitans mortem intule-

[a] Spartian. in Caracalla.

rit, etiam quæ Saga non est ex facto meretur mortem, ait lex[a]. Sed huius leniorem esse pœnam conuenit quæ non fuerit Saga. Nihil tamen plerumque tam difficile est quàm probatio, & in ea maximè Iudices occupantur. Quamobrem si neque inculpati testes, neque reorum confessio, neque euidentia facti habebit (quæ tria esse genera probationum diximus ex quibus mortis iudicium ferri potest) sed præsumptiones solùm erunt, vtrum infirmæ sint an violentæ præsumptiones animaduertimus. Si præsumptiones infirmæ fuerint[b], neque reum oportet vt Magum condemnari neque absolui, sed ampliùs dicere ad commoditatem quæstionis, & intereà è vinculis reum eximere. Sin autem violentæ fuerint, an ad condemnationem mortis procedi sit opus dubitatur, propter discrimen huius criminis ab aliis amplissimum. In aliis enim criminibus nemo ex præsumptione licet violentissima damnari ad mortem potest[c]: ad alias verò pœnas, puta triremes, flagra, multam honorariam aut pecuniariam pro qualitate personarum[d] & probationum grauitate damnari potest. Itaque videtur in isto abominando crimine ad iudicium mortis ex violentis præsumptionibus procedi posse. Verumtamẽ ex violentis præsumptionib. statuendã non cẽseo mortis cõdemnationẽ, sed alias omneis pœnas excepta morte. Hoc nos in pari causa docet Lex Dei dicens[e], Si quod ex oppidis popularium tuorum audiueris apud alios instare vt Deum æternum deserant orent-

[a] l. si quis aliquid. §. qui abortiones. de pœnis. ff.

[b] Bald. in l. fi. de probat. C. & in l. presbyteri. de episc. C.

[c] l. absentem. de pœnis. ff. l. vlt. de probat. C. l. singuli. de accus. C. Gand. in tract. malefic. sub rubric. quãdo puniantur plu. Ancaran. con. 217. Alex. Im. cons. 15. li. 1. & cons. 14. li. 3. Capola cons. 41. Castrens. cons. 192. Alex. cõs. 81. li. 5. Angel. de malefic. in verbo, & Andream. nu. 22.

[d] l. capitalium. §. in seruorum. de pœnis. ff. l. vlti. de incendio. ff.

[e] Deut. 13.

orentq́ Deos alios, veritatem rei diligenter peruestiga. Si eam certam esse cognoueris, tum incolas illius oppidi obsideto, perrumpito, igne cædibusq́ misceto. Veritatem igitur teneri certò opus est, vt sententia feratur mortis. Hic verò dixerit quispiam, Aut absoluere, aut damnare opus est. Si verum crimen est, mors non suffecerit: sin falsum, oportet absoluere, aut certè ampliare donec amplius quæstione habita cognoscatur, reum verò hac lege vinculis soluere vt vadimonium eodē statu obeat, &c. non supplicio corpus afficere, aut honorem cuiquam ob præsumptiones adimere, ex prisca Rom. lege [a], apud quos tres erant notæ [b]: vna A. altera C. tertia N L. absoluo, condemno, non liquet. Respondemus hanc iudiciorum formam sublatam esse [c], & alteram extra ordinem inuectam, cùm Romani imperium obtinerent. Nam illud dictum legis, actore non probante reus absoluitur, verum est: sed ea demum probatio est non solùm quæ probat necessariò, sed etiam quæ ad indubitatam probationem accedit proximè. Inprimis verò eorum criminum quæ clàm committi solent probatio ex bonis certisquè rationibus petita sufficit, quod Baldus [d] & Ioānes Andreas [e] hoc modo dixerunt, ratione difficilis probationis sufficit probatio præsumptiua: quam ob causam probatio quoq́ domesticorum testiū admittit̄ in rebus clàm gestis intra priuatos parietes [f] quam probationem alioqui fora excluderent [g]. Magorum autem scelus de nocte ferè commit-

[a] l. vlt. de probat. l. sciant. eo. C. l. qui accusare. & D. ib idē
[b] Asconius in Verrem.
[c] l. ordo. de public. iudic. ff.
[d] in l. quicunq; de seru. fugit. coll. vlt. versu & nota octauo & in auth. quas actiones, circa fin. de sacrosanct. C.
[e] in c. cùm dicæ cest. glos. super verbo, argumētis. & in c. illo vos. de pignor. & in c. ad nostrā. de emptio.
[f] l. consensu. de repud. & ibi Bar. & in l. lex quæ tutores. de administr. tut. & Cynus. in l. parētes. de test. C. Not. in c. 3. loco. de proba. & in c. veniēs. 2. de testib. & in c. cū dilecti. de electio.
[g] l. omnibus, & ibi Doct. de testibus. C.

titur, deserto loco & ab hominibus remoto, ijsq́ modis quos nemo præsumere vel cogitare possit. Violētas igitur præsumptiones in causa tam detestabili haberi sufficit, vt supplicia corporib. quantumuis grauia, capitali solùm excepto, irrogentur, fustigationes, sectiones, notæ, perpetua vincula, multæ pecuniariæ, publicationes, & pœnæ consimiles, præterquàm exsilium, nisi in locum aliquem certum relegetur Magus. Solent enim plerumq́ Magi solum vertere vbi retecti sunt, pestemq́ importare aliò: sin vno in loco iubentur consistere vbi se obseruari & in suspicione esse viderint, nihil audent amplius. De perpetuo autem carcere, etsi ex communi iure prohibetur [a], melius tamē in Canonico iure prospectum est, maximè verò in præsente causa. Nihil enim tantopere formidant Magi quàm carcerem, prout carcer modus est potentissimus ad veritatem exprimendam & afferendā resipiscentiam: sed alij comites expertes rei Magicæ semper sunt adiungēdi, quia dum soli sunt eos à diabolo in sua improbitate confirmari mōstrauit experientia, aut etiam vt ipsi mortem sibi consciscant adiuuari. Si igitur Sagas bufonibus, lacertis, hostijs, ossibus, pinguibus'ue ignotis instructa deprehenditur, & famosa est rerum magicarū nomine, p̄sumptiones sunt validissimæ: si aliquando reprehēsa in iure, nec absoluta est, vehemēs est præsumptio: si ex stabulo inimici aut ouili visa fuerit egredi, posteaq́ pecudes moriant̄, aut si ij moriant̄ vel lāguescant quib. interminatæ sint Sagæ, siue vnus si-

[a] l. mandatis. de pœnis. ff.

nus ſiue plures, violenta eſt præſumptio. Ex his præſumptionibus, vt neq; vllius confeſsionis neq; teſtium extet probatio, in pœnas tamen illas condemnari debent, præterquam ad mortem. Hęc nobis regula tenenda eſt [a], ſublata mortis pœna & rigore legum mitigata, cùm præſumptionibus agitur: neq; eorum probanda ſententia, qui ex præſumptionibus licet violentiſsimis corporalem pœnam irrogari non poſſe putant [b], ſequuti opinionē Alberti Gandini & Pauli Caſtrenſis. Hic enim (vt gloriatur ipſe) impedimento fuit ne corporali pœna afficeretur prædo [c], qui deprehenſus fuerat ſtricto gladio è loco exiens vbi inimicus recens occiſus compertũs eſt, & cui etiam occiſori pater imperauerat ne regrederetur domum quin rem confectam reſciuiſſet, deinde verò poſt rem geſtam eum pater admonuit vt fuga ſibi conſuleret: quod in iure fuit comprobatum. Humanus ſpiritus, ait Paulus Caſtrenſis, non poterat dubitare quin is qui accuſabatur cædem perpetrauiſſet, vtcunq; infitiaretur: verumtamē non fuit affectus corporali pœna. Atq; in hanc ſententiam Bononienſes Doctores conſenſerũt [d], freti quodãmodo antiqua Rom. opinione, abſoluendum planè aut condemnandũ

[a] Ant. But. Pan. Felin. Io. Andr. in c. afferte. de præſump. text. in c. illud. de cleric. ſecundum Felin. in c. qualiter & quãdo. [b] Gand. in trac. de malefic. tit. de præſum. col. 3. Specul. tit. de præſump. § ſpecies. verſu in ſumma. Oldr. conſ. 192. viſo. Bald. in l. præſbyt. col. 1. verſ. & adde de epiſ. C. & in l. non eſt veriſi. quod met. ff. & in l. eius. §. 1. de teſtib. & in l. ſciant cuncti. de probat. C. fin. verſ. 6. vbi etiã. Caſtrenſ. Bal. in l. fugitiui. col. 2. & ibi Cæpola vlt. charta. de ſer. fugit. C. Bal. in c. 1. fin. tit. [c] Caſtrenſ. cõſ. in l. . §. ſi quis 26. coll. 7. verſ. ad vnum, ſi cer. conſil. 2. poſt

quib. mod. feudum amit. Ancaran. in reg. ſemel malus. col. 10. de reg. iur. 299. viſa. col vlt. lib. 2. [d] Gand. in tract malefic. tit. de præſump. Rom. in villa, ſi. ad Syllan. Franci. Aretin. in l. eius qui. § ſi cui. de teſtam. Barbat. cõ. modo, lib. 1. & conſ. 23 ſapientiſsimus. coll. vlt. lib. 2. Alex. in l. 1. coll. 8 verſu pet. ff. & conſ. 15. viſo proceſſu coll. 2. lib. 1. & conſ. 115. in cauſa lib. 3. & princ. lib. 7. conſ. 1:8. coll. vltima. lib. 7.

ex lege, aut amplius decernendum dimiſſo reo: cũ tamen ex inſignibus pręſumptionibus omnes ſemper multã pecuniariam committi cenſeant. Quid ita multam? inquies. Etenim ſi præſumptiões eas non eſſe iudicant ex quibus ferri ſententia poſsit, non debent rei ad multam condemnari, maximè cùm homo damnatus criminis, ſi ſoluẽdo non eſt, ex diuinis & humanis legibus corpore pœnas luere teneatur[a]. Sin autem reum ex violentis præſumptionibus pœna dignum iudicent, quare dubitauerint in enormi crimine ad corporalem pœnam procedere? Iudices huius regni & fora non ſequũtur Italicorum Doctorum ſententiã, ſed in pœnã corporalem damnant pro modo probationis, non ſolùm in hoc, verumetiam in omnib. aliјs criminibus quæ ab huius atrocitate abſunt longiſsimè. Nobilem virum Cenomannum noui (cuius nomen propter honorem neceſſariorum illius reticebo) qui poſtquàm certo conſilio inimicũ ſuum occidiſſet, cum literis ad patruum fuit comprehenſus, quibus orabat ad ſe pecuniam mitti vt veniam criminis impetraret. Interrogatus negat manum ſuam eſſe. Simo Cornutus actuarius eũ iubet ſcribere, ſed ita ſcriptionem ſuam diſsimulat vt nulla ſimilitudo huic cum illa intercederet. Bienniũ fuit in carcere ſine alia probatiõe, tandem verò ad annos nouem fuit ad remigium relegatus (vt ipſe mihi confeſſus eſt) cùm nihil niſi præſumptiones haberentur. Frequentia ſunt in hoc regno iudicia eiuſmodi, neglecta Doctorum Italicorũ ſententia.

[a] L. 1. §. generaliter. de pœnis. ff. l. ſi quis id quod. de iuriſdictio. ff.

In Bel-

In Belgico & certis Germaniæ locis ratio diuersa est. Sunt enim (vt aiũt) consuetudines quædam & institutiones Caroli magni, quibus ex rumore & admodum infirmis præsumptionibus morte plectuntur rei: quod etiam nuper in Carinthia factum est, vbi ex præsumptione morti tradebatur homo, ac posteà instituebatur capitalis quæstio. Sic improbè iustitiæ illudebatur. Sed vbi ex violentis præsumptionibus quales suprà exposuimus iudicium fuit constitutum, iudicium corporalis supplicij opus est pronuntiari. Alioqui impunita semper manebunt scelera si ea demum crimina quæ in oculis, ad manum sunt commissa puniantur: quod malum Iureconsultus adduxit [a], vt eo casu ad condemnationem procedatur, quamuis ex offendentium multorum numero quis pœnæ debeat subijci dubitetur. Nam etsi illic de damno agitur, quæ tamen est multæ pecuniariæ in causa ciuili ratio, eadem est suppliciorum corporalium in criminali causa, inprimis verò enormium criminum, cuiusmodi illud est quod agitur. Quamquam non obscurè demonstrat Baldus [b] ex præsumptionibus ad corporaleis pœnas instituendas procedendum esse, cùm ait mitius agi in pœnis corporalibus quando est dolus præsumptus & non verus, & citat l. 1. ad legem Corneliam. de sicarijs. ff. Præstat quidem, fateor, absolui sontem quàm innocentem damnari: sed eum qui præsumptionibus certis conuincitur innocentem non esse contendo, vt fuit is qui

[a] *l. ita vulneratus. ad l. Aquil. ff. l. si in rixa. eod. l. item mola. §. sed si plures.*

[b] *in c. l. in fine. tit. quib. modis feudum amitt.*

qui prope occisum solus cum gladio cruento fuit deprehensus, & aliis coniecturis oppressus quas modò annotauimus. Quamobrem Henricus ii. in hoc regno edictum salutare sanxit promulgatum & relatum in acta anno M. D. L VI. quo mulierem eo loco haberi iubet ac si fœtum occidisset ac morte affici, quæ grauiditatem partumq; celauerit, cũ sine baptismo siuerit emori, neq; testimonium cuiusquam adhibuerit: fidemq; haberi vetat dicenti mortuum fœtum ex vtero prodiisse. Hoc multis decretis ab eo tempore fuit obseruatũ. Perditæ.n. & deploratę mulieres necabant fœtũ, easq; Sagæ ad illud facinus instigabant. Hæc iuris p̃sumptio ex quo edictum latũ est: edictum verò ex humana præsumptione natũ eaq; vehementissima, sed non æquè valida ac præsumptiones illæ quas antè diximus: & tamẽ ex ea non solùm ad corporale supplicium, sed etiam ad mortem proceditur. Verumtamen fieri potest vt mulier ad integrum suum honorem conseruandum, fœtum suum grauiditatem partumq; celet, & fœtus quem studiosè fuisset educatura in doloribus expiret puerperii: sed quia hac specie nõ raro animaduersum est parricidia plurima perpetrari dum puer mortuus nasci dicitur, sapienter fuit institutum præsumptionem istam sufficere, vt vindicando sanguini innoxio ad capitalem pœnam procedatur. Nam ex vno incommodo quod raro contingit, non est committendum vt bona lex & salutaris omittatᷣ[a]. Ac propterea mulierẽ Mureti ad Suessiones morti ad-

[a] *l. 3. & 4. de legib. ff. Sic Cato dicebat nullam legem omnibus satis commodam esse.*

ti adiudicandam censui, quæ celata grauiditate & partu infantem humi in horto condiderat mense Martio anno M.D.LXXVIII. Quinetiam in causa non perinde graui, si qui accusati adulterij, deinde absoluti, si ergo coniugiũ posteà iniuerint, pro-vt ipsis à repudio licuisset [a], eos Lex summo iure puniri præcipit velut adulteros [b]: hi autẽ ad mortem damnantur lege. Item si cui ter maritus denuntiauerit ne cum vxore versetur, si eos sine crimine simul versantes offenderit, huic lege permittitur vt eos interficiat sine vlla forensis cognitionis formula [c]. Et, quod grauis est, Nicolaus Palermitanus Abbas licere negat Iudicibus pœnam Legis minuere, quæ tamen præsumptionibus solùm humanis nititur. Etenim legum præsumptio nihil est aliud quàm humana eorũ præsumptio qui ob præsumptiones tulerunt legem: imò ex præsente facto lex præsumit prçteritum, atq; ex præsumptionib. procedit ad condemnationem mortis, vt antè demonstrauimus. Hoc verò accuratè opus est obseruari, quod ea de causa solùm fuit institutum quia difficillimè possunt adulteri in facto deprehendi. Quãto igitur magis necesse est procedi ad corporaleis pœnas, cùm violẽtæ præsumptiones aduersus Magos extant? Sed si qua inest facti euidentia, tum veniendum est ad capitalem pœnam: verbi gratia, si quis rei magicæ accusatus deprehẽdatur humana membra, maximè verò puerulorum habens, oportet liberè ad condemnationem mortis procedere. Inest enim permanẽtis facti euidentia,

[a] l. si qui adulterij. de adult. C.
[b] l. quãuis eo. C.
[c] auth. matri & auiæ. §. his quoque. Pano. in c. accedens. versi. nõ obstat. de accus. Mathes. in singul. 116.

ſi quis magicarũ ſortiũ accuſatus ad curandũ alterũ clara voce diabolũ inuocauerit, aut ſummiſſa voce in terrã poſtratus magiſtrũ paruũ (vt vocãt) orauerit: itaq; capitalis pœna eſt intrepidè decernẽda. Sic M. Ioan. Martinus viuã cremari Sagam S. Probæ iuſsit ſentẽtia lata, quæ ſtructorẽ S. Probæ accuſabatᷣ impotentẽ & tonicũ effeciſſe. Hæc balneũ fieri mãdauerat & trib. lacertis in ſudario datis iuſſerat eos cõuolutos in balneũ à ſtructore proijci cũ his verbis, abi in nomine diaboli. Nã diaboli inuocatio eſt deteſtabilis idololatria, qua ſola conuinci poterat licet nihil fateretᷣ, neq; de infirmato ſtructore extaret ꝓbatio: multi. n. faſcinũ morbũq; ab alijs Magis immiſsũ eximũt. De his aũt cognoſci in iure opus eſt, ſi neq; à natura eſſe neq; conuenire remedia videbuntᷣ (vt tres illi lacerti q̄ nunq̃ poſteà in blaneo cõperti ſunt, & ſicut Andina Saga, cuius meminimus, ad curationes cerebro feliũ, veneno certiſsimo, corui capite, alijsq; ſordib. vtebatᷣ) & adhibitis alijs præſumptionib. ac quęſtionib. ad corporale ſuppliciũ ꝑueniri. Qđ ſi diabolũ inuocet aut appellet Saga, tũ ob antegreſſas rationes ſine cũctatiõe dãnari ad mortẽ debet, nec mortẽ quidẽ vulgarẽ: ſed viua cremari hęc portẽta debẽt, ꝓvt cõſuetudo publica iam olim à Chriſtianis recepta eſt: q̃ꝗ conſuetudinẽ & generalẽ legẽ non põt legitimè Iudex omittere, de ea derogare, pœnámve minuere, niſi qua grauiſsima ratio & maxima exſtiterit. Nã perinde eſſe ait Lex [a] ſi pœnã minueris aut omnino ſuſtuleris: imò verò Iudicẽ reũ eſſe

[a] l. ſeruos. ff. de vi. pub. C. Lucas Pen. l. 1. col. 8. verbo diſtale rit, princ. de ſort. l. lib. 12. C.

esse statuit qui legitimam pœnã condonat aut minuit[a]: Et si Iudex inquit, non vindicat repertum, tegere vt conscius criminosa festinat: & quod amplius est, iudicem eo nomine notat infamia: Atq; hoc in iure est extra omnem cõtrouersiam [b]. Quin etiam eum qui pœnam legitimam remiserit aut diminuerit, lex modò bonorum publicatione[c], modò exsilio[d], modò aliis pœnis pro ratione peccati multari iubet[e]: nonnunquam etiam eousque inuehit vt iudicem eadem pœna castigari velit, quã reus conuictus fuisset perpessurus, quemadmodum his verbis innuit, *nisi ipse pati velit quod alijs dissimulando concessit*[f]. In hanc sententiam Andreas Iserinus narrat Carolum Francum 1. eius nominis Regem Neapolitanum iussisse vt suspenderetur Iudex, qui certo occisori pœnam hanc solùm indixerat vt ei præscinderetur manus. Quòd si Iudex qui supplicium maiestatis læsæ remiserit aut etiam minuerit, reus est, suppliciúmque læsæ maiestatis subire tenetur lege, quanto æquius est teneri iudicẽ qui supplicium viro dimiserit minueritve læsæ diuinæ maiestatis reo? Commodissimã iudicij istius rationẽ Tullius affert his verbis. Nõ istum Verrem maius in se scelus cõcepisse cũ fama

[a] *l. 2. fin. de cõmerc. C. & ibi Baldus. c. sicut inquit. cap. negligere. 2. quæstione 7. & ca. error. 80. dist. l. 1. de carcer. priu. C.*

[b] *d. l. seruos. Hostiens. & Ioan. Andr. in nouel. in verbo eadem. Panor. fine, & Dec. col. vlt. in c. de caussis. de offic. deleg. Rom. sing. 77. Ioan. Plat. in l. 1. de deserto C.*

[c] *text. in d. l. 1. de deserto. Panormitan. in l. si veri. §. de viro. 26. ff. soluto matrimonio.*

[d] *text. in authent. vt neque milit. neq; fœdè.*

[e] *l. 1. fin. & ibi Bald. vlt. not. de monopol. C. l. si quis sepulchrum. de. sepulch. violato. C. & l. præter. §. diuus. eodem tit. & l. 1. publ. lætit. C. Bartol. & Bald. in l. mancipia. de seruis fugitiuis. Cod.*

[f] *l. nulli. fine, ne sacrum baptisma C. Andr. Iser. in cap. 1. tit. quæ sunt regul. Castr. in l. etsi seuerior. col. 1. Io. And. in c. qualiter. col. 7. de accus. Bart. in Clem. in verbo salutem, col. 13. vers. 13. l. Christianis fin, de paganis C. Faber. in d. l. nulli.*

ſpoliaret, cùm tot homines innocentes necaret, cũ ciues Rom. morte, cruciatu, cruce afficeret, cũ prędones accepta pecunia dimitteret, quàm eos qui iſtum tot, tantis, tam nefarijs ſceleribus compertum iurati ſententia ſua liberarent. Idem quoque de iudicibus Sagas, licet conuictas, abſoluẽtibus dici poteſt, qui ſe hoc ſolùm excuſant nomine ſe id non poſſe credere quod de Sagis dicit̃, easq́ mortem promereri. Sic enim vocantur in dubium lex Dei, humanæ leges & hiſtoriæ, & executiones innumeræ & annis bis aut ter mille hac de cauſa factæ, & tribuitur Magis impunitas. Si quis autem in hoc regno ſupplicia criminum eſſe arbitraria dixerit, fateor illud quidem, niſi edicto aut conſuetudine pœna definita ſit: antiquiſsima autem conſuetudo in tota Europa obtinet, vt viui concrementur Magi. Hactenus de ijs præcipuè Magis diximus, qui iurati pacto & ſocietate cum Satana cõſtringuntur. Sed alij quoque ſunt Magi de quibus libro ſecundo egimus, non perinde quidem deteſtandi, ſed tamen actionibus diabolicis cum diabolo communicãt. Eiuſmodi ſunt qui nodant ligulas damnabili ſcelere: ex quibus etſi nonnulli ſunt qui hoc ſine expreſſa conuentione aut ſocietate cum diabolo inita faciunt, actio nihilominus eſt diabolica & ſupplicio capitali digna [a]. Nã quiſquis artem iſtam colit, Dei legem omnino ac natura violat, impediens effectum matrimonij quem Lex Dei imperat: cùm hac de cauſa aut matrimonia ſolui oporteat [b], aut ſine prole conuiuere, quod planè

[a] *Lucas Penna ad hoc litus l. 1. de priuat. carcer. C. & l. 2. de ſepul. viol. & l. vlt. ad l. Iul. de vi pub. & l. precipit. C. de can. larg.*

[b] *c. vlt. de frigid. & malefic. c. ſi per ſortiarias. 33. q. 8.*

planè eſt ſacrilegum. Neque verò negari poteſt quin ſit homicida: tam enim homicida eſt qui liberorum procreatiōem impedit, quàm qui alium iugulat. Tertiò mutuam matrimonij amicitiam tollit ſanctiſsimum naturæ & ſocietatis humanæ vinculū, odiumq́ Vatinianum affert. Quartò eodem momento fit iſta nodatio quo ſanctas voces miniſter pronūtiat, & dum quiq́ debet ad Deum attendere, nodator voces interſerit myſteriaq́ diabolica, impietate execrāda. Quintò cauſam affert ſcortationibus & adulterijs ex eo conſequētibus: nodati enim cùm ſimul verſantur vruntur cupiditatibus & ruunt in adulteria. Sextò multæ eam ob cauſam committantur cædes hominum à quibus id procurari ſuſpicio eſt, quamuis ne in mente quidem habuerint. Hæc igitur quinque aut ſex crimina nodatores perpetrāt, quæ modò annotauimus vt iudices (quorū autoritate ſaccularij vel crumeniſecæ ſuſpenduntur) iſtud capitale ſcelus impunè non ſinant effugere: quod Iudex quidam Niortanus fecit, qui poſtulato præpeditorum coniugū mulierem, cuius facto vicina nubens ſic fuerat impedita à coniugali officio, egit in vincula, & nunq́ egreſſuram. interminatus eſt niſi impedimentum eximeret. Sed cùm hæc elapſo triduo nouis coniugibus indixiſſet vt ſimul concumberent, ſoluti coniuges certiorem fecerunt iudicem, & ille impunem dimiſit maleficam eo quòd plurimi etiā pueri hāc artem colerent. Cùm itaque hoc crimen pullulet, atque hæc Magorum principia & fundamēta ſint,

omnino capitali pœna in iſtud crimen (quod ex diametro Legi Dei & naturæ aduerſatur) oportet animaduertere. Quòd ſi quis dum nodare cœpit in facto deprehendatur, aut nodationem feciſſe comperiatur ſed eo irritam quòd timẽtes Dei nodari nequeant, is flagris primùm ferróque candente dignus eſt. Si enim is qui venenum miſcuit, quamuis conſilium non aſſequatur, tenetur homicidarum ſubire pœnas, vt lex diſertè[a] Doctorúmq; iudicia ſtatuunt: ſi vir cum veneno deprehenſus, aut illud emiſſe aut vendidiſſe compertus, in eamdem pœnam condemnatur[b]: ſi denique is qui monialis attentat pudicitiam[c], licet re infecta damnatur ad mortẽ, quibus tñ in rebus eſt crimen vnicum: certè multo æquius eſt nodatores iſtos qui facultatem ſuam eò contulerunt vt genituram auerterent, grauiùs quàm flagris caſtigari, cùm maxima ſit criminis atrocitas, & Doctores vno ore ſtatuant[d] conatum licet irritum in atrocibus maleficijs capitali pœna plectendum eſſe: adeóque ſtudium & voluntatem (vt ferè obſeruatur) capitalem eſſe in læſæ maieſtatis crimine[e]. Nunc igitur læſæ maieſtatis diuinæ crimen eſſe demonſtrauimus, cùm ſacramenta aut preces ſacræ carminibus diabolicis inſpurcantur: licet in alijs criminibus conatuum minor ſit quàm effecti pœna[f]. Quod autem de nodantium conatu diximus, ea-

[a] l.1.§.præter-eà.l.eiuſdem.de ſicar. D. in l. ſi quis nõ dicam. de epiſc.C.

[b] D.l.1.codẽ.

[c] D.l.1.& l.vlt. de cupreſ. C.l. vlt. de indicta viduit. C.

[d] D.in l.ſi quis non dicam.

[e] l.cogitationis. de pœnis, & ibi Doctores.

[f] l.1.prin. de extraor.crim.ff.l. quamuis, de adult.C.Bald. in l.1.§.hæc aũt.quod quiſq; iur.ff.Alex.con.ponderatis li.1.col.pen. Bal.con. 443. Mœchus. lib.3.gl. in §.in ſumma.de iniur.inſtit.Florian.in l.item ſi obſtetrix, fin.ad l. Aquil.ff.Cæpo. in repet.l.fugit.col.12.Fel.in c.ex literis.de conſtit. Bald.conſ. 34.caſus talis. lib.1.finc.

dem

dem ratione ad Magos pertinet qui iniecerunt sortem aut ianuas inunxerunt, quamuis nullius mors consequuta sit: maximè cùm lex ei pœnam homicidarum irroget qui cum veneno comprehensus fuerit, aut illud emerit, etiam nullo effectu consequuto.[a] Cætera Magiæ genera quæ noscendis rebus futuris exercentur, puta Geomantia & alia eiusmodi quæ libro secundo notauimus, cùm diuinationes diabolicæ sint commentáque diaboli omnia verbo Dei vetita, ea quicunque coluerint & conuicti fuerint colere primùm pecuniaria aut honoraria multa oportet affici, secundò flagris & candente ferro, tertiò suspendio. Qui autẽ sese medicinam facturos pollicentur dempto (vt aiunt) carmine, aut diabolicis artibus procellas arcent, imbrésve & grandines auertunt, hos quidem Lex puniri non sinit[b]: sed istos tñ medicos interrogandos esse & peruestigandos confirmo, vt cognoscatur an sint Magi: quòd si nulla probatio habebitur, ipsis nihilominus indicta corporali pœna interdicendum ne medicinam exerceant, & studiosè quid agant obseruandum. Chiromantiam verò (qua ex lineamẽtis manuum ferè audent quidam futuros successus prædicere) quicunque exercuerint, ijs primũ sub pœna arbitraria volumus interdici illius vsu: libros verò Chiromãtię & Geomantię, qui vbique venales ꝑstant, cõcremari, & typographis librarijsque interdici ne porrò excudãt aut vendãt, cõstituta in eos q secus faxint, 1. pecuniaria multa, 2. honoraria. Ne quis verò

se ne-

[a] l. 3. de sic ar. ff.

[b] l. 3. de mal. C.

ſe nomine ignorationis excuſari putet, neceſſe fuerit autorum nomina ſpeciatim exprimi, & in mandatis Iudici cuiq; dare vt libros Magicos qui faciundis inuentarijs deprehenſi fuerint comburat illicò. Hæc enim Iudices Ethnici factitarunt, neq; in rerum diuidundarum numero cenſuerunt iſta[a], vt Epheſi quoq; in primitiua Eccleſia fuiſſe legimus obſeruatum[b]. Sic impia iſta ſcelera quæ Chriſtiani diſsimulant, ab antiquis capitali ſupplicio legimus fuiſſe vindicata. Ab Apronio Romano Prætore Hilarium quemdam ad mortem damnatum fuiſſe legimus[c], conuictum Mago filium ſuum inſtituendum tradidiſſe, eumq́; ex Eccleſia ad necem fuiſſe raptum: hæc enim legis verba ſunt[d], culpam ſimilem eſſe tam prohibita diſcere quàm docere. Valētem quoq; Cæſarem[e], cùm reſciuiſſet Iamblichum Alectryomantia ſcrutatum eſſe quis ab ipſo Imperator futurus eſſet, foueam Iamblicho ante obitum curauiſſe, & omnes conſcios aut ſuſpectos enecaſſe ſuprà annotauimus. Prætereà Baſsiani cuiuſdam bona publicata ſunt eo quòd de vxore diuinos conſuluiſſet[f], vtrum ea filium filiámve eſſet paritura. Alius Lollianus[g] nomine iuuenis admodum in exſiliū miſſus & bona fiſco annotata ſunt, quòd librum magicum exſcripſiſſet: & præſtigiatori cuidam Sicitidæ adſtantium oculos faſcinanti oculi ſententia lata fuerūt eruti[h]. Præſtigiatores autem & faſcinatores, & quicunq; Necromātiam, Pſychagogiam, Goetiam, & improbatas artes alias exercent, pactione expreſſa teneri cum Satana eſt

[a] l. cæteræ. fam. herciſc. ff.

[b] in Actis Apo.

[c] Ammia. Marcellin. lib. 26.

[d] l. 4. de mal. C.

[e] Socrat. lib. 4. ca. 29. Sozom. lib. 6. c. 35. Nicephor. lib. 11. ca. 45. Zonaras li. 3. in vita Valen.

[f] Ammia. Marcell. lib. 29.

[g] Niceph. li. 10.

[h] Nicetas li. 4.

eſt compertiſsimum. Naturalem verò Aſtrologiã & cognitionem eius quod attinet, quia per eam admirabilia Dei opera, cœleſtium luminum conuerſatio, anni, & tempeſtates noſcunt, eſtq; ad medicinam & meteoricorum inſtrumentorum vſum neceſſaria, hanc certè cum aliis non oportet confundere: ſed eorum abuſum auerſari qui conditionem vitamq; hominum ſe prędicturos ex ea pollicentur, inſtituto diffidentiæ Dei & impietati maximæ coniunctiſsimo. Itaq; præſtantiſsima hæc ſcientia fuit infeſta criminationib. adeò vt his appellationibus, Aſtrologus, Mathematicus, Chaldæus, in legibus ſæpe intelligantur Magi [a]. At nõ abuſus nomine decet præclaras explodi ſcientias: alioqui artes ſcientiasq; omnes & ipſam legẽ Dei neceſſe foret condemnari. Sic permagni viri cùm rectum vſum Aſtrologiæ & abuſum non ſeparauiſſent, in errorem plurimos induxerunt: Ioannes Franciſcus Picus Mirandulanus Princeps eã præter modum criminatus eſt, Philippus verò Melanchthon plus ſatis diuinatrici Aſtrologiæ tribuit. Ægyptii cũ neq; abuſum poſſent tollere neque ſcientiam prohibere, hominibus Aſtrologos diuinos conſulentibus indixerunt canonem, quẽ Blaſeunomion velut ſcrutinium ſtultorum appellabant: quemadmodum memoria noſtra quidam illos fures & prædones conſulunt quos vocant Ægyptios, maxima ex parte Magos, vt iudiciis pleriſq; compertum eſt. Deniq; quibuſcunq; in rebus mens humana ſuperſtitioſo metu conſternat

[a] *l.2. de malefi. & mathem. l. item apud. §. ſi quis aſtrologus. de iniur. ff. l. vl. de malef. & mathem. C. Valerianus lib. 1. c. 4. ait Chaldæos ex Italia exire iuſſos intra 10. diẽ Coſſ. Popilio Lenate, & Lucio Calphurnio.*

aut à fiducia in Deum vnicum reuocatur vt vanitati cuilibet hæreat, illis Deus offenditur, eaq́ demum vera est idololatria: propterea pœnas grauissimas in istos homines Ethnici decreuerunt, [a] quẽadmodum in constitutione M. Aurelij hæc verba legimus, [b] *Si quis aliquid fecerit quo leues animi superstitione terreãtur, D. Marcus in insulam relegandum hunc rescripsit.* Accuratè igitur animaduertenda est sortilegiorũ distinctio, vt rectè turpitudo est grauitas magicorum scelerũ dijudicari posit, tum quæ homines conuentione expressa cum Satana iuncti cõmiserint, tum quę nodatores aliorumq́ sortilegiorum artifices. Sunt enim quædam eiusmodi quæ à magistratu nec tolli nec puniri possunt: vt cõmunis illa multorũ superstitio à qua Ethnici metuebant, in agro nendum non esse, inauspicatum esse si è sinistra nare sanguis effluxerit, aut si ante prandium mulieri grauidæ occurratur. Verùm longè grauior eorum est superstitio qui chartaceos orbiculos de collo pendentes, aut consecratam hostiã in pera circumferunt (vt penes gentilem Præsidẽ deprehendit hostiam carnifex, qui in patibulo mõtis falconis suspendit eũ) & superstitiones aliæ cõsimiles, quæ à Scriptura sacra & Rabbi Maymoni de inter vias Amorrhæorum numerantur, & seuerissimè in lege Dei ac Prophetis ob diffidentiam à Deo & insanam erga res creatas idololatriam prohibentur: quod malum non aliter potest quàm Dei verbo corrigi. Agyrtas verò & nugiuendulos circumforaneos Magistratus castigare tenet, & in

[a] *l. si quis aliq l. de pœnis ff. l. saecularij. §. sunt quædam. de extraord. crim. ff.*

[b] *l. si quis aliquid. de pœn. ff.*

& in exſiliũ relegare. Si .n. Cęſares Ethnici exſilio multauerunt eos qui exercebant iſta quò leues animi ſuperſtitione terrerent [a], qd Christianos eis oportet facere? & eis pariter qui, vt Aurelijs & Bernæ, ſpiritus effingunt? Hos certè mortis reos eſſe conſtat, vt Bernę effectũ eſt, quid eis qui flentẽ inducũt crucifixũ? qd Mureti ad Tholoſam, in Picardia, & Aurelijs in ęde S. Pet. puellaris factũ eſt: ſed hęc omnib. tentatis impunè abierũt. Hęc verò duplex eſt in ſacerdotibus & paſtoribus impietas: multo maioris, inquam, impietatis ſacerdos tenetur aut paſtor, qui pactus cum Satana deteſtabile ſortilegium ex ſacrificio facit. Etenim omnes Theologi vno ore docent à Sacerdote non conſecrari, niſi conſecrandi intentionem habuerit, quãuis Sacramentalia verba pronuntiet. Itaq; Lugduni Curio S. Ioãnis minoris viuus crematus eſt anno milleſimo quingenteſimo quadrageſimooctauo eo quòd dixiſſet (prout in iure confeſſus eſt) ſe in miſſa non conſecrare hoſtiam vt damnationi parochos ſuos ſubijceret, quia ſibi (vt aiebat) lis cum ipſis erat: etſi iuſtam miſeri popelli ignorãtiam excuſabat Deus. Quanto grauius igitur ſupplicium meretur Sacerdos Magus, qui blaſphemat horribiliter conſecrationis loco? Quamobrem princeps Plato in legibus [b] ſcripſit, Sacerdotem magum ſine exoratione morte plectendum eſſe: turpitudo enim Magicarum ſortium in eo qui procurat ſacra eſt atrociſsima, cùm ea quę ſanctificare debuit polluat, inquinet, ac execrabilibus

[a] d.l. ſi quis aliqd de pœnis. ff.

[b] lib. 11. de legi.

blaſphemijs obruat. Itaq; Sueſsionũ Curio, Froiſſardo teſte, qui bufonem baptizauerat hoſtiamq; ſacratam ei miniſtrauerat, viuus exuſtus eſt, neglecta autoritate Canonum qui Sacerdotes Magos ſolùm excommunicari iubent[a]: etſi hoc poteſt regeri, non prǽiudicare pœnam Eccleſiaſticam quin magiſtratus laici ſupplicia ſua irrogent. Quemadmodum autem ex proportione iuſtitiæ harmonicæ grauior pœna, & atrocius crimen eſt pro perſonarum de quibus agitur qualitate, vt ſi medicus veneficio vtitur, ſi tutor pupillæ vim facit, ſi Iudex iniuria afficit, ſi aurifex monetam adulterat, ſi vaſſallus prodit dominum, ſi patriam vendit ciuis, ſi principem ſuum occidit ſubditus, ſi Princeps fidẽ non præſtat, hi grauiores merentur pœnas & ij omnino qui contra ſuum officium venerint[b]: ſic etiam Sacerdos Magiam colens non iſtis ſolùm omnibus peior eſt, ſed etiam Magos omneis alios execratione vincit qui non funguntur ſacerdotio: hic enim Deum ſuum deſerit ſe expoſiturus diabolo[c], & res ſacras prodit quas ſanctas & inuiolatas debuit ante omneis conſeruare. Quiſquis itaq; Sacerdos aut miniſter conuictus fuerit ſpeculis, ãnulis, ſecuribus, cribris, & rebus conſimilibus quæ etiam ſine expreſſa diaboli inuocatione adhibẽtur magicas ſortes exercuiſſe, mortis ſupplicio dignus eſt, cæteri verò exſilij. In criminibus alijs, præter ſortilegia & ſacrilegia, iniquum foret Sacerdotem puniri grauius, ob cuius dignitatem ſupplicia oportet minui: & qui Sacerdotes aut miniſtros Dei offen-

[a] c. ſi quis clericus. ex concil. Aurelia. & c. aliquant. ex conci. Agathenſi. et c. ſi quis Epiſc. ex conci. Tolet. 26. q. 5.

[b] l. quis decurio. de falſis. l. quædã de pœnis. ff. Thomas prima 2. q. 7. artic. vlt. Dinus, Bal. Sal. Iacob. Arena in l. nemo. de ſum. Trinit. C.

[c] l. preſbyt. de Epiſc. C. l. qui. de pœnis. Rom. ſing. 476. & 669. Bal. in c. ſi quis vero. de pace iuram. Fel. in c. paſtorales de iureiur.

offenderit eum oportet puniri grauius quàm aliarum offensarum nomine, quia maior est ipsius dignitas propter quam ipse inuiolatus & sacer manere debet[a]: Si quando verò eo dementiæ venit vt Satanæ seipsum voueat, satis magna pœna infligi non potest. Ex innumeris enim iudicijs sæpe compertum est Magos aut sacerdotes esse, aut conscijs vti Sacerdotibus, qui siue pecunia siue gratia adducti Missas pro Magis canunt, hostias subministrãt eis, puram membranam consecrant, annulos, notatas characteribus laminas, & alia eiusmodi imponunt altaribus aut subdunt linteis, prout non raró compertum est. Sic nuper deprehensus est Curio: sed impunè abijt fretus autore optimo qui ipsi annulum dederat linteis altaris, dum caneretur missa, supponendum. Secundum Sacerdotes & administros Dei, Magistratus iustitię custodes & depositarij sunt peruestigandi, & si qui deprehendantur summo iure puniendi. Nam si quis magistratu fungens in eo numero fuerit, præbebit effugia Magis, eoq́ pacto regnum Satanæ promouebit. Primaria verò in Magistratum præsumptio est eum magũ esse, cùm ludificatur sortes: sic enim risus specie virus lethale obtegit. Vt autem Areopagitas legum custodes mandauit Solon, si leges infregissent, auream sui ponderis statuam persoluere, Plutarch. teste:[b] sic Magistratum magum qui pœnas de Magis tenetur reposcere, si viam euadẽdi eis aperiat, castigari opus est seuerissimè: fecit enim Iudicum dissimulatio vt hoc malum in infini-

[a] Philo in lib. de sacrificijs. Leuitic. 2.

[b] in Solone.

tum propagaretur, cùm Triſcalanus Regi Carolo ix. dixerit in hoc regno eſſe ampliùs trecenta Magorum millia. Aulicos item Magos promiſcuè ſine conditionis diſcrimine, vt Lex ait,[a] cruciatibus exponi eſt æquiſsimũ. Nec immeritò lex ſeuerè Magos aulicos iubet pœnas luere: vnicus enim in comitatu Magus omnibus viris fœminiſq; principibus corrumpendis ſufficit qui ſequuntur aulam, adeoq; ſummo principi peruertẽdo: quia principes curioſè ſtudent præſtigias Magorum videre & cognoſcere, tanquam ſi hac via aliquid magni effecturi eſſent. Satanæ verò nihil antiquius quàm vt eo principes attrahat, quia ſimulac immerſi ſunt, nihil procurant aliud quàm vt voluntati illius pareant, omnem religionem ludificentur, exemplum popularibus adulterij, inceſtus, parricidij, crudelitatis. exactionumq; præbeant, & ſeditiones inter ſubditos bellaq; ciuilia moueant ad ſpectandas cædes exhibendaq; diabolo ſacrificia ſanguinis innoxij, quæ ei ſunt acceptiſsima: prout improborum conſeruationi conſulit. Hos ex ordine ſequuntur matres, quæ filias ſuas in diabolicos cœtus deduxerint. Ac filiæ quidem, ſi matres ſuas antè indicauerint quàm in iure cognitio de eis inſtitueretur, duobus nominibus merentur veniam, tum quia factũ accuſarunt, tum quia ipſas pœnitet: Sin poſt cognitionem ſuſceptam, minores ætate & reſipiſcẽtes virgis cædi ſuffecerit, deinde verò honeſtæ alicui matronæ inſtituendas cõmitti. Nã etſi in caſtigandis delictis ætati minorũ veniã iniquum eſt dari

[a] l. nemo aruſpicẽ. de malef. C.

dari, aliquid tñ, ait lex[a], de rigore legũ oportet resecari, præsertim si reus minor fuerit ann. 18.[b] Si autem neq; expressa pacta neq; magicorũ conuẽtuũ aditum fateri voluerit, sed aliorũ vincat̃ testimonijs, morti adiudicandus est: sic. n. firmũ statumq; consiliũ cum diabolis initũ à se fuisse ostenderit. Si enim lex impubem puerum[c], qui dum occidebat̃ herus non exclamauerit nec occisores accusauerit, addicit morti (vt puer vndecim annos natus qui puellam ictu lapidis occisam abdiderat, decreto Curiæ anno M. CCC. XCIII. sirpicula ad patibulum tractus vitam finiuit laqueo) multo æquius est puerum magum qui pubertatem attigerit capitali supplicio affici, nisi diabolicos cœtus indicauerit, maximè si præoccupatus in iure & conuictus infitiabitur. Nam etsi parentes Magi liberos suos diabolis dicare solent, hi simul atque ex vtero processerunt, illi antequàm in lucem fuerint editi: tamen diabolos expresse cum pueris sibi dicatis non antè pacisci demonstrauimus quàm pubertatem attigerint, vt ex interrogationibus Ioannæ Haruilleriæ didicimus, quæ se quidem à matre Satanę fuisse dicatam exposuit, sed non antè nuptui traditam ei, neque de concubitu à Satana, & de abnegatione Dei & omnis religionis compellatam quàm duodecimum ætatis annum attigisset. Similiter Magdalena Crucia Cordubensiũ in Hispania monialium Abbatissa confessa est Satanam rem non antè secum habuisse quàm duodecimum annum ageret. Sed supplicium ignis, cui maio-

[a] l. 1. si aduers. delict. C. l. auxiliũ. de minor. ff.
[b] auth. si captiui, cum glos. de Episc. & cle. C. Iacob. Are. Sal. in l. si quis in tãtum, vnde vi. C. Philipp. Corn. cons. 247. lib. 1.
[c] l. excipiuntur. ad Syllan. ff.

maiores annis adiudicari oportet, mitigari potest. In hac autem causa tam execrabili supplicium ob imbecillitatem sexus fœminei non debet minui, nisi seria pœnitentia ductæ Deum ex animo inuocabunt: qua in specie supplicio ignis sublato pœnitentem præfocari aut strangulari æquū est. Quisquis autem in pactione cum diabolo perstiterit ἀμεταγοήτως, vt pleriq; faciunt, cum supplicio ignis oportet subijci, ac non pœnam (quæ ex iure & lege Dei capitalis est) minui, siue baptismi nomine siue pœnitentiæ: quæ pœnam aliquatenus imminuit[a] nulla enim pœnitentia supplicium istud abolere potest[b], cùm Ecclesiæ potius & canonici iuris consilium sit iustitiam coli[c]. Quamobrem Canonistæ omnes consentiunt eum quem pœnituit sui criminis in foro laico accusari & puniri posse: nam Ecclesiæ absolutio, inquit Baldus[d], nullum præiudicium brachio seculari facit. Pleriq; etiam Doctores & ciuilis iuris & Canonici[e] pœnitentiā aiunt quamuis amplissimā nihil de grauitate supplicij legibus imperati deminuere. In hanc sententiam scribit Decius se iudiciū contra Iudęum pronuntiauisse, qui ad supplicium criminis à se commissi minuendum Christianus esse voluerat: sed magistratum Paduæ de sententia doctorum omnium nihil de pœna derogasse. Idem quoque iudicium Theologorum est[f], & lex ipsa Dei hominem

[a] lib. 4. sentent. & c. quod aūt. 32. q. 1. & c. vlt. de pœnis. item dist. 7. & c. 2. fi. de consecr. dist. 4. Card. Anto. Butrig. Imola, Fel. in c. de his. d accusat. glos. vlt. 49. dist.

[b] l. 2. §. si quis à pr. ne quid in loco pub. ff. & c. super eo. de off. deleg. & c. ex tenorē, de author. & vsu pallij.

[c] c. 1. de alien. feu. & can. vlt. 29. q. vltima.

[d] in l. placet. de sacros. ecc. C.

[e] in c. admonere ver. pœni. 32. q. 2. & glos. Inno. & Hostiens. in coll. vlt. fine. Io. Andr. Ant. But. Panorm. in c. gaudemus. de diuort. Marian. et Franc. in d. c. de his. de accusat. Card. in Clem. 1. §. sanè. de vsur. Lucas Penna in l. si apparitor. coll. penult. de cohortib. C. lib. 12. Decius in c. quæ in Ecclesiarum. coll. vlt. de constit. & con. 130.

[f] Alex. Ales. in 4. sentent. q. 20. mem. 1. artic. 2. Bonauent. in d. 4. sentent. dist. 2. artic. 1. q. item Thomas in 3. parte sum. q. 68. art. 5. Astesanus li. 4. tit. item. 4. artic. 1. coll. vlt. Ant. Florent. in 1. parte 3. p. princ. tit. 14. cap. 13.

qui cer-

qui certo consilio alterum occiderit à sacro altari necandum iubet abripi, ne fortè religionis, libertatis, aut pœnitentiæ velo se obtegant improbi vt supplicia legibus instituta queant euadere, sed potius quocunque modo meritas pœnas luat improbitas: quem ad scopum omnes Iurecoss. animum aduerterunt maximè[a]. Atque hæc respõsio ad eorum dicta qui specie pœnitentiæ Magis effugia nituntur comparare. Nam si homicidam cùm resipuerit nihilominus morte iubemur afficere, cur effugiat Magus millies sceleratior? De ijs autem hęc volumus accipi quos anteuertit cognitio Iudicũ, & qui se posteà ingerunt in monasteria, non alio consilio quàm vt domus dicata sanctimoniæ spelunca parricidarum atque Magorum sit. Non est igitur quòd eorum Magorum persecutionem Magistratus differat, qui se in monasteria iudicijs pręuenti conferunt, sed eorum supplicium exemplo esse alijs opus est neglecta amictus priuilegiorumq́ue ratione: quibus (vtcunque alij statuerint[b]) non debet esse in hac causa locus. Nã si homicidã Lex Dei ab altari sacro rapi ad supplicium iubet, quid Magum parricidis omnibus deteriorem reclusum monasterio à iustißimis pœnis iure eripuerit? Si verò præuentus quidem, sed nõ conuictus Magus fatebitur verum & consortes criminis indicabit, non alienum à ratione fuerit, se pœnitebit eum, supplicium ignis mitigari[c], cùm quia minus

[a] L. ita vulneratus. fin. ad l. Aquil. ff. l. conueniri, de pactis dotalib. l. si maritus. §. legis. versu cæterùm. de adulter. ff.

[b] Oldrad. cons. 4. quòd lai. ue. Bar. in l. de nominis. Bald. in l. 1. fine. an ser. ex fac. sup. Cepola cautela 9. Ias. in l. pen. princ. vlt. not. de iurisdict. Bar. Guilielm. Iacob. Butrig. & Bald. in l. vlt. qui satisd. Ioan. Andr. in c. 1. de oblat. ad ratio. Cynus in auth. causa quæ sit. de Episcop.

[c] l. 1. ne tut. vel cur. C. auth. sed nouo iure. C. de pœna iud. qui malè iud. c. vlt. & ibi glos. de furt. & c. inter corporalia versic. sanè. de trãl. episc. & c. vlt. & ibi glos. 50. dist. & cap. si quis omnẽ fin. 1. q. 7 & c. non dicatis 12. q. 1. glos. not. in l. non omne. §. vlt. de re milit. Panor. in c. at si clerici, & ibid. Felinus coll. 2. l. edicto princ. de iure fisci. l. 3. §. vlt. de al. in.

reus est, tum quia cæteri hac via ad confessionem veri & resipiscentiam adducuntur. Athenis etiam, ait Plutarchus in Alcibiade, reus absoluebatur qui necdum conuictus fatebatur: sed lex ista non obtinuit, quia consequebatur ex ea maleficiorum impunitas. Imò verò ex diuina lege[a] qui furtũ suum sacerdoti fatebatur, furtum restituere & quintam superaddere tenebatur præter oblationem peccati: multo igitur minus lenienda pœna est si confessus euinci potuerit[b]. Si quis verò neque accusatus, neque præuentus, neque reus actus fatebitur qui conuinci non potuerat, & facti pœnitentia ductus conscios accusabit, hic venia dignus est: non quòd istud capitale non sit adorauisse Satanam & Deum abnegasse, sed vita huic permittenda est, cùm vt sit delationis præmium, tum vt hac arte alliciantur cæteri. Alioqui confessio[c] quæ præuentionem sequuta ante probationem facta est vllam've probatiōis speciem, minuere quidem at non tollere supplicium potest[d]: nisi fortè edicto aut lege disertè caueatur ne Iudices pœnam lege constitutam minuant: ita enim voluntaria confessio accusationem antegressa[e] nec absolutionem nec leuamen vllum afferret supplicij. Hic enim legis interdictum plus potest, quàm Magistratuum omnium autoritas. Quæstionem aliquis fortè iniecerit si princeps vassallũ dominus subditum, herus seruum, pater filiũ, aut mater filiam coegerit cum Magis facere, adire cœ-

[a] Exo. 22. & Num. 5.
[b] Pan. & Felin. in c. at si clerici. col. 2. vers. nota. de iud. extr. glos. in c. 3. 50. dist. per c. vlt. 24. dist.
[c] Pan. in c. de hoc. de simonia.
[d] Bald. in l. ea quæ. de cōd. indeb. C. q. 10. c. vlt. de iuram. calũ. lib. 6. Bal. in l. contra negantem. col. 1. de l. Aquil. C. & in c. vassallus, ibi coll. 3. si de feudo fue. c. controuer. & in 1. §. porro. col. 4. tit. quæ fu. prima cau. feu. Ang. in §. ex malef. col 8. Barbat. cōs. 28.
[e] l. id quod ser. §. 1. de pecul. leg. & ibi Bar. & l. palam. §. vlt. de rit. nupt. ff. Bald. in l. ea quæ. q. 2. de cōdic. indeb. C. Pet. Ancarā. in c. perpetuæ col. 1. de elect. lib. 6. Florian. in l. 2. ad l. Aquil. Ang. Aretin. in tract. malefic. in verbo deducta 4. parte. Bald. in l. vlt. coll. 2. de exec. rei iudic. C.

tus, abnegare Dominum, an ij legalibus pœnis teneantur. Equidem quæstionem hanc nihili esse duco, cuius species nec vera est nec verisimilis, qa plenam assensionem liberamq́ue hominum voluntatem Satanas postulat, prout exemplis antè commonstrauimus. Quod si quis pater aut dominus tanta improbitate esset qui filium suum eò compelleret vt abnegaret Deum, non continuò magus aut supplicij in Magos constituti reus hic dicendus esset: nam peccatum nisi voluntarium non est peccatum. Augustinus inquit. Atq; in hac quidem causa ij legibus absoluuntur [a] quos necesse fuit obsequi: eorum verò qui potuerunt non obsequi, sed reuerentia aliqua ducti paruerunt, pœnę summo iure non repetuntur, sed lenius cum eis agitur. Verùm hoc ad atrocia crimina pertinere non potest, ad istud verò inprimis detestandū minimè: cùm in hac causa Lex Dei occidi mandet [b] quisquis facinus solùm suaserit tam execrabile. At puellæ erga matrem, pueri erga patrem, seruuli erga herum obsequium pœnam mitigari flagitat, si antè confessio & pœnitentia quàm conuictio pareat [c]. Huc accommodari potest illud Senecæ in Thyeste, *quem peccasse pœnitet pene est innocens*, si vera fuerit ac non ficta pœnitentia. Et quāuis Principis aut summi Magistratus preces plus posint quàm violentia [d] obsequium tamen in tam execrando scelere caret excusatione:

[a] *l. sed & si viuus. §. si iussu domin. de inm. ff. & l. vlt fine & ibi gl. de bo. dān & l. seruus & ibi. de actio. & oblig. ff. l. liberorū. §. excusantur. de ijs qui not. infa. ff l. liber homo. 2 ad l. aquil. ff. l. ad ea. de regul. iur. ff. auth. sed nouo iure, de custo. reor. l. si seruus, de sepulc. viol. C. & ibi Faber, Gellius li. 2. c. 7*

[b] *Deut. 13.*

[c] *l. seruos, & ibi Bal & Salicet. ad l. Iul. de vi pub. C. & in l. 2. & ibi glos. Faber & D. de sepu. viol. C. gl. in c. dixit Dominus. 14. q. 5. & in c. quod quis. de regul. lib. 6.*

[d] *l. 1. quod iussu, & ibi glos. Bartol. in tract. de tyran. q. 7. Castren. con. 70. col. 4. li. 4. Innocent. in c. petitio principis de iureiur. Socin. cons. 263. can. rogo. 11. q. 3.*

nam neque Principi imperium est in subditum cõtra legem Dei, neque vlla subdito ad obsequendũ necessitas. Iubet tamen æquitas supplicio adhiberi modum si confessio facti pœnitentiaq; aderit: sin autem aperta vis iustusq; mortis metus pressserit immorigerum (etsi mori præstat quàm obsequi) hic tamen obsequium ad euitandam pœnam corporalem præstitum quodammodo accusatione dignum est[a], etiamsi Magus sortilegio quo fuit impulsus hominem enecauerit: quemadmodum si indicta capitali pœna cogeretur hominem occidere, non esset propterea homicidarum pœnam subiturus[b]. Doli enim & fraudis non potest accusari, modò præcisa fuerit (vt dixi) indicta morte aut cruciatu impulsio[c]. Sed quid de eo dicturi sumus qui Deum & suam religionem abnegans se dedit Satanæ lege mancipij, vt reualescat à morbo, vt à metu mortis hostis've liberetur? quo supplicio dignus est qui seipsum vouet Satanæ, vt curetur à morbo incurabili? etsi anteà ostendimus vix fieri vt vnus ex denis, idq; à sortilegijs solùm reualescat. Certè imperitus aliqs in hac causa quodammodo à supplicio capitali excusatus esset, non autem literatus quispiam: licet in isto crimine nullus sit ignorantiæ locus. Nemo enim ausit bona fide dicere per errorem factum vt Deo Creatori suo renuntiaret & se Satanæ permitteret: prætereà ex omnibus iudicijs constat voluntatem liberam Satanę acceptã esse. Error verò hominũ in illicitis demum sortilegiorum formis est excusabilis, quæ nõ

habent

[a] D. in. c. sacris. de ijs quæ vi metúsve cau. & c. presbyteros. 50. dist. Alexand. Ales in 3. parte summæ. q. 41. membro 4. artic. 7.

[b] Bal. in §. iniuris. tit. de pactis iuram firmandis. & Petrus in l. scientiam. §. qui cũ aliter. ad l. Aquil. Cynus & Faber in l. 1. vnde vi C. Bar. in l. 2. noxali. ff.

[c] l. metum autem. de eo quod met. ff. l. vani. de regul. iur. ff.

habent conuentionem cum Satana iuramento cõfirmatam, vt sunt annulorum, speculorum, cribrorum, & similium sortes, in quibus multi (vt antè diximus) aliorum exemplum imitantur. Sed hæc tamen actione prima non oportet impunè abire, quin potius aliquo pacto multari, secunda corpore pœnas luere, tertia ad mortem damnari: cùm saccularius tertiò conuictus ex generali consuetudine vltimo supplicio afficiatur plurimùm [a]. Quid autem fiet illis qui malignos spiritus inuocarunt, eisq́ue pelliciendis suos ritus mysticos obseruarunt, licet non aduenerit Satanas (quamquam semper aduenit) neque responderit ? Imitatur enim scorta callidissima quæ rogari expetunt. Horum profectò non tentamentum solùm est, sed detestabile sortilegium, idq́ perfectum atq́ absolutum. Hic est igitur pœnę capitali locus, neque in hac causa æquum fuerit de pœnis minui quæ in conatus irritos ac non effectos constitutæ sunt [b]: nõ enim conatus simplex, sed gestum scelus atq́ perfectum dicendum est[c], cùm inuocatus fuerit & oratus Satanas, quod certissima Dei renuntiatione coniũctum est. Is ergo diuinis legibus & humanis abutitur qui ea specie ignoscit pœnitenti Mago, quòd hæretico pœnitenti leges [d] & Canones [e] iubeant condonari: etsi magistratus permultis locis antehac ita prospexerint, vt quisquis die Veneris edebat carnes viuus igni traderetur, nisi hominem pœniteret (sicut apud Andes anno M. D. XXXIX. factum est) si pœnitebat, per commi-

[a] *Angel. de maleficiis, verbo etiã vestẽ, pag. cxcviij. Gãdin. in tract. de malefic. rub. de furibus, & lege Friderici de pace Constantiæ.*

[b] *L. 1. §. diuus & ibi Bart. ad l. Corn. de sicar. ff. & in l. si in rixa. col. 1. cod. Bal. in l. si quis non dicam, de episc. C. & l. is qui cũ telo, & duab. seq. de sicarijs. C.*

[c] *Bal. Alex. Sal. licet. in limitat. l. si quis, non dicam. de episc. C.*

[d] *l. Manichæos, de hæretic. C.*

[e] *c. ad abolendam. §. pœnitẽti. de hæretic. lib. 6.*

ſcrationem vitam finire laqueo iubebatur. Quiſquis enim rem legi Dei aduerſantem credit, vt ſit hæreticus, tamen opinione mutata conſcientia integra permanet. Qui verò Satanã adorat Deũu'e abnegat (quæ duo ſunt coniunctiſsima) is rem effecit quç non poteſt non eſſe facta: prout in iure dicitur, factum infectum eſſe non poteſt. Si qui autem Deo non renũtiauerint, ſed characteras, circulos, & inuocatiões vſurpauerint prout in libris vetitis ſcriptas inuenerunt, nec familiaris (vt vocant) ſpiritus aduenerit, perſonarum diſcrimen oportet obſeruari. Si imperitus fecerit, neſciens iſtos ſpiritus è numero diabolorum eſſe, huic honoraria & pecuniaria multa imperabitur: Nam etſi voluntas effectu carens pœnas non luit in Gallia[a], eſt tamẽ aliquis effectus in hac cauſa, puta inuocatio. Sin autem literatus vir & iudicio valens vtatũ inuocatione, reus eſt mortis: ſciens enim prudens Satanam inuocauit, vt vident omnes. Quòd ſi vir in multam honorariam damnatus maleficij iſtius nomine recuſet contumaciter iudicatũ facere, hũc morti adiudicari neceſſe eſt, quemadmodum ex decreto Curiæ die xvij. Aprilis M. D. XXIX. Ioanne Berquino factum eſt, qui honorariam multam hæreſeos nomine recuſans ſubire, damnatus eſt ad ignem viuus, & ſtatim iudicium effectum. Quod tamen in Gallia conatus irritus pœnas dicitur non luere, non ſemper verum eſt: cùm in atrocibus crimimbus conatus effectu carens puniatur[b], & qui venenum præbuit, re nõ ſequuta quam

[a] Bar. in l. ſi rixa & l. 1. §. diuus. de ſicar. ff. Ang. de malefic. verbo in platea, nu. 31. Dict. in l. ſi qs non dicam. de epiſcop. C. & ibi Baldus.

[b] Bal. Salic. in l. ſi quis non dicam. de epiſ. C. & in l. cogitationis. de pœnis. vbi Bart. l. is qui cum telo, de ſicar. C. & Bart. in l. generaliter. §. 1. de calumniat. ff.

quamuis non æquè grauiter, puniatur: quod in omnibus delictis obtinet. Non est autem in potestate Principum vt crimen condonent quod lex Dei capite plecti iubet, vt est sortilegium. Principes certè Deo permagnam iniuriam faciunt, si tam horrenda maleficia directè in maiestatem ipsius commissa condonauerint, cùm minimus quisque Princeps iniurias sibi factas capitali pœna vindicet. Quamobrem quicunque Magis effugia comparant, aut eos summo iure punire nolunt, ij pro certo habeant fore vt Magorum arbitrio à Deo permittantur: similitérque regionem quæ eos tolerauit, peste, fame, bellis afflictum iri: & qui vlti fuerint, eos benedictionem Dei percepturos eiu'sque furorem sedaturos. Atque hæc causa est cur virum magicarum sortium accusatum nunquam planè absolui conuenit, nisi accusatorem indicémve calumniatum esse luceat meridie clarius: horũ enim scelerũ probatio adeò abstrusa & difficilis est, vt ex centenis Magorum millibus ne vnus quidem accusaretur aut pœnas lueret si defecti probationibus aduersarij ad ordinarias iudiciorum leges cogerentur: ac proptereà in causis criminalibus Edicto prohibentur Iudices ne id sinant fieri, nisi res comparatæ sint: quamuis Lacedæmonios Plutarchus scribat de more nunquam planè secundum reos iudicasse, sed carcere solùm liberauisse ad reuocationẽ vsque in omni crimine. Cùm Sibylla Dinscops Saga in Ducatu Cliuẽsi cremata esset, suprà annotauimus

manum

manũ quę viatores insectabat momento destitisse: cremata quoq; Biebrana ad Laodunum Saga, lues quæ veneficiis homines & pecora infestabat fuit sublata. Nec illud omittendum est quod ex D. Adamo Martino illius iudice accepimus, cùm illa mulieri cuidam comminata dixisset eam nunquam puerum lacte vberum suorũ alituram, exaruisse vbera: & quamuis multos ex eo tempore peperit, nihilominus lacte caruisse, donec Saga iudicio facto cremaretur viua Deo iudice iustissimo, contra quàm Iudices (quibus strangulari eã placuerat) constituerãt, & cogitabat carnifex. Etsi grauius est obrui lapidibus (quod lege Dei pręcipitur) quàm viuum cremari, vt Moses Ramban annotat[a]. Memini me in Malleo maleficarũ legere, pestem de vico Germanię in agro Constantiensi non abiuisse, donec Sagam quamdam humo eruissent & in cinerẽ redegissent corpus. Sic Verigniĩ ad Cucium fœmina quædam fuit accusata & traducta multorum maleficiorum nomine, qua liberata ex probationum defectu pecudes innumerę & homines enecti sunt, vt ex incolis audiuimus. Hæc mense Aprili M. D. LXXIX. decessit de vita: ex eo Verigniani homines & pecudes quieuerunt ab hoc malo, nec amplius vt solebant moriũtur maleficiis. Ex his facile cognoscitur cessare effecta causis præcipuis eorum desinentibus: quæ tamen Deus pro voluntate sua solet immittere ad eos quos visum fuerit affligendos.

a lib. 1. more nebocim.

QPL

OPINIONVM IOANNIS VVIERI CONFVTATIO.

SVB finem istius operis, cùm propè esset vt excuderetur, Typographus cui mandaueram misit ad me nouũ Ioannis Vvieri Medici librum de Lamijs, in quo defendit Magos & Magas supplicijs affici non oportere: hoc impressionẽ operis distulit. Iamdiu fuerat Vvierus in hac sententia [a]: quia verò leui brachio firmamenta opinionis illius attigerant quidam, nec ei valde obstiterant, sic ille respondit vt si victoriam adeptus esset. Hęc mihi data est ad respondendum occasio: non quòd abripiar odio, sed primùm ad tuendum honorem Dei, contra quem se armauit ille: secundò vt quorumdam Iudicum opinionem eximam, quorum iste mutatam sua opera sententiam fuisse gloriatur, & tantum suis libris effectum vt iam lege optima è vinculis liberentur Magi, Iudices alios quorum calculis damnantur illi, vocans carnifices. Hoc ab vllo homine dici non mediocriter miratus sum, cùm opinionẽ istam ab homine aut imperitissimo aut improbissimo necesse sit proficisci. Ex libris autem Ioann. Vvieri animaduerti-

[a] lib. de prestigijs.

mus eum non imperitum, sed medicum esse. Verumtamen in libris suis mille sortilegia damnabilia edocet [a], etiamque voces, inuocatiões, figuras, circulos, characteras apponit Magorum principum qui post omnem hominũ memoriã extiterint, vt execrabilia mille scelera, q̃ sine horrore non potui legere, perpetrent. Prçtereà singulos autores Magos seculorum omniũ adducit & celeberrimos, vt à legentibus consulantur: & (quod grauius est) in fine libri de p̃stigíjs excusi Basil. M. D. LXXVIII. Monarch. diabolicç indicẽ conscripsit, nomina & cognomina 72. principũ exponens & diabolorũ 7405926. saluo errore calculi. Nam diabolorum plebem in legiones refert, quibus singulis sexies millenos sexcentenos sexagenos senos attribuit, addens eorum conditiones, proprietates, & quos ad vsus inuocari possint. Postquàm verò doses diabolorum docuit religiosissimè, hæc verba subíjcit, sed hoc nefarium est. In l. 1. §. medicos. de varíjs cognitionib. ff. dicitur eum vocari medicum non oportere qui incantauit, qui imprecatus est, qui (vt vulgari verbo impostorum vtar) exorcizauit: non sunt ista medicinæ genera. Id verò Lex Dei non imposturam simplicem, sed detestabilem impietatem esse dicit. Is igitur dici Impostor potest cui non satis est exercere, sed qui etiam libris impressis scelera docet eiusmodi, eaque vt fucet, aliquid de Deo & lege ipsius nonnunquam interserit: qua fraude Satanas & administri eius semper abutuntur, vt obducto

[a] lib. 3. & 4. de præstigíjs.

ducto rerum sanctarum velo impietatis genera quælibet venditent. Fernelius inquit[a] Magum à se fuisse visum, qui orationes & voces sacras cum barbaris confusas enuntians, quicquid placuerat in speculo videndum exhibebat: idem narrat Origenes & Græcus interpres Synesij[b]. De Wviero autem & similibus illud meritò prædicari potest, quod Dionysius ad Sosipatrum de Apollophane, Diuinis aduersus Deum nefariè vtitur. Itaque fatetur Wvierus se Ioannis Tritemij Steganographiam exscripsisse quam in musæo Magistri sui Agrippæ repererat, librum orationibus dæmonumq́ inuocationib. plenum, & supra oẽs libros (vt ait Carolus Bouillus) detestabilem. Lollianum quemdam iuuenem multatũ exsilio, & bona eius publicata legimus[c], q̃ librum magicum descripsisset: quid igitur ille mereat̃ qui defendit eã, adeoq́ scriptis & sermone docet? Nõ est igitur Wviero cùm Dei meminit habẽda fides, in cuius libris blasphemiæ tam horribiles offendũtur. Vt enim nullum venenum tam capitale est quàm illud quod ex saccharo aut cõdimentis suauibus infunditur, quia auidiùs sorbetur & difficiliùs egeritur: sic nulla est maior impietas quàm cui pietatis species prætexitur. Satanæ fuisse Magos omnis generis antè ostendimus. Fuerunt complures Papæ, vt Cardinalis Beno, Nauclerus, & Platina scribunt; fuerunt Reges, Principes, Sacerd. Concionatores, Iudices, & Medici permultis locis, fuerunt deniq́ in omnib. opificijs.

[a] lib. 1. de abditis rerũ causis.

[b] in lib. περὶ ἐνυπνίων.

[c] Niceph. li. 10.

Sed gratiores certè administros non habet ijs qui alios efficiunt Magos, eosqúe in sua retia sermone aut scriptis pertrahunt, & qui impedimento sunt ne pœnas luant meritas. Guilhelmum Luranum Theologiæ Doctorem Concionatorem celebrē[a] antè notauimus ob crimen Magiæ Pictauij damnatum esse anno M. CCCC. LIII. die 12. Decembris, testimonijs & confessione propria conuictum (quæ adhuc in actis Pictauiensibus extāt, vt ex Saluerto Pictonum Præside cognoui) quòd mutuo obligationis instrumento cum Satana confecto (hoc autem penes eum fuit deprehensum) renuntians Deo & sacrificans diabolo promisisset se prædicaturum (vt fecit) fabulas esse quicquid de Magis dicitur, crudele factum esse ad mortem damnari Magos: hoc pacto, inquit ille, Magorū punitio cessauit, regnumque Satanæ augescente in infinitum Magorum numero fuit confirmatum. Nondum omnes socij Concionatoris istius perierunt. Etenim nuper Sacerdos extitit Motanus nomine famosus Magus, qui agebat exorcistam: diabolus verò nullius causa se exiturum quàm istius prædicabat. Vuierum diem scribentem legimus quod ille Diabologię Doctor prædicabat. Neque verò leuiter illud omittendum, quòd Vuierus confitetur[b] se fuisse Agryppæ discipulum Magorum sua ætate facilè principis, nec discipulum modò sed administrum & seruum: bibisse, comedisse, & cubuisse cum eo (vt fatetur ipse) postquàm Agrippa diuortium ab vxore fecerat. Quod autem

[a] Petrus Mamor. in flagello malefic. or.

[b] lib. 2. cap. 5. de præstigijs.

Paulus

Paulus Iouius [a] & alij ſcripſerunt nigrum Agrippæ canem, quem vocabat Dominum, poſtquàm ille in Xenodochio Gratianopoli vita defunctus eſt, ſe coram omnibus in fluuium dediſſe præcipitem, nec fuiſſe viſum ab eo tempore: hunc ſcribit Vuierus non fuiſſe canis ſpecie Satanam, ſed verum canem quem ipſe loro poſt Agrippam duxerit, eumquè medium inter Agrippam & ipſum cubuiſſe. Cum verò Magi recordatur magiſtri ſui, fidelis memoriæ Agrippa, inquit [b], aut venerandi præceptoris mei Agrippæ: quamuis nemo ſana mente præditus non confiteatur lectis Agrippæ libris eum inter Magos principatū obtinere. Manifeſtum illud eſt ex epiſtolis quas adiecit ad finem libri tertij de occulta philoſophia, vbi ad Italum quemdam ordinis Auguſtiniani ſcribens clauem occultæ philoſophiæ à ſe amicis ſolùm dicit aſſeruari: is autem liber quartus eſt, diſcipulorum & amicorum Agrippæ opera poſt magiſtri obitum mandatus typis, qui liber tanquam clara luce deteſtabile Magiæ venenum retegit, omnes dæmonū inuocationes, circulos, characteras, & ſacrificia Satanæ oblata. Hactenus qui vir fuerit Agrippa placuit oſtendere, ne cui videatur mirum ſi Vuierus tantopère ad defenſiōem Magorum exarſerit, vt Magiſtratus ſęuos carnifices & lanios non dubitet appellare. Quinetiam legem Dei conatᷣ corrumpere [c], vbi ſic dicitur, *Præſtigiatricem non ſines viuere*: arripiens enim Græcam interpretationem affirmat legis ſenſum eſſe vt venefici ac non Magi

[a] in Elogijs.

[b] lib. 3. cap. 35.

[c] Exod. 22.

tradantur morti, & fretus voce equiuoca Hebraicum textum præterit, cuius maxima est euidentia; Atqui hæc Legis verba sunt מכשפה לא תחיה. Hebreum vocabulum fit à כשף quod est præstigias oculis offundere: vnde מכשפים dicuntur præstigiatores in Exodo[a] & alijs scripturæ locis[b] quos annotauimus, vbi vox non alios designat quàm Magos. Sed quoniam Magi hominibus mortem plurimum afferunt, & pulueribus, ossibus, ac venenatis animalibus abutuntur, eos Græci φαρμακίας, φαρμακοὺς, & φαρμακευτὰς dixerunt, fœminas verò φαρμακίδας & φαρμακευτείας; prout pars Magorum maxima Medicos solet ac Exorcistas agere. Vuierus autē fucū volens legi Dei facere verbis Hebra. scriptæ, obducta specie Græcæ interpretationis turpiter lapsus est cùm ait Veneficos φαρμακεύους appellari, quod vitio typographi non accidisse accentus arguit: nam etiam itidem scriptum est in præfatione libri de præstigijs, & lib iij. cap. xxxviij. & lib. vi. ca. xxij & lib. de Lamijs ca. iiij. cùm φαρμακίας aut per crasin φαρμακεῖς fuisset dicturus. Sed in rebus lapsus longè est grauior. Nam Hebræus Philo & septuaginta duo interpretes commodiore Græca voce destituti sic interpretantur Mecaspha; qua significant sage, Græcū autem φαρμακεὺς & seplasiarios seu pharmacopœos, & veneficos, & infectores, & herbarios, & Magos denotat, & eos qui olim purificabant impurata templa, & qui ejciebāt diabolos (hos lex impostores & exorcistas vocat[c].) quod Eustathius in librum vigesimum secundum

[a] Exod. 7.
[b] Habac 3. Michæ. 5. 2. Reg. 9. 2. Paralip. 33. Esai. 47. Ierem. 27. Dani. 2. Nahum. 13.
[c] l. 1. §. medicos. de varijs cognitionib. ff.

dum Odisseæ annotauit sub finem. A Græcis aūt plerunq; ac non ὁμωνύμως Magos appellari φαρμακοὺς non aūt veneficos, demōstrat Dioscorides cùm de Rhamno inqt. ἀχρειοῦν τὰς τῶν φαρμακῶν κακουργίας, & Aristoteles agens de hippomane lib. 6. cap. xviij. de historia animalium, Magos τοὺς περὶ τὰς φαρμακείας vocat, cùm Hippomanes tradit vsui esse Magis: quod tamen non venenum esse vsus Magorū indicat, qui ex eo conficiūt amatoria. Theocritus etiam Hippomanes herbam esse narrat in Thessalia nascentem, hoc est, Thessaliæ pharmacūm. Hęc in Ecloga Sagæ (φαρμακεύτριαν nominat) quæ carminibus, votis, precibus, & inuocationibus omnibus vtitur apud astra & dæmonas, adhibita volucri quam Gręci ἴυγγα, Latini Motacillam, Galli *Mouette* nominant, non ad tollendū veneficio, sed ad pelliciendum amasium qui procul aberat: nam motacillæ non est insuauis cibus. Quamquam Seruius voce ἴυγγος ait significari fistulā sonandis Magorum criminibus accōmodam: itaq; ostēdit nihil veneni esse, vtrauis significatiōe acceperis. Aristoteles [a] etiam de Sippe volucri loquēs eodem sensu φαρμακείαν accipit, cuius hęc verba sunt, Σίππη τὸ μὲν ἦθος μάχιμος, τὴν δὲ διάνοιαν εὔθετος, καὶ εὔβιος, καὶ λέγεται φαρμακεία εἶναι διὰ τὸ πολύιδρις εἶναι. Et in Hippocrate [b] legimus πεφαρμάχθαι dici quos sortilegijs affecerunt Magi: totus enim liber de morbo sacro in Magos scriptus est (μάγους, γόητας, φαρμακοὺς, ἀγύρτας vocat) qui se gloriantur, inquit, Lunam deducere, Solē obscurare, tempestates ciere, Deos subijcere.

Nemo

[a] Lib. 9. ca. 17. de historia animalium.

[b] Lib. de morbo sacro.

Nemo autem est qui nesciat Magos sine veneno enecare, seu pomum dantes, seu manu aut virga attingentes: vt Patauij Sagam à se visam Cardanus scribit, quæ puerum enecauit illicò, dum virga leniter dorsum illius contingeret. Medea Saga zelotypa quòd Glauca Regis Creontis filia Iasoni quem deperibat nuberet, coronam auream misit ei nuptiarum die, cumque eam capiti suo imposuisset Glauca, exarsit flamma ex qua repentè obijt, vt Euripides in Medea scribit φαρμάκων τῶν σῶν ὕπο, inquit, hoc est, non venenis tuis, sed pharmacis. Medea enim suos ipsius liberos dicitur sacrificauisse, vt Glaucæ mortem inferre posset: quod è sacrificiorum genere oportet accipi l. ex senatuconsulto, de sicarijs, ff. Ex Sc. eadem legis Corneliæ pœna tenetur qui mala sacrificia fecerit, habuerit, puta detestabilia Magorũ sacrificia, non autem Paganorum (vt Accursius in glossa tradidit) cùm autor ipse legis Paganus esset: vnde apparet Senatũ ad legis contra sicarios latæ interpretationem decretum addere in eos qui scelerata Magorum sacrificia fecerint, habuerint. Verùm vt optimè differentia constet veneni à sortilegio (quod vtrumque sonat φαρμακεία, vt Latina voce veneficij & naturale venenum & sortilegium designatur) Platonẽ lib. xi. de legibus oportet consulere. Alterum enim ab altero distinguens capitalem pœnam in Sacerdotes & aruspices decernit qui sacrificijs, ligaturis, incantationibus, aliisve sortilegijs (ἂν τῆς τοιαύτης φαρμακείας ὁντινοῦν, inquit) hominẽ enecauerint. Atque

que hæc legis illius inſcriptio, λόγος ὁδὶ νόμος περὶ φαρμακείας: in qua ligaturas eiuſmodi nominat illecebras & incantamenta κατὰ δεσμοὺς, ἐπαγωγὰς, ἐπῳδάς. Tũ verò alterum legis caput ſubijcit de eo qui veneficio ἄνευ μαντικῆς vtitur: deinde Magos adijcit mirabilibus modis operari, & qui incredibiles planè viderentur niſi obſeruauiſſent alij, cùm cereas ſuas imagines in compitis, ad parentum ſepulchra, ſub ianuis ponerent. Ex quibus manifeſtũ eſt iam Platonis ſeculo & ante illud in vſu fuiſſe cereos typos, quos Magi noſtri (licet Platonem non legerint) imitantur, & quibus ope Satanæ mortem hominibus afferunt. Quamobrem Azo in hęc verba l. 1. de maleficis & mathematicis, plus eſt occidere veneno quàm gladio, addit, venenũ arte magica datum: & in l. venenum. ad l. Corneliam de ſicarijs, & l. venenum. de verb. ſignif. ff. vox veneni vtrumq; complectitur. Sed quoniam Vuierus ambigua Ioſephi interpretatione nititur, agedum, ne legẽ Dei ampliùs corrumpat, τὸ ὁμώνυμον ei detrahamus. Philonem igitur Hebr. conſulamus ſocium Ioſephi & familiarẽ: hic caput illud legis Dei Hebręis verbis conſcriptum Grecè interpretans in libro de ſingularibus legibus, lex Dei, inquit[a], à Magis & veneficis abhorret (μαγοὺς καὶ φαρμακευτὰς vocat) qui modis artibuſq; damnandis mille mala perpetrant, & eos quo die fuerint intercepti morte multari iubet: quemadmodum ſancit l. vltima. de malefic. C. vt qui magum retexerit illicò ad publicum pertrahat. Tum explicatis magorum & maleficorum ſceleri-

[a] lib. περὶ τῶν ἀναφερομένων ἐν εἴδει νόμων.

bus Philo naturalem Magiam, id est, Physicam ab incantatorum magorum præstigiatorumq; magia distinguit exorcismis & incantationibus abutentium, odia capitalia amicis ingerentium, aliaq; scelera incredibilia committentium. Et his itaq; euidens Io. Vuieri calumnia tenetur manifestò, defendentis legem nolle vt mulieres Magæ, sed venesicæ solùm multentur morte. In hac quæstione omnium maxima diutius hæreo, vt cognoscatur an tot innocentes, vt Vuierus loquitur, absolui oporteat, & vtrum præstet calumnijs hominis insistere quàm autoritati legis diuinæ obsequi, quæ præstigiatricem die vnico relinqui vetat superstitem. Et quis, obsecro, Hebręam linguam & Dei legem melius quàm Hebræi & Prophetę intelligat? Elias autem Leuites omne ὁμώνυμον sublaturus vocem Mecaspha exponit Lamiam, qua voce Horatius[a],

[a] *in arte poetica.*

Neu pransæ Lamiæ viuum puerum extrahat aluo.

Hesychius λαμιώδεις γυναικὰς nominat: etsi Eustathius in Homerum scribit[b] voce Lamiæ significari dæmonem specie muliebri, eodemq; sensu ait Philostratus Lamiam pueros deuorantem Corintho ab Apollonio Tyaneo expulsam esse. Vuierus dicit Scripturam sacram nusquam Lamiarum meminisse: certè, nam vox Græca est, at testamentum vetus scriptum Hebraicè: Esaias verò ob sortilegia Babylonem detestatus ait non esse mansurum lapidem vnum alteri impositum, prout re uera effectum est (iamdiu enim non potuit quisquam lapidem vnicum è ruderibus ostendere illius oppidi, cu-

[b] *in Odyss. 13. num. 33. vide Dion. Chrysosto. in Lyb. fabu. in vita Apollonij.*

di, cuius ambitus fuit milliarium triginta, siue itineris tridui, vt narrat Herodotus) sed illic Satyros & Dæmonas saltaturos esse, & ibi commoraturam Lamiam. Hebraicè vocatur לילית, lxxij. interpretes ἐμπούσας vertunt, Latini Lamiam eodem sensu. Cùm autem plerumque Dęmones spectentur in desertis locis, prout est maxima ex parte Africa, Lamiam in historia Africana describit Dion similem feræ habenti vultum fœminę elegantissimũ, mammas & pectus pelliciendis viatoribus regenti, modestis & gratis oculis: cæterùm loco pedum habere serpentis caput, & squamigerum serpentem esse, qui hominem cum primùm accessit vorat auidissimè: quò referri potest illud Ieremiæ, Lamiæ nudarunt vbera, Threno. 4. ideóque isti spiritus voratores appellantur siue Lamiæ παρὰ τὸ λέλαιμμαι, aut à voce λαιμὸς, id est, ingluuies, vt ait Porphyrio[a]: & eodem iure piscis omnia deuorans, etiam homines integros, teste Nicandro Colophonio[b], appellatur Lamia: cumque Sagæ humanum sanguinem hauriant auidissimè, eas Apuleius nominat Lamias. Sic ea nominatur quæ sectis faucibus Socratis (id sodalis Apuleij nomen) accubantis ei atque dormientis sanguinem excepit vase & obduxit plagã: quod experrectus Socrates se nõ sentire dicebat ludificabaturque & postridie tñ vita defunctus est. Huc illa pertinet Salomonis allegoria, Aquilã pullos sanguine pascere, id est, Satanã isto cibo subditos suos educare: & à dæmonibus spiritibusque malignis amari sacrificia scribit

[a] in illud Horat. neu pransæ L.
[b] apud Eustath. in Odyss. 13.

Porphyrius libro περὶ ἀποχῆς τῶν ἐμψύχων, nō indigno qui latinus fiat. Quamobrem Deus populū suum à sacrificijs dęmonum auocare volens, sanguinem super altare & ad dexteram eius effundi iubet: atque vt omnes intelligant id à se iuberi vt populum suū ab impijs illis scelerib. abstrahat, sic ait, Nec vobis vnquam deinceps accidat vt euntes sacrificetis diabolis & Satyris, quos sequuti commisistis idololatriam & adulteria. Solebant enim (ait R. Moses Maymonis[a]) dæmonib. sacrificare sub arboribus & collibus, partemque sanguinis in fossam inijcere, ad cuius ambitū conuiuabant cum malignis spiritibus. Sic accipimus illud legis diuinę caput[b], Ne comedatis super sanguine, & præstigiatores ne sitis. Hebræa verba sunt על הדם, quę interpretes vertunt *cum sanguine* præter naturam præpositionis על significantis super, quia videlicet morem illum non animaduerterant quem R. Maymonides scribit à Chaldæis profectum esse. Itaque Propheta Nahum[c] scortum Babylonis metropoleos Chaldæorum detestatus, dicit Babylonem præstigijs potentem esse, & omnes populos terræ pręstigias suas docuisse: vbi Propheta vocibus ijsdem vtitur בכשפות & מכשפים, quæ R. Dauid Kimhi interpretatur בעביתם pari Magorum significatione, & Chaldęus Paraphrastes Ionathan Vrielis filius exponit חרשין, id est, sortilègia. Hic enim & tollit homonymiam, & verum illustrat Scripturæ sensum. Id autem foret ineptum, si quis venena populis & Regib. terræ à Babylone subministrata diceret, cū sit v-

[a] lib. 3. more nebocim.

[b] Leuit. 19.

[c] Nahum. 3. 4.

ſit vbique veneni copia, vt Plinius expoſtulat: Ba-
bylonios verò Magorũ principes exſtitiſſe apud
omneis conſtat, & inter Cræcos Latinosq́ conue-
nit eam ob cauſam Chaldęi nomine ſortilegum ſi-
gnificari, diuinum, magũ: Sic Heſychius, χαλδαῖοι, [a] Lib. de diui-
τὸ γένος τῶν μάγων: ſic ſępe Tullius [a], ſic leges noſtrę [b], nat.
ſic etiam Scripturæ ſacræ [c]. Nam cùm in libro Re- [b] l. nemo de ma
gum dicitur Iezabelæ Reginæ Samariæ ſortibus leſic. & mathe.
inquinata fuiſſe terra, legitur vox illa מכשפים, quia C.
non poſſunt venena intelligi: cùm Prophetas Dei [c] Daniel. 2.
(quos odio capitali oderat) & Nabothum aper- Eſai. 47.
ta vi, non autem venenis tolli curauerit, & ex quo 1. Reg. 18.
Saga in Samariam inuexit Magos (vt Medea Re-
gina in Theſſaliam) ſexcentos annos Samaria hoc
modo referta manſerit, adeò vt vulgo diceretur,
Samaritanus es, diabolũ familiarem habes: quam
calumniam aduerſarij impegerunt Chriſto [d]. Hinc [d] Ioan. 8.
Simon ille cognomento Magus, magiſter Menan
dri. Vuierus autem caput iſtud diuinæ legis, *Præ-
ſtigiatricem ne ſinas viuere* [e], petens calumnijs, non a- [e] Exod. 22.
nimaduertit quid cauſæ fuerit cur lex nõ dicat prę-
ſtigiatorem: quod tamen non eo conſilio dixit vt
Magis, medicis, & Pharmacopœis ignoſcat ſi fue-
rint uenefici, quib. notiora ſunt venena quàm mu
lieriqus, ſed eo pacto Lex Dei innuit hoc malo nõ [f] Libro Pirke
perinde inquinari viros, & pro viro vnico quin- aboth.
quagenas mulieres ex eo laborare: vt in prouer- [g] lib. 25. ca. 11.
bio Hebræorum eſt [f], quo plus mulierum, eo plus
magorum eſt, רב מכשפים ברב הנשים Quamobrẽ ſcri-
bit Plinius [g] fœminarum ſcientiã in veneficio prę-

ùalere: quod vocabulũ de veneno accipi nõ oportere idẽ autor demonſtrat exẽplo Circes homines in beſtias transformãtis, q̃d omnia mũdi veneficia nõ eſſent effectura. Quintil. etiã hãc præſumptionem affirmat eſſe [a], Latrociniũ in viro facilius, ait, veneficiũ in fœmina credã. Legant omnes eorũ libri qui de Magis ſcripſerũt, fœminę quinquagenę cõperientur Sagæ aut dęmoniacæ vnius viri loco, vt antè diximus. Hoc aũt mea ſentẽtia nõ ex ſexus fragilitate accidit: nã inexſuperabilẽ peruicaciã in pleriſq; cernimus, eaſq; ferẽdo quæſtiõis tormẽto ſæpe viros antecellere: vt cõiuratione in Neronẽ fuit exploratum [b] & poſt mortẽ Hippiæ Athenarũ tyrãni (cũ fœminæ ſibi ipſis linguas præciderẽt vt omnẽ veritatis conſequẽdę ſpẽ tortorib. eriperẽt) & plurimarũ q̃q; fœminarũ martirijs. Illud maiorẽ veri ſpeciẽ habuerit, ſi dicamus iſtud vi brutæ cupiditatis effici q̃ eò fœminã redigit vt perfruat̃ ſuis cupiditatib. aut ſeſe vindicet: qua ex cauſa videtur Plato inter virũ & animantẽ brutã, fœminã collocauiſſe. Etenim grãndiora eſſe videmus fœminarũ viſcera quã virorũ, qui nõ perinde feruẽt cupiditatum violẽtia: hominũ verò capita craſsiora, q̃a plus cerebro prudẽtiaq; valẽt q̃ fœminę. Hoc illud eſt q̃d poetæ olim figurabãt, cũ Palladẽ ſapiẽtiæ Deã è Iouis cerebro natã ſine matre dicerẽt, vt oſtenderent nunquam à mulieribus manare ſapientiã, quę naturam brutarũ animantiũ accedunt propiùs: nã etiam fœminam quæ ſeduxit virũ, Satanas primũ aggreſſus eſt. Prętereà ſic Deo viſum fuiſſe ſtatuo in ordi-

[a] in declamatione.

[b] Tacitus li. 14.

in ordinem cogere & debilitare Satanam, cùm facultatē plerumq; ac inprimis ei concederet in creaturas indigniores, puta serpentes, muscas, & alias quæ lege Dei immūdæ dicunt esse, deinde in alias similiter expertes ratiōis potius quàm in homines, tū in fœminas potius quā in viros, postremò in eos potius qui vitam more pecudū brutarum transigunt quā in cęteros. Adde quòd Satanas fœminarum opera viros & liberos eodem pertrahit. Stabit itaq; diuinę legis constitutio, pręstigiatrices statim morte multari oportere: & Vuieri calumnia cōtra legem Dei & magistratus probè officio fungentes repudiabitur. Vuierus enim assentitur [a] Sagis communicatiōem cum diabolis & pactum intercedere, easq; ope diaboli nō pauca scelera committere: idē verò libro de Lamijs modò pactionē interuenire negat, modò probari non posse ait, modò Sagarum confeßioni non esse habendā fidem, falli quę putant ea fieri à se quę pro confeßione dicunt, eas morbo melancholico infestari. Atq; hūc prætextum imperiti & Magi adhibent, vt effugiū paribus afferant, regnumq́ue Satanę adaugeant. Quicunque antehac dixerunt id esse à melancholia, non esse dęmonas putauerunt, nec fortasse dęmonas Deum've vllum crediderunt subsistere. Vuierus autem Deum fatetur esse, fatētur etiā diaboli (vt in Scriptura legimus) & de potentia illius contremiscunt: fatetur etiam omnibus scriptis bonos & malignos spiritus existere, quibus cum hoīe societas pactumq; interuenit. Et quare Magorum expor-

[a] *lib. 2. de præstig. cap. 4. & 8. & 34. & li. 4. cap. 14. & lib. 5. cap. 9. & sæpe alibi.*

exportationes, maleficia, actionesq; mirabiles oportuit acceptas ferre melancholiæ: quare (id q̊d eſt incredibilius) fœminas melancholicas efficere: nam id eſſe admirandum notauit antiquitas ac inauditum potiùs, cùm nunquam fœmina ex melancholia aut vir gaudio moriatur, ſed contrà fœminas complures ſumma lætitia enecet[a]. Certè Vvierus, vt eſt medicus, non poteſt ignorare humorē fœminæ planè aduerſari aduſtæ melancholiæ vnde furor naſcitur, ſiue à bile flaua aduſta oriatur, ſiue à ſucco melancholico, vt inter omneis medicos conuenit: Vtrumq; enim procedit à calore & ſiccitate nimia, vt Galenus ſcribit libro de atra bile. At fœminæ frigidę à natura & humidæ ſunt, vt idem autor, omnes Græci, Latini, & Arabes vno cõſenſu docent. Ideoq; Galenus[b] ſcribit virum calida & ſicca conſtitutione in regione calida & ſicca per ęſtatem in melancholiæ morbum incidere: cùm tamen Olaus magnus, Gaſpar Peucerus, Saxo Grãmaticus, & Vvierus ipſe cum Germanicis omnib. Magorum Quæſitorib. aſſentiantur ſub Arcton vbi congelaſcit mare, in Germania, per Alpes, & apud Allobrogas omnia Sagis circumfluere. Populos autem Borealeis conſtat tam abeſſe à melancholia, quàm abſunt à pituita Afri. Illos enim albos eſſe videris, virentibus oculis, rufis & tenuib. capillis, rubicunda facie, hilares & loquaces: quæ omnia humori melancholico planè aduerſantur. Quinetiam Hippocrates libro ἐπιδημιῶν primo & Galenus ibidem confirmant fœminarum in genere cer-

a Plinius lib. 7. Valerius Max. Solinus.

b lib. de atra bile.

re certiorem esse quàm virorum valetudinem ob profluuium menstruum quo ab innumerabilibus morbis vindicantur. Nunquam fœminę, ait Hippocrates, podagra, nunquam pulmonum exulceratione, Galenus inquit[a], nunquam epilepsia, aut apoplexia, aut phrenesi, aut lethargo, aut conuulsionibus, aut tremore infestãtur dum menses profluunt. Et quamuis dicat Hippocrates[b] comitialium & dæmoniacorum morbum (quem vocabant sacrum) naturalem esse, hunc tamen pituitosis solùm ait accidere, biliosis nunquam: quod Vuierus medicus non potuit ignorare. Fœminas autem ferè dæmoniacas potiùs esse quàm viros suprà demonstrauimus, & Sagas sæpe corpore exportari, sæpe ἐκστατικῶς abripi modis diabolicis, animaq; à corpore separata, & corpore rigente experte sensus. Illud verò magis ridiculum, quòd Sagarum morbus dicit̃ à melancholia procedere, cùm morbi ex melancholia nati periculo semper coniuncti sint[c]. Verumtamen videmus Sagas in arte ista quadraginta annos aut quinquaginta versatas inde à duodecimo ætatis anno (vt Ioanna Haruilleria, quę viua cremata est die xxix. Aprilis M. D. LXXVIII. & Magdalena Crucia Cordubensis Abbatissa in Hispania M. D. XLV.) familiaritatẽ coluisse, & consortium cum diabolo habuisse, illã quadraginta, hanc triginta annis. Necesse est itaq; Vuierus fateatur insulsum esse, indignũ medico, & crassissimæ ignorantiæ vitium (etsi ignorantiã quid dico?) si melancholici morbi fœminis tri-

[a] lib. de venæ sectione.

[b] lib. de morbo sacro.

[c] Galen. lib. de atra bile.

buuntur, quibus illi non magis competunt quàm laudabilia effecta temperatæ melancholiæ, quæ virum (vt prisci omnes philosophi & medici annotarunt) sapientem, modestum, & consyderatum efficit [a]: nam affectiones istæ non mulieri amplius quàm ignis aquæ cohærere possunt. Salomo [b] quoque ante omnes temperamenti muliebris peritissimus se vidisse ait de millenis viris sapientem vnum, sed ex omnibus fœminis ne vnam quidem. Nunc igitur lymphatorum hominum errorem omittamus, qui fœminas statuunt esse melancholicas. Etenim VVierus ipse videns suum illud velum melancholię certissima demonstratione sublatum esse & euidentissima veritate tot diuinarum humanarumq; legum, tot gentium omnium & populorum historijs, tot confessionib. voluntarijs aut vi extortis, tot iudicijs, conuictionibus, condemnationib. executionib. ab annis ter mille toto orbe terrarum editis: alteram technam sed obesiorē cōmentus est, vt Magorū supplicia impediat: cùm Sagas dixit [c] à diabolo seductas esse, eiq; persuasum esse quod ipse fecerit id ab eis effici. Itaq; in speciem se vehementissimè Satanæ aduersari simulat, re cōseruat Magos, id est (vt paucis explicemus) colludit verbis cum Satana, reipsa verò amplitudinem & potestatem illius stabilit, cùm non ignoret magistratui neq; iuris dicūdi, neq; diabolos prehēdendi facultatē esse. Atqui hoc argumento absoluunt̄ non solū Magi, sed etiā occisores omnes, latrones, incestuosi, parricidę, & qui-

[a] Arist. in problem. sectio. 30. princip.
[b] Prouerb.
[c] cap. 4. & ca. vlt. de lamijs.

quicunque ab hoste humani generis ad maleficia committenda impelluntur. Deinde verò laudibus effert mirificè [a] multam in Papali Camera imperatam, quæ ad veniam consequendam binûm ducatorum est in quamq; pœnitentem Sagam: tum dicit alibi [b] si defenderet non solùm ex lege Dei non esse mortem Sagis irrogandam, sed ne vllam quidem Sagarum mentionem extare in Scriptura sacra, ipsum non facilè conuictum iri. Hic ego testē appello Deum & legem ipsius ad istum hominem euincēdum, appello sexcentos Bibliorum locos [c]. Imò verò vt cernamus oculis nihil esse coram Deo tam abominabile, nihil frequentius in Scriptura sacra prohiberi, Baleham à Deo inspiratus, quamuis summopere instante Balaco Moabitarum Rege ne faceret, populo Israelis benedixit, & tanquam Propheta rationem reddidit: nam neque incantator est, inquit, neque Magus in isto populo, sed Deus ipsi cùm opus est exponit voluntatem suam: Cúmque Deo placuit ostendere quantopere à magicis sortibus abhorreret, inquit, Cauete vobis pro vita vestra, ne sequamini consuetudines abominandas istarum gentiū quas excidi è terra propter sortilegia, magicas artes, & diuinationes, atq; ibidē nouē recēset genera quib. reliqua continentū [d]. Sed illud inprimis oportet obseruari, non homicidij, parricidij, incestus, tyrānidis, idololatriæ noīe Deū dicere populos illos à se exterminari, sed ob sortes magicas: & q̊niā populi suos liberos diabolo Moloch cōsecra-

[a] lib. de lanijs cap. 24.

[b] lib. 3. de prestig. cap. 25.

[c] Exod. 7. & 8. & 9. & 22. Leuit. 19. et 20. Deut. 18. 2. Reg. 9. & 21. & 23. 2. Paralip. 33. Esai. 8. & 34. & 47. Daniel. 2. Miche. 3. & 5. Ezech. 13. Iere. 19. 23. 27. & 50. Actor. 16. Nahum 3. Num. 23.

[d] Deut. 18.

bant ad facienda ſortilegia ſua, Deum præcipere vt quiſquis rem iſtam abominandam commiſerit lapidibus obruatur[a], morte omnium (vt R. Maymonides ait[b]) crudeliſsima: tum verò Deum adijcere ſe furorem ſuum immiſſurum contra populũ qui impune ſcelera iſta abire ſiuerit. Itaq; volens Samuel grauitatem peccati regi Sauli exponere, peccatum, inquit, tuum æquè magnum eſt ac magorum crimen: Similiter vt demonſtretur quantopere Manaſſem Regem Deus exhorruerit, ſcriptũ eſt Manaſſem ſuis execrãdis ſceleribus prouocaſſe Deum, atq; ſubijcitur eum fuiſſe magum, & conuentionem cum diabolis iniuiſſe: itaq; ſpoliatum fuiſſe regno, & numella in carcere fuiſſe coercitum. Et quamuis eum poſteà pœnituerit, eo tamen exſtincto poſt annos quinquaginta Ieremiæ dixit Deus[c], Igne & cædibus delebo iſtud oppidũ propter execrabilia ſcelera Manaſsis Regis: de loco verò Topheth vbi Satanæ ſacrificauerat dicitur is fore locus cædium ad vindictam iræ diuinæ (vt contigit) exercendam. Similiter libro IIII. Regum cap. xvij. dicuntur decem tribus exterminatę & in exilium raptæ, quòd in res magicas & ſortilegia incumberent. Atq; hos quidem locos apprimè conuenit obſeruari: nititur enim hoc vno crimine decem tribuum captiuitas: de duabus autẽ reliquis tribubus, dicitur Deus (qui ad vltiones eſt tardiſsimus) poſt annos quinquaginta ſortilegia Manaſsis vindicaſſe, cùm igne cędibusq; permiſta fuerunt Hieroſolyma & duæ tribus deportatæ.

[a] Leuit. 20.
[b] lib. 3. more nebocim.
[c] Iere. 19. et 15.

tatę. Alibi verò dicit[a], Gladius ad diuinos, gladius ad Chaldęos: & apud Micheā[b], delebo è terra magos diuinosq́: Et cū Esaias euersionē Babyloni minat̃, cædes & incēdia, oīes hę calamitates, inq̃t, euenient tibi propter amplitudinē scelerum tuorū execrabilium quę commisisti cum Magis tuis. Denique infinitum esset omneis sacræ Scripturæ locos minutatim expendere: vt missos faciamus Doctores, Legislatores, Philosophos, Historicos exēplis circumfluēteis, ex quibus apparet magos post omnem hominum memoriam Deo & hominibus visos fuisse execrabiles. In hanc quoq; sententiam suprà annotauimus ab Augustino scribi, supplicia contra Magos ab omnibus sectis decreta esse: vt demōstraremus Vvierum quidem legisse optimè & intellexisse pœnas diuinis & humanis legibus cōstitutas, sed de industria appetiuisse cauillis atque calumnijs, cùm eas non de Magis dixit, sed de veneficis solùm agere. Iam igitur videamus quid Lamiarum nomine intelligat: in hoc enim vertitur tota disputatio. Hæc Vvieri definitio[c]. Lamia est quæ ob fœdus præstigiosum aut imaginarium cum dæmone initum, propriè ex suo delectu, vel maligno dæmonis instinctu impulsúve, illiusqúe ope qualiacūq; mala vel cogitatione, vel imprecatione, vel re ludicra atq; ad institutū opus inepta designare putatur: id est (vt paucis contraham) Saga est quæ putatur fœdus habere cum dæmonibus, & id quod non facit ope eorum facere. Hic verò nemo non videt, si multum Vuierus ab arte

[a] Ierem. 50.
[b] Miche. 5.
[c] lib. 7. de præstig. cap. 1. & lib. de Lamijs, cap. 5.

medica aberrauit cùm de melancholia fœminarũ ageret, eum iterũ errare in ratione Dialectica & lõgè grauiùs, cum definitionem in imaginatione ponit: proprium enim definitionis munus est vt tanquã digito pertingat & cõmonstret oculis germanam rei naturam siue essentiã cuius est definitio. Id verò magis est ridiculũ, quod in definitione sex disiũctiões coaceruat: cũ vitiosa sit definitio, ait Arist.[a] quæ vel vnicam disiunctionẽ continet, velut si dixeris, occisor est is qui percutere putatur, aut occidere, aut ludificari alterum. Huic persimilis est Vvieri definitio. Atqui si ea Saga est quæ putat̃ esse, & non est Saga aut Lamia, certè nec fuerunt de Lamijs scribendi libri, nec peruestiganda rei quę nõ est definitio. Primùm.n. quęritur vtrũ id quo de agitur sit in rerũ natura, nécne. i. an sit, tum quid sit, deinde quale sit, postremò cur sit. Librum igitur Vvieri de Lamijs deleri oportuit, non aũt rei quę nusquam est definitionẽ poni: qui lapsus in re philosophica est vitiosissimus. Vvierus tñ sortilegũ[b], quem magum infamem vocat, definit eum qui conatur accersere & inuocare diabolum, vt se exhibeat & ad postulata respondeat. Hęc paucis placuit annotare: nam Vvieri definitio paginam propè continet, ac disiunctiones duodecim. Non ita facilè conuinci Petrus de Appono potuit, qui Dęmonas existere non audebat confiteri, tum vt eleuaret opinionem vulgi (nam magus habebat̃ vulgo) tũ vt alios eodem perduceret: at Vvierus postquam confessus est esse malignos spiritus, etiamque

[a] lib. 6. Topic.

[b] lib. 2. de prę-stig. cap. 2.

indicem

indicẽ eorũ conſcripſit ad fin. lib. de præſt. Magis
præterea cõfeſſus eſt cõmunicationẽ cũ Satana &
fœdus intercedere, mirũ eſt profectò ꝙ idẽ negat
Sagã cũ Satana fœderatã eſſe, idq́ totũ imaginariũ
aſſerit, cùm diſertè lex Dei Sagę cũ maligno ſpiri-
tu fœdere iunctę meminerit. Quia verò Inquiſito-
res quinq; [a], qui ſummatim infinitum Sagarum nu [a] in malleo maleficarum.
merum conſcripſerũt quę in Germania ipſis auto-
rib. fuerũt neci traditę, cõpererunt ex confeſsione
omnium eas cum Satana fœdus cõſertis manibus
pepigiſſe, hic Vvierus[b] adducit fieri non poſſe vt [b] lib. de Lamijs,
cõſerãtur manus, quia dęmones, inquit, nõ carnea cap. 7.
ſed ſpirituali cõcretione cõſtãt. Atqui vox cõcre-
tionis naturæ ſpirituũ omnino aduerſatur: nihil
eſt, ait Tullius[c], in animis cõcretũ, nihil miſtũ: idq́ [c] in Tuſcul. qu.
ex Ariſtotele[d], qui intellectum vocat ἀμιγῆ καὶ ἀπαθῆ. [d] li. 2. de anim.
Quòd ſi in ſpirituũ natura concretio admittit, id
quoq; fatẽdũ erit eis eſſe corpora: vt fecit Auguſti
nus ſequutus definitionẽ Apuleij, qui dæmonas
vocat natura corporeos, itẽ Philoponus Peripa-
teticus[e], Porphyrius,[f] Iãblichus[g], Plethõ, Pſellus, [e] lib. de anim. [f] lib. περὶ ἀποχῆς τῶν ἐμψύχων.
Plotinus Academici, & Gaudentius Merula hoc
vno argumẽto freti quòd res incorporea non põt [g] lib. de myſte.
quicquam à corporea perpeti. Itaq; Baſilius ipſe æ-
què Angelis ac Dęmonib. eſſe conſtituit corpora,
eademq́ occaſione veteres dixerũt dęmonib. diui
ſionẽ cõtingere. Cõmunis verò Theolog. opinio,
ac nominati Ioan. Damaſc. Greg. Nazian. Thom.
Aquinatis[h] & Magiſtri ſententiarũ eſt dęmonas &
Angelos eadem natura eſſe, omnes formas puras [h] lib. 3. ſenten.

& ſim-

& simplices: quãuis in eam quoq; rem consentiũt, bonos & malignos spiritus sibi cùm opus est, formare corpus aspectabile, vt id σωματικῶς efficiant quod volunt. Plena est Scriptura exemplis, vt visionis Abrahamo oblatæ, Iacobo, Mosi, Eliæ, Manohe, Abacucho, Tobiæ, alijsq; innumeris: pleni sunt libri Iamblichi de mysterijs Aegyptiorum, Plutarchi [a], Procli, Porphyrij, & Plotini, denique omnes totius antiquitatis libri ad nostrum vsq; seculum: vt Oalus magnus scribit frequentissimè in regionibus singulis ad Boream sitis spiritus spectari humana forma, qui tangũt hominũ dexteras, posteaque euanescunt. Verũtamen ponamus nec naturæ concretionẽ in dæmonib. esse, nec eos corpus vllũ assumere, sed naturas esse puras, simplices, & planè disparatas, vt de Angelis siue intelligẽtijs loquitur Aristoteles: Vuierus tamẽ negare nõ potest quin velit illudere, cũ argumẽto isto abutit vt probet nullum pactũ hominib. nullam conuentionẽ cũ Satana intercedere. Etenim ad conuentionẽ simplex cõsensus sufficit, qui cõsensus sine stipulatiõe, sine verbo, sine scriptura, oculo & nutu solo, ait lex [b], fieri potest. Imò Vuierus ipse annuit Magos pacisci & conuentionẽ inire cũ Satana, & hũc eos alloqui & respõsa dare: Cur verò Magos potius quàm Magas? nam lex Dei de Magis fœminis disertè loquitur & nos fœminas exemplis innumeris infestiores hoc malo quàm viros esse suprà commonstrauimus. Amplius etiam Vvierus assentitur [c], dæmonas sibi corpora hominum bestiarumq; assumere: adeò

[a] lib. περὶ τῶν ἐκλελοιπότων χρηστηρίων.

[b] l. nutu. de legat. 3. ff. lib. 2. de præstig. cap. 2.

[c] lib. de Lamijs, cap. 16. & lib. 3. de præstigijs, cap. 12. & lib. 4. cap. 14.

adeò vt ex ſcriptis ipſius iudicari queat contradictio, & ἀνακόλουθοις concluſionum ipſius vinci. Nobiſcum enim in eo conuenit, quòd Dæmonas tradit exportare homines & in aera efferre ſine corpore: cuius rei plurimas adducit hiſtorias [a], & viſas à ſeipſo narrat. Ridet quoq; Vuierus [b] ſuauiter Magorum cum Dæmonibus copulationem, quam omnis antiquitas omnesq; populi certiſsimam eſſe duxerunt & Theologi confirmarunt: Auguſtinus ipſe libro xv. de ciuitate Dei, magnę impudētiæ ſcribit eſſe ſi quis hoc negauerit. Hæc illius verba, Dæmones creberrima fama eſt, quos Latini Incubos, Galli Duſios vocant, mulierum attentare atq; peragere concubitus: & hanc aſsiduè immūditiam & attentare & efficere plures talesq; aſſeuerant, vt hoc negare impudentiæ eſſe videatur. Cōſtat apud omneis nō eſſe moris vt fœminæ de ſcortationibus ſuis glorientur: qui ergo faterentur illę rem ſibi fuiſſe cum diabolis, niſi ita ſe habuiſſet? Omnes autem Germaniæ, Hiſpaniæ, Galliæ, Italiæq; Iudices monumentis literarum conſignarūt, & nos legimus Sagas omneis iudicio ipſorū condemnatas, fuiſſe confeſſas & in ſuis confeſsionib. ad mortem vſq; perſtitiſſe, compluresis etiam quibus venia data eſt dixiſſe copulationem ſibi fuiſſe cum dæmonibus, & frigidum illorum ſemen expertas eſſe, vt ex libro Quæſitorum quinq; [c] (per quos innumeri fuerunt ad mortem damnati) & ex Paulo Grillando [d] didicimus. Demonſtraui ſuprà multis ſingularium iudiciorum exemplis quæ ad

[a] lib. 3. & 4. de præſtigijs.

[b] lib. de lamijs.

[c] malleo maleficarum.

[d] lib. de ſortile.

me perlata sunt, id optimè cùm factis ἀβχουνισῶς confessionibus, tum conuictionibus certis comprobari: neq; dubium est quin scortationis corporeæ cupiditas fœminas presertim ad spiritualem scortationem pertrahat. Huc referri potest abominanda illa & execrabilis impietas expressa Lege [a], qua omnes qui diabolo Pehoris sese coniunxerant, miserè dicũtur perijsse. Cumq; lex Dei [b] prohibuit ne Saga sinatur viuere, paulo pòst subijcit, qui animãti brutæ concubuerit plectatur morte. Verborum autem in lege Dei series obscurè perstringit turpia & incredibilia scelera. Sic vbi dicit, nõ offeres Deo mercedẽ meretricis aut pretiũ canis, scortorũ coniunctio cũ canib. ostendit, quã insignibus exẽplis antè demõstrauimus: & Leuitici xvij. dicit, nec cũtes ampliùs sacrificabitis Satyris vestris diabolis, post quos scortati estis. Sed cũ Vuierus medicus animaduerteret neq; oppilationẽ hepatis, neq; liẽteriã sanis & incolumib. fœminis adscribi posse, atque hũc morbũ dormiẽti solũ accidere, à tota verò antiquitate nõ solùm dæmonũ (q̃s Græci Ephialtas, Latini Incubos vocãt) cũ fœminis copulationem, sed etiã virorũ cũ dæmonib. specie muliebri, Hyphialtas vocãt aut Succubos, eamq; inter vigilandũ fieri, & in quibusdã 30 aut 40 an. perdurare, vt ipse Vuierus agnoscit: propterea nõ dixit hunc morbũ esse in Magis, sed negauit, dicẽs fœminas esse melancholicas quę id se putãt facere quod nõ faciũt. Atqui nunquã ex eis cremant furiosæ [c]: sed fraus in eis cernit, discretio, iudiciũ, quo negãt con stanter

[a] Deut. 4.
[b] Exod. 22.
[c] l. diuus. de offic. præsid ff. l. pœna. §. sanè de parricid. ff.

ſtanter factum, vt quædam faciũt, aut excuſant veniamq́ postulant, vt aliæ, aut ſe abdunt & proripiunt fuga, quæ actiones furioſorũ non ſunt. Adde quòd conuictiones, teſtimonia, comparatiões teſtium, & cõfeſsiones gentium omniũ ad Indos occidentales vſq; maximã inter ſe habent conuenientiam & ſimilitudinẽ, item Dæmonũ cum fœminis copulationes: vt in hiſtorijs Indicis legimus, & ſuprà annotauimus. Vnũ ex Vuiero libenter quæſiuerim, quiſnã iſte ſit Sagarũ morbus quo puerulos qui deprehendunt̃ occiſi putãt ſe occidiſſe, quo elixant & liquant eos vt pinguedinẽ ex eis habeant, vt fatentur illę & ſępe compertæ ſunt. Imaginant̃ (ait Vuierus [a]) ſed id totum effeciſſe, falluntur tamen: Cui verò in tam execrando ſcelere fides habebitur, niſi oculis habeatur? niſi ſenſui? niſi tactui? niſi inculpatis teſtibus? niſi confeſsionibus voluntariè aut ad quæſtionis tormenta factis? niſi denique euidenti & permanenti facto, vbi fuerint deprehenſæ? Sprangerus ſcribit [b] obſtetricem vnam quæ frequẽter aderat puerperijs, in Conſtantienſi agro fuiſſe morti traditam eo quòd XLI. pueros recentes ab vtero necauiſſet, inditis clàm in eorum capita grandibus aciculis. Eadem parricidia à Medea Saga legimus fuiſſe perpetrata, cũ modò fratrem, modò ſuos ipſius liberos occideret. Sortes quoque Magicas Canidiæ apud Horatium legimus [c], Erichthonis apud Lucanum, buſones, angues, oſſa, quæ Sagę noſtræ plerumq; ferunt & quibus comperiũtur inſtructæ. Nulla ſors

[a] lib. de Lamijs cap. 8.

[b] in malleo maleſic.

[c] lib. Epodon. ode 5.

magica est quam Orpheus ante annos ferè ter mille non descripserit, & Homerus ex parte, quam lex Dei ante annos ter mille quingentos non annotauerit. Suprà ex Ammiano exemplum Magi adduximus, qui mulierem grauidam execuit vt haberet fœtum, Valente imperium obtinente. Ante annos c. Raziorum Baro conuictus est quòd post multas puerorum cædes vxorem suam prægnantem conatus sit discindere, vt satanę sacrificaret filium, id'q; edoctus à Satana, cui nihil gratius potest accidere: non autem vt pingue haberet ad res detestabiles consumendum. Ista Satanæ est persuasio, vt Magos adducat ad parricidia: nam pingue infantis defuncti ex natura lege ineptum esse suis rebus prædicant. Demonstrauit modò id exemplũ quod adducebamus puerorũ xli. quos interemit Saga, nedum baptizatos, sed Satanæ cõsecratos. Vvierus autem simulans se nihil eorum credere quæ tam bene quàm magister ipsius Agrippa nouit, ausus est scribere ac potiùs fingere se Baptistæ Portæ Itali opinionem sequi, eumq; summopere laudibus euehit. Scribit tamen iste Sagas sibi confessas esse vnguentum à se ex pueris elixis & liquatis fieri, & pharmaca quædam adhiberi, quæ hic dissimulari præstat: Sic reipsa docet parricidia ista committere, id'q; ex falsa diaboli persuasione, hoc vnguento fieri vt homines huc illuc transuolent. Sagæ autẽ Gallicæ nec agiliores nec leuiores sunt Germanicis aut Italicis: verumtamen pars earum maxima (vt in Cenomãnis, Verberianis, Lognia-

nis a-

nis apud Potezanos quas antè obseruauimus) scopis solùm quos inter crura ponebãt & verbis quibusdam vtentes in aera subitò attollebant: & Paulus quoque Grillandus earum plurimas quas in Italia necari vidit confessas narrat hircum ipsis præ foribus adesse, quem conscendebant exportandæ sine pingui vnguentóve vllo. Baptistam Italum in libro de Magia, id est, sortilegio, & Vvierum in id videmus incumbere, vt istud vnguentum esse doceant facultate naturali & soporifera, ne quis periculum dubitet facere. Etenim herbæ soporiferæ sunt mandragora, papauer, solanum mortiferum, hyoscyamus, cicuta: at nũquam medicus Græcus, Arabs, aut Latinus extitit, qui dorso, brachijs, cruribus vnguenta imposuerit quibus eo vsque hominem soporaret vt planè careret sensu. Sin aũt quid extrinsecus adhibuerit, frontale fortasse fuerit ex seminibus frigidis quæ mistionib. & infusionibus emendantur. Pingue verò (vt medicorum placitis exponitur) calidum est & inflammat natura sua. Quo igitur pacto afferret somnũ, siue dorso siue brachijs adhibitum? somnum enim faciunt venæ carotides sanguinem à corde ad cerebrum exportantes, & lenis humorum fluxus (qui vt vapores in aerem, sic in cerebrum ascenderunt) suauiter in partes cordi adiunctas recidens. Verùm vt doceamus animam à Satana extra corpus abripi, tanquã si vitę & sensus expers relictum esset (quemadmodum in capite de ecstasi disseruimus) neque id sommo simplici adscribendũ esse, omnia simplicia so-

porifera manifestum est impedire non posse quin homo, quãuis soporatus & sepultus somno, ignẽ cuti admotum sentiat: magos verò in ecstasin abreptos nec ignem sentire nec dolorem vllum est exploratissimum, vt suprà demonstrauimus, in locum Virgilij agentis de Saga,

—quæ se promittit soluere mentes.

Alio quoque argumento quod nullę machinæ labefactare possunt, confirmamus neque id vnguentum efficere, neque somnũ esse, sed verè animã extra corpus abripi: nempe quòd omnes qui sic rapiũt post semihoram redeũt, aut simulac videt ipsis: hoc verò homines narcoticis soporati nõ possunt, sed vnum duos've interdũ dies obruti somno permanent. Vsus præthereà comprobauit homines ecstasi abreptos (vt antè ostendimus[a]) veritatem rerũ ad centesimum milliare gestarum annotare. Illud verò notari conuenit, vnguenti illius confectionem quam autor Magiæ naturalis docet, non ex simplice vllo soporifero constitutam esse, sed ex periculosis venenis compluribus. D. Augustinus de hac ecstasi (quam certam esse & indubitatã affirmat) loquens, & vires diaboli admirans, Serpit, inquit, hoc malum dæmonis per omneis aditus sensuales, dat se figuris, accommodat se coloribus, adhæret sonis, odoribus se subijcit. Si ergo dæmones iustissimè annuente Deo animam à corpore separare possunt, ecqui non possent eos corpore exportare? Illud enim multo plus habet admirationis, si soluta anima separabitur à corpore atque eodem

[a] in c. de ecstasi.

eodem reuerteretur, quàm si corpus animaq́ simul à diabolo auferatur. Equidem istam ecstasin siue aphæresin secundum legis diuinæ testimonia validissimum esse argumentum iudico, quo demonstremus animas immortales esse, & Aristoteleam illam decidamus hypothesin[a], animam si quid potest sine corpore immortalem esse: corpus enim Magorum principes (qui id experientia, vt Orpheus, cognouerãt) carcerem dicunt animę, Empedocles & Zoroastes nobilissimi sua ętate Magi sepulchrum vocant, Plato σῶμα, corpus, tanquam σῆμα, monumentum, appellari putat, quod Socrates animæ cauernam appellabat[b]. Ad argumenta & rationes istas, quas Vuierus non soluit, adest clarorum virorum omnium ab omni seculo autoritas Plutarchi[c], à quo plura & numerabilia exempla afferuntur, Plotini[d], Plinij[e], Augustini[f], Thomæ Aquinatis[g], Doctoris Bonauẽturæ[h], Durandi, Theologorum deniq́ omnium, item Syluestris Prieræ, Pauli Grillandi,[i], & quęsitorũ quinq́ Germaniæ[k], qui de innumeris Sagis iudicia habuerũt, & acta earum breuiter in librum vnum retulerũt. Cùm itaq́ præter autoritatem hominum tam multorum, ordinaria quoq́ ex infinitis iudicijs habeatur experientia, in quibus extant testimonia, repetitiones, comparationes testium, conuictiones, & confessiones ad mortem vsque stabiles, non isthæc pertinacia est Vuieri quòd sententiam contrariam defendit, sed maxima impietas est studiũ quo rapitur vt Satanæ regnum amplificet. Visa enim

[a] lib. 2. de anim.
[b] lib. 7. de Repub. Plato.
[c] Plutarch. in Romulo.
[d] Plotin. lib. de anima.
[e] Plinius lib. 7
[f] August. li. 10. et 21. de ci. Dei.
[g] Thom. in secunda secũdæ, q. 95. art. 5. tit. de superst. & in tract. primæ partis q. 8. & tit. de miracul. q. 16. art. 5. & 6. tit. de dæmõ.
[h] Bonauent. in lib. 3. sent. dist. 19. q. 3.
[i] Grilland. li. 2. de sort. ca. 7.
[k] in malleo malefic.

enim est sagarum probatio, quæ cùm de nocte absuissent, confessæ verum causam absentiæ suæ indicarunt. Tempus quoq; visum est, cùm ij qui recentes in illos cœtus venerãt, ope Dei implorata aut earum rerum quas videbant metu aut horrore cõcepto se procul à domo abesse compererũt ad milliaria quinquaginta aut centum, & eò reuerti maximis itineribus vnde ipsos Satanas momento exportauerat. Exempla recentis memoriæ notauimus, Lochianum, Lugdunense, Cenomãnicum, Pictauiense, Castello russanum, Lognianum, aliaque innumera apud autores à nobis adductos exposita, qui omnia simul Vuieri argumenta resecãt dicentis Magos esse melancholicos: istud enim de duobus saltem non potest dicere, qui domum itineribus maximis reuerterunt. Quamquam Vvierus [a] sibi ipsi contradicens passim assentitur Simonem Magum, cui Nero honorariam statuam dedicauit, in aerem volauisse: quod prisci etiam Doctores [b] nec pauci consignauerunt scriptis. Summę igitur dementiæ istud est, Vvierũ confiteri Simonem magum per aera volitasse, & nihilominus cõtrariam sententiam affirmare, falli nempe Magos cæteros qui se per aera exportari in cœtus Magorum putent. An minus virium iam habet Satanas quàm tum habuerit? hæc enim post mortem Christi gesta sunt. Quin etiam Vvierus ipse [c] narrat histrionem magum à se in Germania visum, qui spectante populo cœlum versus ascendebat clara luce, cum'q; vxor pedib. eũ prehenderet pariter sub-

latam

[a] lib. de lamijs, cap. 3.

[b] Ambrosius in Hexamero, Irenæus, Eusebius, Clemens in itinerario, Heges. lib. 3. de excid. Hieros. c. 2. Niceph. lib. 2. hist. eccl. c. 27. Fulg. lib. 8. cap. 11.

[c] lib. de præst.

ſatam eſſe, hac item comprehenſa ancillam ſurſum abiuiſſe: ita multo tempore in aere verſatos eſſe, corona populi attonita & miraculum admirante. Simile exemplum in Hugonis Floriacenſis hiſtoria legimus, Matiſconenſem quemdam Comitem maxima voce clamantem, amici adiuuate me, abreptũ in aera & delatum eſſe, nec deinceps viſum: ſicuti nec Romulus apparuit ex quo pręſente exercitu in aerem fuit ſublatus. Quamquam ex contextu Euangelij diſcimus Chriſtũ à Satana ad templi verticem, deinde ad cacumen montis fuiſſe exportatum: vnde Aquinas conficit id dubio procul eſſe conſectarium, nihil minus Satanam ex permiſſione Dei alijs quoq; transferendis poſſe, cùm certiſsimè apud omneis ſanos conſtet verum hominem ac non imaginarium fuiſſe Chriſtum. Ego verò ſatis habuero, ſi Vuierum ex ſermonibus ipſius & ſcriptis vicero. Idem enim [a] qui ſe homines vidiſſe ſcribit à diabolis in aerẽ ſublatos, eamq̀ue rem non eſſe abſurdam dicit: qui rem falſam ibidem ſcribit, quæſitum fuiſſe in Germania Magum qui ſe pollicebatur liberos Franciſci I. Regis Madrico ex arce educturum & ex Hiſpania in Galliam per aerem deuecturum eſſe, at nihil fuiſſe effectum, quòd metueretur ne hoc duce ruerent & ruentibus ceruices diffringerentur: qui ampliùs lib. iiij. cap. xix [b]. ſcribit diabolum cauſidici ſpecie agentem cauſam, cùm audiret aduerſarium diabolo ſeſe dedere ſi ab hoſpite pecuniam accepiſſet, dimiſsis confeſtim ſubſellijs periurium ſpectantibus

[a] *li. 2. de præſtigijs. cap. 12. pag. 6.*

[b] *de præſtigijs.*

omnibus exportasse, eamque historiam re uera in Germania confirmat accidisse: qui multis exportatorum à diabolo virorum accumulatis exemplis, id omnino certum nullaq; ex parte absurdum concludit esse: idem ergo nihilominus in libro de Lamijs rem planè contrariam asserit, eoq; pacto leuitatem sui cerebri & confusam instabilitatem omnibus vbique testatam facit. Ac multorum quidem historicorum & Theologorum repudiat fidem [a], verumtamen Legenda quoque aurea vtitur, ex S. Germani vita producens historiam, S. Germanũ ad visendam Sagarum saltationem abiuisse, inde repentè ad cubilia virorum aduenisse in quibus illæ compertæ sunt, tanquam si leuior Satana S. Germanus extitisset, ac non eadem celeritate qua deuexerat eas potuisset reuehere. Quod autem Vuierus ait non esse in propria Sagarum facultate vt tonitru immittant aut grandinem, accipio lubens: ac ne homines quidem cereis imaginibus aut vocibus enecare posse. Sed illud negari non potest, & ipse Vuierus annuit homines, bestias, fruges à Satana perdi nisi seruet Deus, idq; sacrificijs Magorum, votis & precibus, iustaq; Dei permissione inimicos suos operâ inimicorum vlciscentis. Itaque Magi ante alios supplicijs mille digni sunt quòd Deo renuntiauerint & Satanam adorauerint: & quidem grauioribus digni supplicijs quàm si suis ipsorum manibus parentes occidissent & segetes incendissent. Hæ enim offensæ contra homines sunt, ait Samuel [b], illa directè petit maie-

[a] lib.2. cap.13. de præstig.

[b] lib.1. cap.2.

tit maie-

tiæ maiestatem Dei. Multo igitur magis supplicia merentur illi qui & Deum ipsum nō obscurè prouocant offensionibus, & homines sortibus suis enecant, & fruges perdunt: ac propterea xij. tabulis in eos constituebantur pœnæ qui fruges incantassent: quod Vuierum ludificari non miror, cùm ipsam Dei legem petat calumnijs. Atqui hoc potest regeri, debuisse Vuierum de colore & hypostasi vrinæ & rebus consimilibus iudicium facere, non res sacras attingere & in diuinas humanasq; leges attētare. Etsi enim à Satana Vuierus illud fatetur fieri, minimè tamen negaturus est eum à Magis incitari, pelli, pertrahi, adiuuari, itemqúe à Satana Magos, vt ea quæ perpetrantur scelera perpetrent: quemadmodum id etiam dici nec iniuria potest, populos ardentibus Mosis, Eliæ, Samuelis, aliorumqúe sanctorum votis seruatos esse, cùm Deus ad preces eorum inclinans manum subduxerit & ab accensa ira conquieuerit. In eam ergo sententiam Magi dici possunt abominandis precibus & sacrificijs in causa esse cur tam multæ calamitates accidant. Fatetur Vuierus ipse[a] cùm famosę illius Sagæ Cliuensis meminit ad Eltanum pagum, Sibyllæ Dinscops nomine, statim vt cremata est illas viatorum infestationes destitisse, qui manu aspectabili (nihil enim ampliùs conspicuum erat) atrocissimè cædebantur: ex quo manifestum est hanc primariam illius vexationis causam extitisse, cùm effecta repentè cessauerint ea causa expugnata. Hoc enim commune in

[a] *lib. 6. de præstigijs, cap. 15.*

omni ſcientia axioma obtinet, ceſſante cauſa ceſſare effectum [a]: quemadmodum ex contrario dici potuiſſet iſtam non fuiſſe cauſam [b], ſi infeſtationes illæ perſtitiſſent. Nihilominus tamẽ apud omnes conſtat iudicium aduerſus Satanam à Iudicib. non fuiſſe latum, ſed eo vim ac potentiam illius imminutam eſſe, quòd Sagam illam ſuſtulerint quæ manum ſuam ei commodauerat, eum orauerat adorauerat que, eius que conatus adiuuerat. Biebranæ Sagæ ſuprà meminimus, quæ ad Laodunum cremata fuit anno M.D.LVI. Hęc infirmabat homines, mirifice que diſtortos reddebat, eos que, beſtias, & fruges perdebat. Sed vt primùm fuit exuſta, ceſſauerunt hæc omnia, vt ex Iudice qui de ea quæſtionẽ habuit cognouimus. Idem mihi pręterea narrauit, cùm iſta cuidam fœminæ comminata eſſet eam nunquam lactaturam, ita accidiſſe & lac eius ſubitò exaruiſſe, & quamuis multos liberos pareret, tamen vbera ſemper aruiſſe: Cremata verò Saga ſtatim copioſè lacte abundaſſe, quamuis non proptereà Satanas viuere deſtitiſſet. Ex quodam nobili honorato viro cognoui vxori ſuę ab amita impedimentum fuiſſe factum ne páreret (ſic illa moriẽs confeſſa eſt) vt ſucceſsionem liberis acquireret: Illa vt mortua eſt, hanc breui grauidam factam peperiſſe ſemel atque iterum, cùm annos iam vndecim cõiugati vixiſſent. Satanas verò (quem Vuierus ſolum in cauſa fuiſſe dicit) non erat mortuus. Hebræis coram Bahal pehore procumbentibus & orantibus eum, exarſit ira Dei in populum totum, & occu-

[a] l. adigere. §. quamuis. de iure patronat. ff.
[b] l. conditionis. §. pupillus, prin. de cõdit. & demon. ff. l. pen. ex quib. cau. maiores. ff.

& occubuerunt breui tempore viginti quatuor hominum millia. Populum autem ad iſtam idololatriam à Satana fuiſſe prouocatum nemo negauerit: Verumtamen Pinhas Sacerdos zelo honoris Dei percitus transfixit ducem cuidam Madianitidi concumbentem, quæ ad iſtam idololatriã eum pellexerat: itaq; repentè ira Dei ſedata eſt, qui Pinhaſo benedicens amplis benedictionibus, furorem ſuum accenſum contra populum ab eo extinctum eſſe pronuntiauit. At Satanas tamen non erat mortuus, quẽ Vuierus, planè excuſans Sagas, fuiſſe & eſſe autorem aſſerit iſtorum malorum omnium. Ex his igitur concludimus Sagas ϛυνεργοὺς & impellentes cauſas eſſe morborum & necis hominibus pecoribusq; illatæ, cùm illis affectis morte omnia iſta deſinant: atque hoc reſponſo argumenta ſingula euertunt quæ adduci ſolent, & quæ Vuierus deprompſit è Doctorum quorũdam ſcriptis [a] ſimiliter vt ipſe diſputantiũ, id eſt, Phyſicè de Metaphyſicis, inſigni errore innumeraq; abſurda pariente. Nam ſi Phyſicè agetur ex naturę lege, dicendũ erit Sagas nec fruges nec animalia enecare poſſe, quia præditus eſſe potentia oporteret: vt autem potentiam habeant tria ſunt opus, vis & facultas agentis, apta conſtitutio rei patientis, & conueniens quæ poſsit fieri commodaq; rei vnius ad alteram applicatio. At mulieri non ineſt facultas conſtituendi de elementis, nec verbis alia facultas quàm illius qui ea pronuntiauerit: ſi autem ne illa quidem poteſt, certè nec illius verba (quicquid

[a] Alex.cõ.128. lib.1. Alciatus.

Ioannes Picus in positionibus magicis afferat) vt suprà demonstrauimus, adeò quamuis Sagæ inesset potentia, ineptus tamen modus quo vtitur, verborum pronuntiatio, eam carere potentia arguit. Hoc argumentum ratione nititur. Quòd si negabitur Saga id cum Satana non posse facere quod sola per se nō potest, vt Vuierus ait, id verò falsum est. Hoc argumentum captiosum est, & elenchus sophisticus a simplicibus ad composita. Est enim certo certius, quemadmodum nec solum corpus sine anima quicquā potest, nec sola anima corporeas actiones præstare, puta bibere, edere, dormire, digerere, & quæcunque naturalia sunt animæque coniunctè & corporis communia, sed alterū cum altero suis actionib. optimè defunguntur: eadē quoque ratione dici id posse fieri vt nec sola Saga, nec Satanas solus ac seorsim posit quod alter cū altero coniuncti possunt. Fundamentū rationis huius est naturalis causarū demōstratio ad vnū effectum concurrentiū & inter seque adiuuantiū, vt progenies est à mare & fœmina iunctis, ad quam nihil disparati possunt: & apud veterē quemdā Rabinū memini legere corpus & animam subire pœnas, quia coniunctè peccauerint. Istorū itaque à rebus disiunctis ad cōiunctas excusatio tam probabilis est, quā illa cæci & pedibus capti quos accusabat holitor ingressos fuisse hortū & fructus eius comedisse. Respondenti cæco, at nihil video, nec hortū, nec arbores, Capto pedibus dicēti, nō sunt mihi pedes quibus iuerim, Regessit holitor, cæcus captum pedibus ba-

bus baiulauit, hic duxit illum : sic coniuncti fecerant quod nunquã seorsim potuissent. Quinetiam in hac causa maior est veritatis species, cùm solus Satanas res admirabiles (vt antè diximus) possit efficere[a], cædere, necare, fruges perdere, ventos agere, ignes, grandines, fulmina disijcere, vt Deo permittente castiget tanquam carnifex & summæ illius iustitiæ administer: ac proinde multo magis si iuuetur, rogetur, adoreturq; à Sagis vt id faciat, cùm sine precibus earum, inuocatione & adoratione infirmentur vires illius, debilitetur potentia, & ita nocendi occasio præcidatur vt sæpe mortuis Sagis loripedes videas erigi, curari morbos, luem desinere, quod suprà demonstrauimus. Istud autem argumentum, Sagas pœna indignas esse si eis Satanas ad efficiendos conatus suos abutitur, nec posse actionem simul & perpesionem eidem rei incidere, sophisticum & captiosum est. Nam actionem simul & perpesionem certissimum est posse eodem tempore concurrere, sed respectu vario, vt siquis hominem deijciat in terram qui alterum sibi adstantem prosternat ruens. Alterum argumentum quo Vuierus adstruit (vt passim nititur) Sagas pœna indignas esse, quia Satanas earum opera abutitur, non modò sophisticum est, sed impietate plenissimum. Etenim si huic esset argumẽto locus, maxima quęque hominũ impietas abiretimpunita: nã etsi homines aut vindictę studio ad occidendũ feriendũ've adducunt, aut bruta impotẽtia ad pudicitiam alterius tan-

[a] Iob 1.

rius tentandam impelluntur, non ſunt tamen ex officina hac ſcelera grauiſsima, ſed commiſſa cædes de induſtria (vt ſunt Magorum homicidia & veneficia) puerorum cædes, parricidia, & conſimilia crimina quæ homines etiam à re magica alieni faciunt, à Satana procurantur, itaq; impunita forẽt. Ne plura ſi Vuieri & Doctorum à quibus ſua tela habuit argutiæ obtinerent, ſemper graſſatoribus latronibusq; eſſet effugium vindiciæq; à diabolis, in quos nec iuriſdictionem habent Iudices, nec prehenſionis facultatem: itaq; omneis diuinas & humanas leges de ſupplicijs criminũ oporteret cãcellari. Hoc argumẽto quidã Academicus aduerſus Poſsidonium Stoicũ vtebatᷣ vt abſurditatẽ illam demõſtraret quã efficiebat planè fatalis neceſsitas Stoicorũ omĩa ex neceſsitate fieri confirmantiũ. Iureconſultorum .n. axiomate [a], quod diſertè in lege Dei confirmatᷣ, ille abſoluitᷣ cui vis facta eſt, & qui ad faciendũ aliquid coactus eſt, quia neceſsitas (quod aiunt) non habẽt legẽ, nec ſubeſt diſcretioni legũ. Itaq; hanc abſurditatem vt effugeret, à ſentẽtia ſua diſceſsit Poſsidonius [b]. At hæc noſtra cauſa eſt potior: nam inter omneis Magos conuenit non cogi à Satana quemquam vt Deo renuntiet, aut ſe diabolo voueat, ſed contrà puram liberamque voluntatem à ſuis ſubditis exigit, & cum eis contrahit liberis conuentionibus. Fatali ergo Stoicorum neceſsitati non eſt hic locus, nec edicto De eo quod metus cauſa. ff. eum enim edictum reſtitui iubet quem metus mortis aut tormentorũ oppreſſe-

[a] l. ſi ſtuprũ. de adulter. ff. cum ſimilibus.

[b] Galen. lib. de placitis Hippocratis.

presserit [a]: alius metus quicunque fuerit, doloris, infamiæ, bonorum amissionis, non excusatur lege [b] sed eas actiones voluntarias lex esse iudicat. Itaque multo magis contractus, conuentiones, sacrificia, adorationes, & detestabilia Magorũ cum Dæmonibus consortia non solùm voluntaria oportet dici, sed liberæ ac spontaneæ (vt philosophi nominant) voluntatis effecta, & spontè ἑκουσίως καὶ αὐθαιρέτως (vt Græci loquuntur) facta. Illud ergo minimè dicendum est, quod Vvierus rationem sequutus Doctoris cuiusdam dixit, si Satanas Magis vt instrumẽtis vtitur, non esse plectendos Magos, quia ab instrumentis non æstimantur actiones, sed in quæstione de supplicijs ad finem solum attendi opus est [c]: quæ rationes è medio iure petitæ [d] Doctoribus istis ex diametro aduersantur. Saga enim malignos spiritus veluti instrumenta ad malefaciendum & nefarios suos conatus efficiendos adhibet, cùm nec pulueri, nec verbis, nec carminibus facultas vlla sit. Nam Magos communicantes cum Satana antè ostẽdimus orare Satanam vt hunc interimat, infirmet illum, prout id permissione Dei à diabolis præstari posse Tertullianus doctè exponit in Apologetico [e], & in singulis quoque Magorũ iudicijs videmus confessiones ipsorum istis rebus abundare. Quamobrem longè grauiora supplicia promerentur Magi quàm ij qui certo condictoque pretio locant prædonum operam vt inimicos interimant: quos sine spe veniæ iura addicũt morti [f], quamuis homicidium prædo non perpetrauerit [g],

[a] *l. metũ. de eo quod met. causa. ff.*
[b] *l. mulier. e. ff.*
[c] *l. diuus. ad l. Corn. de sicar. l. aut facta. de pœnis. l. verum. de iniur. ff.*
[d] *arg. l. q mihi. de donat. ff.*
[e] *cap. 22.*
[f] *l. non solum. §. nec mandatu. de iniur. l. qui mihi bona. §. qui iussu. de acquir. hæred. ff. & ibi Bart.*
[g] *l. si quis nõ dicã rap. de episc. C. & ibi Bald. Angel. Salicet.*

& quotidiana iudicia condemnant. Quãto igitur est capitalior Magus, qui in reb. istis Satanã occupat? qui orat? qui adorat? Nõ est igiẽ quod Vvierus & boni eius Doctores expostulẽt Magos pœnas dare de Satanæ maleficijs, aut indignè calumnientur legẽ Dei[a] quæ hos vetat illorũ pœnas luere: nam tota scriptura Sacra documentis istis plena est, Deũ à Magis summè abhorrere, eosq; plus quàm parricidas, incestuosos, atq; Sodomitas abominationi esse, imò tantopere eos detestari vt quoties eorum meminit toties æstum, furorẽ, vltionẽ pronuntiet: q nusquam in alio scelere fit prætere q in causa idololatriæ[b]. Eodem responso argumentum alterũ refelliẽ quod Vvierus à bonis suis Doctorib. mutuatur, confessionib. stari non oportere nisi veræ sint atq; possibiles: fateor. Sed assumptio qua dicit nihil esse ex iure possibile quod à natura nõ sit possibile, hæc ergo assumptio falsa est & impietatis plena: tollit enim singula Dei miracula operaq; contra ordinẽ naturæ facta, adeoq; ipsa religionis & pietatis omnis in Deũ fundamẽta: imò si huic axiomati dareẽ locus, omnes articuli fidei delendi essent. Verùm vt in argumento iuris consistamus, Hermaphroditas aliaq; monstra contra naturam esse nemo negauerit: ea verò admittit atq; agnoscit lex[c]. Nec verò negari potest id cõtra naturam esse quod se Vvierus oculis suis vidisse narrat, cùm homo feras ita sistit verbo vt tandem ad se pertrahat. Etiam contra naturam est diuinare quis furtum fecerit; capitali tamen supplicio afficitur

tur

[a] Ezech. 21. l. crimen patronum. de pœnis. C. l. fancimus. c.

[b] Exod. 15. 32. Leuit. 20. 26. Num. 11. 25. Deut. 29. 33. Iosue 7. 23. 1. Sam. 24. 2. Reg. 13. 2. Paral. 12. 28. 29. & 36.

[c] l. Hermaphroditus. de statu hom. ff.

tur[a] quisquis Magos de furto consulit, & quisquis ex hac præsumptione furẽ in ius vocauerit. A natura fieri non potest vt homines grandinẽ tempestatémve cieant, frugésve carminib. enecent: at id leges accipiunt tanquam certissimum[b], quamuis natura ἀδύνατον, & supplicium capitale vtentib. hac arte irrogant. Non iura solùm igitur gentium, sed diuinæ leges quàmplurima agnoscũt natura quidem impossibilia, sed possibilia contra naturæ ordinem & legẽ: sed has leges Vvierus & consortes eius è Pandectis & Codice ipso lubentissimè eximerent: etiam Dei lege animus esset idem faciendi, dum aiunt si quarum legum causę non ampliùs comperiuntur veræ, eas leges corrigi oportere. Scilicet id pro confesso habent quod est totius disputationis caput, & principium, τὸ ἐξ ἀρχῆς petunt, vt dicitur in re sophistica, id assumentes quod fuerat concludendum, errore in Dialectica grauissimo. Atqui tantum abest vt assumptionem istius argumentationis eis concedamus, & res post omnem hominum memoriam ab annis quater mille de Magis exploratissimas nunc demum Vvieri & Doctorum eius seculo dicamus falsi compertas esse, vt contrà Augustinus ipse (quod antè diximus) annotauerit omneis philosophorum & religionum quæ vnquam extiterunt sectas Magiæ pœnas decreuisse. Plutarch. etiam in Apophthegmatis à Persis scribit supplicio omnium crudelissimo affectas fuisse Sagas, quarũ caput inter duos lapides elidebant. Multos scripturæ Sacræ locos

a l. item Labeo. §. si quis astrologos. de iniur. ff.

b l. eorum. l. multi. l. nemo aru. & toto titul. de malefic. C.

annotauimus quibus hoc ipſum inculcatur, & grauiſsima mortis ſupplicia aduerſus Magos in lege Dei decernuntur. Platonis quoq; leges annotauimus capitali ſupplicio addicentis Magos. Hiſtorias complureis adduximus (at ne centeſimã quidem earum partem) iudiciorum in Magos capitalium, & in eos pariter qui libris magicis vtebãtur. Erroris igitur & ignorantiæ totam antiquitatem neceſſe eſt condemnari, deleri omneis hiſtorias, diuinas & humanas leges antiquari, vt falſas ludicras & falſis nitẽtes principijs: atq; his omnib. opponi Vvieri & aliorum aliquot Magorum ſententiam, qui inter ſe ad ſtabiliendum & confirmandũ regnum Satanæ conſociati ſunt. Hoc Vvierus inficiari non poteſt, niſi verecundiam omnem abiecerit, qui in libro de præſtigijs [a] plus execrabilium magicarum ſortiũ promulgauit quàm magiſter ipſius Agrippa vnquã fecerit. Ille enim libros ſuos de occulta philoſophia planè retractauit ca. xlviij. de vanit. ſcient. hic verò diſcipulus illius cõmonſtrat digito & ante oculos ponit qcquid Satanas principes Magos docere põt: ſed multas Dei voces ſanctorumq; Doctorum interſerit, vt venenũ cum melle infundat animis, prout hic eſt ſemperq; fuit cõmunis ſtylus Satanę. Quamquã iſti homini mentem ſic ademit Deus, vt nõ ampliùs aquæ aduerſet̃ ignis quàm ipſe ſibi. Fatet̃ enim locis quàmplurimis non Sagas, ſed eum qui artem magicã exercet capitali ſupplicio affici oportere. Confiteor, ait [b], magicas artes capitales eſſe, ſed Lamiæ nõ cõtinentur:

[a] lib. 5. ca. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 14. 15. 17. 18. 21. 25. de præſtigijs.

[b] lib. 6. ca. 24. de præſtig.

tinentur: vt si quis dixerit homicidas suspendi oportere, sed grassatorib. cōdonari. Innumera sunt dicta eiusmodi. Alibi autem dicit[a] non eo supplicium mereri magos ꝙ cum Satana pepigerint & Deo renuntiauerint, quia decepti sunt & causam præbuit contractui dolus: ideoq́ꝫ contractum esse irritum, & hominib. deceptis, ac non decipientib. ignoscendum. Hæc ridicula sunt Doctorum Italicorum argumēta, qui tam strenuè in ista arte prouecti sunt vt ista lues Italiam totam peruaserit & infecerit Galliam, vim facientes legib. vt istud malum induant aliqua probabilitatis specie. Nemo autem tam stupidus est aut demēs, qui insulsum istorum argumentorum non videat ἄτοπους. Si enim à subdito facta conuentio suasu alterius qui eius principem odit capitaliter, sine vlla spe veniæ punitur morte, quo tandem iure cōuentio facta cum Satana excusari posset infensissimo Dei & piorū aduersario? Etenim vt nunquā Magus homines, pecudes, fruges nece maleficióve affecerit, sed homines sortibus infestos semper sanauerit & tempestatem propulerit (vt quidā Magus Curio Sauillaci ad Tholosam tēpestates semper à parochia sua abarcebat) cùm tñ Deo renuntiauerit & cum Satana pepigerit, dignus est qui viuus pereat incendio. Nam conuentio hæc longè est capitalior quā si igne gladióve fruges homines aut pecora enecet, quia hoc maleficium in res creatas intenditur, quibuscum iniri potest cōuentio[b]: qui autem cum Satana paciscit̃, maiestatē Dei oppugnat palàm &

[a] libr. de lamiis cap. vlt.

[b] 1. Sam. 2.

contemnit eum. Itaq; lex Dei mulierem Sagam statim necari iubet, non adhibita distinctione vtrum fruges an pecudes perdiderit: quem in locum annotauimus Legem vti voce מכשפה, id est, præstigiatricis, oculos fascinantis, vt Doctor Abraham Aben Ezra, & interpretes omnes consentiunt. Atq; hoc quidem apprimè oportet obseruari (nam lex Dei ita se habet vt nulla vox emphasi sua careat) vt illud neminē fugiat, Magos nō eam ob causam præcipuè castigandos q; homines pecoráve necauerint, sed quòd Satanæ pactum iniuerint. Vt verò noscantur ij qui cum Satana pepegerint, Lex vnam speciem oculis exhibet digitoq; monstrat, puta illius qui sic oculos præstinguit atq; fascinat vt id quod non est sæpe videndum præbeat, aut qui incantat carmine: itaq; statuit certissimā hāc & indubitatam inter alias probationem esse existimandam pacti cū Satana initi, si quis oculos fascinet, incantet carmine, aut alia cōmittat eiusmodi: Hæc enim Magi persæpe faciunt, vt risum moueant, & industrij homines habeantur. Sic Vvieri & sociorum dicta radicitus exsecantur, & Iudicibus materia præciditur ampliùs quærendi vtrum Magus cum Satana pepigerit nécne, quid, quando, quomodo pepigerit, aut an nociturus alicui fortē vllā maleficiúmve immiserit: harū enim rerū probationes penè forent ἀδιώχθοι, quia non nisi in tenebris & desertis locis, & modis ꝓpè incredibilibus ijs qui factum non audiuerint, plurimùm cōmittuntur. Non quod alienum sit ab æquo & bono, si de his

rebus

rebus quæstio habebitur: sed Deus lege docere voluit illud sufficere si Magum probabitur carmine fuisse vsum, aut oculos fascinasse: quod præsente Rege Triscalanus fecit, orbes catenæ aureæ quã gestabat nobilis quidam ad manum suam pelliciens intactos, cùm tamen integra ad collum nobilis illius catena permaneret: itemq́ alibi Breuiariũ Sacerdotis ita dissimulans & chartarum ludus esse videretur. Ista probatio sufficit vt ad condemnationem Magi procedatur, quia res istas quæ non vllo diuino miraculo fiunt sed contra naturam veniunt, à Satana pręstari constat certissimè, idq́ expressa conuentione cũ eo facta & iuramento confirmata. Hæc eò dicimus vt ad istos magistros sortium artificesq́ probè attẽdatur, & tempestiuè ac seriò animaduertatur. Sic fuit Iudæus Magus nomine Sedechias qui (vt narrat Ioan. Abbas Tritemius) emittebat hominẽ in aera, in membra discerpebat, eaq́ recollecta adunabat, vt Simon magus Nerone præsente fecit: currũ etiã onustũ fœno cũ equis & agitatore corã toto populo absorbebat. Vvier. ipse [a] non auditũ à se in German. sed visum tradit fuisse hoiem q cœlũ versus ascẽdebat, & trahebat post se vxorem atq; ancillam hęrentes pedibus hanc heræ, illam viri, cum maxima populi admiratione, vt suprà meminimus. Atque hoc quidem pacto & Vviero & Doctoribus illius respõderi potest, id credendum esse negantib. quod natura est impossibile, cũ à se Vvier. ipse [b] res eiusmodi confiteat̃ visas quę natura tñ sunt impossibiles:

[a] *lib. de præstig.*

[b] *lib. 1. cap. 12. de præstig.*

vt idem se oculis suis vidisse autor est cùm puella Henrietta nomine à diabolo sine quiete vlla per aerem ferebatur in arce Laldebrocensi Ducatu Geldriæ: quæ historia, vt sola esset, labefactandis omnibus Vvieri sociorúmque argumentis sufficeret. Quamquam totus liber eius exemplis abundat rerum quæ contra ordinem & facultatẽ naturæ acciderunt, & quas fateť idem spirituum malignorum opera effectas esse: vt de cultro extracto è ventre puellæ cui nullum vlceris vestigium inerat, quod se in maxima virorum frequentia vidisse narrat, & cultrum adhuc in rerum natura esse: similiter ꝙ se vidisse ait[a], cùm Vlrici Nussenseri fascinati corpus secareť, ex eo educi cultros quatuor, baculum crassum, clauos multos, & fili plurimũ, multis medicis aliȷsq; præsentib. spectaculum illud admirantibus. Falsus igitur sermo & impietatis plenus, ꝙ natura fieri non potest id credi non oportere. Verũtamen vt miraculosas istas actiones & fascinationes contra naturã venientes omittamus, id pręcipuè agitur vt summo iure puniantur ȷȷ qui Deo renunciauerint & se Satanæ permiserint, quam actionem esse impossibilem Vvierus non affirmauerit. Quoniam verò difficilis est istius impietatis probatio, lex Dei multari morte fascinatores iubet oculos phantasiamq; pręstinguẽtes, id'q; cũctatione: nimirum pro certo habens fascinatorẽ esse magum pactionis cum Satana expressę tacitæ've reũ. Multò igitur magis summo iure cum eo agi opus est, si aut confessionib. aut testimonȷȷs aut scripto

[a] lib. 4. de præstig. cap. 9.

pare-

parebit conueniſſe cum Satana, aut maleficia exer cuiſſe quæ natura committi nequeunt. Illud enim notari (vt dixi) & ſępe inculcari conuenit, legem Dei, cùm de Magis & pœna eorum capitali loquitur, diſertè non meminiſſe necis pecorum hominúmve aut maleficiorum fruges infeſtantium (nã hæc minima ſunt mala quæ Magi perpetrent) ſed eorum qui faſcinant & carminibus oculos præſtinguunt, qui mortuos conſulunt, qui denique res faciunt cæteras quarum interpretationem antè attulimus. Nam quia θαυματουργοὶ iſti contra naturam venientes ludibria perſæpe exhibent, molliuntur Iudicum animi & nihil eis ineſſe mali omnes exiſtimant. Sic vir quidam magnus & autoritate valẽs, qui poſt mortem incuſatus eſt magicarum ſortiũ, ſolebat ſeueritatem iudicum ad riſum flectere vt Magos eriperet. Sic eleuando impietatis cumulo Satanas riſus excitat: ſic carminibus indulgent Sagæ, & procurãt vt denis ſortilegijs vnum aliquod factum agyrticum illabatur, vt quicquid faciunt agyrticę ſubtilitatis & agilitatis eſſe videatur. Quãobrem Deus nominatim cauit vt qui oculos faſcinant plectantur morte, & (quod grauius eſt) præcipit ne ſinant viuere, vt ſtatim eo ipſo die (inquit Hebræus Philo[a]) dedantur morti: quod idem autor eſt fuiſſe obſeruatum. Quibus ex verbis apparet iudicia non laborauiſſe de inquirendis alijs magorum maleficijs, ne probationis grauitas ſupplicia retardaret. Vuierus autẽ vt euertat leges in magos latas omneisq; hiſtorias in dubium vocet, in

[a] lib. de ſpecia. lib. legibus.

refutanda opinione Lycanthropiæ operam consumit, id meram esse illusionem prædicans. At ne eo quidem pacto respondet ad legẽ Dei, quæ præcipit vt qui sic illudunt plectantur morte: neq; hic quæstio agitur sit'ne vera mutatio corporis humani in lupum ratione integra permanente, an plena corporis & animæ transmutatio, an verò simplex illusio & fascinatio eorum qui spectant corpore animoq; integris. Amplius tamen Vuierus audet[a], nihilq; nisi illusionem defendit esse. Id verò nec Mathematici hominis nec philosophi factũ est, id temere affirmare quod non intelligas: sed in hac causa ad effectum attendi necesse est, idq; obseruari q̊d dicitᷣ ὅτι ἐστὶ, causam verò, id est, τὸ διὸ, τι, permitti Deo. Omnia autem Vuieri argumẽta nitũtur caduco & putri fundamento, cùm de spiritibus, dęmonibus, & actionibus eorum perinde disputat ac si de reb. naturæ ageret, cœlum terræ miscens, & in præfatione operis demonstrauimus. Historiam Iobi veram confitetur esse, à Satana excitari ventos, fulmina, ignem, inimicos, quibus euertit & consumpsit domos, liberos, familiam, pecoraq; Iobi momento vno, hunc quoq; opera illius à vertice ad pedes imos vlcere incurabili afflictum esse, quæ omnia factu difficiliora sunt, quàm in lupum transfiguretur homo: at permagnam istam potentiam Satanæ Deus tradidit. Nabuchodonozorem quoq; Monarcham Assyriæ Vuierus non negaturus est in bouem mutatũ esse depascentẽ herbam annos septem, versa pelle, pilo, vnguib. formaq; tota, deinde figu-

[a] August. li. 18. de ciuit. Dei, cap. 18. & li. de spiritu & litera cap. 26.

de figuram pristinã recepisse, vt Danielis Prophetæ historia docet. Quòd si mutationem istã Regis Nabuchodonozoris non fabulosam illusionẽ, sed veram historiam esse cum sacra Scriptura dixerit, fateatur ergo æquè posse fieri vt homines in lupos aliasq́; feras transfigurẽtur: Sin Magorum mutationem in lupos & alias feras affirmet fabulas illusionem esse, certè historiã quoq; sacrã fabulosam illusionem esse concluserit: Nam si factũ est in vno, in aliis etiam potest, cùm potentia Dei minuta nõ sit. Hoc argumẽto vtit̃, vt ostẽdat re vera Magos à Satana deportari, exẽplo veri hominis Iesu Christi super templum & montem à Satana exportati. Quòd si Deus Satanæ in Iobum & Iesum Christũ hanc facultatem dedit, quis dubitet in Magos atq; impios etiam ampliorem dari? Etenim Vuierus [a] assentit̃ in libro de Lamiis Nabuchodonozorem à Satana in bouem mutatum esse: Rem pudendã planè, Vuierum in Nabuchodonozore confiteri (nam infitiari qui posset?) transfigurationẽ in bestiam in Satana effectã esse, negare in aliis. Nã Canon Episcopi [b] & cõsimiles alii de transformatiõe eos spectant solummodò qui facultatẽ efficiẽdi res istas Magis aut Satanæ per se inesse putãt. Illud verò dementiæ foret atq; hæreseos, si quis facultatẽ istã, cùm videt̃, Satanæ dari à Deo nõ putet improbis castigãdis: blasphemiæ, si terminos potentiæ Dei præfigeret: capitalis temeritatis, si de secretis eius iudiciũ faceret. Nam, vt apertè dicam, potentia rerum creatarum est potentia Dei, nec minus

[a] lib. de Lamiis. cap. 16. & li. 1. de præstig. cap. 24.

[b] 26. q. 5.

elucet Dei gloria in potentia quam tradit Satanæ, quàm in omnibus creatis quę in terra degunt, cùm in Iobo dicatur non existere in terra potentiã quæ cum potentia illius comparetur: quibus ex verbis cognoscimus actiones satanæ supra naturam esse, nec eas ad legem causarũ naturalium metiri oportere. Magos quoq; Regis Aegypti legimus baculos in serpentes exẽplo Mosis conuertisse: Mosem verò nequaquam illusisse certum est: fuerũt igitur serpentes veri, quod longè est difficilius quàm vt natura vnius animalis in alterum transformetur. Verum quidem illud est Deum creauisse omĩa, nec alium creatorem esse quàm Deum solum: at illud non dicitur, nec vsquam legitur à Satana aut Magis omnibus creatam nouam speciem vnicam aut formatam esse. Sed si potestatem hanc Deus Mosi contulit, eam certè potuit & adhuc potest Satanæ & Magis tradere: ea enim semper est potentia Dei, siue ordinaria, siue extra ordinẽ, siue ἀμέσως siue per
[a] *lib. 1.* res creatas, vt Aquinas [a] & Scotus consentiunt, & nos antè demõstrauimus. Sed Vuierus fallit̃, cùm creationem pro generatione, & generationem pro transmutatione accipit. Prima est de nihilo, Creatoris propria: Secunda ex eo quod subsistit, diciturq; γένεσις in formarum generatione: tertia non est motus, siue κίνησις, sed ἀλλοίωσις solùm & μεταβολή, mutatio & accidentalis alteratio essentiali forma remanente[b]. Quod itaq; semel à Creatore creatũ est, id
[b] *Aristot. lib. 3. & 5. φυσικῆς ἀκροάσεως.* creaturę generant succesione, & transformãt proprietate ac potentia quam dedit ipsis Deus. Hanc

Aqui-

Aquinas[a] virtutem naturalem vocat, de ſpiritibus [a] diſt.7.art.5.
ſic loquens, Omnes angeli boni & mali habent ex virtute naturali poteſtatem tranſmutandi corpora noſtra. Veteres autem inde ab Homeri ſeculo, & quicunq; de Magis mutationẽ iſtam expertis co [b] lib.5.
gnouerunt, conſentiunt (vt ſuo loco diximus[b]) rationẽ formamq́; eſſentialem manere immutabilẽ. Hæc ergo ſimplex accidentalis formę & corporis eſt alteratio, nõ vera transformatio. Sed Vuierus Phyſicè de rebus metaphyſicis diſſerens, ad fundamenta & principia Phyſicæ impingit paſsim: cũq; ſe infinito diuinarum humanarumq́; hiſtoriarum numero de transfiguratione hominum in beſtias oppreſſum videt, dicit corpora à Satana ſoporari. Atq; id quidem in horam poſſet diem've fieri: ſed hominem incolumem amplius ſex dies ſine cibo à natura viuere eſt impoſsibile. Id Plinius autor eſt[c] [c] lib.11.ca.54.
exploraviſſe veteres in ijs omnibus qui ſententia lata necabantur fame, iuueneſq; magis quàm ſenes fame affici: quamobrẽ fame in obſeſsis locis prio- [d] lib.de carnib.
res, teſte Hippocrate[d], moriuntur. Sed in Liuonia dies minimùm duodecim homines in lupos verſi manent, alij treis menſes: etiam veteres annotarũt[e] [e] Plinius.
qui decem annos transformati fuerint poſtquàm fluuium quendam traieciſſent. Illud verò obſeruatu dignum, non extare exemplum vllum ferarum verſarum in humana corpora, vt Peucerus ſcribit. Prætereà iudicio in Parlamẽto Dolenſi lato xviij. Ianuarij. M.D.LXXIIII. contra Aegidium Garnerium Lugdunenſem cõtinetur ipſius confeſsio:

nempe puellas duas puerumq́; vnum ab ipso voratos esse, primam die S. Michaelis ad Serranam syluam in vico Castenoij, dimidio milliari ab oppido, eamq́; occisam & vnguibus specie lupi fuisse laniatam, vt suprà copiosius diximus [a]: quæ confessio puerorum morte, loco, tempore, forma, & testimonijs eorũ qui superuenientes facto speciẽ viderunt lupi fuit confirmata. Certè aut corpus in figuram lupi versum oportuit, aut humanã animam in corpus lupi transmeasse, vt omnia tã accuratè obseruare posset. Quamuis ex posteriore hac sentẽtia fatendũ esset duas simul formas in vnum subiectũ concurrere, quod ex diametro principijs Physicę aduersaẽ [b]: Vuierus aũt qui de rebus Metaphysicis disceptat Physicè, fateẽ sexcentis suorũ librorũ locis diabolos (hi aũt sunt intelligentes formę) ingredi corpora hominũ q̃s ea de causa veteres δαιμονῶντας appellabant. Quamobrẽ nunq́; Aristoteles in libris Physices de spiritib. & intelligentijs disputauit, sed reiecit in libros τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ, ab ijs incõmodis rebusq́; absurdis metuẽs quib. se priores implicauerãt qui Mathematicas quæstiõẽs cũ Physica confundebãt, eoq́; nomine reprehẽsionẽ ipsius subierũt [c]. In eundẽ errorẽ Vuierus labiẽ, & quicũque adhærẽt eius argumẽtis. Nã Aristoteles Physicũ axioma statuit, formã physicã separatã à naturali corpore interire, in Metaphysicis verò animã humanã excipit, q̃; in libr. de partib. animantiũ ait θύραθεν ἐπεισιέναι. i. θεόθεν, οὐρανόθεν, ὑψόθεν, extrinsecus ad hominem venire, & corrupto humano corpore subsiste-

a li. 2. cap. 6.

b Aristot. lib. de ortu et interitu.

c lib. 1. φυσικῆς ἀκροάσ.

ſiſtere. Vuierus etiam qui actiones ſpirituum Phy ſicæ conat̃ exponere millies in libris ſuis aſſerit dia bolos migrare de loco in locum: & ita res habet, prout in eis cernimus quos obſident exportant've dæmones: nihilominus ſi vera ſunt principia Phy ſicę quę ſtatuit Ariſtoteles, à natura fieri nõ poteſt quin res omnes mobiles quę locum occupant ſint corpora: id aũt ſpirituum naturæ planè aduerſat̃. Idẽ verò Ariſtoteles Theologicè, id eſt, Metaphy- ſicè diſputãs ait[a] ſeparatos ſpiritus motionis auto res eſſe corporib. cœli, & per accidens motũ quoq; excepto primo mouente perpeti. Et Deus ipſe pu- riſsima ſimpliciſsimaq; natura Angelos om̃eis ſu- perans de ſeipſo dicit, Cœlum & terrã ego impleo, ac propterea appellatur מקום id eſt, locus, quia mũ- dus in ipſo eſt, non autem ipſe mundo includit̃, vt Hebræi Doctores in illud Eſaiæ tradunt, Cœlũ mihi ſedes eſt & terra ſcabellum pedum meorum. Quòd ſiquis cũ Auguſtino dixerit ex Apuleiana definitione dæmonũ quã Academici acceperunt, Dęmonas eſſe corporeos: id verò admirabilius, & à conueniẽtia naturæq; lege alienius futurũ eſt. Nã corpus vnũ in alterũ penetrare poſſet: itaq; tota pe nè Phyſica euerteret̃ hoc principio nitẽs, nõ poſſe in dimenſiones penetrari, cũ dæmones in hominũ corpora penetrẽt, quod Vuierus ipſe confitet̃ paſ- ſim. Ineptũ igit̃ fuit fundamẽta argumẽtorũ de Ma gis & actionib. dęmonũ ex principiis & hypotheſi bus Phyſicis petere, iiſq; peſsimè (vt diximus) intel lectis. Hæc ita ſe habere videbit manifeſtò quiſq;

[a] lib. 8. τῶν μετὰ τὰ φυσικά.

Philo-

Philoſophorũ libros ſeriò legerit & intellexerit: illis enim, inprimis verò Academicis, in cauſa Dæmonum, bona ex parte cum Theologis conuenit. Nam cœlorum motus & cœleſtiũ luminum æquè à Scriptura ſacra atq; à Philoſophorum grege Angelis tribuit, vt videmus apud Ezechielem & Pſalmo lxviij. verſu xviij. vbi ait Chaldæus interpres eſſe vicies mille luminaria, & eis mouendis Angelos totidem. Thomas item Aquinas (quem recentiores Gręci pro philoſopho tanto habuerunt vt librorum illius præſtantiſsimum fecerint è Latino Græcum) ſingulas ſpirituum Magorumq; actiones veras eſſe putat, vt antè demonſtrauimus: nec mirum eſſe aſſerit[a], quòd Simon Magus diabolorum opera fecit vt loqueretur canis. Sic Magi quatuor qui Pictauij anno M.D.LXIIII. fuerunt concremati, dicebant hircum quem adorabant de nocte ſecum loqui ſolitum: & Paulus Grillandus[b] ſcribit Sagam à ſe Romæ fuiſſe viſam cùm illic eſſet, Franciſcam Sienenſem nomine, quæ coram omnibus faciebat vt loqueretur canis. Atq; hæ quidem actiones omnes & ſimiles aliæ mirificæ, quas Vuierus fatetur, cõtra naturam fiunt. Hic ergo neceſſe eſt ceruices corã Deo demittamus, & tenuitatem confitentes noſtri ingenij principia naturæ rationesq; negligamus: quibus toties profectò fallimur quoties ex eis volumus ſpirituum actiones, dæmonumq; ſocietatẽ cum Magis expendere, eoq́ue pacto παρασυλλογισμὸν iſtum conficere, actiones iſtas veras eſſe non poſſe quia contra naturã ſunt, & quic-

[a] *Clemens in itinerario.*

[b] *lib. de ſortilegijs, ſection. 7. num. 24.*

& quicquid à natura fieri non poteſt id eſſe impoſſibile. Purũ certè paraſyllogiſmum & elẽchum ſophiſticũ: vt ſiquis de ſcelerato homine dixerit, bonus laniſta eſt, bonus igit: nam à coniunctis ad ſimplicia nõ valet conſequẽtia. Vvierus aũt[a] omnino volens quacunq; ratione Sagis prębere effugium, eas à diabolo poſsideri & vim pati narrat. Atq nemo tam oculis captus eſt qui nõ videat quantũ ſit diſcrimen inter eas Sagas, q̃ ſe vouerunt, dicarunt addixerúntque Satanæ, & eas quas malignus ſpiritus obſidet: cùm illas ꝓſtibulis impuriſsimis, has pudicis virginib. vim paſsis cõparandas conſtet. pręterea quis Satanã erga ſuos fideles ſubditos credat tã inconſyderatè agere? Idem poſteà cõfirmat fieri nõ poſſe à natura vt Sagę tã breui tẽporis ſpatio in cætus ſuos trãſportent. Nos aũt ad ſermonẽ iſtũ copioſè ſatis reſpondimus. Hic verò Vvierus demonſtrat q̃; parũ ſit Mathematicus, quẽ perpuſillum Phyſicæ deguſtauiſſe ſuprà oſtẽdimus. Nã 8. cælũ cũ aſtris omnib. horis 24. videmus cõuerſari, cuius ambitus eſt ſupra q̃; 133000000. milliariũ, vt bis mille paſſus Geometricos milliari aſsignemus. Etenim licet Archimedes & Ptolemæus interuallũ Solis à terra ſolùm demõſtrauerint 1209. ſemidiametra terræ cũ dimidio capere (eſt aũt ſemidiametrũ milliariũ 1800. vt milliarib. bis mille paſſus tribuas, ambitus aũt terræ ſemidiametrorũ 6. cũ 7. parte ſemidiametri, vt collectis Hipparchi obſeruationib. Ptolemęus demõſtrauit) Arabes tũ Alphragã, Albategni, Tebit, Campan vlte-

[a] lib. de Lamijs. cap. 16.

rius prouehentes scripserunt distare terram ab o-ctauo cœlo 20081. terræ semidiametris, & minutis viginti octo, quæ efficiunt milliaria 36145800. R. Moses Ramban lib. iij. More nebocim ampliùs esse statuit, quia demonstrationes Astronomicæ ex sensu fiunt. Verumtamen vt minimum ex omnib. numerum retineamus, certa est illa Ptolemæi demõstratio, tantã esse proportionem semidiametri cum arcu quanta est 52. ad 60. ex Euclidis autẽ demonstratione in lib. 3. sex semidiametra vnius circuli præcisè faciunt hexagonum: itaq; semidiametrum à centro terræ ad cœlum octauum vsq; sexies planè comperietur in octauo cœlo Intersunt igit sexies 6146800. milliaria, cum dimidio circuli graduum 48. Quòd si octo gradus ad vnumquenque arcum hexagoni circuli assumpseris præter sex illa semidiametra, cõficientur mil. ampliùs 28916690. adde quæ omisimus minuta 28. milliarium 800. totus ambitus octaui cœli futurus est 245991440. milliarium quæ horis xxiiij. percurruntur. Longè ampliora sunt nonũ decimumq; cœlum. Optimè enim Ptolemæus in Almagesto monstrat totam terram (cuius ambitus est 1160. milliariũ) cum Solari tãtùm circulo comparatam qui longè octauo minor est, tam exiguum punctum, esse vt sensu nequeat percipi. Quòd si horis viginti quatuor fit o-ctaui cœli conuersatio, certè minuto horæ (sexagena aũt minuta constituũt horã) emetiĩ octauũ cœlum 1706155. mill. motu Angeli diuinitus hac facultate præditi, quẽ Hebræi[a] vocant Cherubinũ versantem

[a] Leo Hebræus lib. 2.

ſantẽ rotam flãmantis gladij.i.cœleſtiũ luminariũ: an igiť non poſſet Satanas, quẽ Deus tanta in terram poteſtate inſtruxit, horæ ſpatio hominẽ ad cẽtum ducẽtáve mill. tranſuehere? Manifeſtũ eſt igiť non eſſe hunc motũ à natura ἀδιώκτον. Ioanna Haruilleria (q̃ viuã die April. vlt. 1578. crematã fuiſſe ſuprà meminimus) ſe poſtremò in lõginquiſsimas partes fuiſſe exportatã, multumq́ tẽporis antequã perueniret ad cœtũ cõſumpſiſſe fatebať, reuerſam verò defatigationis plurimũ ac laſsitudinis expertã eſſe, vt ex iudicio illius didici q̃ mihi Claudius Fayus Procurator Regis apud Ribemõtenſes attulit. Illa verò ſpectata eſt V vieri malitia, cùm ſcribit cap. 8. de Lamijs confiteri Sagas id ſibi negotij à Satana mandari vt dum monſtrať hoſtia aut terrã inſpuãt, aut crucẽ terant pedib. Quã occaſionẽ V vier. arripit vt eos decipiat q̃ à miſſa defecerunt, dicens rem eſſe ridiculam. Sprang. etiam ſcribit ſe quæſtionem de Sagis habentem audiuiſſe multos expreſſo cum Satana pacto recipere ſe artus diffracturos Crucifixis, idq́ pręſertim die antepaſchalis Veneris. Hoc V vier. totum ſtultitiæ imputat. Hic verò nõ placet quęſtionẽ aggredi de religiõis merito, q̃ multi Theologi copioſè explicauerũt, neq; eſt præſentis argumenti: ſed technas Satanę affirmo eſſe incredibiles niſi optimè attendať, q̃ ille nõ fecit qui puerilem admodũ conſcripſit librũ de Satanæ ſtratagematis. Iſtud enim eſt conſilium Satanæ, vt ipſius ſubditi ad contẽptũ abnegationemq́ Dei ſolũ adducanť, ſed etiã oĩs religiõis & earum

omniũ rerũ q̃ putant esse Dij & metu à maleficijs absterrere possunt, & ad satanã omnino auertãtur. Inter Magos itaq; cõuenit, id primũ Satanã à tyronib. nouitijsq; Magis exigere vt Deo & omni religioni renuntiẽt, pro certo habẽs quisquis religioni cuiuis renũtiauerit eũ ad omnẽ impietatẽ & scelus proiectũ fore. Etenim Romę in nocturnis etiã Bacchi sacrificijs innumeri Magi cõperti sunt, qui mille incestos & nefarios coitus exercebant, innocẽtissimos quosq; mactabãt: quamobrẽ per totã Italiã in perpetuũ fuerunt vetita, & Magi quãpluri mi affecti morte[a]. Sic in primitiua Eccles. (vt Epiphani⁹ testis est) insinauit Satanas damnabilẽ Magorum Gnosticorũ sectã, qui religionis specie sacrificabant infantes ex incestis congressib. ipsorũ natos, tundebant in mortarijs cum farina & melle, factasq; ex eis placentas suis sectatorib. vescendas dabant, atq; hanc suam cœnã esse prædicabant. Hi veri fuerũt Magi edocti à Satana, cuius hic præcipuus est scopus vt omnem religionẽ ex humanis mentib. eximat ad stabiliẽdum potentiã suam, aut etiã vt superstitiosa religionis specie tegat omnia scelera quæ fieri possunt ad contẽptũ Dei vel eius qui putat Deus. Nã quisquis aliquid cõmittit ad contẽptum lapidis materięue alterius q̃ habet pro deo, hunc tantundẽ penè cõfirmo offendere, quãtum is offendit qui Deum verũ æternum quẽ nouit blasphemauerit: vt olim Caligula[b] Iouis assumens imaginem in aurem eius insusurrabat contumelias, & statuam cõminuebat Vestę quam vestales oscu-

[a] Liuius.

[b] Suet. in Caio.

les osculandam ei præbuerant. Non quòd à natura sit maleficium cõminui Vestalium statuã: sed in Caligula blasphemum fuit & impium facinus, cuius istud fuerat propositum vt eum contẽptu prouocaret quem habebat pro deo. Deus enim ad animum semper mentemq́ȝ hominum respicit, & gestus negligit, ideóq́ȝ scrutator cordiũ appellatur. Sciens itaq́ȝ Baruc populum in Babylonia captiuũ eò impelli vt corã imaginibus è metallo, ligno, lapide procideret, scribit in hanc formam, Cùm imagines humeris portari videbitis vt reuerẽtia ipsis habeat̃, dicite cũ animis vestris, ad te, ô æterne Deus, hic honos pertinet. Idem in prisca Ecclesia factitabant multi, qui vi aut metu intererant gentium sacrificiјs, aut ad præuertendum scandalum ne existimarentur Athei, & quamuis in genua coram imaginibus procidere nt, Deũ orabant tamen vt se ab omni pollutione & idololatria integros conseruaret, bonumq́ȝ ipsorum animum & conscientiam ac ignari rudisq́ȝ populi accipiat ęquo animo & probet. Ex his igit̃ concludimus cuiuscunq́ȝ actionis seu bonæ seu malæ fundamentũ esse voluntatẽ & intentionem hominis in omneis partes: adeò vt si voluntas cõtra id venerit quod bonum esse ratio iudicat: etiam decepta ratione offendat̃ deus. Hęc decisio Thomę Aquinatis[a] in tractatu de bonitate actus interioris voluntatis, vbi sic ait, Quando ratio errans ponit aliquid vt præceptum Dei, tunc idem est contẽnere dictamen rationis & Dei præceptum: quod item August. sensit[b]. Quapropter

[a] *in prima secunde, q. 19. ad 5.*

[b] *Libro retractation.*

videns Satanas Deũ. ad intentionẽ attẽdere, vim, metum, iustamq́ ignorantiã excusare, tentat non veram modò religionẽ euellere, sed etiã omnẽ diuinitatis opinionẽ ex humanis mentib. eximere: itaq; nullũ lapidem non mouet vt qui vnicum adorat Deum plures ei adhibeat socios, tum à Creatore ad res creatas auocat, à creaturis intelligentibus ad eas quas sensus percipit, à nobilib. cœlestibuśque creaturis ad elementareis, ad immundas vsq; animantes, serpentes bufonesq́, & à creaturis Dei ad hominum opera. Est. n. abominabilius si idolis quæ fabrefecerint homines honor habeatũ, q̃ si ante bufones & crocodilos, quos adorauerunt Ægyptij, creaturas Dei atq; opera procidatũ. Quamobrem procurat Satanas vt secundum has humanis operib. honos habeatur, puta imaginib. & statuis quas Græci idola, Hebręi Pesilim appellabant: neque hoc contentus eò tandem homines perducit, vt imaginib. ipsis (quarum metu ab offensionib. quodãmodo absterrentũ) renuntiantes adorent ipsum: atq; vt impediat suos ne redire in gratiã cũ Deo possint, eos obstringit maleficijs insignib. & horrẽdis blasphemijs ne vnq̃ veniã sperare audeant. Verbi gratia, autor est eis vt ad Dei contumeliã sacratas hostias prębeãt bufonib. comedendas, instituto execrabili, q ab eis solùm seruari iubet q pro certo habent hostiã esse Deũ, vt suprà docuimus: similiter vt ad despectũ dei sagittis configant crucifixos, altero non minus detestando scelere, q Magos Sagittarios in Germania dictos antehac

Sata-

Satana duce fecisse notauimus: iamverò desiuerūt isti ex quo bona pars Germaniæ credidit nihil in crucifixis diuinū esse. Vt. n. animos scrutat̃ Deus & consilia hominū introspicit, sic imitatus Deum Satanas se coli ꝓ Deo curat, ꝙ maximi quiq; Magi factitant eum demissa in terram facie adorātes, idq; adhibitis etiam ceremonijs & ritib. honorificis qui Deo putant̃ grati, vt cùm oscula iungūtur reliquijs, & lucernæ accendunt̃. Sic cultū sibi Satanas exhiberi iubet, vt in iudicio compertum est Magorum quatuor qui apud Pictonas viui cremati sunt anno M.D.LXIIII. Hi enim dixerunt se ad crucem quamdam cum lucernis ardentib. podicem Satanæ apparentis hircina specie osculatos esse. Si Sacerdotes illi quos Monstreletus & Froissardus meminerūt cum bufonib. baptismū cōmunicauisse hostiamq; illis p̃buisse, nequicq; diuinitatis in hostia esse putauissent, nō fuisset id officij desyderaturus ab eis Satanas: neq; Neroni Magorū ab omni memoria facilè principi, aut Caligulę isti⁹ patruo futurus autor vt statuas Iouis, Vestæ, aliorumq; ꝓculcarēt, nisi aliq; eis diuinitatē esse putauissēt. Itaq; in sortileg. omnib. & abominādis Magor. cōmunicationib. singulę ꝓpè voces cruce, singulæ orationes IesuChr. & S. Trin. noīe ac lustrali aqua (benedictā vocāt) aspergūt̃: & si ꝙ scelus cereis imaginib. opus est perpetrari, eas corporalibus, dum missa canit̃, Satanas subdi iubet (vt permultis iudicijs fuisse cōpertum Paul. Grillandus[a] narrat) baptizari in eorum nomine q̃s diris vo

[a] lib. 2. de sortilegijs. c. 5. n. 11.

lunt

lunt defigere, & horrendas voces mysteriáque v-surpari quæ profectò non vnquam imprimi sed in perpetuũ supprimi oportuit. Illud verò ante omnia opꝰ est obseruari, Satanã ab omni seculo Sacrificos, Aruspices, & sacerdotes ad se pellicere, vt omne genus religiõis inquinet, eisq; plus semp ꝙ alijs facultatis ad nocendũ cõferat. Itaq; Plato lib. de legib. xi. capitale suppliciũ in Sacerdotes decernit q sacrificijs & arte magica occiderint: ꝙ Rom. Senatus cons. iudicatũ fuisse supra annotauimꝰ ad leg. Corn. interpretationẽ l. ex Senatuscons. de si c. ff. legis de sicarijs latæ pœna dãnari q sacrificia ista fecerit habuerit. Et apud Sprang. Paul. Grillandũ, & Pontanũ legimus maximos quosq; Magos sacerdotes exstitisse, vt populũ totũ corrũperent: nã q̊ sanctiorẽ atq; integriorẽ ministrũ Dei oportet esse vt populũ sanctificet, orationésq; & laudes deo acceptas offerat, eo magis abominandum est facinus & detestabile, cùm se is addicit Satanæ sacrificiáq; exhibet q Deo sacrificare debuerat. Ipse. n. Porph. à veterib. annotatũ fuisse scribit, si q̃ sacrificia Ioui, Apollini, & alijs Dijs indignè fierent, superuenire malignos spiritus & p̃ces in execrationẽ verti: nõ ꝙ Deus idololatrias (quas indicta capitali pœna vetat) ꝓbauerit, sed eũ ꝓbabile est ad imperitorũ mentẽ respexisse, & pro voluntate qua erant de eis iudicauisse. Iacob. Perusinũ sacerdotẽ Grillandus ait[a] maximũ fuisse totius Italiæ Magũ, q cũ missam canẽs versus populũ sese obuertisset vt diceret, *Orate pro me, &c.* die q̃dã dixit, Orate ꝓ castris Ecclesiæ, quia

[a] lib. 1. de sortil. cap. 6.

ſiæ, q̃a laborant in extremis: eodem'q; momẽto cæ ſa fuiſſe caſtra, quæ Peruſio (vbi canebat miſſam) viginti quinque milliaribus aberant. Similem hiſtoriam in Philippo Comminæo legimus de quodam Italo Vienneñſi Archiepiſcopo, qui præſente Ludouico Rege xi. die Epiphaniæ Miſſam celebrans in æde S. Martini Turonenſis, quando pacẽ Regi oſculandam præbuit, hæc verba pronuntiauit, Pax tibi, ô Rex, hoſtis tuus eſt mortuus: & hora eadem compertũ eſt Carolum Ducem Burgundiæ ad Nanceum in Lotharingia occidiſſe. Prophetas alios ſub id tempus quàm nũc afferat an pepererit Italia neſcio: equidẽ valde metuo vt artẽ illã coluerit quæ ab alijs gentis iſtius frequentat̃, quibus Satanas apud Principes vtit̃ emiſſarijs vt iſta lue inficiat eos: multa.n. de hoc bono Archiepiſcopo Comminæus narrat, quæ nihil magis redolent quàm veri Magi effecta certiſsima. Atq; hæc ad dictum Vuieri reſponſio, ridiculum id eſſe prædicantis quòd ſuis Satanas imperat Crucifixos effringere, in terrã deſpuere cùm ſpectanda hoſtia proponitur, aquã luſtralem vel benedictã nõ attingere. Idem verò Sagã neſcio quã ridet, cui Satanas mandauit vt accuratè calceos veteres aſſeruaret q pro amuleto ab alijs Magis eſſent. Iſtud conſiliũ Satanæ eſſe duplex aſſero ſignificatione: calcei qui ſemper ſordibus obducunt̃, peccata ſignificãt: nam edicens Deus Moſi & Ioſuæ, amoue calceos tuos, hic locus purus & ſacer eſt, innuebat (inquit Hebræus Philo) animam optimè à peccatis purgan-

dam esse vt Deum contempletur & laudet. Vt autem cũ Satana conuerset, eam opus est inquinari & immergi perpetua impietate sceleribusq́ atrocissimis: tũ bonis suis administris auxiliat Satanas. Quòd si propriũ istius rei sensum præoptaueris, Satanã diximus omnem operã cõsumere vt homines à fide in Deũ ad res creatas abducat, quæ vera est definitio idololatriæ à Theologis tradita: ac pinde siquis crediderit se calceis veteribus, periaptis, alijs've magis perlatis conseruari à malo posse, hic in perpetua hæret idololatria. Aliud etiam Satanas spectare solet, vt suos subditos ad obsequium informet assuefaciatq́: sicut Satanã suprà ostendimus puellam ad suam voluntatẽ pellecturum edixisse ei vt sibi daret de capillitio, quod illa fecit: posteà mandauisse vt ad ædem S. Marię virtutũ proficisceret: hoc cũ animaduerteret factũ, rogauisse vt peregrinationẽ Cõpostellas ad S. Iacobum susciperet: id neganti posse, indixisse Satanã vt in sinum forcipes inderet: q postquã illa hoc cõsilio fecisset vt à maligno spiritu sese liberaret, eum lõgè grauiùs quã antè fecerat institisse. Hoc aũt certo certius est blasphemũ illud in Deũ fore, si pręciperet Satanas legẽ diuinã obseruari, & illud quispiam studio obseqũedi præstaret. Quamobrẽ illud in primis cauendũ est, ne quis vllo pacto Satanæ obsequat. Qđ ad Canonẽ, Episcopi, toties à Vuiero inculcatũ, anteà demonstrauimus neq generali Concilio, neq Synodali fuisse factũ, sed in Cõciliabulo: & q Magorũ exportationẽ negat id à Theologis

logis omnib. improbari[a]: cùm eam cõtra affirmẽt. Augustinus, Thomas Aquinas, Durãdus, Bonauentura, Syluester Prieras, Inquisitores 5. Paulus Grillãdus, & alij innumeri. Nihilominus tñ in canone, nec mirũ, §. magi, xxvi. q. v. dicunt Magi solo verbo fascinare & maleficiũ violentũ cõmittere: idemq́; confirmãt Hebræus Philo in libro de specialib. legibus, Augustinus, & Tertullianus in Apologetico. Id etiam Lucanus hoc versu innuit,

Mens hausti nulla sanie polluta veneni Incantata perit.

Sprangerus scribit se in Germania vidisse Sagas, quę repẽtè verbo vnico homines enecabãt, rẽ multo plus miraculosam quã sit trãsuectio: nõ quod istud efficiat verbo, sed opera Satanæ, quẽ adorãs Saga de ea re exorauerit. Quamq́; nõ perficit cædes huiusmodi, nisi aut Deus iustè maleficiũ hominis malè meriti vlciscat, aut etiã permittat, vt antè demonstrauimus. Postremo cap. de Lamijs Vuier. cœlũ terrę miscet, vt effugiũ Magis comparandũ esse doceat ridiculo quodã elẽcho, nec absimili ab eo quẽ à Corace Tisiaq́; prolatũ narrat Gellius. Nã sic ait ille, Sagis pœnitentib. oportet ignosci, vt hæreticis ignoscitur: obfirmatis verò cõdonari, nec corpus & anima perimant pariter. Sic magistro suo in iure dicebat Tisias, si persuasero me nihil debere soluere, absoluar sententia: si persuadere non potuero, ne tum quidem exoluam quicquam: nam effecturum se promisit Corax vt bonus orator fiam, id est, quicquid placuerit oratione persuadeam: Ad illud magister dixit, si Iudicibus poteris

[a] August. li. 10. & 21. de ciuit. Dei. Thomas in secũda secundæ, q. 95. art. 5. tit. de superstit. & in tract. 1. part. q. 2. & tit. de miracul. q. 18. art. 5. & tit. de dæmon. Bonauentura in 3. sent. dist. 19. q. 3. Spranger. in malleo ma. Paul. Grilland. li. 2. de sortil.

persuadere nihil deberi abs te, mihi tamen solutu-rus es, quia bonus orator fueris iudicatus: Sin au-tem eo condemnaberis quòd persuadere non po-tueris, etiam mihi ex sententia solues: Iudices sen-tentiam ferent mali corui malum ouũ. Ita Vuiero, regeram, si prędones atq; sicarij, quãuis resipiscen-tes, diuinis humanisq; legib. addicunt morti, quia executio iuris & pœna maleficiorũ à culpa & pœ-nitẽtia distãt longißimè: omnino ęquius futurũ est vt obfirmatus Magus omnib. prædonib. sicarijs, & parricidis peior, reusq; diuinæ & humanæ maie-statis læsę multet morte. Pœnitentia autẽ efficit vt condonetur culpa, quam Vuierus à pœna nesciuit distinguere. Postquàm Dauidi indicasset Deus culpam eius cõdonari, non eo minus pœnas de eo visum est sumere: & quamuis Deus dixisset Mosi peccatum populi condonatũ esse, seuerè tamẽ fuit castigatus. Quamobrem paulo pòst, Ego sum, in-quit[a], Deus maximus, æternus, exercens misericor diam, condonans peccata & iniquitates, sed impu-nita non sinens: vt habet textus Hebræi veritas & Vatabli interpretatio. Non q; peccata omnia pro merito eorũ puniat, nam humanũ genus iam olim perijsset: verùm exercet Deus iudicium, iustitiam, & misericordiam: iudicium quidem, peccata ho-stium coniuratorũ ex merito eorũ puniẽdo: iusti-tiam, mercedẽ cuiq; benefactorum causa tribuẽdo: misericordiã verò, tum ampliùs benefaciẽdo, tum lenius castigando quàm promereat quisquã. Hoc vnum est è præstantißimis sacræ scripturæ myste-

rijs, ac

Κόραξ, coruus.

[a] Exod. 34.

rijs, ac fortaſſe minimè omnium à pleriſq; intellectum : Ieremias enim has proprietates cum vehementiſsima exclamatione aſsignat Deo. Quòd ſi Deus deliberauerat populum ſuũ in deſerto morte afficere (is autem erat animarum octies decies centies mille minimùm) quòd procidiſſent corã imagine contra Legem veniẽtes, ſacrificia ei obtuliſſent, ſi etiam vtcunq; reſipuerint, ex eis tria millia repentè enecauit: quid, obſecro, mereantur Magi, Satanã adorantes & ſacrificãtes ei? Ecquis igitur Vuierum non dixerit à Deo planè reiectum eſſe, qui rem adeò abſurdam ſit auſus ſcribere, condonari eis oportere qui blaſphemant Deum peruicacíſsimè & bellum ἀσπόνδους aduerſus eũ gerunt? Melius fuiſſet cũ Vuiero actũ, ſi apertè dixiſſet vt Ageſilaus [a], qui de amici cuiuſdã cauſa ad Iudices ſcribebat in hanc ſententiã, ſi ius cũ eo faceret, ſecundũ eum iudicarent: ſin contra ius ageret, viderẽt tñ Iudices ne litẽ amitteret: nam vtcunq; eſſet, amicum in lite volebat vincere. Idem Vuierus ſatagit, qui Magis ſi reſipuerint, veniã dari cupit: ſi peruicaces fuerint, itidem cõdonari, ne corpus & anima eorũ intereãt: itaq; reus eſt cõmunis Magorũ ſupplicij, prout diſertè cauet̃ lege [b], quiſq̃s Magũ reũ publicum ſeueritati legũ ſubtraxerit, is vltimo cũ Magis ſupplicio pereat. Quod autem Vuierus ſub finẽ incaleſcẽs & ira ꝑcitus Iudices vocat carnifices, magnũ certè illud eſt preſumptiõis argumentũ, ab eo valde metui ne q̃s Magus plus ſatis eloquat̃, eumq; puerulos imitari q ex metu de nocte canũt. Res aũt

[a] Plutarch. in Apophthegm.

[b] l. vlti. de malefic. C.

omnium abſurdiſsima quæ in diuinis & humanis legibus obſeruari poſsit, perſępe à Deo in Lege & à Iurecoſſ. adducta, nimirum ne crimina impunè abeant, res inquam iſta argumētis Vuieri implicat, quando voce maxima aſſerit blaſphemis, inceſtis, parricidis, aduerſarijs Dei & naturæ, id eſt, Magis condonādum eſſe, licet in blaſphemijs ſceleribuſque horrendis perſeuerent. Animaduertens autem Vuierus tandem diuinas æquè ac humanas leges ſibi obſiſtere omniumque gentiū conſuetudinē, vt dicta ſua circumueſtiat aliqua ſpecie, Dei legem in duob. locis ſibi putauit corrumpendā. Primùm enim ſcribit [b] lege Dei pręcipi vt falſi teſtes afficiātur morte: deinde mandari vt fur occidatur qui de die domū alterius vi perruperit. Si acta notarius, actuarius, aut Iudex corruperit, dignus eſt ſuſpendio. Vuierus bis duabus lineis Dei corrupit legē. Nam falſum teſtem lex Dei [c] ſupplicio idem addicit quod in alterum fuiſſet importaturus: ſi falſum pro teſtimonio dixerit ad tollendum vitam, teſti vitam ademptum iri: ſi ad flagra incutienda, perpeſſurum flagra: ſi ad multam vnius aurei, aureo multatum iri. Impudētius verò altera Lex ab eo corrupta eſt: Lex enim ſiquis interdiu furem occiderit, eum ſancit reum eſſe ſanguinis [d] contra quā Vuierus aſſerit. Capitalius verò falſi crimen illud eſt, cum legem Dei vetantem ne pręſtigiatrix ſinatur viuere, de venefica ſolùm dicit accipi oportere. Nam lex Dei de ea loquitur quæ faſcinat, quę pręſtinguit oculos, & id quod non eſt videndum exhibet:

[a] l. conueniri. de pact. dot. l. ſi maritus. §. legis. de adult. l. ita vulneratus, ad l. Aquil. ff.

[b] ca. 24. de Lamijs, colum. 6. num. 10.

[c] Deut. 19.

[d] Exod. 22.

hibet:

hibet: nempe id pro certo statuens, non posse hoc fieri nisi cum Satana fœdus interuenerit. Sed vt tandem aliquando finem scribēdi faciamus, restat vt omnes videant & iudicent, potiúsne blasphemijs & falsis sermonibus Vuieri sit hærendū quā legi Dei toties in sacra Scriptura inculcatæ, qua pœnæ capitales in Magos maxima grauissimaque Dei execratione infestos decernuntur: potiùsne cum tenui medico faciendum, quàm cum libris & sentētijs philosophorum omniū qui vno ore condemnauerunt Magos: potiúsne tenendæ pueriles Vuieri argutiæ, quàm Platonis leges, xij. tabulæ, prudentū responsa, Imperatorum placita, decreta populorum legislatorumq́ꝫ Persarum, Hebræorum, Grecorum, Latinorum, Germanorum, Gallorum, Italorum, Hispanorū, Anglorū capitales pœnas constituentiū aduersus Magos & eos qui aut receptauerint Magos, aut impunitatē eorū procurauerint: potiúsne habenda Vuiero fides quàm cōmuni populorū, Regum, Principū, Legislatorum, Magistratuū, Iurecoss. experientię, qui euidentissimè impia & execrabilia comperta habuerunt scelera quibus contaminant Magi: potiúsne eundum in sentētiam illius hominis qui discipulus fuit Magi omnium qui suo seculo vnquam extiterint peritissimi, quàm Prophetis, Theologis, Doctoribus, Iudicibus, & Magistratibus accedendū qui veritatem explorauerunt permultis millibus violentarū presumptionū, accusationum, testimoniorū, repetitionū, comparationū, recognitionū, respi-

resipiscentium animorum, & confessionum sibi ad mortem vsque constantium. Habemus quoque Dei
[a] Deut. 18. ipsius iudicium[a], qui se exponit Palęstinę gentes è terra exstirpasse non aliam ob causam quàm propter horrenda sortilegia quibus vtebantur, qui se
[b] Leuit. 20. non Magos solùm pronuntiauit exterminaturum, sed eos omneis etiam qui Magos sinent viuere[b],
[c] Ierem. 15. qui Ieremiæ edixit[c] quam maxima voce prędicaret se igne cędibusque euersurũ esse Hierosolyma omneisque incolas ob execranda Manassis Regis sortilegia. Hęc ergo mihi videntur ad Vuieri libros responderi posse. A' te autem, vir clarissime, lectoribusque omnibus veniã mihi dari postulo, si quid asperius fortè cõscripserim: etenim fieri nõ potest vt quisquis vel leuissimo honoris Dei studio afficit̃, tot blasphemias audiat & legat sine stomacho iustissimaque indignaõtie, prout sanctissimis hominib. Prophetisque accidit si quando rerũ tam abominandarum meminissent: quarum recordatione totus perhorresco & zelo accendor, quo omneis inprimis opus est inflammari, ne Dei honos sic teratur & proculcetur eorum pedibus qui scelera blasphemias impunitatemque Magorum solent defendere.

FINIS.

Bayerische Staatsbibliothek München

Digitized by Google